

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

**SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ES'AD EFENDİ BÖLÜMÜ 3424
NUMARADAKİ MECMÛ'A-I KASÂ'İD (11a-52a İNCELEME, METİN
VE MESTAP'A GÖRE TASNİF)**

Yüksek Lisans Tezi

Furkan BİNGÖL

**Sivas
Aralık 2022**

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ES'AD EFENDİ BÖLÜMÜ

**3424 NUMARADAKİ MECMÛ'A-İ KASÂ'ID (11a-52a
İNCELEME, METİN VE MESTAP'A GÖRE TASNİF)**

Yüksek Lisans Tezi

Furkan BİNGÖL

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. Mehtap ERDOĞAN TAŞ

Sivas

Aralık 2022

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntılarladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam hâlinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

İmza
Furkan BİNGÖL

ÖN SÖZ

Klasik edebiyat olarak da adlandırılan divan edebiyatı, köklü edebiyat tarihimiz içerisinde asırlarca etkisini sürdürmüş, ilgililerince zevkle takip edilmiş ve edebiyatımızın dönemleri arasında önemli bir konuma yerleşmiştir. Bu önemli edebiyat döneminin daha iyi anlaşılması ve günümüz okuyucularına daha doğru aktarılması amacıyla gerek nitelik olarak gerek nicelik olarak tatmin edici çalışmalar yapılmıştır ve yapılmaya da devam edilmektedir.

Yazılı kültür döneminin ürünü olan divan edebiyatı, araştırmacılara bu yönüyle büyük bir kolaylık sağlamaktadır. Bu dönemde araştırmacıların başvuracağı pek çok yazılı kaynak bulunmaktadır. Mecmualar da bu yazılı kaynaklar arasındadır.

Mecmualar; yazıldığı dönemde veya daha önceki dönemlerde yaşamış şairlerin şiirlerini, yazıldığı dönemin edebî zevk ve sanat anlayışını, şairler ve dönemin önemli isimleri hakkında bilgileri ihtiva edebilen bunun yanında mecmuayı derleyen kişinin de zevk ve anlayışını yansıtan yazma eserlerdir.

15. yüzyıldan itibaren edebiyatımızda rastlamaya başladığımız mecmuaların, araştırmacılar için çok önemli bir kaynak olduğu yadsınamaz bir gerçektir.

Mecmualarda adı bilinmeyen veya unutulmuş şairlerin şiirleri ve divanlarda yer almış şiirlerin eksik parçaları bulunabilir, nüshası ele geçmemiş eserlere rastlanabilir. Ayrıca tespit edilmiş bir şiire ait beyitlerin farklı kelimelerle kurulmuş yeni biçimlerine ulaşılabilir. Hayatı hakkında bilgi sahibi olmadığımız bir şairin hayatı hakkında yeni bilgilerle karşılaşılabilir. Tüm bunların yanında yazıldığı dönemin şiir zevkini ve anlayışını yansıtmaması, dönemin kültürel, sosyal ve coğrafi iklimini hissettirmesi mecmuaların yazılı kaynaklar içerisinde önemli bir yerinin bulunduğunu göstermektedir.

Bu çalışmayı ortaya koymaktaki amacımız; mecmualar üzerine yapılan araştırmalara katkı sağlamak, son yıllarda gerçekleştirilen ve divan edebiyatımızı anlama ve çözümleme noktasında mecmuaların önemine dikkat çeken çalışmalara bir yenisini eklemektir.

Üzerinde çalışma yaptığımız mecmua, Süleymaniye Kütüphanesi, Es'ad Efendi Bölümü, 3424 numarada kayıtlı, istinsah kaydına göre H 1039 / M 1629 tertip

tarihli, mürettibi ve müstensihî Ni‘metî mahlasını kullanan, Bursalı Seyyid Nakib-zâde Ni‘metullah olan *Mecmû‘a-i Kasâ‘id* adlı eserin 11a-52a varakları arasındır.

Hazırlamış olduğumuz çalışmanın giriş kısmında mecmua kavramı, mecmuaların önemi ve tasnifi gibi başlıklara yer verilmiştir. Birinci bölümde, *Mecmû‘a-i Kasâ‘id* adlı eserin genel özellikleri ve eserin sahibi Ni‘metî hakkında bilgiler aktarılmıştır. Daha sonra 11a-52a varakları arasında bulunan şiirlerin tanıtımı ve ilgili varak numaraları arasında yer alan şairlere ait şiirlerin nazım şekilleri ve şiir sayıları tablolar vasıtasıyla tanıtılmıştır. Daha sonra incelediğimiz kısımlarda ismi geçen şairlerin kısa biyografileri alfabetik sıra ile verilmiştir. İkinci bölümde ise 11a-52a varakları arası el yazması metin transkribe edilerek Latin alfabesine aktarılmıştır. Ardından 11a-52a varakları arasında geçen özel isim ve kavramları açıklayan bir lügatçe ve MESTAP tablosu eklenmiştir. Çalışmamız sonuç, kaynakça ve EK sayfasının verilmesiyle sonlandırılmıştır.

Mecmuada bulunan şiirler, yayımlanmış divanlarla ve bilimsel çalışmalarla karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan şiirlerdeki beyit sayılarının ve beyit içeriklerinin farkı sonuç kısmında verilmiştir. Ayrıca orijinal metindeki yırtık veya yıpranmış varaklardan dolayı okunamayan sözcükler “[...]” şeklinde gösterilmiştir. Bunun yanında tarafımızca okunamayan bazı kelimeler, beyit içerisindeki yerlerine göre orijinal metindeki hâliyle yerleştirilmiştir.

Hazırlamış olduğumuz çalışmada okunamayan kelimeler bulunduğu ve meraklıları için metnin orijinal hâline ulaşılabilirlik sağlamak adına 11a-52a varaklar arası metin kısmı EK dosyası olarak çalışmanın sonuna ilave edilmiştir.

Çalışmam boyunca desteğini ve emeğini her zaman hissettiğim, engin bilgisinden ve tecrübesinden ziyadesiyle faydalandığım kıymetli hocam Prof. Dr. Mehtap Erdoğan Taş’a gösterdiği büyük hoşgöründen ve yardımlarından dolayı şükranlarımı sunuyorum.

Furkan BİNGÖL

Sivas - 2022

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	iii
TABLO LİSTESİ	v
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ.....	vii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT	xi
GİRİŞ	1
Mecmua.....	1
Mecmuaların Önemi.....	3
Mecmuaların Tasnifi	5
1. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ES'AD EFENDİ BÖLÜMÜ 3424 NUMARADAKİ MECMÛ'A-İ KASÂ'İD VE 11a-52a VARAKLARI ARASI TANITIMI	11
1.1. Mecmuanın Tavsifi ve Diğer Özellikleri.....	11
1.2. Mecmuanın Mürettibi ve Müstensihî Ni'metî'nin Hayatı ve Edebî Kişiliği 12	
1.3. Mecmuanın 11a-52a Varaklar Arası Muhtevası	16
1.4. Mecmuanın 11a – 52a Varaklar Arasında Yer Alan Şairler ve Kısa Biyografileri	21
2. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ES'AD EFENDİ BÖLÜMÜ 3424 NUMARADAKİ MECMÛ'A-İ KASÂ'İD'İN 11a-52a VARAKLAR ARASI TRANSKRİPSİYONLU METNİ	35
ÖZEL İSİMLER VE KAVRAMLAR LÜGATÇESİ	273
MESTAP TABLOSU	279
SONUÇ	287

KAYNAKÇA	297
EKLER.....	303

KISALTMALAR

a	: Varak ön yüzü
age.	: Adı geçen eser
agm.	: Adı geçen makale
agt.	: Adı geçen tez
b	: Varak arka yüzü
b.	: Bin
bk.	: Bakınız
C	: Cilt
doğ.	: Doğum tarihi
et.	: Erişim tarihi
H	: Hicri
h	: Derkenar
haz.	: Hazırlayan
Hz.	: Hazret/Hazreti
M	: Miladi
No.	: Numara
öl.	: Ölüm tarihi
S	: Sayı
s.	: Sayfa
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
ts	: Tarihsiz
TTK	: Türk Tarih Kurumu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri

Yay. : Yayını/Yayınları

yy. : Yüzyıl

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Mecnû‘a-i Kasâ’id (11a-52a)’de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Özellikleri.....	16
Tablo 2. Mecnû‘a-i Kasâ’id’de Yer Alan Şairlerin Nazım Biçimlerine Göre Sayıları	20

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

آ (İ)	Ā, ā	ش	Ş, ş
أ (İ)	A, a / E, e / I, ı / Ġ, i / U, u / Ü, ü	ص	S, s
ب	B, b	ض	Ẓ, ẓ / Ḍ, ḍ
پ	P, p	ط	T, t
ت	T, t	ظ	Z, z
ث	Ṣ, ṣ	ع	‘
ج	C, c	غ	Ġ, ġ
چ	Ç, ç	ف	F, f
ح	H, h	ق	K, k
خ	H, h	ك	K, k / G, g / , ñ
د	D, d	ل	L, l
ذ	Z, z	م	M, m
ر	R, r	ن	N, n
ز	Z, z	و	V, v / ū / u / ü / o / ö
ژ	J, j	ه	H, h / A, a / E, e
س	S, s	لا	La, la / Lā, lā
		ی	Y, y / ī / ı

ÖZET

Mecmualar, kaleme alındıkları dönemde veya daha öncesinde yaşayan şairlerin şiirlerini, yazıldıkları dönemin edebî zevk ve sanat anlayışını yansıtan eserlerdir. Ayrıca derleyicisinin ve ismi duyulmamış pek çok şairin de şiir zevk ve anlayışını yansıtması bakımından değeri bulunan mecmualar klasik şiirimiz için önemli kaynaklardır.

Çalışmamızın konusunu, Süleymaniye Kütüphanesi, Es'ad Efendi Bölümü, 3424 numarada kayıtlı, istinsah kaydına göre H 1039 / M 1629 tertip tarihli, mürettibi ve müstensihi, Ni'metî mahlasını kullanan Bursalı Seyyid Nakib-zâde Ni'metullah olan *Mecmû'a-i Kasâ'id*'in 11a-52a varakları arası oluşturmaktadır.

Hazırlamış olduğumuz çalışmanın giriş bölümünde mecmua kavramı, mecmuaların önemi ve tasnifi gibi konular ele alınıp işlenmiştir. Birinci bölümde *Mecmû'a-i Kasâ'id*'in genel özellikleri ve müstensihi Ni'metî'nin hayatı hakkında bilgiler aktarılmıştır. Bunun yanında 11a-52a numaralı varaklar arasında bulunan şiirlerin özellikleri ve şairlerin kısa biyografilerine de yer verilmiştir. İkinci bölümde ise çalışmamıza konu olan ilgili varaklar transkribe edilmiştir. Mecmuadaki şiirler yayımlanmış ilgili divanlardaki şiirlerle karşılaştırılarak beyit/mısra farkları, beyitlerin diziliş ve sıralama düzenleri, divanlarda ve bilimsel çalışmalarda bulunmayıp mecmuada yer alan şiirler tespit edilmiş ve bunlar sonuç kısmında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mecmua, 17. yüzyıl, Klasik Türk Edebiyatı, Ni'metî, *Mecmû'a-i Kasâ'id*.

ABSTRACT

Journals are works that reflect the literary taste and sense of the art of the term, the poems of poets who lived in the period these were written or who lived before the period these were written. In addition, the journals which are valuable in terms of reflecting the poetic taste and understanding of the compiler and many unknown poets are important sources for our classical poetry.

The subject of our study consists of the leaves from 11a to 52a of Mecmu'a-i Kasa'id, whose compositor and copyist is Seyyid Nakib-zâde Nimetullah from Bursa who uses the pen name Ni'meti, registered in the Süleymaniye Library, Es'ad Efendi Department, number 3424, and dated H 1039/M 1629 according to the copy record.

In the introduction part of the study we have prepared, the concept of journals, the importance of journals, and the classification of journals are emphasized. In the first chapter, information about the general characteristics of Mecmu'a-i Kasa'id and the life of Ni'meti is given. Besides this, the features of the poems in the leaves 11a-52a and the short biographies of the poets are also included. In the second part, the relevant leaves the subject of our study, are transcribed. By comparing the poems in the journal with the poems in the published related divans, the couplet/verse differences, the arrangement, and ordering of the couplets, the poems that are not found in the divans and scientific studies but in the journal have been determined and these are evaluated in the conclusion part.

Keywords: Journal, 17th century, Classical Turkish Literature, Ni'meti, Mecmu'a-i Kasâ'id.

GİRİŞ

Mecmua

Mecmua Arapça bir kelime olup cem‘ “جمع” kökünden gelir. Mecmû‘ kelimesinin müennesi olan mecmua, “toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzîm edilmiş şeylerin hepsi; seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap; dergi” anlamlarına gelmektedir.¹ Edebiyat tarihimizin sağlıklı bir biçimde incelenip açığa çıkarılması için oldukça önem arz eden mecmualara, mecami‘, mecma‘, cami‘ gibi aynı kökten türemiş kelimelerle -yalnız Osmanlı Türkçesinde- “cüzdan”, “defter” ve “ceride” isimleri de aynı manada kullanılmıştır.² Günümüz Türkçesinde “dergi” olarak karşılığını bulan mecmua, yakın zamana kadar da günlük olmayan (haftalık, aylık, üç aylık, altı aylık, yıllık vb.) periyodlarla yayımlanan süreli yayınlar karşılığında kullanılmaktaydı.³

Menşeyini, Hz. Peygamber’in hadis yazımına izin vermesiyle birlikte, sahabelerin Peygamber’den duyduklarını not etmeye başladıkları hadis derlemelerinden alan mecmua yazımı, zamanla bir gelenek hâlini almıştır.⁴ Esasen Arap edebiyatında şiir derleme faaliyetlerinin ilk örnekleri cahiliyye döneminde görülmeye başlamıştır. Arap toplumunda şiirin toplum hayatında önemli bir yeri oluşu, şiirin yazılı ve sözlü hafızada kayda geçirilmesinde etkili olmuştur. Sözlü hafızaya aktarılan şiirlerin nesiller arasında aktarımının yaygınlaşması, mecmua geleneğinin oluşumunu hazırlayan bir etken olmuştur.⁵ Mecmua oluşturma geleneği giderek Osmanlı toplumunda da yerleşmiş ve ilk örneklerden itibaren zamanla nitelik ve nicelik bakımından oldukça zenginleşmiş, çeşitlilik kazanmıştır.

¹ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yay., Ankara 2006, s. 596.

² Mustafa Uzun, "Mecmua", *İslâm Ansiklopedisi*, C 28, TDV Yay., Ankara 2003, s. 265.

³ M. Fatih Köksal, *"Şiir Mecmualarının önemi ve 'Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi' (MESTAP)"*, (haz. Hatice Aynur vd.), Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı edebiyatının kırkambarı, Turkuaz Yay., İstanbul 2012, s. 411.

⁴ Serpil Mutlu, Milli Kütüphane 06 HK 578, 06 HK 951 Numaralarında Kayıtlı Mecmuaların Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi’ne (MESTAP) Göre Tasnifi, Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir 2014, s. 14.

⁵ Mehmet Gürbüz, *Sultân-ı Hübâna Münasib Eş’âr*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2018, s. 5, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/58582,sultan-i-hubana--munasib-esarpdf.pdf?0> (23.06.2022).

Klasik edebiyat araştırmacılarının sıklıkla istifade ettiği mecmualar, genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait eşitli şekil ve hacimlerdeki dinî, din dışı nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplardır.⁶ Bir başka ifadeyle genellikle not defteri edası ile oğunlukla düzensiz olarak tutulan mecmualar, derleyen kişinin edebî zevk ve anlayışına göre oluşturduğu, ierik olarak şiir antolojileriyle büyük benzerlik gösteren el yazması eserlerdir. Başlangıta, birok bakımdan benzediği cönk gibi ayetler, hadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler, ilahiler, şarkılar, mektuplar, latifeler, lugaz ve muammalarla ila tariflerinin ve faydalı bilgilerin (fevâid), notların, tarihi belge ve kayıtların (tevârih) derlendiği bir not defteri hâlinde ortaya ıkmiş, zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap veya telif eşidi özelliği kazanmıştır. Bir telif türü olarak gelişimini tamamladıktan sonra genellikle kitap hüviyetindeki teliflerden farklı bir tarafı kalmamıştır.⁷

Mecmualar, pek ok farklı konuda, türde yazıların ve ok farklı zevklere ve şairlere ait şiirlerin, şiir paralarının bir arada bulunduğu eserlerdir. Bu eserlerin oğunlukla yazarları ve yazıldıkları tarihler belli değildir.⁸ Mecmuaların esere özel serbest formu, okur-yazar olan herkese eser oluşturma imkanı tanımıştır. Ortalama insan tipine karşılık gelen mürettepler de herhangi bir kayda bağlı olmaksızın ihtiya duydukları, beğendikleri, üzüldükleri, önemsedikleri şeyleri bu eserlere kaydetmişlerdir.⁹

Tüm bu keyfiliklere rağmen mecmuaların edebiyat tarihi araştırmalarındaki önemi yadsınamaz. eşitli sebeplerden ötürü literatüre kazandırılmamış belge ve bilgiler, şair ve şiirler mecmualarda bulunmaktadır. Mecmular, isimleri ve şiirleri unutulmuş, kimi nedenlerle edebiyat tarihindeki yerini almamış, şairler iin de birinci dereceden kaynaktır. Mecmuaların önemli işlevlerinden biri de gerek nüsha

⁶ Mustafa Uzun, age., s. 265.

⁷ Mustafa Uzun, age., s. 265.

⁸ İskender Pala, *Ansiklopedik Divân şiiri Sözlüğü*, Kapı Yay., İstanbul 2004, s. 300.

⁹ Mehmet Gürbüz, “şiir Mecmualarının Kaynakları Üzerine”, *Turkish Studies*, Volume 8/1, Winter 2013, s. 315-323.

eksikliğinden dolayı ve gerekse başka nedenlerle divan metinlerine girmemiş şiirleri içermesidir.¹⁰

Mecmuaların Önemi

Klasik Türk edebiyatının şekillenmesinde önemli kaynaklar arasında bulunan mecmualar, şüphesiz ki edebiyat araştırmacılarının sıklıkla istifade ettiği “kırkambar” niteliğindeki eserlerdir. Nitekim kütüphanelerde bulunan mecmualara bakıldığında bu tür eserlerin edebiyat, tarih, coğrafya, tıp, gökbilimi, dinî bilimler, gibi günümüzde bilim dalı olarak kabul edilmiş hemen her alandan metinleri ya da kayıtları düzenli ya da karmaşık bir biçimde barındırabildiği görülmektedir.¹¹

Bunlar dışında, kimi mecmualar bazen baştan sona, bazen de mecmuanın bir bölümünde bulundukları bölgede gerçekleşen önemli olaylara, yapılara, derleyenin kendi kişisel ve ailevî yönlerine ait bilgiler içerebilir.¹² Bu açıdan bakıldığında da bazı mecmuaların tarihsel olaylara tanıklık etmesi bakımından önemi göz önüne gelmektedir. Yine Kurnaz ve Aydemir’in ortak çalışmalarında belirttikleri, bölgeler arasındaki telaffuz ayrılığından dolayı ortaya çıkan sözcük farklılıklarının dil araştırmacıları için önemli ipuçları oluşturdukları gerçeği de ortaya çıkmaktadır.

Mecmualar sayesinde, tanınmış bir şairin divanında bulunmayan bir şiirin tespit edilmesi ya da divanı bulunmayan şairlerin divanlarının oluşturulması mümkün olabilirken özellikle risale mecmualarında bir şaire ait manzum ya da mensur müstakil bir eser gün yüzüne çıkarılabilir.¹³

Bir diğer önemli noktası ise mecmuaların incelenmesi sonucu ortaya çıkacak şairlere ait üslup ve sanat yönü belirginliğidir. Mecmualar, edebiyat tarihine yansımamış yeni belgeler içermesi, üslup çalışmalarına katkısı, şairin edebî kişiliğinin

¹⁰ Yaşar Aydemir, "Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler", *Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları*, Volume: 2/3 2007, s. 35.

¹¹ Mehmet Gürbüz, “Şiir Mecmualarının Kaynakları Üzerine”, *Turkish Studies*, Volume 8/1, Winter 2013, s. 316.

¹² Cemal Kurnaz, Yaşar Aydemir, “Mecmualara Sorulması Gereken Sorular”, *Turkish Studies*, C. 8/1, Winter 2013, s. 61.

¹³ Şerife Ağarı, “Tasavvufî Metinleri İhtiva Eden Bir Mecmûa Üzerine”, *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*, Prof.Dr. Ali Nihad Tarlan Özel Sayısı, 2018, s. 596.

tespitine, ışık tutması, şairlerin divanının teşkilinde mürâcaat kaynağı olması gibi birçok hususta araştırmacıya kolaylık sağlar.¹⁴

Klasik şiirimiz ve edebiyatımız penceresinden bakılacak olduğunda, mecmuaların en önemli işlevleri ve faydaları olarak; daha önce ismi tespit edilmemiş, bilim dünyasınca tanıtılmamış şairlerin mecmualar içinde tespit edilme şansı olması, şairlerin divanlarında bulunmayan şiirlerine ya da şiir parçalarına ulaşılabilmesi veya nüshalar arasındaki farkların ortaya konulması, ortaya konuldukları dönemin ve derleyen kişinin edebî zevk ve anlayışını yansıtması, ilgili şairlerin biyografilerine dair yeni bilgilere tesadüf edilebilmesi gibi unsurlar sayılabilir.

Tüm bunları kapsayıcı olarak mecmuaların edebiyat ve kültür sahamız açısından ne denli önemli olduğunu belirtmek adına, Ali Nihat Tarlan'ın mecmualarla alakalı şu ifadelerine yer vermek kanımızca isabetli olacaktır:

- 1 Bir mecmua, bir şahsın üzerinde birleşen edebî devir zevkini ve sanat anlayışını bize aksettirir. Herhangi devrede ağızdan ağıza dolaşan, divanlardan süzülüp çıkarılan manzumeler, o devrenin dil ve edebiyat durumunun, topluluğun vicdanında nasıl yerleştiğini bize gösterir.
- 2 Mecmua şiirleri, bize devrenin ruhî ihtiyaçlarını gösterir. Çünkü seçilen şiirler bu ihtiyacın cevabıdır.
- 3 İsimleri tezkireleri dolduran birçok şairin divanları bugün ortada yoktur. Ya bunlar mürettep bir divan ortaya getirmemişler, yahut yazılan divan, elden ele geçip zaman ile zayi olmuştur. Bunların birçok şiirine mecmualarda tesadüf edilebilir...
- 4 Divan edebiyatının hayatı aksettiren canlı şekillerinden biri de terci ve terkiplerdir. Bu mecmualara geçen terci ve terkipler, bize devrin hayat telakkisini, topluluk içinde yayılması, elden ele geçmesi suretiyle pek canlı olarak gösterir.

¹⁴ Yaşar Aydemir, agm., s. 1.

- 5 Bir mecmuada toplanan muhtelif şairlerin eserleri, bir devrin edebiyat zeminini teşkil eder. Bu zemin aracılığıyla ilgili devrin edebî kimliği incelenip yorumlanabilir.¹⁵

Mecmuaların Tasnifi

Eski edebiyatımızın önemli kaynaklarından olan mecmualar, gelenekten bu yana muhteva, biçim, düzenlenme şekilleri ve diğer hususlar bakımından çok farklı türlerde oluşturulmuş, ortaya çıkarılmıştır. Bu çeşitliliğin ortaya çıkması hiç şüphesiz ki ilgili türün, mürettibine, teknik ve içerik olarak sunduğu imkanlardan kaynaklıdır.

Belirttiğimiz gibi çeşitlilik açısından zengin bir tür olan mecmuaların sınıflandırılması ve belli gruplar olarak değerlendirilmesi araştırmacılar açısından ciddi kolaylıklar sağlayacağından, mecmuaların sınıflandırılmasıyla alakalı çalışmalar, çok eski yıllardan itibaren başlamıştır.

Bahsedilen tasnif çalışmalarından biri Agâh Sırrı Levent'e aittir. Levent, *Türk Edebiyatı Tarihi* isimli eserinde mecmuaları şu başlıklar altında sınıflandırmıştır:

- 1 Nazîreler Mecmûaları
- 2 Meraklılarca Toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiir mecmûaları
- 3 Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmûalar
- 4 Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmûalar
- 5 Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmûalar¹⁶

Bir diğer tasnif çalışması ise Günay Kut tarafından ortaya konulmuştur. Agâh Sırrı Levent'in tasnif çalışması ile temelde benzerlikler taşıyan tasnif denemesi ise şöyledir:

¹⁵ Ali Nihad Tarlan, "Eski Mecmûalar Arasında", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 1946, s. 123-123.

¹⁶ Agâh Sırrı Levent, *Türk Edebiyatı Tarihi*, C. 1, TTK Yay., Ankara 1998, s. 166-167.

- 1 Nazîre mecmûaları
- 2 Seçme şiir mecmûaları (mecnûa-i eş'âr, mecnûa-i devâvîn)
- 3 Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya gelmesi ile oluşan mecmûalar (Mecnûa-ı edviye, mecnûa-i ed'îye, mecnûa-i tevârîh, mecnûa-i mu'ammeyât, mecnûa-i münşe'ât, mecmûatü'r-resâ'il gibi)
- 4 Karışık mecmûalar (Bu tür mecmûalar nazım-nesir karışık olabilirler. Ayrıca Arapça, Türkçe ve Farsça gibi farklı dillerde de yazılmış olabilir.)
- 5 Tanınmış kişilerce veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmûalar.¹⁷

Ele aldığımız ilk iki tasnif çalışmasına göre çerçevesini daha geniş tutmuş, mecmuaları şekil, konu, şairlerin ait olduğu kesim gibi farklı perspektiflerden değerlendiren bir başka tasnif çalışması ise Mehmet Gürbüz'e aittir. Gürbüz'ün, *Şiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi* adlı makalesinde ele aldığı tasnif çalışması aşağıdaki gibidir:

1. **Şiirlerin şekil özelliklerine göre oluşturulan şiir mecmûaları**
 - a. Gazel mecmûaları (Mecnû'a-i gazelliyyât)
 - b. Kaside mecmûaları (Mecnû'a-i Kasâid)
 - c. Müstezad mecmûaları
 - d. Matla mecmûaları (Mecnû'a-i metali)
 - e. Beyit mecmûaları (Mecnû'a-i ebyât)
 - f. Mısra mecmûaları (Mecnû'a-i mesari')
 - g. Farklı nazım şekilleriyle yazılmış şiirlerden oluşan mecmûalar
2. **Şiirlerin konularına göre oluşturulan (tematik) şiir mecmûaları**
 - a. Tarih mecmûaları (Mecnû'a-i Tevârîh)
 - b. Na't mecmûaları (Mecnû'a-i Nu'ût)
 - c. Mu'ammâ mecmûaları (Mecnû'a-i mu'ammeyât)

¹⁷ Günay Kut, "Mecmua", Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler, İsimler, Eserler, Terimler), C. 6, Dergâh Yay., İstanbul 1986, s. 170.

d. Lügaz mecmûaları (Mecmû'a-i elgâz)

e. Medhiye mecmûaları (Mecmû'a-i medâiyih)

3. **Nazire mecmûaları**

4. **Şairlerin aidiyeti/mensubiyeti esasına göre hazırlanan mecmûalar**

4.1. Aynı zümreye (tasavvufî oluşum, meslek grubu vb.) mensup şairlerin şiirlerini toplayan mecmûalar.

4.1.1. Mevlevî şairlerin şiirlerini toplayan mecmûalar

4.1.2. Hurûfî-Bektaşî şairlerin şiirlerini toplayan mecmûalar

4.2. Aynı coğrafyada ya da aynı şehirde yetişmiş veya aynı milliyete mensup şairlerin şiirlerini toplayan mecmûalar

5- **Bir mensubiyet ilişkisi gözetmeksizin belirli şairlerin divanlarını/şiirlerini bir araya getirmeyi amaçlayan mecmûalar**¹⁸

Atabey Kılıç da *Mecmuâ Tasnifine Dair* isimli çalışmasında, daha önceki yapılmış tasnif çalışmalarına ek olarak mecmuaların cilt, tertip düzeni ve yazıldığı dil gibi hususlardan da bir gruplandırmaya ihtiyacı olduğunu düşünmüş ve tasnifini buna göre aşağıdaki gibi şekillendirmiştir:

1 **Cilt ve tertip hususiyeti bakımından**

1.1. Cönkler

1.2. Mecmûalar

1.2.1. Tertip durumuna göre mecmûalar

1.2.1.1. Mürettep mecmûalar

1.2.1.2. Mürettep olmayan mecmûalar

1.2.2. Mürettep durumuna göre mecmûalar

1.2.2.1. Mürettibi bilinen mecmûalar

¹⁸ Mehmet Gürbüz, "Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi", (haz. Hatice Aynur vd.), Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yay., İstanbul 2012, s. 108-112.

1.2.2.2. Mürettibi bilinmeyen mecmûalar

1.2.3. Aynı zümreye mensup şahsiyetlerin eserlerinin toplandığı mecmûalar

2. Şekil bakımından

2.1. Manzûm metinler mecmûaları

2.1.1. Kaside mecmûaları

2.1.2. Gazel mecmûaları

2.1.3. Nazire mecmûaları

2.1.4. Mu‘ammā mecmûaları

2.1.5. Manzûm lügât mecmûaları

2.1.6. İlâhî mecmûaları

2.1.7. Şehrengiz mecmûaları

2.1.8. Na’t mecmûaları

2.1.9. Hilye mecmûaları

2.1.10. Mi’râciyye mecmûaları

2.1.11. Matla‘ mecmûaları

2.1.12. Mersiye mecmûaları

2.1.13. Çeşitli mesnevilerden seçkileri barındıran mecmûalar

2.1.14. Güfte mecmûaları

2.1.15. Müstezâd mecmûaları

2.1.16. Tarih mecmûaları

2.1.17. Musammat mecmûaları

2.1.18. Kıt’a ve rubâ‘î mecmûaları

2.1.19. Dîvân mecmûaları

2.2. Mensur metinler mecmûaları

2.2.1. Lugaz mecmûaları

2.2.2. Fetva mecmûaları

2.2.3. Tefsir mecmûaları

2.2.4. Şerh mecmûaları

2.2.5. Sakk mecmûaları

2.2.6. Mekân tasvirlerini içeren mecmûalar

2.2.7. Münşe'ât mecmûaları

2.2.7.1. Derleme münşe'ât mecmûaları

2.2.7.2. Tek şahsa ait inşa örneklerinden oluşan
münşe'ât mecmûaları

2.3. Karışık manzum ve mensur eserler mecmûaları

2.3.1. Fevâid ve eş'âr mecmûaları

2.3.2. Farklı türleri barındıran mecmûalar

3. Dil bakımından

3.1. Arapça mecmûalar

3.2. Farsça mecmûalar

3.3. Türkçe mecmûalar

3.4. Çok dilli mecmûalar

4. Muhteva bakımından

4.1. Din

4.2. Tasavvuf

4.3. İlm-i nücûm / fal ve remil

4.4. Hikâye / latîfe

4.5. Hezel ve hiciv

4.6. Edviye

4.7. Mûsıkî

4.8. Hat ve kitabet

5. Şahısların tertip ettiği veya şahıslar için tertip edilen mecmûalar ¹⁹

Tezimizin konusu olan *Mecmû 'a-i Kasâ'id* isimli şiir mecmuası, Günay Kut'un tasnif çalışmasına göre, "Tanınmış kişilerce veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmûalar" sınıfına; Mehmet Gürbüz'ün tasnif çalışmasına göre, "Şiirlerin şekil özelliklerine göre oluşturulmuş şiir mecmûaları" başlığındaki kaside mecmûaları sınıfına; Atabey Kılıç'ın tasnifine göreyse, "Şekil bakımından mecmûalar / Manzûm metinler mecmûaları / Kaside mecmûaları" başlığına tabii olmuştur.

¹⁹ Atabey Kılıç, "Mecmua Tasnifine Dâir", (haz. Hatice Aynur vd.), Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yay., İstanbul 2012, s. 75-96.

1. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ES'AD EFENDİ BÖLÜMÜ 3424 NUMARADAKİ MECMÛ'A-İ KASÂ'İD VE 11A-52A VARAKLARI ARASI TANITIMI

1.1. Mecmuanın Tavsifi ve Diğer Özellikleri

Üzerinde çalışma yaptığımız mecmua, Süleymaniye Kütüphanesi, Es'ad Efendi Bölümü'nde 3424 numarada kayıt altındadır. Mecmuanın ilk sayfasında, “*Mecmû'a-ı Kasâ'id*” ibaresi yer almaktadır. Mecmuanın derleme tarihi, hicrî 1039 senesinin, Rebî'ül-Evvel ayının 20'sine denk gelirken; bu tarih miladî takvim olarak 1629 yılının, Kasım ayının, 7'sine karşılık gelmektedir. Ni'metî mahlaslı, Bursalı Seyyid Nakib-zâde Ni'metullah'ın, mecmuanın müstenhisi ve mürettibi olduğu istinsah kayıtlarından anlaşılmaktadır. İlgili kaydın altında ise Nakib-zâde Ni'metî'nin kişisel mührü bulunmaktadır.

Mecmû'a-i Kasâ'id'in ölçüleri 257x139 mm'dir. Yazı türü nesihdir ve şiir başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Mecmuada satır sayıları 16-31 arasında çift sütun hâlinde değişiklik göstermektedir.²⁰ *Mecmû'a-i Kasâ'id* hakkında bir inceleme çalışması yapan Yılmaz Top, mecmuanın varak sayısını 315 olarak belirtmiştir.²¹ Ancak yine aynı mecmua üzerinde yüksek lisans tezi hazırlayan Rukiye Köse ise varak sayısını 338 olarak tespit etmiştir.²²

Mecmuanın geneline bakıldığında sayfa kenarlarının da şiir yazımı için kullanıldığı göze çarpmaktadır. Derkenarlarda bulunan şiirlerde yazı şekli birliği yoktur. Bazı şiirlerin farklı yazı türleriyle yazıldığı görülmektedir.²³ Mecmuada göze çarpan bir başka özellik ise eserin içinde bulunan birçok kasidenin son kısımlarında ilgili şiirlerin kaç beyitten oluştuğunun belirtilmesidir.

²⁰ Yılmaz Top, "Bursalı Şâir Nakîb-zâde Ni'metî (öl. 1060?) Efendi ve Onun Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Koleksiyonu 3424 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Kasâ'id Adlı Şiir Mecmuasının Muhtevası", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S. 31, İstanbul 2014, s. 267.

²¹ Yılmaz Top, agm., s. 268.

²² Rukiye Köse, *Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 3424 Numaralı Mecmû'a-ı Kasâ'id (165b-222a Varak) (Transkripsiyonlu Metin - İnceleme)*, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2017, s. 9.

²³ bk., (51ah, 32ah,).

Mecmuanın baş tarafında “*Mecmû‘a-i Kasâ‘id*” kaydı yer almaktadır. Ancak bu şiir mecmuası; kasidenin yanı sıra gazel, muhammes, terkîb-bent, tercî‘-bent, tahmis, tesdis, rubâ‘î, kıt‘a, matla‘ ve tarih gibi, divanlarda örneklerine çokça rastlayabileceğimiz nazım şekillerinden seçkiler içermektedir.²⁴

Mecmuada toplam 213 adet kaside bulunmaktadır. Bu 213 kasidenin 34 adeti Nef‘î’ ye aittir. Aynı zamanda Nef‘î, mecmuada en çok kasidesi bulunan şairdir.

Kaside mecmuası olarak derlenmesine karşın en çok derlenen nazım biçimi ise gazeldir. Mecmuada toplam 839 adet gazele yer verilmiştir.

Mecmû‘a-i Kasâ‘id’de en çok şiiri bulunan şair ‘Azmî-zâde Hâletî’dir. (317 şiir). ‘Azmî-zâde Hâletî’den sonra mecmuada en çok şiiriyle karşılaştığımız şairler sırasıyla Cinânî (146 şiir), Hâşimî (117 şiir), ‘Âlî Efendi (116 şiir), Ümîdî (112 şiir), ve Nef‘î’dir. (101 şiir)²⁵

Mecmuanın naat türündeki iki kasideyle başlaması, şairin, tertiplediği mecmuanın yapısında klasik eser girişlerine bağlı kalmaya çalıştığını göstermektedir. Ni‘metî, ayrıca mecmuasında, Divan’ındaki şiir sıralamasını da genel itibariyle takip etmektedir. Kasidelerle başlayan mecmua, terkîb-bent, tercî‘-bent, şikâyetnâme, tahmîs, muhammes, müseddes, bahr-i tavîl, ve tesdislerle devam ederek gazellere açılmakta ve kıt‘a, rubâ‘î, tarih ve matla‘larla sona ermektedir. Mecmuada yer yer müfredlere de yer verilmektedir.²⁶

1.2. Mecmuanın Mürettibi ve Müstensihi Ni‘metî’nin Hayatı ve Edebî Kişiliği

Ni‘metî, Bursa’da doğmuştur. Asıl adı Nimetullah’tır. Nakib-zâde Nimetullah Çelebi olarak tanınmıştır. Nakibü’l-Eşrâf Ali Efendi ahfadından Seyfullah-zâde Mehmed Efendi’nin oğludur. Ni‘metî’nin doğum tarihi ile ilgili elimizde net bir bilgi olmasa da onun hakkındaki “*Sinn-i şerîfleri vâsıl-ı hadd-i erba‘în olmuş iken bin*

²⁴ Yılmaz Top, *agm.*, s. 268.

²⁵ Harun Dikilitaş, Süleymaniye Kütüphanesi Es‘ad Efendi Bölümü 3424 Numaralı Mecmû‘a-ı Kasâ‘id (126b-165a Varaklar Arası Transkripsiyonlu Metin ve İnceleme), Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2019, s. 8.

²⁶ Yılmaz Top, *agm.*, s. 269.

altmış senesinde ziyâfethane-i bekâya intikâl ni‘am-ı cinâna vusûl ile huş-hâl oldu.” ifadesi doğum tarihi hakkında yaklaşık olarak bilgi edinmemizi sağlamaktadır. Bu ifadeden yola çıkarak onun yaklaşık olarak 1020 (1610)yılında dünyaya geldiğini söyleyebiliriz.²⁷ Babasının ve dedesinin nakibü’l-eşrâf olması dolayısıyla Nakib-zâde olarak tanınmıştır. İsmail Belig, Ni‘metî hakkında en kapsamlı biyografik bilgileri içeren *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân*’ında Ni‘metî’nin bizzat kendi el yazısı ile kaleme aldığı seyyidlik silsilesini vererek onun, on yedinci atadan Hazreti Hüseyin’e bağlı olduğunu belirtir. Bursa Medresesi’nde kırk akçelik medrese pâyesiyile müderrislik ve Bursa Mahkemesi’nde başkâtiplik yapmıştır.²⁸ Bu şehrin ilmî ve kültürel bakımından önde gelen şahsiyetlerden biri olan Nakib-zâde, hayatını ilim ve sanatla meşgul olarak geçiren bir şairdir. Çevresi tarafından sevilen, sayılan, değer verilen bir insandır, söz bilmekteki ustalığıyla dikkat çeker.²⁹

Ni‘metî; sakk, inşa, tarih düşürme, ve mu‘ammâ konusunda da önemli bir şahsiyettir. Dili kolay, akıcı ve tatlı kullanımıyla dikkatleri çeken Ni‘metî, bilhassa sakk ve inşadaki geniş bilgisi ve ustalığıyla yüksek rütbeli kadı ve hâkimlerin yakın arkadaşlığını kazanmıştır.³⁰ Ni‘metî, her kesim tarafından sevilen ve sayılan bir şahsiyettir. Hoş tabiatlı, tatlı sözlü, nüktedan bir kişiliğe sahip olan şair, toplum içinde görüşlerine değer verilen bir kişidir.³¹

Tasavvufî şiirleriyle Fuzûlî’ye benzeme gayretinde olan şairin sosyal konulara yaklaşımında belirgin bir Rûhî etkisi vardır. Aşk ve tabiat konularında ise Bâkî etkisiyle şiir yazmıştır.³²

Nakib-zâde Ni‘metullah, Bursa’da vefat etmiş ve Pınarbaşı’nda akrabalarının yanına defnedilmiştir. Şairin vefat tarihi konusunda ihtilaf bulunmaktadır. Vefat tarihi olarak bazı kaynaklar H 1060 / M 1650; bazı kaynaklar da H 1070 / M 1660 tarihini

²⁷ Ahmet Gülen, Seyyid Nakib-zâde Ni‘metî Hayatı Edebî Şahsiyeti Eserleri ve Dîvânı, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon 2007, s. 4.

²⁸ Yılmaz Top, agm., s. 280.

²⁹ Neslihan Gören, Bursalı Nakipzâde Ni‘metî’nin “Tuhfe-i Ni‘metî” adlı Farsça-Türkçe Manzum Sözlüğü (Metin-İnceleme), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2016, s. 6.

³⁰ Yılmaz Top, agm., s. 281.

³¹ Ahmet Gülen, agt., s. 11.

³² Ahmet Gülen, agt., s. III.

vermektedir. *Tuhfe-i Nâilî*'de 1060 tarihinin yanlış olduğu özellikle belirtilmiş olsa da hemen bütün kaynaklar, Ni'metî'nin vefat tarihi olarak Sebzî'nin tarih beytini, -*Didi Sebzî vefâtına tarih / Gitdi ya âh Ni'metî Çelebi*- alıntılanmaktadır.³³

Nakib-zâde Ni'metullah'ın, çalışmamızın konusu olan *Mecmû'a-i Kasâ'id* adlı mecmuası dışında, *Dîvân*, *Tuhfe-i Ni'metî* ve *Mecmû'a-i Mu'ammeyât* olmak üzere üç adet müstakil eseri vardır. Bunların dışında noktasız harflerden meydana getirilmiş ve bir mecmua içerisinde tespit edilmiş iki tane de mensur mektubu vardır.

- 1 **Dîvân:** Ni'metî Dîvânı'nın şimdiye kadar tek nüshası bulunmuştur. Divan, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'nde 2661 numarası ile kayıtlıdır. Satır sayısı yirmi bir, ölçüsü 250x150-108 mm'dir. Söz başları ve keşideleri kırmızı, cildi kahverengi meşin ve şemselidir. Yazı türü nesihdir. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'ne Aksaray Halk Kütüphanesi'nden devren gelmiştir.³⁴ Ni'metî Dîvânı'nda şiirler şu şekilde yer almaktadır: 13 kaside, 1 mektub-ı manzum, 1 şikâyetname, 2 terhib-i bent, 1 bahr-ı tavîl, 8 tesdis, 1 müseddes, 2 tahmis, 146 gazel ve 3 tarih bulunmaktadır.³⁵
- 2 **Tuhfe-i Ni'metî:** Farsça lugattır. Eserin ulaşılabilen tek nüshası bulunmaktadır. Çorum Hasan Paşa Kütüphanesi'nde 1898 demirbaş numaralı eser olan *Tuhfe-i Ni'metî*, toplam 29 varaktır. Her sayfa 16 satırdan oluşmaktadır. 29-b'de 1046 (1636) tarihi için te'lif kaydı vardır. Esere bir münacatla başlanmıştır. Eserin tamamlanmasına düşürülen tarihte Şâhidî'ye nazîre olduğu belirtilmiştir.³⁶
- 3 **Mecmû'a-i Mu'ammeyât:** Ni'metî'nin muamma yazma konusunda mahir olduğu bilinmektedir. Şair divanında bir gazeli muamma şeklinde yazmış ve her beyitten bir isim çıktığını ifade etmiştir. *Mecmû'a-i Mu'ammeyât* isimli bu

³³ Yılmaz Top, agm., s. 282.

³⁴ Güliden Esra Ersöz, Ni'metî Dîvânı, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana 2007, s. 15.

³⁵ Ahmet Gülen, agt., s. 25.

³⁶ Ahmet Gülen, agt., s. 31.

müstakil eserde ise Ni‘metî’ye ait 26 muamma bulunmaktadır.³⁷ Bu eser, Süleymaniye Kütüphanesi Giresun Yazmalar Bölümü 179’da kayıtlıdır.³⁸

- 4 Mektuplar:** Ni‘metî’nin mensur olarak kaleme aldığı ve yalnızca noktasız harfleri kullanarak oluşturduğu iki mektubu, Süleymaniye Kütüphanesi Es‘ad Efendi No.:3290’da, *Mecmû‘a-i Alî Efendi* isimli mecmua içerisinde Yrd. Doç. Dr. Mehtap Erdoğan tarafından bulunmuştur. İlk mektup, 63b-66b varakları arasında olup “Mektûb-ı Bî-Nukat” başlığını taşımakta, ikinci mektup ise “Bu mektûb-ı gayr-ı menkûta yine mûmâ-ileyh Mehmed Aga’ya irsal olındı.” başlığıyla 66a-70b varakları arasında yer almaktadır. Bu iki mektubun da - başlık kısmından hareketle- Mehmet Ağa isimli birine yazıldığını anlıyoruz. Her iki mektupta da sık sık Arapça-Farsça tamlamalara yer verilmiştir. Ağır ve süslü bir dil kullanılmıştır.³⁹

³⁷ Ahmet Gülen, agt., s. 32.

³⁸ Yılmaz Top, agm., s. 284.

³⁹ Mehtap Erdoğan, “Divan Edebiyatında Noktasız Harflerle Metin Oluşturma Geleneği ve Ni‘metî’nin Noktasız Harflerle Yazdığı Mensur İki Mektubu”, Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu (Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu Anısına 10-12 Mayıs), C.2, Ordu Üniversitesi Yay., Ordu 2012, s. 552-566.

1.3. Mecmuanın 11a-52a Varaklar Arası Muhtevası

Tablo 1. Mecmû‘a-i Kasâ‘id (11a-52a)’de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Özellikleri

Varak Numarası	Şairi	Nazım Biçimi	Şiir Sayısı	Beyit Sayısı	Şiirin Başlığı
11a	Nizâmî	Gazel	1	9	Başlıksız
11b-12b	Haylî	Kaside	1	68	Kasîde-i Güzide Der-Hakk-ı Fahr-i ‘Alem Sallallahü ‘Aleyhi ve Sellem
11bh	Mantukî	Gazel	1	3	Başlıksız
11bh	Mantukî	Müfred	1	1	Başlıksız
11bh	Bilinmiyor	Gazel	1	4	Başlıksız
12ah	Sûzî	Gazel	1	5	Başlıksız
12ah	Nizâmî	Gazel	1	9	Başlıksız
12a	Bilinmiyor	Müfred	1	1	Müfred-i Bî-nazîr
12b-13b	Ganizâde Nâdirî	Kaside	1	63	Kasîde-i Güzide-i Ganî-zâde Nâdirî Efendi Der-Medh-i Seyyidi Kainat ü Mefhar-ı Mevcudat Sallallahu Te‘ala ‘Aleyhi ve Sellem
14a-15a	Nef‘î	Kaside	1	82	Kasîde-i Güzide-i Nef‘î Efendi Berây-ı Şehsüvar-ı Zaman Sahib-kıran-ı Cihan-ı Güzide-i Al-i Osmân-ı Sultân Murâd Han İbnü’s-Sultân Ahmed Hân Ba-Fermân-ı ‘Ali Şan
15b	Makalî	Kaside	1	29	Kasîde-i Makalî Der-Hakk-ı Tac-zâde Efendi
16a-16b	Bâkî	Kaside	1	40	Kasîde-i Bâkî Efendi
16b-17b	Bâkî	Kaside	1	40	Kasîde-i Bâkî Efendi Berây-ı Sultân Süleymân Hân
17b-18a	Bâkî	Kaside	1	33	Kasîde-i Bâkî Efendi Berây-ı Merhûm Ebû’s-Suûd Efendi Aleyhi’r-Rahme

Tablo 1. (Devamı)

18ah-19bh	Nev'î-zâde Atâyî	Kaside	1	34	Kasîde-i Nev'î-zâde
18a-18b	Bâkî	Kaside	1	36	Kasîde-i Bâkî
18b-19b	Bâkî	Kaside	1	33	Kasîde-i Merhûm Bâkî Efendi
19b	Şeyhülislâm Yahyâ	Kaside	1	23	Kasîde-i Şeyhü'l-İslâm Müftü'l Enam Hazret-i Yahyâ Selleme
20a-20b	Mevcî	Kaside	1	30	Kasîde-i Fahriyye-i Mevcî Efendi Sellemehu
20b-21a	Nef'î	Kaside	1	43	Kasîde-i Nef'î Efendi Der-Medh-i Hazret-i Fahr-i Alem Sallallahu 'Aleyhi ve Sellem
21a-21b	Nef'î	Kaside	1	18	Kasîde-i Nef'î Der-Medh-i Hazret-i Mevlânâ Kaddesallahu Sırâhu'l- 'Azîz
21b-22b	Nef'î	Kaside	1	52	Kasîde-i Nef'î Efendi Berây-ı Merhûm Sultân Ahmed Hân Rahmeten Vasia
22b-23b	Nef'î	Kaside	1	60	Kasîde-i Nef'î Efendi
23b-24b	Nef'î	Kaside	1	53	Kasîde-i Güzide-i Nef'î Efendi Der-Medh-i Sultân Osmân Hân
24b-25b	Nef'î	Kaside	1	59	Kasîde-i Nef'î Berây-ı Merhûm Sultân Osmân Hân Rahmetullahü 'Aleyhi
24ah-26ah	Nef'î	Kaside	1	43	Kasîde-i Nef'î Çelebi
25b-26b	Nef'î	Kaside	1	39	Kasîde-i Nef'î Efendi Berây-ı Sultân Murâd Hân İbn Ahmed Hân
26b-27b	Nef'î	Kaside	1	72	Kasîde-i Nef'î Efendi
27b-29a	Nef'î	Kaside	1	66	Kasîde-i Temmüziye-i Nef'î Efendi Der-Vasf-ı Merhûm Mağzur Sadr-ı Azam Nasuh Paşa Rahmetullahü'l- Mülki'l-Mennan
29a-29bh	Nef'î	Kaside	1	52	Kasîde-i Nef'î Çelebi
30ah-32ah	Nef'î	Kaside	1	40	Kasîde-i Nef'î Der-Hakkı Merhûm Sultân Ahmed Hân
30a-31a	Nef'î	Kaside	1	63	Kasîde-i Nef'î Berây-ı Sultân Ahmed Hân

Tablo 1. (Devamı)

31a-32a	Nef'î	Kaside	1	62	Kaside-i Nef'î Der-Medh-i Sultân Osmân Hân
32ah-35ah	Nef'î	Kaside	1	52	Kaside-i Nef'î Çelebi Berây-ı Gazî Merhûm Murâd Paşa Rahmeten Vasî'aten
32b-33b	Nef'î	Kaside	1	60	Kaside-i Nef'î Der-Hakk-ı Sultân Ahmed Hân
33b-35a	Nef'î	Kaside	1	70	Kaside-i Nef'î Efendi Der-Hakk-ı Merhûm Sultân Ahmed Hân
35a-36a	Nef'î	Kaside	1	49	Kaside-i Nef'î Efendi
36a-36bh	Nef'î	Kaside	1	56	Kaside-i Nef'î
39a	Nef'î	Kaside	1	12	Başlıksız
39a-40a	Nef'î	Kaside	1	53	Kaside-i Nef'î Efendi Berây-ı Merhûme ve Mağfur Şeyhü'l-İslâm Müftiyyü'l-Enam Hazret-i Muhammed Efendi Rahmetullahu El-Melikü'l 'Âllâm
40ah-42bh	Nef'î	Kaside	1	52	Kaside-i Nef'î Efendi Berây-ı Sadr-ı Azam Serdâr-ı Ekrem Hüsrev Paşa
40a-41b	Nef'î	Kaside	1	53	Kaside-i Nef'î Efendi Der-Hakk-ı A'lemü'l-Ulemaü'l-Kiram 'Umdeu'l-Fuzalâ-i Şeyhü'l-İslâm Müftiyyü'l-Enam Merhûm Es'ad Efendi 'Aleyhi'r-Rahmeti
41a-42a	Nef'î	Kaside	1	47	Kaside-i Nef'î Der-Medh-i Merhûm Es'ad Efendi Rahmetullahi 'Aleyh
42a-43a	Nef'î	Kaside	1	54	Kaside-i Nef'î Efendi Der-Hakk-ı Merhûm 'Azîz Efendi Ni'me
43a-43b	Nef'î	Kaside	1	40	Kaside-i Nef'î Efendi Berây-ı Aga-yı Darü's-Sa'âde
44a	Nef'î	Kaside	1	26	Kaside-i Nef'î Efendi Berây-ı Merhûm Muhammed Paşa
45b	Nef'î	Kaside	1	14	Başlıksız
45b-46a	Gelibolulu Âlî	Kaside	1	29	Kaside-i Merhûm 'Âlî Efendi Der-Hakk-ı Merhûm Osmân Paşa 'Aleyhi'r-Rahmet

Tablo 1. (Devamı)

46a-46b	Gelibolulu Âlî	Kaside	1	27	Kaside-i Merhûm Âlî Efendi
46bh-47ah	Bâkî	Kaside	1	14	Kaside-i Merhûm 'Abdül-Bâkî Efendi
46b-47a	Bâkî	Kaside	1	14	Kaside-Becçe-i Merhûm Bâkî Efendi
47a	Bâkî	Kaside	1	13	Kaside-i Bâkî Efendi Berây-ı Sultân Mehmed Hân
47b-48a	Bâkî	Kaside	1	37	Kaside-i 'Abdül-Bâkî Efendi Berây-ı Merhûm Sultân Mehmed Hân
48a	Bâkî	Kaside	1	11	Kaside-Becçe-i Bâkî Der-Hakk-ı Sultân Mehmed Hân
48a-48b	Bâkî	Kaside	1	9	Kaside-Becçe-i Bâkî Berây-ı Sultân Murâd Hân
48b-49a	Bâkî	Kaside	1	19	Kaside-i Bâkî Berây-ı Merhûm Sultân Murâd Hân
48bh-50bh	Ümidî	Kaside	1	41	Kaside-i Ümidî Berây-ı Merhûm Sultân Selim Hân
49a-49b	Ümidî	Kaside	1	42	Kaside-i Ümidî Berây-ı Mehmed Çelebi
49b-50b	Ümidî	Kaside	1	39	Kaside-i Merhûm Ümidî Berây-ı Merhûm Hâcezâde Efendi
50b-51a	Ümidî	Kaside	1	37	Kaside-i Merhûm Ümidî Berây-ı Merhûm Kadızâde Efendi
51a-52a	Veysî	Kaside	1	46	Kaside-i Veysî Efendi Berây-ı 'Ali Ağa
51ah	Bilinmiyor	Gazel	1	7	Başlıksız
52a	Veysî	Kaside	1	13	Kaside-Becçe-i Veysî Efendi Berây-ı Kapudan Paşa

Tablo 2. Mecmû‘a-i Kasâ‘id’de Yer Alan Şairlerin Nazım Biçimlerine Göre Sayıları

Şairin Adı	Kaside	Gazel	Müfred
Bâkî	12	-	
Ganîzâde Nâdirî	1	-	
Gelibolulu Âlî	2	-	
Haylî	1	-	
Makalî	1	-	
Mantıkî	-	1	1
Mevcî	1	-	
Nef‘î	29	-	
Nev‘îzâde Atâyî	1	-	
Nizâmî	-	2	-
Sûzî	-	1	-
Şeyhülislâm Yahyâ	1	-	
Ümidî	4	-	
Veysî	2	-	
Bilinmeyen	-	1	-
Bilinmeyen	-	-	1
Bilinmeyen	-	1	-
Toplam	55	6	2

1.4. Mecmuanın 11a – 52a Varaklar Arasında Yer Alan Şairler ve Kısa Biyografileri

BÂKÎ (doğ. 933/1526 – öl. 1008/1600)⁴⁰

Asıl adı Mahmud Abdülbaki'dir. İstanbul'da doğdu. Fatih Camii müezzinlerinden Mehmed Efendi'nin oğludur. Bâkî saraç çırağı olarak çalışırken medreseye de devcam etmeye başlamış, ilgisi ve yeteneği sayesinde kısa zamanda kendini göstermiştir. Bâkî'nin medrese arkadaşları arasında Nev'î, Üsküplü Vâlihî, Edirneli Mecdî, Hoca Sadeddin gibi geleceğin şair ve bilginleri vardır.

Bâkî'nin nüktedan, hoşsohbet, neşeli ve rint-meşrep bir şair olduğu kaynaklarda nakledilir. Şair konuşma ve nükteleriyle sohbetlerin aranan ismidir.

Dört padişah devrinin, en büyük şairi; yaşadığı yüzyılın ise “Sultânü’ş-Şuarâ”'sı kabul edilen Bâkî, 23 Ramazan 1008/7 Nisan 1600 tarihinde vefat etmiş; cenaze namazı Fatih Camii'nde, Şeyhülislâmlıkta son rakibi olan Sunullah Efendi tarafından kıldırılmıştır.

Bâkî'nin eserleri şunlardır:

- 1- *Dîvân*
- 2- *Me'âlimü'l-Yakîn Fî-Sîreti Seyyidi'l-Mürselîn*
- 3- *Fezâ'ilü'l-Cihâd*
- 4- *Fezâ'il-i Mekke*
- 5- *Hayatü'l-kulub bi-Rivayati Ebi Eyyub*

GANÎZÂDE NÂDİRÎ (doğ. 980/1572 – öl. 1036/1626)⁴¹

Asıl adı Mehmed'dir. 980/1572 yılında, İstanbul'da doğdu. Kaynaklarda daha ziyade babasının ismi ve mahlasıyla anılır. Nâdirî, ilim ve fazilet sahibi bir aileden

⁴⁰ “Hasan Kaplan – Muhsin Macit, “Bâkî”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/baki>”, (et. 24.05.2022).

⁴¹ “İsmail Hakkı Aksoyak, “Nâdirî, Abdülganî-zâde Mehmed Nâdir Efendi”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nadiri-abdulganizade-mehmed-nadir>”, (et. 24.02.2022).

gelmektedir. Yetişmesinde babasının da tesiri olan Mehmed Nâdirî, şehzâdeliğinde ve sultanlığında 3. Murad'ın hocalığını yapan Sadeddin Efendi'den mülâzım oldu.

Kuvvetli bir medrese eğitimi gördüğü anlaşılan Nâdirî hakkında, kaynaklarda verilen bilgiler daha ziyade onun bulunduğu resmi görevlerden ibarettir. Hakkında tezkirelerde fazla malumat yoktur. Birkaç övgü cümlesi, ölüm tarihi ve şiirlerinden kısaca örneklerle yetinilmiştir.

Nâdirî'nin şiirleri şekil ve vezin bakımından kusursuz sayılabilecek mükemmelliktedir. Nâdirî'nin ağır sayılabilecek bir dili vardır. Arapça daha ziyade Farsça kelimelerle yüklü bu dil nesirde çok daha ağırdır.

Devrinde beğenildiği ve takdir gördüğü anlaşılan Nâdirî'nin bazı kasidelerine Nef'î, Nev'î-zâde Atayî ve Azmi-zâde Hâletî gibi devrin üstatları tarafından nazireler yazıldığı bilinmektedir.

Bilgili ve kültürlü bir şair olan Nâdirî, geniş hayalli bir nazım üslubuna sahip olsa da yaşadığı dönemde, Nef'î ve Şeyhülislâm Yahyâ gibi usta isimlerin gölgesinde, ikinci planda kalmıştır.

Nâdirî, 1526 yılında, 56 yaşında vefat etmiştir. İstanbul'da Abid Çelebi Mescidi haziresine defnedilmiştir.

Dîvân, Şeh-nâme, Münşeat, Kalemîyye Risâlesi ve Tefsîr-i Beyzavî-i Haşiye olmak üzere 5 adet eseri mevcuttur.

GELİBOLULU ÂLÎ (doğ. 948/1541 – öl. 1008/1600)⁴²

Gelibolu'da doğdu. Mahlasıyla doğum yerim birleştirilerek anılan şairlerdendir. Âlî'nin bütün eserlerinde Gelibolulu olduğunu vurgulaması ve Gelibolu sevgisini yansıtması bu bağdaştırmanın yansımasıdır. Âlî, eğitim basamaklarını yaşlılarından önce çıktı. Eğitim hayatında kısa sürede elde ettiği ilerlemeler, özgüvenini artırdı. Eğitimini tamamladıktan sonra Âlî, ya ilmiye sınıfına yönelecek ve gelecekte müderris veya kadı olarak hizmet edecekti ya da bürokrasiyi tercih edip bu alanda çalışmalar sürdürecekti. O, bürokrasi yolunu tercih etti.

⁴² “İsmail Hakkı Aksoyak – Mustafa İsen, “Âlî, Çeşmî, Gelibolulu Mustafa”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ali-cesmi-gelibolulu-mustafa>”, (et. 25.02.2022).

Âlî, ömrü boyunca pek çok göreve tayin edildi ve çeşitli nedenlerle bu görevlerden azledildi. Son olarak Cidde Sancakbeyi görevini yürütürken 1600 yılında vefat etti. Mezarı ise belli değildir.

Çok sayıda ve farklı türlerde eserler kaleme alan Âlî'nin bu çalışmaları, edebî eserleri, tarihî eserleri, diğer konulardaki eserleri ve henüz ele geçmeyen eserleri olarak sınıflandırılabilir.

1. Edebî Eserleri: *Bediü'r-Rukûm, Câmi'nin bir beytinin şerhi, Câmiü'l-Buhûr Der Mecâlis-i Sûr, Dakâiku't-Tevhîd, Gül-i Sad-Berg, Hulâsatü'l-Ahvâl, Maâlimü't-Tevhîd, Manzum Kırk Hadis Tercümesi, Mecmaü'l-Bahreyn, Mihr ü Mâh, Mihr ü Vefâ, Nikâtü'l-Hâl, Riyâzü's-Sâlikîn, Subhatü'l-Abdâl, Subhatü'l-Înâbe, Tuhfetü'l-Uşşâk.*

Şair, gençlik çağında yazdıklarında bir araya getiren birinci divandır. Bu divana ad vermemiştir. Birinci divandan sonra şiirlerini *Vâridatü'l-Enîka* adını verdiği ikinci divanda bir araya getirir. Üçüncü divanın adını da *Lâyahâtü'l-Hakîka* koymuştur. Dördüncü *Türkçe Divan*, Âlî'nin 1000 yılından ölümüne kadarki şiirlerini içerir. Bu divanlar, İ. Hakkı Aksoyak tarafından farklı bir yöntemle düzenlenerek tek divan olarak yayınlanmıştır. Hasan Çelebi, Beyânî ve Riyâzî şairin Türkçe divanlarından başka Farsça bir divanı olduğunu söylese de bu eser elimize ulaşmamıştır.

2. Tarihî Eserleri: *Câmiü'l-Kemâlât, Fursatnâme, Fusûlü'l-Hallî Ve'l-Akd ve Usûli'l Harcî ve'n Nakd, Hâlâtü'l Kâhire Mine'l-âdâti'z-Zâhire, Heft Meclis, İstidânâme, Künhü'l-Ahbâr, Menâkıb-ı Hünerverân, Menşeu'l-Înşâ, Mirâtü'l- Avâlim, Mirkâtü'l- Cihâd, Münşeât, Nâdirü'l- Mehârib, Nusretnâme, Zübdetü't- Tevârih.*

3. Diğer Konulardaki Eserleri: *Enisü'l-Kulûb, Eyyühe'l-Veled Tercümesi, Ferâidü'l-Vilâde, Hakâiku'l-Ekâlim, Hilyetü'r-Ricâl, İzzetü'l-Asr fi-Tefsîri Sûretü'n-Nasr, Kavâidü'l-Mecâlis, Mehâsinü'l-Âdâb, Menâkıb-ı Halil Paşa, Menakıb-ı Şeyh Mehemedü'd-Dagî, Mevâidü'n-Nefâis Fi-Kavâidi'l-Mecâlis, Nasihatü's-Selâtin, Nevâdirü'l-Hikem, Rahatü'n-Nüfûs, Risâle, Risâle-i Zâtü'l-Kürsi, Risâle-i Zırgamiyye, Tuhfetü's-Suleha, Vakıfnâme, Zübdetü'l-Evrâd.*

4. Henüz Ele Geçmeyen Eserleri: *Bedâiyü'l-Metâli, Dürr-i Mensure, Hac ve Işk Risâlesi, Kenzü'l-Ahbâr, Maâyibü'l-Erzâl, Mişkât, Nüzhetü'l-Mecâlis, Râbiü'l-*

Manzûm, Ravza-i İrfân, Ravzatü'l-Letâif, Riyâzü'r-Rahmet, Tarih-i Üngurus ve Selimnâme.

Âlî, çok sayıda eser vermiş olmasına rağmen onun şair tarafını asıl divanlarında görmek mümkündür. O, hayatının sonuna kadar yazdığı manzumeleri, değişik zamanlarda tertip edilen dört *Divan*'da topladı. *Divan*'da hemen hemen her nazım biçiminden örnekler vardır.

Gelibolulu Mustafa Âlî, çeşitli alanlarda pek çok eser vermiş olmakla birlikte onun eserleri değerlendirildiğinde tarihçiliğinin, tarihçilik içinde de biyografi tarafının ön plana çıktığı görülür.

Eserlerinin önemli bir bölümünü nesir olarak kaleme alan Âlî, yaşadığı dönemde artık kuralları oturmaya başlayan bir anlayışla bu çalışmalarını yazdı. O, eserlerinde bilgi vermeyi öncelikli hedef olarak görmekle birlikte bu işlemi belli bir üslup endişesi ve edebî incelik gözeterek gerçekleştirdi.

HAYLÎ (doğ. ?? – öl. 1040/1630)⁴³

Bursa'da doğdu. Asıl adı Ahmed'dir. Sipahi zümresinden İbrahim Bey'in oğludur. Öğrenimini tamamladıktan sonra babası gibi sipahi oldu. 1025/1616-17 yılında, Bursa'da bir kahvehanede Saçakçioğlu adında bir hikâyeciyi bıçaklayarak öldürmesi sonucu hapisaneye girdi. Ahmed Paşa'nın *Kerem Kasidesi*'nin bir beytini tazmin ve tahmis edip kadıya sunarak bu hapisten kurtuldu. Bu olaydan sonra İstanbul'a gelerek sipahi kâtipliği yaptı. 1040/1630-31 tarihinde Hüsrev Paşa ile Bağdat Seferine katıldı ve 24 Rebûlevvel 1040/09 Aralık 1630 tarihinde Bağdat Kalesi'ne yapılan saldırıda şehit düştü. İmâm-ı Azam türbesi civarında medfundur.

Temiz bir dile sahip olan ve mazmun bulma konusunda maharet sahibi şair Haylî'nin bilinen tek eseri *Dîvân*'ıdır.

MAKÂLÎ (doğ. ?? – öl. 997/1589)⁴⁴

⁴³ “Yunus Kaplan, “HAYLÎ, Ahmed Çelebi”,
<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hayli-ahmed-celebi-mdbir>”, (et. 25.05.2022).

⁴⁴ “Fatih Koyuncu, “Makâlî, Mehmed Çelebi”,
<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/makali-mustafa-bey>”, (et. 25.05.2022).

16. asır divan şairleri arasında Makâlî mahlasını kullanan iki şairden biridir. Asıl adı Mustafa olan şaire “Kör Makâlî” de denilmiştir. Makâlî Mustafa Bey, Aydın vilayetine bağlı Alaşehir kasabasındandır.

Anadolu sancağında Turak Çelebi’nin bölüğünde günlük beş akçe maaşla görev yapmıştır. Şair, şehzâde için yazdığı şiirleri Turak Çelebi vasıtasıyla makama takdim etmiştir. Makâlî Mustafa Bey, 997/1589 yılında vefat etmiştir. Kabri Edirne kapısı haricindedir.

Makâlî Mustafa Bey’in divan sahibi olduğu kaynaklarda belirtilir. Fakat bu bahsedilen divan henüz ele geçmemiştir. Kaynaklarda onun kasideciliğine dikkat çekilmektedir. Kanuni Sultan Süleyman ve Hoca Sadeddin Efendi onun kaside sunduğu kişiler arasındadır.

MEVCÎ (doğ. ?? – öl. 1053/1643)⁴⁵

İstanbul’da doğdu. Asıl adı Mehmed’dir. Hayatı hakkında eldeki bilgiler sınırlıdır. Hasan Üsküdârî’nin öğrencisi olan Mevcî, öğrenimini tamamladıktan sonra defterdar ve mukataa emini olarak görev yaptı. Bu yüzden Defterdar Mehmed Paşa diye tanındı. Bir müddet Beylerbeyilik görevinde bulundu. Defterdar-ı şikk-ı evvel makamına yükseldikten sonra vezirlik payesiyle çırak oldu. 1053/1643 yılında vefat etti. Üsküdâr’da medfundur.

Kaf-zâde Fâ’izî, Mevcî’nin Divan sahibi olduğunu belirtse de şimdilik bu Divan elde değildir. Zarif, nüktedan bir kişiliğe sahip olan Mevcî, hattatlığı ve münşiliğinin yanında şairliğiyle de tanınmıştır.

NEF’Î (doğ. 980?/1572? – öl. 1044/1635)⁴⁶

Asıl adı Ömer olan Nef’î, Erzurum’un Hasankale (Pasinler) ilçesinde doğdu. Doğum tarihi kesin olarak bilinmese de 980/1572 yılında doğduğu tahmin edilmektedir. Dedesi Mirza Ali Paşa, babası Mehmed Bey’dir. Soylu bir aileye mensup şairin babası ve dedesi sancak beyliği yapmıştır. Çocukluk ve gençlik yılları hakkında bilgi bulunmayan Nef’î’nin iyi bir medrese eğitimi gördüğü, Arapçayı, özellikle

⁴⁵ “Yunus Kaplan, “Mevcî, Defterdar Mehmet Paşa”,
<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/mevci-defterdar-mehmed-pasa>”, (et. 27.02.2022).

⁴⁶ “Bahir Selçuk, “NEF’Î Ömer Efendi”,
<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nefi-omer-efendi>”, (et. 28.02.2022).

Farsçayı, Fars edebiyatını iyi bildiği anlaşılmaktadır. Şiire genç yaşta başlamış olan Nef'î üzerinde, şair olan babasının ve o sırada Erzurum'da defterdar olarak görev yapan tarihçi Gelibolulu Âlî'nin önemli etkisi vardır. Hatta ilk dönem şiirlerinde kullandığı zarara mensup anlamına gelen “*Darrî*” mahlası, Âlî tarafından “*Nef'î*” mahlasıyla değiştirilmiştir.

Nef'î; I.Ahmed (1603-1617), II.Osman (1618-1622), IV.Murad (1623-1640), I.Mustafa (1617-1618/1622-1623) gibi üçü şair dört padişahın saltanatına tanıklık etmiş olsa da özellikle I. Ahmed ve IV. Murad'ın ilgisine mazhar olmuş, IV. Murad devrinde şöhretinin zirvesine ulaşmıştır. Şairin en fazla ilgi iltifat gördüğü bu dönem, aynı zamanda azledilme ve sıkıntıları da sıkça yaşadığı bir dönemdir. Taşradan gelip İstanbul'da şöhret kazanan, sanatı takdir gören, karşılığında yüklü miktarlarda caizeler alan Nef'î'nin, kendine duyduğu aşırı güven ve istikrarsız kişiliği yüzünden yüksek perdeden konuşması, yerli yersiz sataşmaları, kişilerin makam ve mevkiini, onurunu hiçe sayarak sövgü derecesinde bir üslupla hicvetmesi başarısına gölge düşürmüştür. Devlet ricali, bilgin ve şairler tarafından şiddetle eleştirilen Nef'î'nin katlinin vacip olduğu söylenmiş, bütün bunlara rağmen padişah tarafından korunup kollanmıştır.

Üstün bir sanat gücüne sahip olan Nef'î, sıradışı tavır ve davranışları, ölçsüz söylemleri dolayısıyla sıkıntılı bir hayat sürmüş, acı tecrübelerle rağmen çizgisini değiştirmemiş, sonunda dilinin kurbanı olmuştur. Ölümü hakkında farklı rivayetler bulunmaktadır. Vezir Bayram Paşa'yı hicvettiği için IV. Murad'ın izniyle boğdurulup denize atıldığı en yaygın görüştür.

Sert mizaçlı, bildiğini ifade etmekten çekinmeyen, mücadelecî bir kişiliğe sahip olan Nef'î'nin bu hırçın ve kavgacı tavırları sanatına da aynen yansımıştır. Nef'î'nin yaşadığı yüzyıl, Türk şiirinin her yönüyle mükemmel bir görünüm kazanmış olduğu bir dönemdir. O, kendinden emin bir edayla kasidelerinde bu gerçeği haykırmış, İranlı şairlere meydan okumuştur. Nef'î, klasik Türk edebiyatında kaside üstadı olarak şöhret bulmuştur. Arapça ve özellikle Farsça kelimeler ve terkiplerin oluşturduğu musiki ve güçlü dil, onun özgün üslubunu oluşturur. Söz oyunlarına başvurmadan açık bir biçimde düşüncelerini ifade eder. Övgü, övünme ve yergide sınır tanımayan şair; övdüğünü göklere çıkaran, yediğini yerin dibine sokan, rakip tanımayan bir tavır sergiler.

Klasik Türk şiirinin en güçlü seslerinden biri olan Nev'î'nin eserleri ise şunlardır:

- 1- *Türkçe Dîvân*
- 2- *Farsça Dîvân*
- 3- *Sihâm-ı Kazâ*
- 4- *Tuhfetü'l-Uşşâk*

NEV'Î-ZÂDE ATÂYÎ (doğ. ?? – öl. 1045/1635)⁴⁷

Şevval 991/Ekim 1583'de İstanbul'da doğdu. Sultan III. Mehmed devri kazaskerlerinden tanınmış şair ve âlim Nev'î Yahyâ Efendi'nin oğludur. Önce babasından, daha sonra Kaf-zâde Feyzullâh Efendi'den ders okudu. Çeşitli devlet görevlerinde bulunduktan sonra İstanbul'a döndü. Yeni bir tayin beklerken vefat etti. (Cemâziyelevvel 1045/Ekim 1635). Mezarı Şeyh Vefâ Tekkesi haziresinde, babasının yanındadır.

Hamse sahibi bir şair olan Atâyî, mâzul bulunduğu kısa süreler dışında ömrünü İstanbul'dan uzakta, Balkanlar'daki çeşitli kadılıklarda geçirdi. Kaynaklardan anlaşıldığına göre güzel konuşan, nükteli ve alaycı bir insandır. Dedesi ve babası gibi o da tasavvufa yönelmiş ve Celvetiyye'nin kurucusu Aziz Mahmud Hüdâyî'nin müridlerinden olmuştur.

Atâyî, değişik konularda manzum ve mensur pek çok eser vermiştir. Başlıca eserleri şunlardır:

- 1- *Dîvân*
- 2- *Hamse*

Edebiyatımızda daha çok mesnevi şairi olarak tanınmış Atâyî'nin hamsesini oluşturan beş mesnevi şunlardır:

- I. Âlemnümâ (Sâkînâme)
- II. Nefhatü'l-Ezhâr

⁴⁷ “Haluk İpekten, “ATÂYÎ, Nev'î-zâde”,
<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/atai-nevizade>”, (et. 28.05.2022).

III. Sohbetü'l-Ebkâr

IV. Heft Hân

V. Hilyetü'l-Efkâr

3- *Hadâiku'l-Hakâik fî Tekmileti's-Sekâik*

Ayrıca Atâyî'nin bunlardan başka; siyer, fıkıh, mektup ve hezl türlerinde, farklı kütüphanelerde bulunan çeşitli eserleri de vardır.

NİZÂMÎ

Çalışmamıza konu olan mecmua, 17.yüzyıl ve daha öncesinde yetişmiş olan şairlerin şiirlerini içermektedir. Söz konusu dönemlerde “Nizâmî” mahlasını kullanan 2 şair bulunmaktadır. 11a ve 12ah numaralı varaklarda yer alan gazellere Nizâmî divanlarında rastlanmamıştır. Mecmuanın kapsadığı yüzyıllarda yaşamış olan iki şairin biyografisine burada yer vermenin faydalı olacağı kanaatindeyiz. Zikredilen bu şairin, kaynaklarda ismi geçmeyen başka bir “Nizâmî” olabileceği hususu da göz ardı edilmemelidir.

KARAMANLI NİZÂMÎ (doğ. 839/1440 – öl. 874-878?/1469-1473?)⁴⁸

Karamanlı Nizâmî ya da Nizâmî-i Karamanî diye bilinen şair hakkında kaynaklarda birbirinden farklı olmayan kısa bilgiler verilmiştir. 839/1435-844/1440 yılları arasında Karaman Beyliği sınırları içindeki Konya'da doğmuştur. Babası, Konya'nın tanınmış müderrislerinden olan Molla Veliyyüddîn'dir. Nizâmî, ilk eğitimini babasından almış, daha sonra tahsil için İran'a gitmiş, burada şiir için gerekli bilgilerin yanı sıra Farsça da öğrenmiş ve Konya'ya dönmüştür. Karaman Beyliği'nin, yöneticilerinden İbrahim Bey ve Pîr Ahmed Bey'e kasiler sunulmuştur.

Hakkında ve şiirleri üzerinde yapılan incelemelerden çıkarılan sonuçlara göre Nizâmî, 874/1465 - 878/1473 tarihleri arasında bilinmeyen bir yerde ölmüştür. Şairin genç yaşta ölmesi, kalplerde ona karşı bir sevgi ve acıma duygusu uyandırmıştır. Bu sebeple tezkireciler ölümünün on dört yaşına kadar düşürmüşlerdir. Fakat onun, otuz, otuz beş yaşlarına kadar yaşadığı düşünülmektedir.

⁴⁸ “Ömer Savran, “KARAMANLI NİZÂMÎ, Nizâmî-i Karamanî”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/karamanli-nizmi-nizamii-karamani>”, (et. 30.05.2022).

Nizâmî'nin şiirlerinde, konuşma dilinin kullanılması, örf ve âdetlere yer verilmesi gibi devrin diğer şairlerinin şiirlerinde de yer alan özellikler görülmektedir. Çok beğenilmesine ve okunmasına vesile olan ahenkli ve canlı bir üslubu vardır. Özellikle redif kullanmaya ve ahengi bu kelime tekrarından faydalanarak sağlamaya çalışmıştır. Nizâmî'nin dikkat çeken yönlerinden biri de nazîre yazma konusunda mâhir bir şair oluşudur. Nazîre mecmualarına alınan şiirlerinin fazlalığı Nizâmî'nin, devrinde ve hatta daha sonraları sevilen bir şair olduğunu göstermektedir.

Türkçe, Arapça ve Farsça şiir söylemeye kabiliyeti bulunduğu belirtilen Nizâmî'nin Arapça şiirleri bulunmamıştır. Mecmualarda da şiirlerine yer verilen şairin elimizde küçük mürettep bir Divan'ı vardır. İçinde Farsça gazel ve rubailer de bulunan Divan'ın büyük kısmını Türkçe şiirler oluşturmaktadır.

**NİZÂMÎ, MÜNECCEL / MİNCAL AHMED NİZÂMÎ EFENDÎ (doğ. ??
– öl. ŞABAN 1108/ŞUBAT-MART 1697)⁴⁹**

Müneccel/Mincal Ahmed Nizâmî olarak kayıtlara geçti. Anadolu'da Aydonat kasabasında doğdu. İsmi Müneccel'dir. Bazı kaynaklarda bu isim Mincal şeklinde okunmuştur. Eğitimini tamamladıktan sonra İstanbul'a geldi. Şeyhülislâm Minkarî-zâde'den mülazım oldu. Kırkakça Medrese'den mazul oldu. Şevval 1107/Mayıs-Haziran 1696'da Piyale Paşa Darülhadişi'ne atandı. Şevval 1107/Mayıs-Haziran 1696'da Gazanfer Ağa Medresesi'nde müderrislik görevinde bulundu. Saray hocalığı yaptı. Şaban 1108/Şubat-Mart 1697'de vefat etti.

Nizâmî mahlasıyla şiirler yazdı. Şiir ve inşada yetenekli idi.

SÛZÎ

Çalışmamıza konu olan mecmua, 17.yüzyıl ve daha öncesinde yetişmiş olan şairlerin şiirlerini içermektedir. Mecmuanın kapsadığı yıllarda yaşayan ve “Sûzî” mahlasını kullanan altı şair bulunmaktadır. 12ah numaralı varakta bulunan gazele herhangi bir çalışmada rastlanmamıştır. Bundan dolayı yukarıda bahsi geçen altı şairin de biyografisinin aktarılmasının doğru olacağı kanaatindeyiz. Zikredilen bu şairin,

⁴⁹ “İsmail Hakkı Aksoyak, “NİZÂMÎ, Müneccel, Mincal Ahmed Nizâmî Efendî”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nizami-muneccel-mincel-ahmed-nizami>”, (et. 31.05.2022).

kaynaklarda ismi geçmeyen başka bir “Sûzî” olabileceği hususu da göz ardı edilmemelidir.

SÛZÎ, AHÎ-ZÂDE MAHMUD SÛZÎ EFENDÎ (doğ. 982/1574 – öl. ZİLKADE 1036/TEMMUZ-AĞUSTOS 1627)⁵⁰

Sûzî, Ahî-zâde Mahmud Efendi, 982/1574-75 yılında İstanbul’da doğdu. Sûzî, Ahî-zâde Abdülhalim Efendi’nin büyük oğludur. Bostan-zâde Efendi’den mülazım oldu. Ömrünün sonuna kadar çeşitli devlet kademelerinde görev yaptı. Zilkade 1036/Temmuz-Ağustos 1627’de vefat etti. Şiirlerinde Sûzî mahlasını kullandı.

SÛZÎ, Dervîş OSMAN (doğ. ?? – öl. 1086/1676)⁵¹

17. yy. şairlerinden olan Sûzî, Mardin’de doğmuştur. Asıl adı Osman’dır. Mardin’in tanınmış ailelerinden birinin oğludur. Küçüklüğünden itibaren ilimle uğraşmaya başlamış olan Sûzî, daha sonra İstanbul’a gelerek Mevlevî tarikatına dahil olmuş, bir ara Konya’ya giderek Şeyh Abdülhalim Çelebi’ye intisap etmiştir. Dervîş Osman olarak tanınan Sûzî, 1086/1676’da vefat etmiştir.

Şairin şiirleri toplu olarak elde mevcut değildir. Esrâr Dede, şairin Sûzî mahlasını almasını gönlü aşkla yanan birisi olmasına bağlar ve şiirlerinden övgüyle söz eder.

SÛZÎ (doğ. ?/1455 – öl. 1 MUHARREM 931/29 EKİM 1524)⁵²

Osmanlı Devleti’nin Balkanlardaki önemli kültür merkezlerinden biri olan Prizren’de doğdu. Kaynaklar, doğum ve ölüm tarihlerini belirtmezler. Sırp tarihçisi Olesnicki’nin Prizren’deki Sûzî Çelebi’ye ait türbe kitabesine dayanarak verdiği bilgilere göre asıl adı Mehmed’dir. Mahmud adlı birinin oğludur. Sûzî’nin ailesinin bilime, sanata aşına, şiiri ve kültürü önemseyen bir konumda oldukları bilinmektedir. Sûzî, ilk öğrenimini doğum yeri Prizren’de yaptı. Bir ara tahsilini yarım bırakıp Nakşibendî tarikatına girdi. Nakşibendî Sûzî diye tanındı.

⁵⁰ “İsmail Hakkı Aksoyak, “SÛZÎ, Ahî-zâde Mahmud Sûzî Efendi”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/suzi-ahizade-mahmud-suzi-efendi>”, (et. 01.06.2022).

⁵¹ “İbrahim Halil Tuğluk, “Sûzî, Dervîş Osman”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/suzi-dervis-osman>”, (et. 01.06.2022).

⁵² “Mustafa İsen, “SÛZÎ”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/suzi-mdbir>”, (et. 02.06.2022).

Sûzî Çelebi'nin divan tertip ettiği bilinmemektedir. *Gazavât-nâme-i Mihaloğlu Ali Beğ* adlı 1795 beyitlik bir mesnevisi vardır. Bu eserde Fatih ve Sultan II. Bâyezid devri akıncı beylerinden Mihaloğlu Ali Bey'in gazalarını tasvir eder.

SÛZÎ (doğ. ?? – öl. ??)⁵³

Kaynaklarda hayatı hakkında herhangi bir bilgi bulunmayan Sûzî'nin varlığından Topkapı Sarayı Kütüphanesinde bulunan ve 16. yüzyılın sonlarında tertip edilen bir şiir mecmuası sayesinde haberdar olunmaktadır. Hemen hemen hepsi 16. yüzyılda yetişmiş şairlerin manzumelerinden müteşekkil olan bu mecmuada “Sûzî-i Üskübî” başlığıyla şaire ait bir kıt'a kayıtlıdır. Üsküplü olduğu anlaşılan Sûzî'yi, bu mecmuanın tertip edildiği dönemden hareketle 16. yüzyıl şairlerinden kabul etmek mümkündür.

SÛZÎ (doğ. ?? – öl. ??)⁵⁴

Hakkındaki bilgiler Garîbî Tezkiresi'ndekilerle sınırlı olan Sûzî mahlaslı şair Bergamalıdır. Yamacılık yapan bir adamın oğludur. İlim talebiyle İstanbul'a gelmiş, bu esnada şiir yazmaya merak salmıştır. Akıllı perişan, meftûn ve yoksul görünüşlü bir kişidir. Bir divan yazmak istemişse de ömrü vefa etmemiş, ancak gazelliyâtını tamamlayabilmiştir.

SÛZÎ, SEYYİD AHMED SÛZÎ EFENDİ (doğ. ?? – öl. 1128/1715-16)⁵⁵

İstanbul'da doğdu. Asıl adı Ahmed'dir. Peygamber soyundan geldiği için Seyyid Ahmed diye tanındı. Rahikî'nin torunu idi.

ŞEYHÜLİSLÂM YAHYÂ (doğ. 969/1561 – öl. 1053/1644)⁵⁶

Ankaralı Şeyhülislâm Bayramzâde Zekeriya Efendi'nin oğlu olan Yahyâ Efendi, İstanbul'da doğmuştur. Kültürlü bir ailenin çocuğu olan Yahyâ, ilk eğitimini aynı zamanda şair olan babasından almış, Abdülcebbârzâde Derviş Mehmed Efendi gibi devrin meşhur ilim adamlarının yanında iyi bir tahsil hayatından sonra Ma'lûlzâde

⁵³ “Yunus Kaplan, “SÛZÎ”,
<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/madde-suzi>”, (et. 02.06.2022).

⁵⁴ “Hulusi Eren, “SÛZÎ”,
<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/suzi-mdiki>”, (et. 02.06.2022).

⁵⁵ “İsmail Hakkı Aksoyak, “SÛZÎ, Seyyid Ahmed Sûzî Efendi”,
<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/suzi-seyyid-ahmed-suzi-efendi>”, (et. 02.06.2022).

⁵⁶ “Hasan Kavruk, “ŞEYHÜLİSLÂM YAHYÂ”,
<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/seyhulislam-yahya>”, (et. 02.06.2022).

Seyyid Mehmed Efendi'nin şeyhülislâmlığı zamanında 988/1580'de mülazemetini tamamlamıştır. Eğitim hayatını tamamladıktan sonra müderrislik, kadılık ve kazaskerlik gibi çeşitli görevleri icra ettikten sonra, genç yaşta padişah olan Sultan II. Osman'ın şehit edilmesi üzerine cereyan eden olaylar sonunda Mehmed Es'ad Efendi yerine şeyhülislâmlığa getirilmiştir. Yahyâ, şehit edilen Sultan Osman'ın cenaze namazını bizzat kıldırmasıdır.

Birkaç kez şeyhülislâmlık makamından uzaklaştırılıp tekrar göreve getirilen şair, son olarak Sultan IV. Murad'ın tahttaki yerini sağlamlaştırmasıyla birlikte şeyhülislâmlık makamında kesintisiz olarak kalmış, ölümüne kadar bu görevini sürdürmüştür.

Sultan IV. Murad'ın sevgi ve saygısını kazanan şair, bu dönemde hayatının en itibarlı, en parlak devresini yaşamıştır. Şiirle de uğraşan Sultan IV. Murad, Yahyâ'yı hiç yanından ayırmaz; yeri geldikçe onun fikirlerini alır, her hususu danışmıştır. Revan seferine de katılan şair sefer esnasında isabetli fikirleriyle herkesin takdirini kazanmıştır.

Sultan IV. Murad'ın 1049/1640'ta ölümünden sonra tahta geçen Sultan İbrahim döneminde de makamında kalmayı başaran şairin eski itibarı kalmaz. Yahyâ'ya gereken ilgiyi göstermeyen Sultan İbrahim'in "Cinci Hoca" lakaplı Hüseyin Efendi ve Kösem Sultan'ın iftiralarıyla, sık sık azarlanması, şairin sağlığının bozulmasına yol açmış, kısa bir müddet sonra da 18 Zilhicce 1053 / 27 Şubat 1644'te hayatını kaybetmesine sebep olmuştur. Cenazesi Fatih Camii'nde kılınan namazdan sonra Sultan Selim civarında, Koğacıdede türbesi yanında babasının yaptırdığı medresenin haziresine gömülmüştür.

Gerek şeyhülislâmlık yıllarında gerekse önceki dönemlerinde çevresindekilerden daima sevgi, saygı gören şair, kaynaklarda belirtildiğine göre hoşsohbet, latife-gûy, nüktedan, şair tabiatlı birisidir.

Yahyâ, şiirlerinde çok sade, yalın bir dil kullanmıştır. Yabancı kelimelerden ziyade konuşulan İstanbul Türkçesini kullanan şair, Arapça, Farsça tamlamalara fazla yer vermemiş, bunun yanında Türkçe deyimlere, atasözlerine bolca yer vererek şiirin daha anlaşılır olmasını sağlamıştır.

Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'nin eserleri ise şunlardır:

- 1- *Dîvân*
- 2- *Ferâ'iz Manzûmesi Şerhi*
- 3- *Kasîde-i Bürde Tahmisi*
- 4- *Nigâristan Çevirisi*
- 5- *Fetevâ-yı Yahyâ*

ÜMÎDÎ (doğ. ?? – öl. 979/1571)⁵⁷

İstanbul'da doğdu. Asıl adı Ahmed'dir. Bostan Efendi'nin yanında başladığı öğrenimini Kadızâde'den mülazım olarak tamamladı. Önce “Sıdkî” mahlasını kullandı. Devir kaynakları Ümîdî'nin, pek çok hastalığa müptela naif ve zayıf bünyeli biri olduğunu söyledikten sonra Ümîdî'nin kendisinin de bu hastalıklı hâlini, “*Sarardup cism-i zerdüm itdi altun / Beni harcanmak ister gibi gerdûn*” beytiyle dile getirdiğini belirtirler. 979/1571 yılında vefat eden Ümîdî'nin ölümüne Cinânî, “*Kat' eyleyüp recâyı gitdi Ümîdî eyvâ*” mısra'ını tarih olarak düşürdü.

Ümîdî, yazdığı şiirlerde daha çok Bâkî'yi örnek aldı. Şiirlerinde tevriye ve ihâm sanatlarını çok sık kullandı. Ahdî'ye göre Ümîdî, âşıkane gazeller yazmasına ve şiirlerinde birçok parlak manalar bulmada usta olmasına rağmen şairler arasında şöhret bulmadı.

Ümîdî'nin bilinen tek eseri *Dîvân*'ıdır.

VEYSÎ (doğ. 969/1561 – öl. 1037/1628)⁵⁸

969/1561 yılında, Alaşehir'de doğan Veysî'nin asıl adı Üveys olup kaynaklarda Üveys Çelebi ve Üveys b. Mehmed diye geçer. Mehmed adında Alaşehirli bir kadının oğlu olan Veysî'nin bazı kaynaklarda Veysî-i Üskübî olarak kaydedilmesi, uzun süre Üsküp'te çalışması ve Üsküp'e yerleşerek burada ölmesinden kaynaklanmaktadır. Alaşehir'de başladığı eğitimini İstanbul'da, Salih Molla Efendi'nin yanında tamamladı ve ondan mülazemet aldı. Veysî, ömrünün son yıllarına

⁵⁷ “Yunus Kaplan, “ÜMÎDÎ, Ahmed”,
<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/umidi-ahmet>”, (et. 02.06.2022).

⁵⁸ “Süleyman Çaldak, “VEYSÎ, Üveys Çelebi, Üveys b. Mehmed”,
<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/veysi-uveys-celebi-uveys-mehmed>”, (et. 02.06.2022).

kadar Osmanlı Devleti'ne kadı olarak hizmet etti ve görevi dolayısıyla ülkenin pek çok noktasını dolaştı.

Veysî'nin uzun boylu, güzel yüzlü, tatlı dilli, latifeyi seven, açık sözlü, eleştiriye eğilimli; toplumsal olaylara, özellikle haksızlıklara karşı ilgisiz kalmayan, aleyhine de olsa onları eleştirmekten geri durmayan, bir karaktere sahip olduğu; bundan dolayı da seveni kadar sevmeyeni de çok olduğu kaynaklardan anlaşılmaktadır.

Veysî, şiiirlerinden çok mensur eserleriyle bilinmektedir. Belagat kitaplarında “üslub-ı müzeyyen” diye tanımlanan sanatlı nesrin en güzel örneklerini ortaya koyan Veysî, aynı zamanda, duygu ve düşüncüyü estetik bir dil ile ortaya koymadaki başarısıyla bu sahanın en büyük ustası kabul edilen Nergisî'ye de model olmuştur.

Veysî, daha çok münşî ve nâsir olarak tanınmıştır, ancak o, devrinde ve daha sonra yazılmış bütün şuara tezkirelerinde kendisine yer bulabilecek dirayette bir şairdir. Klasik edebiyatın geleneksel imkân ve teknikleri çerçevesinde, genellikle aşk ve güzellik temalarını işleyen şair, edebi sanatları kullanmadaki becerisi ve söz varlığındaki seçiciliği ile akıcı bir dil geliştirebilmiştir.

Veysî'nin eserleri şöyledir:

- 1- *Dürretü't-tâc fî-sîreti sâhibi'l-mi'râc (Siyer-i Veysî)*
- 2- *Hâb-nâme*
- 3- *Münşe'ât*
- 4- *Fütûh-ı Mısır*
- 5- *Meraca'l-bahreyn fî-ecvibe 'alâ-i'tirâzâtî'l-Cevherî*
- 6- *Düstûru'l-amel fî-mübâhâtî'l-ibâdât*
- 7- *Gurretü'l-'asr fî-tefsîri sûreti'l-'Asr*
- 8- *Hediyyetü'l-muhlisîn ve tezkiretü'l-muhbitîn*
- 9- *Dîvân*
- 10- *Hicviyye*

2. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ES‘AD EFENDİ
BÖLÜMÜ 3424 NUMARADAKİ MECMÛ‘A-İ KASÂ‘İD’İN
11A-52A VARAKLAR ARASI TRANSKRİPSİYONLU
METNİ

[11a]

BAŞLIKSIZ

(Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün)

- 1 Ne deñlü cevır iderseñ de dirim ‘ömrüñ ziyād olsun
Tek şıhhatde tab‘uñ hurrem u qalbüñ de şād olsun
- 2 Göñül bir bī-nazīrūñ bendesi olmağ murād itdi
O miskīn ber-murād olsun dinilir ber-murād olsun
- 3 Şadā vü şavt hālet-bağş vardur sende iy bülbül
Derūnuñda mağabbet derdi var ‘aşkuñ ziyād olsun
- 4 Bu ‘ālem olmasa her dem tenezzülde dimezlerdi
Qanı ol zevk u evvel geçen eyyām yād olsun
- 5 Mağabbetde koyayım ben de bir āyīn ki disünler
Bu vādīde de bir üstād geldi rūhı şād olsun
- 6 O dem āgāh olursun sūziş-i qalbümden ey bī-rağm
Ki her bir üstühānum ‘aşkuñla remād olsun
- 7 Ulu‘l-ebşāra bir [...] ⁵⁹ bedīh diyü götürsen
Vaşıyyet eylerüm hāk mürettildüm vağf-ı bād olsun

⁵⁹ [...] şeklinde belirtilmiş yerler orijinal metinde yırtık veya bozulmuş yerlerdir. Okunamamıştır.

- 8 Yanar kâğıd mürekkeb âteşin güftârımı yazsam
Meger bil semender kâğıd u [...] midâd olsun
- 9 Nizâmî gam degül şî're ne deñlü [...] bî-ragbet
Gele bir vaqt kim bâzâr-ı [...] olsun

[11-bh]

BAŞLIKSIZ

(Mef'ûlü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ülün)

- 1 İsterse söyünsün felegün meş'al-i mähı
Dünyāya yeter sīnemizün şu'le-i āhı
- 2 Şimden-gerü yāhū size ey şabr u taḥammül
Sultān-ı gamuñ ḳalbe hücūm itdi sipāhı
- 3 Her nesnede hem-rengine var idi te'alluḳ
Şimdi sezemem kāh-rübā cezb ide kāhı⁶⁰

MÜFRED

(Mef'ûlü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ülün)

Himmet umaruz pīr-i muḡānuñ nefinden
'Aşḳ âteşinün Mantıḳiyā söndi ocağı

BAŞLIKSIZ

(Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün)

- 1 Kemāle vāşıl olan mürşid irşād olmaḳ ister mi
 alan dervīş nā-şād olmaḳ ister mi
- 2 Cihānuñ ḥarb u şerīfine

⁶⁰ Gazel Mantıkī divançesinde 7 beyittir ancak mecmuaya 1,2, ve 6. beyitleri alınmıştır.

Şükürdür olmasa dil olmak ister mi

- 3 Bu endîş ile ülfet eyleme şihhat
Zer-i dünyâ yeriniñ endîş dāmād olmak ister mi

- 4 olmasa ‘aşk-ı mecâzî ‘âşık
Virüp nakd-ı dili bir şūha berbād olmak ister mi

[11b]

**KAŞİDE-İ GÜZİDE DER-HAQQ-I FAHR-İ ‘ÂLEM ŞALLALLAHÜ
‘ALEYHİ VE SELLEM**

(Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün)

- 1 Vechi var teşne-i āb-ı keremüñ olsa cihān
Ki yüzüñ şuyına halk oldu senüñ kevn ü mekân
- 2 Bildi çün hilkatine bā‘iş olan zātuñdur
Oldı ser-geşte o şevk-ile sipihr-i gerdān
- 3 Sensin ol nūr-ı Hudā kim iki ednā zerreñ
Biri māh oldu cihāna biri mihr-i raşşān
- 4 Sensin ol şem‘-i şebistān-ı hüdā kim Cibrīl
Oldı pervāne-sıfat şevküñ-ile raşş-künān
- 5 O meh-i burc-ı şerefsin ki şeb-i mevlūduñ
‘İyd-ı nevrūz gibi kıldı cihānı şādān
- 6 Odur ol şeb ki olup nūr-ı cemālūñ peydā
Dīdeden eyledi āteş-gede-i küfri nihān
- 7 Odur ol şeb ki olup kalb-i ahibbā ma‘mūr

Tāk-ı Kısra dil-i a‘dā gibi oldu vīrān

8 Odur ol şeb ki virüp dehre vücūduñ revnaķ
Kıldı dünyā yüzini reşk-i behişt-i Rıdvān

9 Nice reşk eylesesün cennet o şeb dünyāya
Ki senüñ kūyuña ‘azm eyledi hūr u ğilmān

10 Bir ‘aceb zelzele şaldı kademüñ ‘āleme kim
Ser-nigün oldu şanemler yıkılup deyr-i muġān

11 Görüp ol hāleti ammā ki nice müşrikler
Cehl-ile eylediler haķķuña çok zann u gümān

12 Āyet-i rahmet-i Haķķ olduġuña münkir olup
Küfri ezber okudı nice ‘adū-yı nādān

13 Gördi kim bilmediler haķķ-ı zamāne kadrüñ
Seni bildirmek-çün indi zemīne Qur’ān

14 Sensin ol fāris-i meydān-ı nübüvvet ki kaçan
Haķ Resül olduġıña istedi a‘dā bürhān

15 Māhı barmaķla işāret kılup itdiñ zāhir
‘Arşa-ı mu‘cizede şan‘at-ı gūy ū çevgān

16 Göriceķ şa‘şa‘a-i mihr-i kef-i pūr-tābuñ
Sīne-çāk oldu o şeb şevķ-ile māh-ı tābān

17 Gösterüp Devr-i kamede nice yüzden i‘cāz

Eyledüñ gün gibi ‘âlemlere Hâk dîni a‘yân

18 Mazhar-ı mevhibe-i nûr-ı Hudâ’dur zâtuñ
Cümle eşyâya olursañ ne ‘aceb feyz-resân

19 Oldığı-çün ‘arağ-ı cebhe-i pür-tâbuñdan
Haşr dek gülleri oldu bu cihānuñ handān

20 Çeşm-i nergisde degüldür kaţarāt-ı şebnem
Güle bu luţfi görüp oldu hasedden giryân

21 Haddi yok kangı birin şerh ideyin mu‘cize gel
Vire mi kaţre-i nâçiz ğinā-yı ‘ummān

[12a]

22 Bā-ḥuşuş ol şeb-i mi‘râc dem-i vuşlat kim
İdemez kimse anı ‘aql-ıla tafşîl ü beyân

23 Nice takrîr ideyim anı degüldür ḥaddüm
Varmaz ol rütbeye zîrâ ki ‘uķûl-ı insân

24 Seni medḥ itmege yok bende kemâl-i kudret
Eyledüm ḥaķķ-ı edâda bilürem çok noķşân

25 Kılma eksiklüğüme sen benüm ey bedr-i münîr
Çünkü yokdur kerem ü luţfuña ḥadd u pâyân

26 Çâr-yârüñ dahı medḥinde girüp meydāna
Esb-i ṭab‘a dilerem eyleyem irḥā-yı ‘inân

- 27 Kādir oldıkca nola anları da vaşf itsem
Virdiler şer‘üñe zīrā ki nice revnağ u şān
- 28 Yār-ı ġāruñ olan ol ħāzret-i Şiddīk-ı ‘Atīk
Nola oldıysa şadākatle güzīn-i akrān
- 29 Cümleden evvel idüp dīnūñe taşdıķ ü kabūl
Şıdk-ı pāki aña oldı sebeb-i istihsān
- 30 Ma‘den-i ‘adl ü kerāmet ‘Ömer-i Fārūk’uñ
Devr-i ‘adlinde cihān bulmuş-ıdı emn ü emān
- 31 Yed-i tūlāsını gör kim nice günlük yoldan
Dīde-i Qayşer’e bir demde irişdürdi benān
- 32 Menba‘-ı ħilm ü ħayā Ĥāzret-i Zī’n-nūreyn’uñ
Şöyle nağş olmuş-ıdı levĥ-i dilinde Furķān
- 33 Mülk-i şer‘inde virüp kâ‘ide-i nazma nizām
Kıldı ādāb-ile tertīb-i kelām-ı Sübhān
- 34 Fātīĥ-i Ĥayber olan Ĥayder-ı Kerrār’uñ ise
Zehresin ħaşmuñ iderdi kılcı āb-ı revān
- 35 Ne kerāmet ne velāyet ne şecā‘atdur o kim
Tıfl iken ejderi çāk itdi o şīr-i ġarrān
- 36 Kişver-i şer‘-i şerīfinde sarāy-ı dīne
Anlar olmuşlar idi pādişehim çār-erkān

- 37 Bu kadar kuvvet u kudretle yine her birisi
Bendedür Һazretüñe anlara sensin sultān
- 38 Ey Resül-i şakaleyn ey meh-i bedr-i kevneyn
Sensin ol eşref-i maḥlūk u Һabīb-i Raḥmān
- 39 Dürr-i yektā ise de yerlere geçsün ol-pāş
Ki senüñ ‘aşkuñ-ile olmaya gözden rīzān
- 40 Rūḥ-ı şānī ise de odlara yansun ol ten
Ki revān eylemeye yoluña yüz şevḳ-ile cān
- 41 Ben ne ḥākem ki seni medḥ idem ey gevher-i pāk
Ğarażum ḥālümü ‘arz eylemedür saña hemān
- 42 Benüm ol bādiye peymā-yı beyābān-ı heves
Benüm ol sākin-i peygüle-i dār-ı ‘işyān
- 43 Ki ne ser-menzil-i maḳşūda irişdi rāhum
Ne ḳarār itmege bir gūşede oldu imkān
- 44 Bezm-i ‘ālemde dīlüm olmadı bir kez ḥālī
Heves-i lāzıme-i ‘ayş u ṭarabdan bir ān
- 45 Her ḳaçan vaḳt-i namāz olsa ḳomaz kim irişe
Dem-be-dem nağme-i ney gūşuma gülbāng-ı ezān
- 46 Ābdest almağa irmez elüm ammā göñlüm
Şu gibi olmadadur kūy-ı ḥarābāta revān

47 Oldı ma'lûm namāza ne kadar yüz yuduğum
Rûz-ı şavm eyledigüm kârı da tutmam pinhân

48 Hırşum ol deñlü ki eyyâm-ı şıyâm irdükde
Bir dilim nân görünür baña hilâl-i Ramazân

49 Almayam destime şimden-gerü peymâne deyu
İtsem inşâfa gelüp cân-ile 'ahd ü peymân

50 Derd-i ser-hâşıl idüp isterin ol demde tabîb
Umarın tâ ki diye derdüñe meydür dermân

[12b]

51 Ayağum meygede yolında elümde sāğar
Dilde yok zerre kadar havf-ı şırât u mîzân

52 Nice olur keffe-i mîzâna konursa hâlüm
Bezm-i 'işyânda o nûş eyledüğüm rafl-ı gîrân

53 Ben ne hâletle koyam kendümi ümmet yirine
Kuluñum diyem eyâ pâdişeh-i Sidre-mekân

54 Kılmadum sünnetüñüñ biñde birisin icrâ
İtmedüm bir kez itâ'at ne ki kılduñ fermân

55 Göricek bunca hevâ vü hevesi başumda
İttifâk eyleyüp ıslâhuma zühhâd-ı zamân

56 Müşkilüñ var-ise hâll eyleyelüm gel diseler
Gelmez illâ dilüme 'uqde-i zülf-i hûbân

57 Heves-i mūy-ı miyānıyla bütān-ı dehrüñ
Tār-ı zühd-i ‘amelüm gerçi degüldür çes-pān

58 Bir kalın rişte-i ‘ümmīdimüñ ammā ki yine
Ne kadar kılsa keş-ā-keş kıramaz ‘ālemiyān

59 Niye kaṭ ‘eylerüm ümmīdimü lūṭf-ı Hakk’-dan
Ki senüñ gibi şef‘üm var eyā Faḥr-i Cihān

60 İtmedüm şimdiye dek gerçi ki zıkr ü tesbīḥ
Bāri şimden-gerü na‘tuñ ideyin vird-i zebān

61 Dergehüñde umarum tā ki geçüp maḳbūle
Yazıla nāme-i a‘mālīme āḥir ‘unvān

62 Benüm ol ‘āciz ü bī-kes ki ayaḡuñ tozına
Eli boş geldüm ümīd eyleyü lūṭf u iḥsān

63 Bir yeşil yapraḡa mālīk degülüm dünyāda
Ki saña lāyık ola ey gül-i gülzār-ı cinān

64 Degülüm nesneye kādīr getürem ḥazretüñe
Aña kādīr idim ancak ki getürdim īmān

65 Ḥazretüñden senüñ ey ḥāfız-ı dīn-i ümmet
Soñ nefesde dilerüm anı bi-ḥakk-ı Kur’ān

66 Beni tenhā kımayup ḥıfz idesin īmānum
Melekü’l-mevt gelüp kaşd idicek almaḡa cān

67 Tuymaya cān-ı za‘īfüm sekerāt-ı mevті
Olmayam nūş idicek cām-ı memātı sekrān

68 Ola şol nesne ki ‘āşīlere yarın düşvār
Anı Hāylī kuluña kıl keremüñden āsān

MÜFRED-İ Bİ-NAZİR

(Mef‘ūlü / Fā‘ilatü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün)

Hāl-i ruḥuñ ki ġāliye-sā kākül örtünür
Bir bendīdür ki gül döşenür sünbül örtünür

[12-ah]

BAŞLIKSIZ

(Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün)

- 1 Yanıldıñ ey dil-i ġam-dīde ābād olmağı kime
Huşuşa ehl-i dilsin ġamdan āzād olmağı kime
- 2 Seni ġuş itmesün çarḥ-ı felek pā-māl ider zīrā
Kemāl u fażl-ile bir dem şakın murād olmağı kime

- 3 Gidüp bir ḥakīm dinse şükre
 cevrine münkād iken şād olmağı kime

- 4 Cihānıñ luṭf u iḥsānı ġam-ı hicrānına degmez
Mey u maḥbūb ile ‘ayş eyle berbād olmağı kime

- 5 Şikāyet itme ey Sūzī yeter bu çarḥ-ı kec-revden
Umürıñ ta‘rız ile nā-şād olmağı kime

BAŞLIKSIZ

(Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün)

- 1 Ne bildin zevk-i ‘ışk-ı ‘āşık-ı cānane oldun mı
Ne añlarsın şarābın neş’esin mestāne oldun mı

- 2 O şem‘-i meclise ey dil

Kimiñ

pervāne oldun mı

- 3
Yolında sen daḥi mecnūn gibi dīvāne oldun mı

- 4 Ğurūr u kibr var sende maḥabbet lāfı
Nice mālīk olursun gence sen vīrāne oldun mı

- 6 Ne vech-ile olursun āşinā ol ferd-i yektāya
Ser-ā-pā kendi kendine bile bīgāne oldun mı

- 7 Nice teşrīk idersin kendüni sen bülbul-i zāra
Şarāba germ-i ‘aşkam nūş idüp mestāne oldun mı

- 8 Kūḥ u ḥāl ile maḥrūn olsun zūlf-i dildāra

Ne zaḥmın gördük ‘ışk u

şāne oldun mı

- 9 Yem-i ‘irfāna ṭaldum diyü da‘vā eyledük ammā

Nizāmī gibi sen de nā’il

oldun mı

[12b]

**KAŞİDE-İ GÜZİDE-İ ĞANİ-ZÂDE NÂDİRİ EFENDİ DER-MEDH-İ
SEYYİD-İ KÂİNÂT Ü MEFHAR-I MEVCÜDÂT SALLALLAHU
TE‘ÂLÂ ‘ALEYHİ VE SELLEM**

(Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün)

- 1 Ey şeh-i ‘izzet-penâh-ı taht-gâh-ı mısr-ı dîn
Hıdmetünde bir hamâm-nâme bir Rûhu’l-emîn
- 2 Bâreka’llâh zî-hamâm-nâme-i mu‘ciz-peyâm
Kendüsi peyk-i ilâhi nâmesi vahy-i mübîn
- 3 Ol hamâmuñ şehperi tîğ-i ser-endâz-ı recîm
Ol haţtuñ her noktası insân-ı ‘ayn-ı hûr-ı ‘în
- 4 Heft batnında yedi iklîm-i ma’nâ münbasiţ
Cümlesi mühr-i nübüvvetle saña zîr-i nigîn
- 5 Olmasañ maşşûd-ı aslî halk olunmazdı cihân
Hep tufeyl-i halk zâtuñdur vücûd-ı mürselîn
- 6 Tâ ezelde hande-i lûţfuñ nemek-pâş olmasa
Zevk-bağş-ı Âdem olmaz-ıdı hamîr-i mâ‘ u tîn
- 7 Kevkeb-i bahtuñ tûlû‘ına raşad-sâz olmasa
Mâh-ı Ken‘ân çâhda bir lahza olmazdı mekîn
- 8 Zâtuñ olmağ-ıla vedî‘a zâhr-ı İbrâhîm’de
Nârı gül-zâr eyledi aña İlâhü’l-‘âlemîn

[13a]

- 9 Mağv idüp ol faşl-ı tâbistânı itdi nev-bahâr

Feyz-i āb-ı rahmetüñ ey ebr-i nisān-ı yakīn

10 Nāruñ altında remādı sebze-i sīr-āb olup
Berg-i sebz oldı duḡānı nārı verd-i āteşin

11 Āfitābı redd idüp ol faşşı taklīb eyledüñ
Çenber-i gerdün elünde ḡalka-i engüşterin

12 Görmeye ḡadrüñ maḡāmın çeşm-i mihr olsa eger
Nāy-ı İsrāfil billür ḡamerle dūr-bīn

13 Bu ne te‘şīr-i hidāyetdür ki aşl-ı dīnüne
Mühtedīdür ‘ālem-i kevne gelürken her cenīn

14 Reh-nümā-yı maḡsad-ı Ḥaḡḡ’ın taḡaddüm eyledüñ
Çünki olduñ Beyt-i maḡdisde imām-ı mürselīn

15 Pādişāhum ol gice olduñ Süleymān-ı felek
Bād idi merkūbuñ evreng-i Süleymānī o zīn

16 ‘Askerüñde oldı nev-‘ayn-ı perī vü ādemi
Ol gice yārüñ olan cünd-i sürüş u mürselīn

17 Çünki irdi rāh-ı iḡbālüñ maḡām-ı Sidre’ye
Anda ḡaldı pūyeden raḡşuñla Cibrīl-i Emīn

18 Cānib-i Ḥaḡḡ’dan irüp refref o sā‘at ḡıdmete
Cān gibi olduñ miyān-ı sīnesinde cā-nişin

19 Ebr-i rahmet oldı refref zātuna iḡrāzla

Berķ ururđı her ęaraf řalduķęa pertev ol cebīn

20 Ćunki ‘azm itdi hevā-yı lā-mekāna ol seĥāb
Aña nisbet oldu ‘arşıñ ķubbesi ferş-i zemīn

21 Māverāsından ĥaber yoķdur ki ta‘bīr eyleyem
Anda pervāz idemez mūrgābiyān-ı mā’ u tīn

22 Līk icmāla ĥaber oldur ki zāt-ı Ĥaķķ’la
İttiřāl-i ma‘nevī itdüñ zihī fażl-ı mūbīn

23 Nice taĥķīķ oldu ol řoĥbetde sırr-ı ‘aşķdan
Līk ĥurūf-ı řavtdan yoķ zerrece anda řanīn

24 Dūrretü’t-tāc-ı cihān itdi seni řun‘-i Ĥudā
Ol cihetle oldu cāyuñ cümleten bālā-terin

25 Genc-i raĥmetden ‘aťā-yı vāfire mazĥar olup
‘Āķıbet itdüñ o ni‘metlerle āheng-i zemīn

26 Cümlesini baĥřış itdüñ ‘ācizān-ı ümmete
Āferīn ey ĥāř-ı řāhen-řāh-ı maĥlūk āferīn

27 Her faķīre zarf-ı isti‘dādı oldıķęa virüp
Zerre deñlü olmaduñ hengām-ı baĥřışde zanīn

28 Bir şeb itdüñ gerde-māh cihān-tābı şikest
Eyledüñ ci‘ānı ol ķaĥt-ı ni‘amda kām-bīn

29 Bāb-ı ni‘met-ĥāne-i cūduñda yazılmıř ezel

*Hāzihī cennāt-ı ‘adnin fedhulūhā hālidīn*⁶¹

- 30 Gülşen-i kadründe bir kûçek nişîmen cürm-i hāk
Çarh aña sakf-ı müşebbek encüm anda yâsemîn
- 31 Hürde zerdalû-yı bâğ-ı ni‘metüñdür hür velî
Görinür mînâ-yı pür-âb-ı sipihr içre mihîn
- 32 Nefs-i pākūñle idüp iş‘âl-ı nîrân-ı kazâ
Nice kerre eyledüñ ref‘-i zalâm-ı müşrikîn
- 33 Nîze-dârân-ı sipāhuñ bir neyistân oldu kim
Rûbeh itdi kâfiri andan çıkan şerr-i garîn
- 34 Tûğlar kim çekdi düşmen ser-nigûn itdi guzât
Oldı kârı anlaruñ cārûbi-i meydân-ı kîn
- 35 ‘Âciz oldu kâfir-i hâsir ne bal itdi ne mûm
Gerçi gösterdi zırıldan hānehâ-yı engübîn
- 36 Bü’l-‘aceb hâlet ki hep ol hâneler hālî olup
Her birine girdi bir zenbûr-i tîr-i sehm-gîn
- 37 Çirk-i şirki dâmen-i âhîr zamândan mahv idüp
Oldı ihsānuñla pür-nûr-ı hüdâ rûy-ı zemîn

[13b]

- 38 Hem hamâset hem semâhat iki bâl-i serveri

⁶¹ “İşte adn cenneti budur, ebedî olarak kalmak üzere girin oraya” bu ifade farklı ayet-i kerimelerden alınarak iktibas yapılmıştır (Tâhâ-76 / Zümer-73).

Bir ‘aceb şehbâzsın şayduñ hümâ-yı mülk [ü] dîn

39 Bu ne kûşîşdür ki tırmaqla teverrüm eyledi

Ṭûl-ı ihyâ-yı leyâlîde o pâ-yı nâzenîn

40 Merhem olmak mümkün olsaydı anuñ tîmârına

Ḥāk-ı ruḥsârûm iderdüm âb-ı çeşmümle ‘acîn

41 Luṭf idüp ma‘zûr tut şî‘rüm kuşûrın serverâ

Kim ‘alîlûñ re‘yi de lâ-büd olur ‘illet qarîn

42 Tîğ-ı cellâd-ı marâz cismüm dü-nîm itdi meded

Az kalmışdur ki kalbümde ide kaṭ‘-ı qarîn

43 Yâ Resûlallâh nice maḳtûlî ihyâ eyledüñ

Bendeñî de eyle ol bâğ-ı keremden hûşe-çîn

44 Mülk ile ma‘mûre-i dünyâ ser-â-pâ muntazam

Dîn ile maṭmûre-i ‘uḳbâ tolu genc-i defîn

45 Dergeh-i luṭfuñda bir sâil faḳîr-i ‘âcizüm

Düşmüşem ḥāk-ı belâya ḥaste vü endûh-gîn

46 Bâb-ı luṭfuñ sâilî ‘abd-ı faḳîrûñ Nâdirî

Düşdi kaldı dergehüñde zâr u efkâr-ı ḥazîn

47 Gerçi çokdur zenbi ammâ luṭfuña yokdur ḥisâb

Eyle Bârîden şefâ‘at yâ şeft‘a’l-müzñibîn

48 Cürmini ‘afv itdürüp eyle ‘uḳûbetden ḥalâş

Anı berbād itmesün nīreng-i şeytān-i la‘īn

49 Merḥametle bir nazar kıl bende-i efgendeñe
Çünkü meb‘ūs-ı Hüdāsın *rahmeten li’l-‘ālemīn*⁶²

50 Gerçi çok cürmüm de var ammā ki luṭfuñ bī-şūmār
Sāili kāfir de olsa eylemez redd ehl-i dīn

51 Hāzret-i ‘ulyāña lāyık medḥe kādīr olmadum
Līk meddāḥāne taḳlīdim baña besdür hemīn

52 Sūhre-i Fir‘avun u Mūsā kışşası meşhūrdur
Luṭfuña ol bir bahāne yā imāme’l-ḥā’ifīn

53 Sen sa‘ādet nūrısın ol ḥāk-ı miḥnet zerresi
Nola ref‘ itse hevā-yı luṭfa ol mihr-i cebīn

54 Bāb-ı iḥsānuñ güşāde ilticāda kāināt
Behremend olmaḳda andan vāridīn ü şādīrīn

55 Herkes aldı ḥişşesin inşāf-ı luṭfuñdan şehā
Bende ḥāşā kim ḳalam ol derde maḥrūm u meḥin

56 ‘İllet-i gā’iyyedür zātuñ vüçūd-ı ‘āleme
Sensin el-ḥaḳ gāyetü’l-gāyāt-ı ḳaşd-ı evvelīn

57 Evvel ü āḥir vüçūduñdur sebeb her ni‘mete
Dest-gīr-i ehl-i derdsin evvelīn ü āḥīrīn

⁶² Enbiyâ Suresi, 107. ayet.

58 Tā ki dergāh-ı mūmiddü'l-kevnden imdādla
Feyz-i cūdından ola zerrāt-ı 'ālem kām-bīn

59 Rūḥuñı tervīḥ idüp yüz biñ şalavāt-ı izidi
Ālüne aşḥābuña rıdvān-ı Ḥaḳḳ olsun qarīn

60 Ḥaşre taḥşış itme sultānum şefā'atkārını
'Ālem-i dünyāda da ol dest-gīr-i 'ācizīn

61 Ğonçeler gibi açılsun nice ḳalb çāk çāk
Bād-ı enfāsuñla gülsün gülşen-i dünyā vü dīn

62 Kişver-ārā-yı şefā'atsın zülāl-i luṭfuña
Ol ṭahāret-küster-i ālüde-gān-ı mā' ü ṭīn

63 Ḥil'at-ı ḥullet be-ber iklīl-i maḥbūbī be-ser
Cāh-ı devletdür yesār u nāz ni'metdür yemīn

[14a]

**KAŞİDE-İ GÜZİDE-İ NEF'İ EFENDİ BERĀY-I ŞEHSÜVĀR-I ZAMĀN
ŞAḤİB-KİRĀN-I CİHĀN GÜZİDE-İ ĀL-İ 'OŞMĀN-I SULTĀN
MURĀD ḤĀN İBNÜ'S-SULTĀN AḤMED ḤĀN BĀ-FERMĀN-I 'ĀLİ-
ŞĀN⁶³**

(Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün)

1 Bārekallāh zihī raḥş-ı hümāyūn-sīmā
Ki ḳomuş nāmını sultān-ı cihān *Bād-ı Şabā*

⁶³ Bu kasidede italik ve ilk harfleri büyük olarak yazılan at isimleri Sultan IV. Murad'ın atlarının isimleridir.

- 2 Ne şabā şā'ika dirsem yaraşur sür'atde
Ki segirdürken aña sāyesi olmaz hem-pā
- 3 Bırağur anı dağı sāyesi gibi yolda
Olsa ger şatır-ı endişe ile pā-der-pā
- 4 Düşmedin sāyesi hāk üzre ider 'ālemi tayy
Sehv-ile rākibi gösterse 'ināna irhā
- 5 Kuş yetişmez dir idim olmasa *Tayyār* eger
İremez gerdine zīrā ki ne şarşar ne şabā
- 6 Nice Tayyār o sebük-pāy-ı cihān-peymā kim
Aña hem-seyr olamaz hīç ne 'anķā ne hümā
- 7 Nürdan bāl açar uçmağa melekdür şanasın
Olsa zīn-pūş-ı ser-ā-serle ne dem cılve-nümā
- 8 Tayy ider 'ālemi bir göz yumup açınca bu da
Bu kadar çābük ü çālāk olur mı 'acebā
- 9 Meger *Evren* ola yā *Şaçlı Toru* yā *Mercān*
Yā *Celālī Yağızı* yā iki *Edhem* ya dū-pā
- 10 Nice *Evren* ki ne dem eylese pertāb-ı bülend
Şanki pervāza gelür hışm-ile bir ejderhā
- 11 Atılır hāmesi ok gibi elinde tırmaz
İtse bir şā'ir eger medh-i şitābın imlā

- 12 Nice *Şaçlı Toru* bir bāl-güşā ‘anķa kim
Bir ķanadıyla uķar uķduķı dem bī-pervā
- 13 Bu da *Evren* gibi pertāb-ı bülend itse olur
Rākibi Zāl-i zer ü kendüsi gūyā ‘anķā
- 14 Nice *Mercān* o sebūk cilve-i ķābūk-rev kim
Aña gülgün-ı sirişk olur olursa hem-pā
- 15 İstese bu da ider bir ser-i mūda cevālān
Belki rakķāşlıķ itmekde olur ahyānā
- 16 Seyr iden cilvesini şu‘le-i cevvēle şanur
Devr ider ‘ālemi sü‘ratle o deñlü zīrā
- 17 O *Celālī Yaķızı* da ne ķadar ķāpükdür
Ki olurken aña meydān-ı cihān teng-fezā
- 18 Başlasa cilveye mānend-i kümeyt hāme
Merkez-i noķķa olur aña fezā-yı pehnā
- 19 İki *Edhem* hōd iki şūh ‘Arab dīlberidür
Ki tefāvütleri yok biri birinden aşlā
- 20 Görse ger bunları Mecnūn-ı melāmet-dīde
Yādına gelmez idi bir daķı hūsn-i Leylā
- 21 İ‘tikādum bu ki mānendi bulunmaz birinūñ
Bulnursa daķı bir yerde bulunmaz illā

22 Yine ıştabl-ı Őehenřāh-ı cihān-ārāda
Ki ne atlar bulunur biri birinden zībā

23 Evvelā *Ķapuağası Ķorısı*’dur birisi
Ki berāberdür aña pūyede kūh u řaħrā

24 Kuħl iün almaz-idi gerd-i zemīn-i eş‘ār
Olsa ger cilve-gehi ‘arşa-ı mlk-i ma‘nā

25 Bir de *Arslan Ķorısı*’dur ki gemin grdkce
Kendidr ‘aynı ile şır-i ner-i silsile-ħā

26 Urılır gerdenine anuñ-n altundan
İki zencİR ile źabt itmesi āsān ola tā

[14b]

27 *Cebeli Ķoru* ile ĥod *Ķayıřoğlı Ķorısı*
Nicedir her biri sr‘atde kıyās it meřelā

28 Menzile nr-ı naşr gibi berāber irişr
Olsa her birine hem-pye eger tİR-i azā

29 Birisi daħı *Ağa Alacası* kim anuñ da
Yaraşur eyler isem medħini bu gne edā

30 Āsmān-pye zemīn-gerd-i mselsel-ħarekāt
Bād-pā şu‘le-i cevvalē-i ‘ālem-peymā

31 Bir de *şam Alaca* kim itse ne dem meyl-i ĥurām
şanki reftāra gelr bir şanem-i srħ-abā

- 32 Olsa bu cilve bu nāz Aşkar-ı Behrām'da ger
Zühre gökden iner olurdı dilārām aña
- 33 Tūrfā gülgün-ı firībende reviş kim şanasın
Cümle endāmına urmuş yed-i kudret hınnā
- 34 Bir de *Taglar Delisi*'dür ki şitāb itdükce
Bir olur zelzeleden lerze-i kūh u deryā
- 35 Şarşılur arz u semā şanki kıyāmet koparur
Böyledür tünd şitāb eyledügünce ammā
- 36 Gelse reftāra döner bir şanem-i ra'nāya
Başlasa cilveye fāvūs-ı cināndur gūyā
- 37 Nāmı *Taglar Delisi* kendüsi āhū-yı Harem
Perçemi sünbül-i çin cephesi dībā-yı Hıfā
- 38 Cilve itdükce ne dem olsa perīşān-perçem
Pür olur nūkhet-i müşkiyle girībān-ı hevā
- 39 Birisi dahı *Şurāhī-i Ser-efrāz* ki çarh
Yaraşur pāyına yüz sürmek-çün olsa dūtā
- 40 Nedür ol gerden-i mevzūn o şīrīn hey'et
Cümle endāmı güzel şūh-ı cihāndur haqqā
- 41 Şīvede cilvede mestāne hırām eylemede
Var-ise yine odur bir şanem-i müsteşnā

- 42 Şalınup her ʔarafa nāz-ile itdükce ʔırām
Bir nigāhıyla ider cān-ı cihānı yaǧmā
- 43 Dil-nüvāz ola meger ana berāber dilber
Yoḥsa ‘ālemde bulunmaz aña mişl ü hemtā
- 44 ʔarz u ʔavrın nice ta‘rīf ideyin anuñ da
Görmedim buncılayın dilber-i şūḥ u ra‘nā
- 45 Ḥüsn ü aḥlākı yirinde ḥarekātı mevzūn
Şīvesi cilvesi hep biri birinden a‘lā
- 46 O reviş ol yürüyüş ol nigh-i zer-dīde
Dilber-i şūḥ gibi şīveleri hūş-rübā
- 47 Armaǧān gitse olur Çīn’e hele taşvīri
Bu ʔadar ancak olur ḥaḳḳ bu ki şun‘-ı Mevlā
- 48 Yaraşur atlas-ı ʔarḥ olsa aña pāy-endāz
Eylese her ne zamān cilve-i pūr-istiǧnā
- 49 Müdde‘ā fehmi o ʔadar kim ider āheng-i şitāb
Rākibi kūşe-i ebrū ile itse īmā
- 50 Yaraşur dirsem eger aña Burāḳ-ı cennet
Ki revādur buña ta‘zīm o ʔadar kim farzā
- 51 Pīş-i pāyında melek ḡāşīye-dār olsa maḥāl
Na‘l-i zerrīnine ḥūrşīd yüzün sürse revā

52 Çok mudur bu şeref ol rahş-ı mübârek-ı kademe
Ki sa‘âdetle süvâr ola aña zıll-ı Hudâ

53 Mehdî-i devr-i zamân mâ-ı haşal-ı kevn ü mekân
Âfitâb-ı dü-cihân zıll-ı Hudâ nûr-ı hüdâ

54 Ehl-i dil kân-ı kerem şâhsüvâr-ı ‘âlem
Hüsrev-i Cem-şiyem İskender-i iklîm-güşâ

55 Kâm-bahş-ı ‘azamet cân-ı cihân-ı devlet
Revnağ-ı saltanat ârâyış-i dîn ü dünyâ

[15a]

56 Şeh-i meh-kevebe Sultân Murâd-ı zîşân
Şâh-ı seyyâre-ı haşem mâh-ı memâlik-ârâ

57 Dâd-ger pâdişeh-i ‘âdil ü ‘âlî-şân kim
Her ne emr itse kazâ hükmini eyler imzâ

58 O hudâvend-i mu‘azzam ki olur hem-vâre
Pâdişâhân-ı cihân dergehine nâşıye-sâ

59 O cihân-bân-ı hümâ zıll u hümâyûn-fer kim
Cümle şâhân-ı cihân bendesidür ser-tâ-pâ

60 O şehensâh-ı direm-pâş-ı kerem-güster kim
Bir eli bağır-ı şehâdur bir eli ebr-i ‘atâ

61 Biri derbânı olurdu biri mîrâhûr
Gelseler ‘âleme devrinde Peşeng ü Dârâ

- 62 Reşha-i cûdı ile ebr-i bahârı dürr-pâş
Nûkhet-i hulkı ile bād-ı şabā gālīyesā
- 63 Varsa ger nûkhet-i hulkıyla şabā gûlzāra
Lāle de sünbül ü gül gibi olurdu bûyā
- 64 Nergisüñ düşmez idi cām-ı zerri destinden
Bulsa ger feyz-i nem-i cûdı ile neşv ü nemā
- 65 Kāse-i zehr-i ğam olurdu dile cām-ı şarāb
Hükmi ger istese tebdil-i havāş-ı eşyā
- 66 Meşrebinde o leţāfet ki var ammā ber-‘aks
Neşve-i zehr virür ādeme keyf-i şahbā
- 67 Behre-yāb olsa cihān pertev-i rāyından eger
Zerre hūrşīd kadar ‘āleme virürdi ziyā
- 68 Dilleri bār-ı şavber gibi şad-pāre olur
Tīġ-ı bürrānını yād eyledüğünce a‘dā
- 69 Hüsrevā dād-gerā pādīşehā tāt-verā
Ey şehenşāh-ı felek-mesned u hūrşīd-livā
- 70 Pīşkeş çeksem olur bende semend-i tab‘um
Ki virür cilvesi anuñ dahı bir gūne şafā
- 71 Beñzemez bunlara ol tūrfadur anuñ tarzı
Reviş ü cünbişi ser-tā-be-ķadem nev-peydā

72 ‘Arş-peymālīga itdükce heves ma‘nāda
Teng olur cilvesine sāha-i meydān-ı semā

73 Olsa şāne yaraşur yāline bāl-i Cibrīl
Olsa pā-bend-i maḥal pāyına zūlf-i ḥavrā

74 Cırıd oynamağa kābil degül ammā yaraşur
Bāğçe seyrine çıkdıkca süvār olsuñ aña

75 ‘Ömrüñ efzūn ede Allāhu te‘ālā dilerin
İltifātuñla bu dil-mürdeyi itdūñ iḥyā

76 Eyledūñ luṭfuñla böyle ḳaşıde teklīf
Ki nazīre diyemez bir yere gelse şu‘arā

77 Var mı bir böyle ḳaşıde dimege cūr’et ider
Şarḳdan ğarba varınca süḥan ehline şalā

78 Söyleden himmet-i sultān-ı cihāndur yoḥsa
Ḳande ben ḳande bu gūne kelimāt-ı ğarrā

79 Devletüñde nola ‘Urfī gibi meşhūr olsam
Var mı bir bencileyin şā‘ir-i pākīze-edā

80 Söz tamām oldu güzāfı ḳoyalım ey Nef‘ī
İdelüm devlet ü iḳbāline şıdḳ-ile du‘ā

81 *Eşheb-i rüz* ile tā *Edhem*-i şeb pey-der-pey
Ḥaşre dek birbiri ardınca ola cilve-nümā

82 Rā'iz-i bahtı ola rahş-ı Murād üzre süvār
Hıfz ide zāt-ı şerîfini haţadan Mevlā

[15b]

KAŞİDE-İ MAKÂLİ DER-HAKK-I TÂC-ZÂDE EFENDİ⁶⁴

(Mefâ 'ilün / Fe 'ilâtün / Mefâ 'ilün / Fe 'ilün)

- 1 Viren kemâl-i şeref şîve-i Hudâ-dâda
'Uţârid-i felek-i cûd Tâc Beg-zâde
- 2 Cevâhir-i haţ-ı yâkût-kıymeti anuñ
Ne degme kânda bulunur ne degme deryâda
- 3 Kılâde-i hüneri aşdı gerden-i 'arşa
Degül hilâl görinen bu saķf-ı mînâda
- 4 Odur o şayrefî-i cevher-i hizâne-i haţ
Odur o zer-ger-i kâmil bu fenn-i zîbâda
- 5 Disem anı nola küttab-ı seb'iden efzûn
'Adedde heft berâber olur mu heftâda
- 6 Elinde hâme güldür hizâne-i cûda
Egerçe kim görünür sîh-i çeşm-i hussâda
- 7 Ne Tâc-zâde şeh-i kişver-i memâlik-i haţ
Suţûr-ı şaff-zen 'asker yanınca âmâde

⁶⁴ Bu kasidenin 5, 6, 10, 16, 21 ve 23. beyitleri, Fatih Koyuncu tarafından hazırlanan *Alaşehirli Makâlî Mustafa Bey ve Mecmualardaki Bazı Şiirleri* isimli çalışmada bulunmamaktadır.

- 8 Hoşā Sikender-i gītī-güşā-yı hıttā-ı haṭ
Yüritdi hükmini varınca zulmet-ābāda
- 9 Giyāh-ı müşg biter bü'l-'aceb kerāmetdür
Ġazāl-i hāmesi geşt itse sīm-i şahrāda
- 10 Ebu'l-fevāres-i meydān cūd u himmetdür
Seḫāda Ḥātem ü Rüstem neberd ü heycāda
- 11 Güm olsa gitse cihāndan uşul-i defter-i haṭ
Teveccüh eylese kādirdür anı ĩcāda
- 12 Der-sa'ādetidür şimdi kıble-i küttāb
Re'īs olalı o dīvān-ı şadr-ı a'lāda
- 13 Külāhı kūşe-i reşk-i 'imāme-i ḥurşīd
Firāz-ı küngüre-i ṭārem-i mu'allāda
- 14 Sezā durur k'ola tuğrā-nüvīsi sulṭānī
Çü yok anuñ gibi kânün-şinās dünyāda
- 15 Sevād-ı Rūma iki Tāc-zāde virdi şeref
Birisi ḥüsn-i haṭ u biri şī'r ü ğarrāda
- 16 Birisinüñ kalemī reşk-i hāme-i mānī
Birisi şöhre-i āfāk şī'r ü inşāda
- 17 Bu daḫı ḫālī degül gerçi ol fazīletden
Ġaraż ikisini temyīzdür bu eşnāda

18 Yetişmeye hatt-ı vaşın kurutmağa eksem
Bu heft-dũde-i ğabrā-i maħall-i imlāda

19 Faķır kalmadı illā haķır devrinde
Ayağa dũřmedi kimse dilā meger bāde

20 Çũ yok medāyihine bende nev‘-i isti‘dād
Meger ‘ināyet-i luťfı iriře imdāda

21 Elinde hāme anuñ ney-şeker-i sa‘ādetdür
şeker-feřānlık ider dehre mışr-ı ma‘nāda

22 Benüm kalem gibi kan ağlamak dem-ā-dem işüm
Müyesser olmadı ğülmek bu ‘abd-i nā-řāda

23 Meger ki bir gice hũzn-ile hāba varmışdım
Nařihat eyledi bir pır baña rüyāda

24 Didi Muħammed Efendi cenābına yüz sür
Bir iki beyit edā kıl muħayyel u sāde

25 Dilerseñ ola müyesser cemī‘ āmālık
Ki nice bir kılasın ‘ācz-ile temennāda

26 Meger ki Hızır ‘aleyhi’s-selām idi ol pır
Ki geldi luťufla bin hāk-sārī irřāda

27 Maķālī řıdķ-ile başla du‘ā -yı devletine
Degül meķārim-i zātı çũ mümkün a‘dāda

28 Hemîşe tâ ki nüvîsendegân ‘âlem-i kıds
Huṭṭ vâz’ ide nüh-şafha-i mücellâda

29 Cihânda devlet ü ‘izzetle pâydâr olsun
Kabûl ola bu du‘âmız hużûr-ı Mevlâ’da

[16a]

KAŞİDE-İ BÂKİ EFENDİ

(Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün)

- 1 İtdi şehri şeref-i maḳdem-i sulṭân-ı cihân
Reşk-i bâğ-ı İrem ü ğayret-i gülzâr-ı cinân
- 2 Şâdmân oldu bugün devr-i kühen-sâl yine
Vuşlat-ı Yûsuf ile niteki pîr-i Ken’ân
- 3 Rûşen oldu açılup dîde-i Ya‘kûb-ı emel
Demidür menzil-i ‘işret ola Beytû’l-aḫzân
- 4 Ol zamân irdi ki biñ şevḳ-ile tâvûs-ı neşât
İde şahın-ı ḫarem-i bâğ-ı cihânda cevân
- 5 Mehçe-i râyet-i manşûr-ı cihân-efrûzı
Maṭla’-ı şubḫ-ı zaferden yine oldu tâbân
- 6 Umaruz kim bulına Ka‘be-i maḳşûda vuşûl
Geçdi çün devlet-ile yirlü yirine erkân
- 7 Devlet iḳbâl kılup eyledi tâli’ yârî
Ḥâşılı üstümüze döndi sipihr-i gerdân

- 8 Nice dem derd-ile dem-beste alup gonçe-şıfat
Barumız delmi idi minet-i ar-ı hicrn
- 9 amdli'llh ki vil-i eh-i ferunde-ıl
albmz adı yine niteki verd-i andn
- 10 Gher-i kn-ı kerem nad-i ayt-ı 'lem
Rdur cismi cihn mlketine kmi revn
- 11 fız-ı dn-i av m-i er'-i Nebev
Ty'-i emr-i ud tb'-i na-ı ur'n
- 12 srev-i Cem-'azamet dver-i kn-savet
Belki e kem ul Cem 'abd-i aqri kn
- 13 Dver-i devr-i zamn h Sleyman ol kim
Yz srer py-i semendine mlk-i devrn
- 14 h-ı Cemd-aem srev-i urd-'alem
Ser-i ser-dr-ı ser-efrz-ı seln-i zamn
- 15 k-i rh güher-i tc-ı seln-i cihn
Ayağı topraıdur sürme-i 'ayn-ı a'yn
- 16 Güher-i tc zysıyla memlik ren
aner-i 'adli cilsıyla cihn pr-leme'n
- 17 Tc-drn-ı cihn sye-nin-i 'alemi
Ser-firzn-ı memlik yolına ser-bzn
- 18 arem-i adrine bir günbed-i zer-kr felek

Aña bir tāk-ı muraşsa‘ kemer-i kâh-keşân

19 Āteş-i şu‘le-i şemşîr-i cihân-tābından

Küfr ü ilhād kütüb-hānesi oldu sūzân

20 Tācdārā başına teng ola tāk-ı Dārā

Hidmet-i hāk-i derüñ bilmez ise rif‘at-i şân

21 Felek-i saltanatuñ seb‘a-i seyyāresidür

Kāmkārā o yedi zer-‘alem-i nūr-efşân

22 Eyledi leşger-i manşūruñ o bayraklar-ile

Vādî-i nuşret ü deşt-i zaferi lāle-sitân

23 Ġāzîler pāy-i semendin yine hınnāladılar

Hün-ı a‘dāyı o dem eylediler seyl-i revân

24 Top idüp kellelerin ‘arşada tīguñ dā’im

Düşmen-i dīni bu üslūba kıllur ser-gerdân

25 Ser-i a‘dāñı boyar kıana dem-ā-dem kıılıcuñ

Anlara hālk anuñ-çün didiler sürh-serân

26 Luţf-ı Hākk-ile bugün oldu eyā kân-ı kerem

Bir nice fażl senüñ şân-ı şerîfüñde ‘ayân

[16b]

27 ‘Adl ü dād-ı ‘Ömer ü şıdk [u] şafā-yı Şıddîk

‘İlm ü ‘irfân-ı ‘Alî hilm ü hayā-yı ‘Oşmân

- 28 Saña Kistrā'yi 'adāletde mu'ādil tutsam
Fazladur sende olan devlet-i dīn ü imān
- 29 Ravza-i 'alem çemenzār-ı şerī'at olalı
Mazhar-ı luṭfuñ ile mülket-i Rūm ābādān
- 30 Menzil-i zendeḳa vü mecma'-ı ilhād olalı
Şarşar-ı ḳahruñ ile hıṭṭa-i Īrān vīrān
- 31 Maḥv olupdur ser-i şemşīr-i cihāngīrūñ ile
Levh-i 'ālemde olan naḳş-ı ḍalāl [u] tuḡyān
- 32 Halk rāḥatda seḥāb-ı keremūñ feyżinden
Belī uyḡu getürür ṭab'a hevā-yı bārān
- 33 Bārekallāh zehī Pādişeh-i 'ādil kim
Şarkdan ġarba deġin buldı cihān emn ü emān
- 34 Levḥaşallāh zehī saltanat-ı ḳāhire kim
Ḳāfdan ḳāfa cihān cümle muṭī'-i fermān
- 35 'Arşa-i medḥ ü şenāñuñ bulımaz pāyānın
Peyk-i endīşe eger biñ olursa pūyān
- 36 Oldı medḥ-i süḥan-ārāñ-ile şī'r-i Bāḳī
Rif'at u pāyede hem-sāye-i nazm-ı Selmān
- 37 Īrdi Selmān'a sözi şī'ri kemālin buldı
Luṭfuña ḳaldı eyā ḥüsrev-i şāḥib-dīvān

38 Baħr-i nazm içre bugün dürr-i girān-māye iken
Hāk-i zilletde alupdur nitekim gevher-i kn

39 Her seħer t ki nücm üzre niym-ı Şebden
ıara tğ-i cihn-grini mihr-i raħŐn

40 ılıcun üstün ola niteki tğ-i hrŐd
Sye-i salanatunda ola sde cihn

AŐDE-İ B EFENDİ BERY-I SULTN SLEYMN HN

(Mef‘l / F ‘ilt / Mef ‘il / F ‘ilün)

1 Hengm-ı Şeb ki küngüre-i ar-ı smn
Zeyn olmuş-idi Şu‘lelenp Şem‘-i aħtern

2 Hyl-i kevkib içre yanup meş‘al-i amer
Őaħn-ı semda rŐen idi rh-ı keh-keŐn

3 Dest urmıŐdı kil-k-i Őihba debr-i ar
Tğr-nvs-i hökm-i Hdvend-i ins  cn

4 Bezm-i felekde urmıŐdı Zhre sza eng
‘Ays u Őafda hürrem  handn [u] Ődmn

5 Bu ar-ı enberde ttup devr uŐlini
Defff-ı mihr ılmıŐdı ihresin nihn

6 Bir tğ-i zer-niŐnla girmıŐdı ‘arŐaya
ŐemŐr-bz-ı ma‘reke-i Őaħn-ı smn

7 Tedbr-i mu‘zamt-ı umr-ı cihn in

Yakmışdı şem‘-i fikreti Bircīs-i nüktedān

8 Bālā-yı çarḥ-ı heftüme Keyvān-ı kühen-sāl
Oturmuş-ıdı niteki Hindū-yı pīl-bān

9 Āyā bu zīb ü zīnet-i ‘ālem nedür diyü
‘İbret göziyle nāzır iken dehre nā-gehān

10 Eṭrāfa şaldı şa‘şa‘asın gūşe gūşe mihr
Oldı ufukda mühr-i Süleymān gibi ‘ayān

[17a]

11 Kıldı bu ḥālī dīde-i ‘ibret müşāhede
Tuydı bu sırrı ‘ākıbetü’l-emr gūş-ı cān

12 Kim bu niżāmı virmedi ‘ālem sarāyına
İllā ki yūmn-i devlet-i şāh-ı cihānistān

13 Bālā-nişīn-i mesned-i şāhān-ı tāc-dār
Vālā-nişān-ı ma‘reke-i ‘arşa-i Keyān

14 Sulṭān-ı şark u ğarb u şehenşāh-ı baḥr u ber
Dārā-yı dehr Şāh Süleymān-ı kāmṛān

15 Ol şeh-süvār-ı memleket-i ‘adl ü dād kim
Atı öñünce olsa revā ḥusrevān revān

16 Ser-keşlik itdi emrine beñzer peleng-i çarḥ
Zencīr ile getürdi yine keh-keşān keşān

17 Şāhib-vücūd-ı memleket-i luṭf [u] cūd o kim
Mebzūl ḥān-ı luṭfına maḥsūl-i baḥr u kān

18 Müştāk bŷy-ı ḥulķına ‘aṭṭār-ı nev-bahār
Muḥtāc dest-i himmetine ḥāce-i cihān

19 Devründe kimse cevri-i sitemgerden ağlamaz
Bī-şer‘ ider iderse eger çeng ü ney fiğān

20 ‘Adlŷn katında cevri ü sitem dād-ı Keyķubād
Ḥiṣmuñ yanuñda luṭf u kerem ķahr-ı Ḳahramān

21 Lerzende görse ḥavfuñ-ile teb tutar şanur
Bağlar şihāb gerden-i gerdūna rīsmān

22 Tīguñ ‘adem diyārına rŷen ṭarīķdŷr
A‘dā-yı dīni ṭurma ķılıçdan geķŷr hemān

23 Deryā-miṣāl ‘askerŷn iķre ‘alemlerŷn
Feth ŷ zafer sefīnesine açdı bād-bān

24 Minkārına dilerse alur çarḫı dānevār
‘Anķā-yı Ḳāf-ı ķadrŷne bir ṭu‘medŷr cihān

25 Çevgān urupdur añā ezel dest-i himmetŷn
Ol dem bu dem-durur ki döner gŷy-ı āsmān

26 Bāğ-ı şenā vŷ gülşen-i medḥŷnde murğ-ı dil
Bu nazm-ı rŷḥ-baḫşı okur şu gibi revān

27 Cān olmayaydı ol dehen ey şūh-ı dilistān
Niçün olurdı cān gibi ya dīdeden nihān

28 La‘lūñ hayālī hokka-ı hātırda var iken
Yāqūt-ı nāba olmamış idi mekān kār

29 Ruhsāruñ üzre turralar olmuş girih girih
Gūyā Hicāz’a bağladılar Şāmiyān miyān

30 Görsün nihāl-i serv-i şānavber-hırāmuñı
Ayruq çemende beslemesün bāğ-bān bār

31 Kıldı sücūd kaddüñe karşı gül ü semen
İtdi kıyām kāmētüñe serv-i büstān

32 Mesken şeh-i maḥabbetüñe taḥtgāh-ı dil
Menzil hayāl-i la‘lūñe ḥalvet-ger ey cār

33 Tutdı cihānı pertev-i ḥüsnüñ güneş gibi
Toldı şadā-yı ‘aşkuñ-ile kāh-ı Kün fe-kār

34 Eflāke çıkdı velvele-i ‘arşa-i zemīn
İndi zemīne gulgule-i āsmāniyār

35 Bākī-şıfat ne bülbul-i rengīn-edāñla
Ne ola tal‘atuñ gibi ferḥunde gül-sitār

36 Ḥüsnüñ güliyle bāğ-ı cihār gülşen-i İrem
Her sū hezār bülbul ü şad-güne dāstār

[17b]

37 Dergāh-ı Hakk'a yüz tütalum ber-mezīd ola
Cāh u celāl-i saltanat-ı baht-ı cāvidān

38 Tā şem'-i zerle māh cihān-tāba şubḥ-dek
Devr-i ufukda vaz' ide bir sīm şem'dān

39 Şem'-i beḳānı bād-ı fenādan nigāh ide
Dāmān-ı 'avn u 'işmet-i dārende-i cihān

40 Bezmünde baht sākī vü iḳbāl hem-nişīn
Cām-ı sipihr sāḡar-ı pūlād-ı zer-nişān

**KAŞİDE-İ BAKİ EFENDİ BERĀY-I MERḤŪM EBŪ'S-SU'ŪD EFENDİ
ALEYHİ'R-RAḤME**

(Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fe'ilün)

1 Ağardı berf-ile yir yir çemende cism-i nihāl
Niteki penbe-i dāḡ-ile sīne-i abdāl

2 Zemīne bād-ı hevādan çoḡ akçe düşdi yine
Pür itdi dāmen-i şahrāyı tıldı ceyb-i cibāl

3 Meger ki hokḡa-i çarḡuñ zamāne ḡarrātı
Döker terāşesini kūh u deşte berf-mişāl

4 Zemīne dāmen-i ebr-ile saçdı sīmi felek
Bu ḡāleti göricek mā'il oldı tāze nihāl

5 Bu faşl içinde o kim kıldı şabrı ser-māye
Olur nihāl-i çemen gibi ḡarḡ-ı māl u menāl

- 6 Cihānı berfle yaḥ tutdı kış kıyāmetdür
‘Aceb mi yir yüzine çıksa hep defā’in u māl
- 7 Pür oldı şāḥları üzre yaḥdan āyīneler
Ġarīb şūrete girdi bu faşl içinde ġazāl
- 8 Meger ki ‘ālem-i ‘ulvīde nev-bahār oldı
Döker şükūfe-i bādāmı şaḥn-ı bāġa şimāl
- 9 Sevāḥil-i çemene çıkdı genc-i bād-āver
Yöneldi ḥüsrev-i nev-rūza devlet ü iḳbāl
- 10 Döşendi berf ser-ā-pāy-ı şaḥn-ı şaḥrāda
Çizildi rīk-i sefid üzre gūyiyā eşkāl
- 11 Beyāz düşdi hele şekl-i ṭālī‘-i eyyām
Mişāl-i çehre-i baḥt-ı edīb-i ferruḥ-fāl
- 12 Ser-i efāzıl-ı āfāk müftī-i ‘ālem
Sipīhr-i fażl u kemāl āfitāb-ı cāh u celāl
- 13 İmām-ı şaff-ı efāzıl emīr-i ḥayl-i kirām
Emīn-i dīn ü düvel ḥāce-i ḥuceste-ḥışāl
- 14 Ebū Ḥanīfe-i şānī Ebu’s-su‘ūd ol kim
Fezā‘il içre efāzıl olupdur aña ‘ıyāl
- 15 O kim yazılmış ezel ṭāḳ-ı bārgāhında
Melāz-ı melce-i erbāb-ı fażl u ehl-i kemāl

16 Şu deñlü şān-ı şerīfnde var anuñ ‘azamet
Ki kendüsin yitürür meclisine gelse celāl

17 Durüb-ı tığ-i havādişden özge bulmadılar
Şolar ki kendülerin aña tutdılar emşāl

18 Nücüm içünde Süreyyā terāzū ile yürür
Ki şadır olmaya eyyām-ı devletinde vebāl

19 Kemīne-bende-i dīrīne ki hudāvendā
Bu bende cānibini luţfuñ itmesün ihmāl

20 Ma‘ārif ehline tapuñdan irişür ma‘rūf
Fezā’il ehline kapuñdan irişür efzāl

21 Kerīm özüñle mükerrerem cihānda luţf u kerem
Şerīf aduñla müşerref kabāle-i ikbāl

[18a]

22 ‘Arūs-ı dehre şenāñu benem kılāde kılan
Güher edā-yı girān-māye rişte ince hayāl

23 Selāset-i kelimātum şafā-yı eş‘arum
Aķar şu gibi kılupdur kulūbı hep meyyāl

24 Terāne eylese bülbul çemende güftarum
Gelür önünde zemīn-būs iderdi āb-ı zülāl

25 Velīkin āyīne-i tab‘-ı şafvet-āyīnūñ
Bu rüzgārda var şüretinde gerd-i melāl

26 Fezā-yı fakr u felāketde şavlecān-ı kazā
Getürdi gūy-şıfat dōne dōne başuma hāl

27 Hemīşe nergis-i iqbāl u baht hāb-ālūd
Hemīşe turra-i tāli‘ müşevveşü’l-aḥvāl

28 Nigīn-i baht u sevād-ı sa‘ādet elde degül
Ayakda kodı zamāne niteki zer ḥalḥāl

29 Hezār-bār belā pūtesinde kāl oldum
Henüz āteş-i miḥnetde yok ḥalāşa mecāl

30 Du‘ā-yı devletine kıl ‘azīmet ey Bākī
Murād neydü ki ma‘lūm zāhir oldı me’āl

31 Hemīşe tā kıla keff-i direm-feşān-ı şabā
Şitāda dāmen-i kuhsār u deştī māl-ā-māl

32 Eyādi-i keremüñ berr ü baḥra şāmil ola
Niteki eyleye her cānibe şümül-i şimāl

33 Cihān musaḥḥar-ı fermān ola murādātuñ
Müyesser eyleye dā’im müyessirü’l-āmāl

[18ah]

KAŞİDE-İ NEV‘İ-ZADE

(Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün)

1 Sepīde-dem ser-i kuḥ-sārda zalām-ı ğulām
Duḥāna döndi ki kış başduğın ider i‘lām

- 2 Tökiñce cūyı çemen geçdi leşker-i sermā
Yine memālik-i bağı fenāya virdi temām
- 3 Şoyındı tekve-i gülşende şimdi hep eşcār
Bürindi egnine her biri bir beyāz iħrām
- 4 Şafā-yı gülşene dest āħir itdi serv ü çenār
Ĥabāb oldı bugün ser-nigūn konılmış cām
- 5 Miyān-ı yaħda toñup bāğa saçılan cür‘a
Derūn-ı sengde la‘l itdi gerdiş-i eyyām
- 6 Kıpandı şiddet-i deyden derīçe-i ĥurşīd
Gögerdi bād-ile rūy-ı sipihr-i erzāk-fām
- 7 Bulup yaħ-ile cilā yine tīgi kūh-sāruñ
İder kılıç gibi kış geldüğün bize i‘lām
- 8 Kaçarsa bülbul-i gülşen nola bu ĥālī tuyup
Tegerg-i cūya kōdı dānelerle dāne vū dām

[18bh]

- 9 Derūn-ı yaħda tūran ĥārı seyr idüp şandum
Geçürdi āyīneye tīri bir dilīr be-nām
- 10 Cihāne Behmen-i rūyīn-ten-i şitā gelicek
Görüp mehābetini gökde ditredi Behrām
- 11 Bu faşl içünde döşer gülsitāna berf u tegerk

Nazîr-i şebnem bâğ u şükûfe-i bâdam⁶⁵

12 Döşendi yine çemen-zâra berf ser-tâ-pâ
Mişâl-i ebr-i sefîd ü sipihr-i erzâk-fâm

13 Zamâne eyledi peydâ sefîd kâğıdlar
Tolınca penbe ile kâr-hâne-i eyyâm

14 Gelüp nesîm-i seher virdi aña pâk-cilâ
Ki ola şafha-i medh-i edîb-i nigû-nâm

15 Güzîde şadr-ı zamâne emîn-i devlet ü dîn
Sütûde vaz'-ı yegâne ser-i şudûr-ı kirâm

16 Cihân-ı ma'dete hüsrev-i felek-mesned
Serîr-i mekremete dâver-i bülend-mağâm

17 Cenâb-ı Hâzret-i Yahyâ Efendi kim oldur
Hüdaygân-ı kuzât-ı 'asâkir-i İslâm

[19ah]

18 O şehr-yâr-ı memâlik sitân-ı dâniş kim
Revâdur olsa derinde felek kemîne-gulâm

19 Reşâşe-i kalemi feyz-bahş-ı bâğ-ı emel
Nevâle-i keremi şâmil-i havâş u 'avâm

20 Sipihr-i mertebe-şadrâsın ol hümâsın kim

⁶⁵ Bu beyit Saadet Karaköse tarafından hazırlanan *Nev'i-zâde Atâyî Dîvânı* adlı çalışmada bulunmamaktadır.

Bulur murādın elüñ gölgesiyle cümle enām

21 Nesīm-i terbiyetüñ irse hāk-i gülzāra
Şitāya karşı soyınmazdı naḥl-ı tāze müdām

22 Düşeydi ḳubbe-i çarḥa şerāre-i ğāzabuñ
Dem-i şitāda bulırdı ḥarāret-i ḥamām

23 Şihāb şanma atar ṭop-ı çarḥdan zencīr
Helāk-i ḥaşmuñ içün bu sipihr-i nā-fercām

24 Ḥarīm-i bezmüñe nā-gāh ḥusrev-i re'yüñ
Murād iderse eger şem'-i mihr-i bī-hengām

25 Hilāl ü ebr ola ḥarraḳa ile āteş-berg
Şihāb u necm ola kibrīt-ile şerer dem-i şām

26 Ğubār-ı kūyuñ olup gördi āb-ı iḥsānuñ
Cüdā olur mı ḳapuñdan 'Aṭāyi-i nā-kām

[19bh]

27 Metā'-ı ma'rifet ü fażlı baña bildürdi
Şu dem ki tutdı peder menzıl-i 'ademde maḳām

28 Maḥal-i baḥş degüldür leṭāfet-i engūr
Şafā virür dile ammā ki bāde-i gül-fām

29 Benem ol āb-ı muşaffā ki aldılar yolumı
Revā budur ola luṭfuñ delīl-i rāh-ı merām

- 30 Żamīr-i āyīne sīmāña çün degül maḥfī
Ne ḥācet itmege ḥāl-i derūnumı i‘lām
- 31 Şeb-i şitā gibi itdūñ sevād-ı nazmı dırāz
Du‘ā ile idelim vaḳti geldi ḥatm-i kelām
- 32 Niteki maḥv ide kāfūr berfī ser-tā-pā
Fūrūġ-ı āteş-i mihr-ile gerdiş-i eyyām

- 33 Müdām nefḥa-ı müşgīn micmer-i ‘adlūñ
Ola nesīm-i keremle cihāna ‘ıtr-ı meşām
- 34 Hemīşe ḥalk-ı cihān ola zīr-i destūñde
Mişāl-i pençe-i ḥurşīd bezlūñ ola müdām

[18a]

KAŞİDE-İ BAKİ EFENDİ

(Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün)

- 1 Bāġa reşk itse revā ravza-ı firdevs-i berīn
Şol kadar zīnet ü fer virdi meh-i Ferverdīn
- 2 İrişür bād-ı seherden nefehāt-ı cennāt
Mevsim-i ürd-i bihişt irdi bihişt oldu zemīn
- 3 Demidür lāle yaġa bezm-i bahāra meş‘al
Ġonçe-i zanbaġ ola nergise şem’-i sīmīn
- 4 Görinür şahın-ı çemende yine şāḥ-ı nergis
Āsmānda nitekim hey’et-i ‘ıqd-ı Pervīn

5 Bāğuñ evrāk-ı bahārın kaṭarāt-ı şeb-nem
Dāmenin eyledi pūr-sīm ü zer ü dürr-i şemīn

6 Nergis-i bāğa nazar kıl ne dimekdür bu kim
Cām-ı zerrīn ile ‘ıyş eyleye bir ḥāk-nişīn

7 Sāhil-i baḥr-i ‘Adendür meger eṭrāf-ı çemen
Dest-i mihr anuñ-çün oldı bugün gevher-çīn

8 Gonçe-veş bāğ-ı belāda nice bir ḥāşıl ola
Girih-i ḥāṭır u teşvīş-i dil ü çīn-i pūr-çīn

9 Bāğa ‘azm ile yūri ṭırma ki şaḥn-ı gülşen
Cān-fezādur nitekim meclis-i maḥdūm-ı güzīn

10 Ḥāşıl-ı ‘ömr-i girān-māye-i Şeyḥü’l-islām
Pertev-i luṭf-ı Ḥudā nūr-ı hüdā revnaḫ-ı dīn

11 Menba‘-ı mekremet u luṭf Meḥemmed Çelebi
Vāhib-i fażl u ‘aṭā şāḥib-i ‘izz ü temkīn

12 Bāğ-ı kadrinde anuñ şaḥn-ı sipihr ü encüm
Bir çemendür ki dökülmiş aña berg-i zerrīn

13 Kef-i kān ḥāşiyetinde görüp iḥsān nice olur
Yırlere geçdi ḥayādan utanup genc-i defīn

[18b]

14 Def‘-i Ye‘cūc-ı gama işigidür sedd-i sedīd
Men‘-i ceyš-i eleme dergehidür hısn-ı ḥaşīn

- 15 Nisbet olınsa eger fazlına zannum bu kim
Menzil-i vehmdür mu'tekad-ı ehl-i yakîn
- 16 Defter-i devletine mihver-i eflāk kalem
Hâtem-i kadrine bu günbed-i firûze nigîn
- 17 Kabza-ı kudretine kavş kemân-ı Rüstem
Nâvek-i re'yine per şeh-per-i Cibrîl-i emîn
- 18 Meclis-i 'işretine bâde şafağ bâdiye çarh
Nuql encüm meh ü hürşîd iki cām-ı zerrîn
- 19 Mülhim-i gayb gönül âyînesin karşı tutup
Eyledi tûtî-i cāna bu kelāmı telkîn
- 20 Ruḥuḥa beñzer idi âyîne olsa rengîn
Öykünürdi lebûne la'1 olaydı şîrîn
- 21 Secde kıldı göricek mäh kaşuñ mihrâbın
Bilmeyen şöyle ḥayâl eyledi kim ola cebîn
- 22 Kime kîn itdi yine çîni var ebrûlaruñuñ
Olmuş ol çeşm-i gazâlânelerüñ âhû-yı Çîn
- 23 Dil-i âşüfte-şîfat cevrlle pâ-mâl itme
Hindû-yı halka-be-güşuñdur o zülf-i miskîn
- 24 Hûn-ı dil şanma görinenleri müjgânında
Dîde gülzâr-ı 'izâruñdan olupdur gül-çîn

- 25 Ebr-i nīsān gibi bu kıl-k-i güher-bārına
Eyledi gūş-ı cihānı şādef-i dürr-i şemīn
- 26 Gerden-i dehre yine silk-i cevāhir taḳdum
Riştēdür ma‘nī-i bārīk ü güher lafz-ı güzīn
- 27 Serverā şī‘r degül nuṭḳ-ı Mesīḥā’dur bu
Ṭotalum ğayrılar eş‘ārı ola siḥr-i mübīn
- 28 Ne ‘aceb ger ola bu nazm-ı revān rūḥ-efzā
Ki senūñ midḥat-ı cān-perverüñe ola ḳarīn
- 29 Ḥāşılı ey kān-ı kerem irdi bugün ol dem ki
Eşer-i ‘ātīfet luṭuf zuḥūr ide hemīn
- 30 Lāyık-ı devlet ü şāyeste-i iḳbāl oldur
Ḳalmaya Bākī bī-ḳāre melūl ü ğamgīn
- 31 Söz tamām oldı niyāz eyleyelüm dergāha
İşidüp diye feleklerde melekler āmīn
- 32 Nitekim māşīṭa-ı dehr ‘arūs-ı çemenūñ
Çehresin eyleye ārāyiş-i zīb ü tezyīn
- 33 Luṭf-ı ṭab‘ ehline ola nitekim ḥālet-baḥş
Çehre-i dil-ber ü şī‘r-i ter ü āvāz-ı ḥazīn
- 34 Ḥūr-sīmālar ile şöyle pūr olsun ḥaremūñ
Görüp īmāna gele anı şānem-ḥāne-i Çīn

35 Şöyle eş‘ār-ı güher-bār oķına nāmuña kim
Cān u dilden ide Ḥassān āña yüz biñ taḥsīn

36 ‘Andelībān-ı gülistān-ı ḥoş-elḥān-ı senā
İdeler medḥūñ ile ḥoş nağamāt-ı rengīn

KAŞİDE-İ MERḤŪM BĀKĪ EFENDİ

(Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn)

1 Gülşene altun varaklar zeyn idüp bād-ı ḥazān
Gūyiyā zer-kūblar dükkānı oldı gülsitān

2 Rişte-i bārān gümüş tel sīm-keş ebr-i ḥarīf
İki çarḥa döndiler gūyā zemīn u āsmān

3 Berg-i bīdī bāğda āb-ı revān üzre görüp
Didiler aķmış ğılāfından bu tīg-i zer-nişān

[19a]

4 Reh-güzār-ı bāğa ser-tā-pā dökülmiş berg-i zer
Şandum altun tebsiler ķonmış simāt-ı ḥusrevān

5 Bāğda gerdān olan evrākı şanmañ gird-bād
İndiler seyyāreler ķılmağa ‘azm-ı būstān

6 Per ü bāl açmış yeşil tūtī iken berg-i çenār
Zerd olup bir nice şeh-bāza dönmişdür hemān

7 Rāygān aldum şanurđı la‘l u yāķūtī velī
Şimdi naķd altun şayar tırmış nihāl-i erguvān

- 8 Kānlu yaş olmuş ruḥ-ı zerd ü ğubār-ālūdına
Var-ise dehrüñ fenāsın añdı mīr-i ‘āşıkān
- 9 Salṭanat tācın giyen ‘ālemde maġrūr olmasun
Nice sultān bōrkin almışdur begüm bād-ı ḥazān
- 10 Gerçi merdāne şoyundı girdi meydāne dıraḥt
Geldi kış başdı velīkin virmedi aşla emān
- 11 Dest-bād-ı şarşarı āḥir görüp şāḥ-ı çenār
Didi el arķası yirde āferīnler pehlevān
- 12 Jāle vü berg-i ḥazāndan pūr-zer ü gevher çemen
Gülşene varın nişār itdi meger deryā vü kān
- 13 Şöyle beñzer kim ḥaṭ-ı āyāt-ı rahmetdür çemen
Bād-ı şubḥ itmişdür altun ḥalle yir yir nişān
- 14 Bir yeşil ğarrā zer-efşān kāġıd olmuşdur çemen
Yaraşur yazılsa ger medḥ-i edīb-i nüktedān
- 15 Ḥāce-i ‘ālī-nażar ser-çeşme-i fażl u hüner
Ḥazret-i Baba Efendi kām-bīn u kām-rān
- 16 Āfitāb-ı ‘ālem-ārā-yı sipihr-i fażl o kim
Buldı re’y-i enveri feyziyle nūr u fer cihān
- 17 Ayaġı topraġıdur kuḥl-i cevāhir encüme
Āsitānı ḥākidür iklīl-i fark-ı ferķadān

- 18 Rūzgāruñ şiddetinden gülşen-i bahtı maşûn
Nitekim bād-ı hāzāndan şaḥn-ı gülzār-ı cinān
- 19 Şafḥa-i āyīne-i ‘ālem-nümā-yı ṭab‘ına
Cümle-i dünyā vü māfihā muşavverdür ‘ayān
- 20 Reh-güzār bāḡa berg-i zer degüldür dökülen
Rāh-ı kūyuñda yüzün ferş itdi māh-ı āsmān
- 21 Meclisüñde ḳalbi altun gibi şāfī olmayan
Ḳāl ocaḡında ḥalāş olmaz ḳılursañ imtiḥān
- 22 Āfet-i bād-ı hāzāndan tā ebed maḥfūz olur
Bāḡ-ı dehre ḥüsn-i tedbīrūñ olursa bāḡbān
- 23 Şarşar-ı ḡam fikrin evrāḳın perīşān eyledi
Çehre-i zerdüm bālādan buldı reng-i za‘ferān
- 24 Cür‘a-i cām-ı belā-encām-ı bī-hūş eyleyüp
‘Āḳıbet ḳıldı ḥumār-ı cām-ı miḥnet ser-girān
- 25 Cür‘a-veş ayakda ḳodı sāḳī-i devrān beni
Dest-gīr ol ey emīr-i meclis-i devr-i zamān
- 26 Himmetūñ şimşādınuñ şāḥ-ı bülendi var iken
Ḳanda yapsun şāhbāz-ı ṭab‘-ı Bāḳī āşiyān
- 27 Destüme alsam ḳalem nazm-ı bedī‘ümle benüm
Nīze-bāz-ı ‘arşa-i mülk-i ma‘ānī vü beyān

- 28 Ben kemend-endāz-ı meydān-ı belāgat olalı
Halka-ı teslīme gemiřdūr ser-i gerden-keřān
- 29 Pehlevān-ı ‘arşa-i nazmum diyen ferzāneler
Bir iki zār u zebūnumdur za‘īf ü nā-tevān
- 30 Muttařıl ři‘rüm yazarken hāme tırmaz deprenūr
Neydūr anı gūyiyā lerzān ider āb-ı revān
- 31 Bāğ u bostān içre baş ola bisāt-ı sebze ki
şubh-dem berg-i hazāndan kaşre-i şebnem çekān
- 32 Her seher şahn-ı zümürüd-gün-ı gerdün üstine
Āfitāb altun şabakdan tā ola gevher-feřān

[19b]

- 33 Mesned-i rif‘atde genc-efřān-ı ihsān ol mūdām
‘Ömr ü devlet pāydār ikbāl ü ‘izzet cāvidān

**KAşİDE-İ şEYHÜ’L-İSLĀM MÜFTİ’L-ENĀM HĀZRET-İ YAHYĀ
EFENDİ SELLEMEHU**

(Mef‘ūlü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün)

- 1 Gül olmasun mı hurrem ü handān u řād-mān
Meyl itdi gül ıtonanmasına řāh-ı kāmran
- 2 Açılmasun mı gül gibi gülşende ğonçeler
Bu iltifātı kim güle itdi şeh-i cihān
- 3 ‘İyd oldı bāğa maşdem-i sultān-ı kām-yāb
Gülgünī cāmesini nola giyse gülsitān

- 4 Pīrāhenini itmege hoş-būy güllerüñ
Şeb-nem gül-āb u gönçe-i ra'nā gül-ābdān
- 5 Şāyed ki cāmesin deġiše şāh-ı gül diyü
Yanınca dā'imā götürür gönçe cāmedān
- 6 Bu faşl-ı mu'tedilde ki gülzāra varıla
Lāyık budur ki gülden ola çetr ü sāye-bān
- 7 Deryā-mişāl havzda gör 'aks-i gülleri
Gūyā donanma oldu deñiz yüzüne revān
- 8 Devr-i nücūmı gösterür evrākı güllerüñ
Āb üzre oldıgınca nesīm-i şabā vezān
- 9 Pūr-āteş itdi naḥl-i gül-i āli naḥl-bend
Hiç görmedüm tonatmaya bir öyle pehlevān
- 10 Gülden ki düzdi mühr-i Süleymān mişālını
Teshīr itdi bülbüli ol merd-i kār-dān
- 11 Bir çüb-i huşki serv-i gül-endām gösterir
Fermān iderse şāh-ı güzīn-i kadr-tüvān
- 12 Revnaķ-dih-i nehār-ı gülistān-ı Aḥmedī
'Oşmān Hān-ı Cem-'āzamet dāver-i zamān
- 13 Ol devḥa-ı sa'ādet u iķbāl kim anuñ
Hoş-ḥāl sāyesinde cihān u cihāniyān

- 14 Eyyām-ı ‘adli mevsim-i gül gibi mu‘tedil
Bād-ı bahār-ı luṭfı şafā-baḥş-ı ins ü cān
- 15 Bi’z-zāt kendü diñledi feryād-ı bülbülü
‘Ahdinde kimse eylemeye kimseden fiğān
- 16 Devrinde dil mi ḳaldı açılmaya gül gibi
Güyā ki gül donanmasıdur ser-be-ser cihān
- 17 Ḳalmadı kimse şimdi muḥālif ‘Irāḳ'da
Uydı uşūle nağme-serāyān-ı Işfahān
- 18 Gösterdi sürḥ-rūlarını sürḥ-serlerüñ
‘Aks-i nihāl-i gönçe olup ābda ‘ayān
- 19 Gülde olaydı vaşfını zıkr itmege mecāl
Olurdı ‘andelīb-ile medḥinde hem-zebān
- 20 Yahyā’yı bülbül itdi bahār-ı ‘adāletüñ
Gülzār-ı midḥatüñde nola olsa medḥ-ḥān
- 21 Şi‘rüm ki oldu tāze güli bāğ-ı vaşfıñuñ
Lāyık ki ola cāy-gehi fark-ı ferḳadān
- 22 Nite ki güller açıla bāğ-ı vücūdda
Nite ki gerdiş eyleye dolāb-ı āsmān
- 23 Gülzār-ı devletüñ ola şād-āb dā’imā
Her dem bahār ola nitekim gülşen-i cihān

[20a]

KAŞİDE-İ FAHİRİYYE-İ MEVCİ EFENDİ SELLEMEHU

(Mefā 'ilün / Mefā 'ilün / Mefā 'ilün / Mefā 'ilün)

- 1 Dehende olmasa miftāh-ı hamd-ı Hāl-ı yektā
Açılmazdı dilā gencine-i ne-küşüde-i ma'nā⁶⁶
- 2 Selām-ı Muştafā'dan olmasa bāğ-ı dilün feyzi
Añılmazdı nihāl-i tab'-ı pāk-i müstakīm ašlā
- 3 Açılmasa gül-i āl-i dūrūd-ı āl u aşhābı
Riyāz-ı dilde olmazdı hezār-ı ma'rifet gūyā
- 4 Midād ālūde-i imdād-ı tevfiḳ olmasa hāme
Sevād-ı nükteden hālī ḳalurdı şafha-ı imlā
- 5 'Aşā-yı Mūsī-i 'umrānı yād eyler gören kilkim
Kef-i mu'ciz-nümūdum gösterir sırr-ı yed-i beyzā
- 6 Yed-i hāmem şaḳar kāfūr evrāk üstine 'anber
Anuñ 'ıtrıladur rühāniyāna ḳūt-i rüh-efzā
- 7 Cihāna oldı sārī 'ıtr-ı āşārum ki olmuşdur
Midād-ı hāme-i müşgīn- şemāmum 'anber-i sārā
- 8 Olur ḡayret-fezā-yı cān-ı Meryem bīkr-i maẓmūnum
Ḥayāt-ı nev bulur nuṭṭumla nām-ı mu'ciz-i 'İsā
- 9 'Adūya şī'rimūñ her satrı bir seyf-i mücerreddür
Getürdüm mülk-i nazmı ḳabza-ı teşhīre ser-tā-pā
- 10 'Amīmü'l-feyzdür nazm-ı bülendüm hāşşu'l-mevrid

⁶⁶ Bu beyitte vezin bozukluğu bulunmaktadır.

Sözüm hep vâridât-ı Lâ-yezâlîdur benüm zîrâ

11 Elümde kilik-i ‘anber-rîz-i hoş-reftâr-ı ‘ar‘ar-ı kadd
Siyeh perçemli pür-şîve bût-i tannâzdur gûyâ

12 Baḥûr-ı maḡribî-i kiliküm oldı tîb-ı enfâsüm
Cevâhir nazm-ı rengînüm devâtum kenz-i lâ-yefnâ

13 Ben ol vaşşâf-ı dendân u nihâl-i kadd-i ḥübânum
Müsellemdür baña ḥaḡḡâ eger nazm u eger inşâ

14 Benüm ḥâḡân-ı ḥâḡânân-ı mülk-i nükte-perdâzî
Ki ḥükmüm eylerüm şad-ḥüsrev-i ḥâḡâniye icrâ

15 İder deryûze miftâḥ-ı ma‘ânî şâh-ı ṭab‘umdan
Füyûzât-ı Ḥüdâ-dâdumdan anı eylerüm ignâ

16 Nice zevḡ almasun ehl-i süḡan feyz-i kelâmumdan
Zülâl-i ṭab‘-ı pâkümnden olur cûy-ı cinân cûyâ

17 Nola bir sözle ilzâm-ı kelâm-ı müdde‘î kılsam
Ki destü‘l-ḥükm-i fenden var elimde ḥüccet-i ibrâ

18 Olur zencîr-i gerden ḥaşma şekl-i satır-ı eş‘arum
Nola münḡâd-ı ḥükm-i ṭab‘um olsa cümleten a‘dâ

19 Degildür şâḡ-ı mercân câ-be-câ ḡa‘rında ‘ummānuñ
Dil-i reşk-ile pür-ḥündur dil-i deryâ

20 Görünmezse nola ḥâsedlere ‘irfân-ı meşhûdum
Ziyâ-yı âfitâb olmaz müfîd-i dîde-i a‘mâ

- 21 Görürdi şāhid-i ra'nā-yı ma'nī nic'olur meger
Eger pür-jeng-i ğam olmasa mir'āt-ı dil-i şeydā
- 22 Şarar hāme-i şarşar-i şitābum haşmı itdi ker
Anuñ-çün gūşına girmez kelāmum idemez ıŝgā
- 23 Olur āteş-feşān-ı hānumānī ejder-i kilcüm
'Aceb midür elümden yansa yakılsa benüm a'dā
- 24 Dil ol baħr-i ma'ānīdür ki mevcinden olur zāhir
Nice dürdāne-i sermāye baħş-ı sāhil-i deryā
- 25 Benüm şimdi o baħrūñ āşināsı luṭf-ı Hāḳḳ-ile
Ki her bīĝāne olmaz āşinā ol fenn-ile haḳḳā
- 26 Dilüm deryā-yı 'irfān-ı Hudā'dur mevc urur da'ım
Ḳalemdür pāre-i 'ūd u semīnim sāhil-i deryā
- 27 Mü'arbid mestīyem ben küçe vü bāzār-ı 'irfānuñ
Ki na'remden kaçır şad-merhale şahş-ı ğam-ı ferdā

[20b]

- 28 Saña şīrin-edāyı Mevciyā dād-ı Hudā ancak
Seni mekr-i süḫanda itdi Hāḳḳ tūtī-i şekker-hā
- 29 Bu deñlü ḫod-fürüşīden ğaraż taḫdīs-i ni'metdür
Bu yüzden oldı ilhām-ı Hudā-yı mün'imü'n-na'mā
- 30 Cenāb-ı Hāzret-i āmuz-ĝara ḫamd-ı bī-encām
Daḫı rūḫ-ı Resūlullāh'a teslīmāt lā-yuḫşā

**KAŞİDE-İ NEF'Î EFENDİ DER-MEDH-İ HAZRET-İ FAHR-İ 'ÂLEM
ŞALLALLAHU 'ALEYHİ VE SELLEM**

(Fā 'ilātün / Fā 'ilātün / Fā 'ilātün / Fā 'ilün)

- 1 'Uğde-i ser-rişte-i rāz-ı nihānīdūr sözüm
Silk-i tesbīh-i dürr-i seb' u'l-meşānīdūr sözüm
- 2 Bir güherdür kim nazīrin görmemişdür rūzgār
Rūzgāra 'ālem-i ğayb armağanıdır sözüm
- 3 Rūzgār ihsānumı bilmiş benüm yā bilmemiş
'Āleme feyz-i hayāt-ı cāvidānīdūr sözüm
- 4 Ehl olan kadrin bilür ben gevherüm medh eylemem
'Ālemün sermāye-i deryā vü kânıdır sözüm
- 5 Bī-ğaraž bir cevher-i şāfīdür ammā muttaşıl
Ehl-i ṭab' uñ zīver-i ṭab' u sinānıdır sözüm
- 6 Ya'nī kim endīşe-sencān-ı cihānuñ dā'imā
Hem şarīr-i kilki hem vird-i zebānıdır sözüm
- 7 Bir benüm gibi cigerdār ehl-i ṭab' olmaz daḥı
Cevher-i tīg-ı kazā-yı nāgehānīdūr sözüm
- 8 Ğamze-i dilber nola reşk eylese endīşeme
Ğamze-i merd-efgen nā-mihribānīdūr sözüm
- 9 Ol kadar dil-dūzdur gūyā ki bir şūh āfetün
Nāvek-i müşgīn-kemān-ı ebruvānīdūr sözüm

- 10 Bir gülistāndur ḥayālüm dil-şüküfte bülbüli
Ol gülistānuñ laṭīf āb-ı revānıdur sözüüm
- 11 Bir şebistāndur devātum ḥāme zengī ḥādımı
Ol şebistānuñ ‘arūs-ı dil-sitānıdır sözüüm
- 12 Āferīniş tūṭī-i endīşeme bir dāmdur
Kim o dāmuñ dāne-i pūr-imtinānıdur sözüüm
- 13 Kimse inkār idemez māhiyyet-i endīşemi
Ehl-i ‘aşkuñ nüṣṣa-i aḳd-i lisānıdur sözüüm
- 14 Āfet-i aynü’l-kemāl-i reşk kār itmez baña
Def‘-i zaḥm-ı çeşm Ḥallāḳ-ı ma‘ānıdır sözüüm
- 15 Ḥāk-i pāyum sürme eylerse ‘aceb mi rūzgār
‘Unşur-ı rūḥ-ı kemāl-i İṣfahānī’dür sözüüm
- 16 İşte Ḥallāḳ-ı ma‘ānī şimdi geldi ‘āleme
Gūş idiñ āşārını kim tercemānıdır sözüüm
- 17 Şoñra gelsem dehre Ḥallāḳ-ı ma‘ānıden nola
Ḳāleb-i ḥuşk-i ḥayāle rūḥ-ı şānıdır sözüüm
- 18 Nüktede ‘ālem ḥarīf olmaz baña gūyā benüm
Her ne söylersem cevāb-ı “*len terānī*”dir sözüüm⁶⁷
- 19 Her ne söylersem ḳazā mażmūnını işbāt ider

⁶⁷ A’râf Suresi, 143. ayete iktibas edilmiştir.

Anı bilmez ki hıṭāb-ı imtiḥānīdūr sözü̇m

20 Ben ne keşşāfūm ne şāḥib-keşf ammā ma‘nāda
Mū-şikāf-ı nūktehā-yı āsmānīdūr sözü̇m

21 Biñde bir ma‘nāyı nazm itmey yine bir lafz ise
Yoklasañ mecmū‘a-ı rāz-ı nihānīdūr sözü̇m

22 Ḥāsīd keç-rev ḥayāle rāst gelmezse nola
Ehl-i dil yārāne her dem yār u cānıdūr sözü̇m

23 Ben cihān-ārā şehenşāḥ-ı cihān-ı ma‘nāyum
Sözleriñ de pādişāḥ-ı kāmranıdūr sözü̇m

[21a]

24 Dönse şemşīr-i ḥaṭībe nola şemşīr-i zebān
Mülk-i nazmuñ ḥuṭbe-i emn ü emānıdūr sözü̇m

25 Ṭab‘umuñ bir tercemān-ı ter zebānıdūr qalem
Ḥāmemeñ bir hem-zebān-ı nūktedānıdūr sözü̇m

26 Pās-pān olmuş bir ejderdür qalem genc-i dile
Kim o gencüñ şeb-çerāğ-ı pās-bānıdūr sözü̇m

27 Tā şabāḥ-ı ḥaşre dek biñ mübtelāyı mest ider
Bezm-i ‘aşkuñ nitekim rıṭl-ı girānıdūr sözü̇m

28 Rind-i huşyār-ı ḥarābāt-ı maḥabbetdür dilüm
‘Āşık-ı hercāyīyem vaḥdet nişānıdūr sözü̇m

- 29 Olalı peygāmbere-i āḥir zamāne na‘at-gū
Āb-rūy-ı ümmet-i āḥir zamānīdūr sözüm
- 30 Na‘at-ı şāhenşāh-ı evreng-i nübüvvet kim anuñ
Feyz-i medḥiyle dilüñ cān-ı cihānıdur sözüm
- 31 Cān-ı ‘ālem faḥr-i ādem Aḥmed-i mürsel ki tā
Ḥaşr olınca na‘at-gūy u na‘at-ḥānıdur sözüm
- 32 Olalı ğavvāş-ı deryā-yı ḥayāl-i midḥatı
Cevherī-i ṭab‘umuñ zīb-i dükānıdur sözüm
- 33 Ol kadar el virdi ma‘nā feyz-i evşāf-ile kim
Gūyiyā miftāḥ-ı genc-i şāygānīdūr sözüm
- 34 Maşrıḳ-ı şubḥ-ı hidāyetdūr şenāsiyle dilüm
Mıhr-i ḳudsī pertev-i kevkeb-feşānīdūr sözüm
- 35 Kevkeb-efşān āfitāb olmasa ger ol maşrıḳuñ
‘İḳd-ı pervīn-i güsiste-rīsmānıdur sözüm
- 36 Başlasam mi‘rācını taḥḳīḳe āb u tāb-ile
Gevher-i şehvār-ı gūş-ı ümmühānīdūr sözüm
- 37 ‘Add olunmaz mu‘cizātı ḥadden efzūn neylesün
Gerçi kim bir rāvī-i mu‘ciz-beyānıdur sözüm
- 38 Nef‘ī kim endīşe-i na‘at-ile oldum kām-yāb
Nā-murādān-ı cihāna müjdegānīdūr sözüm

39 Hāk-pāy-ı na‘t-guyānım ki ‘arş-ı a‘zamuñ
Zıkr ü tesbîh-i lisân-ı kudsiyânıdır sözüm

40 Gerçi ben dürem cenâbından hele şükr budur
Çihre-fersâ-yı cenâb-ı âsitânıdır sözüm

41 Şād-kân oldum neşât-ı feyz-i na‘t-i pāk-ile
Şimdiden soñra du‘âyı şādmânıdır sözüm

42 Tâ ki laţîf u lafz-ı reng-âmîz ile
Rûzgâruñ bir dil-ârâ dâstânıdır sözüm

43 Her dem endişemden olsun rûhına yüz bin selâm
‘Arşa dek îşâle peyk-i râygânıdır sözüm

**KAŞİDE-İ NEF‘Î DER-MEDH-İ HAZRET-İ MEVLÂNÂ
KADDESALLAHU SIRRAHU’L-‘AZİZ**

(Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün)

1 Merhabâ ey hâzret-i şâhib-kırân-ı ma‘nevî
Nâzım-ı manzûme-i silk-i le‘âl-i Meşnevî

2 Meşnevî her beyti ammâ kim cihân-ı ma‘rifet
Zerresiyle âfitâbınuñ berâber pertevi

3 ‘Âlem-i ma‘nâ ki hûrşîd-i cihân-ârâ gibi
Devr ider girmiş semâ‘a anda rûh-ı Mevlevî

4 Ya‘ni sırrullâh-ı a‘zam Hâzret-i Mollâ-yı Rûm
Kim odur manâda şâhib-mesned-i Keyhüsrevî

[21b]

- 5 Hüsrev-i endîşe kim ‘aşk-ı Hüsâme’ d-dîn ile
Oldı tîğ-i bâtınî dünyāya bürhân-ı kavî
- 6 Ol hudâvend-i serîr-i ma‘rifet kim feyzîdür
Sâlik-i bî-tûşe-i gümrâha zâd-ı uhrevî
- 7 ‘Aklı nûr-ı cevher-i zât-ı şerîf-i Aḥmedî
Fikri mağz-ı rûḥ-ı enfâs-ı laṭîf-i ‘İsevî
- 8 ‘İlm-i vahdetde sebak-dâşî İmâm-ı evliyâ
Ḥikmet-i ma‘nâda şakirdi Ḥakîm-i Ğaznevî
- 9 Bir gülistân-ı müferriḥdür dil-i pür-feyzî kim
Aña rûḥ-ı Gülşenîdür bâğbân-ı Ma‘nevî
- 10 Der-güşâde yâ hazîne-ḥâne-i endîşedür
Anda çeşm-i Rûşenîdür dîde-bân-ı münzevî
- 11 Gevher-i güftârınûñ kân müşterî-i müflisi
Kûçe-i esrârınûñ ḥûrşîd düzd-i şeb-revî
- 12 Feyz-i isti‘dâd-ı zâtın gör ki itmiş tâ ezel
Cezbesi ḥûrşîd ü mâh ü âsmânı Mevlevî
- 13 Nef‘î-i mu‘ciz beyānum bende-i Mollâ-yı Rûm
Ne Ḥakîm-i Ğaznevî’yem ne Emîr-i Dehlevî
- 14 Ḥāk-pāy-ı Şeyḥ ‘Atṭār’am ki oldı himmeti
Tab‘uma üstâd-ı ders-i müşkilât-ı Meşnevî

15 Toḥm-ı mihreş mî-feşānem berzemîn-i cān u dil
Çün meşel bâşed ki her çîzî ki kār-ı bedrevî

16 Kāfiye teng oldı āgāz-ı du‘ā itsem nola
Gerçi zabt itmek ne mümkün ḥāme-i çāpük-revî

17 Tā ḥisāb-ı māh u sāl-i ‘ālemi taḥkîk için
Bedr ide mihr-i cihān-tāb-ı felek māh-ı nevi

18 Her dem olsun rūḥ-ı pākîne du‘ā-yı bî-ḥisāb
Evliyādan tā ki ḥālî olmaya dünyā evi

**KAŞİDE-İ NEF‘İ EFENDİ BERĀY-I MERḤŪM SULTĀN AḤMED
ḤĀN RAḤMETEN VASĪA**

(Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün)

- 1 Bahār irdi yine düşdi leṭāfet gülsitān üzre
Yine oldı zemīnün lutfı ġālib āsmān üzre
- 2 Yine her lāle bir şem‘-i mu‘anber yaqdı dūdından
Seḥāb-ı ‘anber-efşān oldı peydā bostān üzre
- 3 Yine çıkdı beyāza naqşı her serv-i gül endāmuñ
Şarıldı yāsemen şāḥ-ı nihāl-i erguvān üzre
- 4 Çekilse nola yārān-ı şafā seyr-i çemen-zāra
Şalāya başladı murğ-ı çemen serv-i çemān üzre
- 5 Ḥired meftūn olur naqş-ı bahār u revnaq-ı bāğa
Nazar ḥayrān qalır āşār-ı şun‘-ı Müste‘ān üzre

- 6 Cihān ārāyiş-i ezhār-ı gülzār-ile nāzende
Zemīn feyz-i leṭāfetle sipihre imtinān üzre
- 7 Nesīm ol deñlü cān-baḥş u ḥayāt-efzā ki her demde
Dem-i ‘İsā ile davā-yı baḥş ü imtiḥān üzre
- 8 Şabā gerd-i gülistan ile varsa bāğ-ı Rıdvān’a
‘Abīr-efşān olur pīrāhen-i ḥūr-ı cinān üzre
- 9 Ya Rıdvān baḥş-ile gelse temāşa-yı gülistāna
Görüp terciḥ ider bāğı behişt-i cāvidān üzre
- 10 Yaraşdı ol kadar mevc-i müselsel āba kim virmez
O ḥüsni zülf-i pür-ḥam ‘arız-ı sīmīn-berān üzre
- 11 İder şāh-ı bahāruñ dirhem-i bī-sikkessin cārī
Döker ezham-ı bādāmı şabā āb-ı revān üzre
- 12 Dizildi ḫatre-i şebnem ser-ā-pā berg-i sūsende
Ḳatār-ı cevher-i ma‘nā gibi tīğ-ı zebān üzre

[22a]

- 13 Degül şebnem şerār-ı āh-ı bülbüldür ki çıkdıkça
Düşer kesb-i ruṭūbetle hevādan gülsitān üzre
- 14 Firāz-ı gülbün-i pür-jāleden gül gösterir rüyın
Şeh-i ‘ālem gibi taḥt-ı muraşşa‘ nerdübān üzre
- 15 O şāhenşeh ki vācibdür edā-yı ḥuṭbe-i nāmı
Ḥaṭīb-i minber şaff-ı namāz-ı ḳudsiyān üzre

- 16 O şāhenşeh ki naķş-ı hātem-i ikbālidür sikke
Zer-i ħurşīd-i ‘ālem-tāb u sīm-i aķterān üzre
- 17 O şāhenşeh ki ħāk-rāhı efser-i sengi gevherdür⁶⁸
Ser-i Cemşīd-i ‘ālem-gīr ü tāk-ı Ĥüsrevān üzre
- 18 Ĥümāyūn pāye Sultān Aĥmed-i ‘ādil ki düşmüşdür
Zılāl-ı devlet-i sāye-bān kevn ü mekān üzre
- 19 Cihān-bān-ı ķader ķudret ki ħūrşīde olur şānī
Nişān-ı dāğ-ı fermānı cebīn-i āsmān üzre
- 20 Ĥudāvend-i ĥümā himmet ki ‘ālem-i dest-ı cūdında
Bir avuç ħār u ĥasdur bu muĥīṭ-i bī-kerān üzre
- 21 Degül bārān-ı mevc ifrāt-ı iĥsān-ı dil ü desti
İder lerzān u giryān ebri baĥr u baĥri kān üzre
- 22 Ne deryā kim nesīm-i himmetiyle cūş ider ābı
Güher-efşān olur emvācı fark-ı ferķādan üzre
- 23 Ne kişver kim bahār-ı devletinden feyż alur ħāki
Biter toĥm-ı şerer luṭf-ı hevāsından duĥān üzre
- 24 Ger olsa münteşir fermān-ı ‘adli kūh u şaĥrāya
Uyur āhū bere zānū-yı şīrān-ı jiyān üzre
- 25 Nola deryā gibi ‘asker çeküp dünyāyı feth itse

⁶⁸ Bu beytin ilk mısrasında vezin hatası mevcuttur.

Yürütse hükmini başdan başa mülk-i cihân üzre

26 Sikender gibi heft iklîme bir seyl-âb ider cārī
Süleymân'dur ki fermânı revândur ins ü cân üzre⁶⁹

27 O Hüsrev'dür ki Şebdîz-i cihân-gerd-i celâline
Celâcildür kevâkib sîne-bend-i kehkeşân üzre

28 Şeh-i vâlâ mekândur kim bu nîlî kubbe-i 'âlâ
Otağ-ı sebzîdür şaḥn-ı fezâ-yı lâ-mekân üzre

29 Felek bir sâye-bândur pîşgâh-ı çetr-i cāhında
Güneş bir fülke-i zerdür sûtûn-ı sâye-bân üzre

30 Cihānda kalmadı bir 'uḳde dirdüm devr-i 'adlinde
Girihler görmesem ger zülf-i pür-çîn-i bütân üzre

31 Göreydi cevher-i şemşîrini ger ğamze-i dilber
Ĝamından daḥı tîğ aşmazdı ṭâḳ-ı ebruvân üzre

32 Eger hem ḳan döküp şemşîri hem pāk itmese dehri
Ḳalurdı ḥûn-ı fitne dāmen-i āḥir zamān üzre

33 Olurdı reh-güzār-ı bâda bir sedd-i rûy-ı deryāda
Çekilse peyker-i kūh-ı vaḳārı bād-bân üzre

34 Şanurlar şubḥa çıḳmış āfītāb-ı 'ālem-ārādur
Görenler tâc-ı zerle eşheb-i çāpūk 'inān üzre

⁶⁹ Neml Suresi, 17. ayete telmih vardır.

35 O ‘ālem-gerd-i reh-peymā ki devr-i lā-mekān eyler
Kālem nokta koyınca merkez-i kevn [ü] mekān üzre

36 Cihān pür-gerd olurken cünbişinden sür‘at-i seyri
Kıomaz toz kıonmağa pīrāhen-i bergüstvān üzre

37 O deñlü cüst ü çāpükdür o cism-i kūh peykerle
Ki cevlan itse tuymaz çeşm-i mūr-ı nā-tüvān üzre

38 Eyā Hāķān-ı dīn-perver ki dehr eyyām-ı ‘adlūñde
İder hānde zamān-ı devlet-i Nūşirevān üzre

39 Sözüüm her dem budur ‘acz u niyāz-ile cenābuñda
Yüzüm ferş eyledikten-şoñra hāķ-i āsitān üzre

40 Ki ben kande edā-yı medh-i sultān-ı cihān kande
Niçün haddüm bilüp mühr-i sükūt urmam dehān üzre

[22b]

41 Ne deñlü da‘vi-i nazm eylesem zīrā ne mümkindür
Ki hāķ işbāt idem medh-ile şāh-ı nüktedān üzre

42 Huşūşā ol sühan-perdāz-ı üstādem ki eş‘arum
Yazar müşkil-pesendān-ı cihān evrāķ-ı cān üzre

43 Benüm ol şā‘ir-i sāhır ki tab‘um sihr ile gāhī
Ma‘ānī yirine dūrler dizer silk-i beyān üzre

44 Çekerdüm tār-ı zülf-i Zühre-i zehrā-yı gerdūna
Eger dizsem dūr-i şehvār-ı nazmum rīsmān üzre

- 45 Nice biñ vāridāt āmāde-i taḥrīr olur dilde
Olunca sāye-güster kilik-i çālākım beyān üzre
- 46 Yazarken naḡş-ı rüy-ı bıkır-i fikrüm farṭ-ı ‘işmetden
Çeker bir perde-i ḡayret dīde-i şūret-gerān üzre
- 47 İder ebkār-ı maẓmūnı ihāṭā şı‘r-i rengīnüm
Kızıl vālā tutuḡ gibi ‘arūs-ı dil-sitān üzre
- 48 Ele tīr ü kemān alsa ḡadeng-endāz-ı endīšem
Diker ṭabla süveydā-yı dil-i kerrūbiyān üzre
- 49 İçürsem düşmene ger āb-ı tīg-ı naẓm-ı şīrīnüm
İder ḡākinde ḡavḡāyı hūmālar üstühān üzre
- 50 Kō lāfı şıdkla ṭurma du‘ālar eyle ey Nef‘ī
Du‘ā naẓm āḡirinde farz olur naẓm-āverān üzre
- 51 Nitekim her dıraḡt-ı pūr-şükūfe şāh-ı nevrūzuñ
Kura çetr-i sefidin şaḡn-ı bāḡ [u] bostān üzre
- 52 Bula zāt-ı şerīfūñle serīr-i salṭanat revnaḡ
Ola devrūñde ḡalk āsūde dehr emn ü emān üzre⁷⁰

KAŞİDE-İ NEF‘İ EFENDİ

(Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün)

- 1 Süḡan oldur ki bilā-vāsıṭa-i ṭab‘-ı selīm
Ola maḡbūl-ı dil-i nādīre-sencān-ı fehīm

⁷⁰ 21b varaktaki eksik olan parçalar Metin Akkuş tarafından hazırlanan divan çalışmasından tamamlanmıştır.

- 2 Ya‘ni yā vahy ola maẓmūnı anuñ yā ilhām
Bunı faşl itmede aḥbāb ideler baḥş-i ‘azīm
- 3 ‘Aḳd-i gevher gibi manẓūm ola ṭab‘a vārid
Çekmeye nāzım olan zaḥmet-i ḳayd-ı tanzīm
- 4 Silk-i tesbīḥ-i dil-i ‘ārif-i billāh gibi
Ola pür-gevher-i esrār-ı Ḥudāvend-i ‘Azīm
- 5 Kim oḳursa ide feyz-i nefesi dünyāya
Neşr-i āşār-ı dem-i nuṭḳ-ı Mesīḥā vü Kelīm
- 6 Āferīn ol sūḥan-ārā-yı Nizāmī ṭab‘a
Ki ola fikri bu gūne dūr-i ī‘cāzı nazīm
- 7 Böyle bir mu‘cize-perdāz-ı maḥal-gūya sezā
Olsa ger meclis-i ‘irfān-ı İlāhī’de nedīm
- 8 Söz midür ol ki çep ü rāst düşe ta‘bīri
Nice ma‘nā-yı dūrüstün boza bir lafz-ı saḳīm
- 9 Düşe bir semt-i ġarībe reh-i fikr-i nazmı
Ne ṭarīḳ-i reviş-i tāze ne vādī-i ḳadīm
- 10 Çeke maẓmūnını fehm itmede bir nūkte-şinās
Ne ḳadar diḳḳat iderse o ḳadar renc-i elīm
- 11 Kendi fehm itse de biñ fikrle bir nūktesini
Nuṭḳı ‘āciz ḳala yārāne idince tefhīm

12 Böyle şāhib süḥānuñ bundadur a‘lālığı kim
Sözi pest iken ola kendüsi mağrūr u za‘īm

13 ‘Özri maḵbūle geçer yine ġarābet bunda
Gūş-ı inşāfla ger diñlese her fehm-i selīm

14 Vākı‘ā böyle ḳavī ‘özürle ḥaşm olsa cihān
Yine olmaz birinüñ reddi ḳabūle taḳdīm

15 Bu ḳadar nazma da mu‘ciz dinilür böyle iken
Şımıf-ı ehl-i dil ü ṭab‘a kerem ḳarḥ-ı leīm

[23a]

16 Böyle ḳalursa eger rāh-ı telāfī mesdūd
Bu ḥuşūşa felek itmezse mükāfāt-ı ‘amīm

17 Bıkr-i ma‘nā daḥı bir ṭab‘a görünmez ne ḳadar
İtse eşk ü ruḥ-ı endīşesi ‘arż-ı zer ü sīm

18 Ṭotalum eylememiş ol daḥı dīdārı ‘azīz
Eylemiş seyr-i cemāline şalāyı ta‘mīm

19 Meyl-i ebkār-ı ma‘ānī kim ider bu demde
Olsa ger her biri bir ḥūr-ı melek ḥūy-ı besīm

20 Çihre-perdāz-ı ‘arūsān-ı süḥān ola meger
Ḳalem-i māşıṭa-i luṭf-ı şehenşāh-ı kerīm

21 Ol ki kilik-i kef-i iḥsān-ı gedā-perveridir
Eyleyen şāhlara mülk-i cihānı taḳsīm

- 22 Ol ki itmiş yed-i ikbāline te'yīd-i ezel
Kābzā-ı tūğ-ı cihāngīr-i kāzāy-ı teslīm
- 23 O Hūdāvend-i mu'azẓam ki yazar elkābın
Levh-i ta'zīme bu tā'bīr ile kil-k-i tekrīm
- 24 Dest-gīr-i 'azamet dāver-i dīn [ü] devlet
Revnağ-ı saltanat ārāyış-i tāt u dīhīm
- 25 Şūret-i cevher-i āyīne-i şun'-ı taqdīr
Ma'nī-i rahmet ü lūtf u kerem-i Rabb-i Raḥīm
- 26 Şem'-i hūrşīd eşer encūmen-i çār-erkān
Serv-i tāvūs hırām-ı çemen-i heft iklīm
- 27 Şāh-ı Cem cāh-ı felek mertebe Sultān Aḥmed
Ki ider kevkebe-i cāhına dūnyā ta'zīm
- 28 Kahramān-ı felek evreng-i 'adālet ki olur
Bīm-i kahıy-ı vūcūd-ı sitem ü fītne 'adīm
- 29 Rūy-ı baḥtıyla cihān manẓara-i hūr-nişīn
Būy-ı hulkıyla felek micmere-i nāfe şemīm
- 30 Āfitāb efser-i ikbāline yektā gevher
Āsmān eblāk-ı cāhına zer-endūde geçīm
- 31 Ka'be-i 'işmetine nūr-ı hūdā şem'-i Harem
Harem-i devletine perr-i hümā ferş-i ḥarīm

- 32 Rūzgār eylese ger kişver-i cūdında sefer
Āfītāb olsa eger sāye-i cāhında muķim
- 33 Biri tırdıkça bulur kevkebe-i rūz-efzūn
Biri gittikçe olur muğtenem-i nāz u na‘īm
- 34 Ebr-i kilki şadef-i keffini pūr-gevher ider
Vaşf-ı baħr-ı keremin her kim iderse terķim
- 35 Keşti-i ‘āleme endīşesi bir lenger olur
İtse bir şā‘ir eger medh-i vaķārın taşmīm
- 36 Luţfı bir mertebe kim itse kef-i destı eger
Resm-i cūd u keremi ebr-i bahāra ta‘līm
- 37 Kīse-i gōnça nice pūr-zer ise feyzinden
Kāse-i lālede bī-şebnem olurdı pūr-sīm
- 38 Ƙahrı bir mertebe kim olsa ger ednā şereri
Meş‘al-efrūz-ı reh-i ƙāfile-i bād-ı nesīm
- 39 Ne gūlistāne gūzār eylese bir demde ider
Gōnça vū lālesini aħker-i sūzān-ı caħīm
- 40 Āsmān dāire-i cāhını olurdı muħīţ
‘Ālemi itse ihāta girih-i ħalka-i mīm
- 41 Ʀab‘ı bir āyīne-i rāst-nümādır ki girūr
Anda bir şūrete ‘aks-i elif ü peyker-i cīm

42 Kevkeb-i t̤ālī‘i ol mertebeden ‘ālīdūr
Ki yazup bildire aḥkāmını ehl-i tencīm

43 ‘Adli ki memleket-ārā-yı cihāndur itse
Emn ü āsāyiş içün ‘āleme fermān-ı ‘amīm

[23b]

44 Def‘-i bīm-i dil-i ‘uṣṣāk içün eyler eṣeri
Ḳahramān-ı nıgeh-i ḡamze-i ḥūbānı ḥalīm

45 Şāh-ı encüm sipehā mäh-ı zemīn cılve-gehā
Ey ṣehenşāh-ı süreyyā-‘alem-i heft iḳlīm

46 Devletüñde benüm ol ḥusrev-i ma‘nā ki ider
Ḳuvvet-i ṭab‘uma Ḥallāk-ı Ma‘ānī teslīm

47 Ḳalemüm nātıka bend-i dehen-i sihr ü füsün
Süḥanum ‘uḳde ḡuşā-yı girih-i fikr-i ḥakīm

48 Ḳayd-ı taḥrīrim-ile pāy-ı süḥan der-zencīr
Dāḡ-ı fermānum-ile cebhe-i endīşe vesīm

49 Eṣer-i luṭf-ı kelāmumla aḥıbbā ḥoş-dil
Yād-ı şemşīr-i zebānumla ‘adū pür-ḡam ü bīm

50 Feyz-i endīşe-i rengīnüm-ile bād-ı şabā
İtse ger geşt ü ḡüzār çemen-i bāḡ-ı na‘īm

51 Ḥükm-i feyzin ider ol mertebe cārī ki döner
Şīşe-i bāde-i gül renge ḥabāb-ı tesnīm

52 Tab‘um ol baħr-ı süħandur ki keŒ-i mevcī tutar
Penbeler ire nihān sübhā-i lü’lü-i nazīm

53 Hızr-ı ser-eşme-i nazmum ki bulur tāze ħayāt
Reşħa-i feyz-i nem-i ħāmem ile ‘azm-i remīm

54 Büt nigār-ı ħarem-i deyr-i ħayālüm ki omuş
Bende bir sırr-ı eşer şun‘-ı ħudāvend-i avīm

55 Reşk-i kilk-i keŒ-i Mānī olur alsam elüme
Deste üp-ı teber-i büt-şiken-i İbrāhīm

56 Söz tamām oldu temeddüh nice bir ey Nef‘ī
adrüñ erbāb-ı dile sen mi idersin tefhīm

57 Turma şimden gerü şıdk-ile du‘āya el açup
Eyle deryūze-i dergāh-ı ħudāvend-i kerīm

58 Feyz-i ilhām-ile tā kim ola ehl-i nazmuñ
Raħm-ı Meryem gibi tab‘ı şadeŒ-i dürr-i yetīm

59 Dürr-i medħiyle müzeyyen ola silk-i eyyām
Gevher-i zātı ile faħr ide tāt u dīhīm

60 Midħat-ı zātını fikr itmeyen ehl-i tab‘uñ
Ola endīşesi nāhīd-i felek gibi ‘aķīm

KAŞİDE-İ GÜZİDE-İ NEF‘İ EFENDİ DER-MEDĦ-İ SULTĀN ‘OSMĀN ĦĀN

(Mefā ‘lün / Mefā ‘lün / Mefā ‘lün / Mefā ‘lün)

- 1 Ne şüret bağladı seyr eyle hüsni sun'-ı Yezdānı
Ki ma'nāsını fikr ittikçe alır 'aql-ı insānı
 - 2 Cihān bir taze revnāk buldı bir rūh-ı muşavverle
'Aceb mi tazelense dāstān-ı māh-ı Ken'anī
 - 3 Cihān oldu musahhır bir cihān-ārā şehensāha
Pür etti nüh revākı gūlgūl-ı kūs-ı cihān-bānı
 - 4 Uyandı gerçi bahtı rūzgāruñ hāb-ı gāfletden
Velī ārāyış-ı dünyānuñ oldu deng ü hayrānı
 - 5 Każā bir şevk-ile hıdmette dāmen der-miyān oldu
Müheyyā eyledi fevrī añā esbāb-ı sulţānī
 - 6 Felek firūzeden bir taht-ı 'ālī kurdı şāhāne
Añā bir ak dībā perde çekti şubh-ı nūrānī
 - 7 Çıkardı māverā-yı perdeden ta'zīm-ile devrān
Tutup el üzre bir tāt-ı zer-endūd u dıraşşānī
 - 8 Tenezzül eylemez ammā o tāt u tahta iqbālī
Buñā kālī degül zīrā 'ulüvv-i şevket ü şānı
 - 9 Nice mīrāşa girmişdür o tāt u tahtı neyler ol
Anıñ-çün taht u tāt itmiş müheyyā lutf-ı Yezdānī
- [24a]
- 10 Ana taht-ı āsmān-ı 'adl ü efser mihr-i devletdür
Bu tāt u taht-ile dünyāya hüküm eylerse erzānī

- 11 Te‘ālallāh zihī sulṭān-ı ‘ālī-şān-ı mülk-ārā
Ki derbān eylemez bāb-ı hümāyūn-ı da Keyvānī
- 12 Cihān-bān-ı mu‘allā pāye kim gerdūn-ı gerdenkeş
Zemīn būs-ı cenābından olur fersūde pīşānī
- 13 Cihān-ı şevket ü şānuñ serīr-ārā şehenşāhı
Serīr-i ‘adl ü dāduñ dāver-i Cem cāh-ı devrānı
- 14 Hudāvend-i mu‘azzam pādīşāh-ı maşrık u mağrib
Yegāne vāriş-i mülk-i cihān İskender-i şānī
- 15 Şeref-bağş-ı serīr-i saltanat sermāye-i devlet
Mühim-sāz-ı ‘adālet revnağ-efzā-yı müselmānī
- 16 Şehenşāh-ı ‘adālet-pīşe ‘Osmān Hān-ı şānī kim
Vücūdıyla hayāt-ı tāze buldı mülk-i ‘Osmānī
- 17 Ne şāhenşeh serīr-ārā-yı divān-hāne-i ‘ālem
Ne şāhenşeh bisāṭ-endāz-ı evreng-i Süleymānī
- 18 Şükūh-ı baht u iqbāl-ile nāzende şehenşāhī
Kemāl-i ‘adl ü inşāf-ile pāyende cihān-bānı
- 19 Sikender gibi ṭālib feth-i heft-iqlīme iqbālī
Süleymān gibi gālib rūzgāra hüküm ü fermānı
- 20 Hele teşhīr-i mülke başlasun iqbālī seyr eyleñ
Ne Türkistān’ı kor feth itmedik ne kāfiristānı

- 21 Görün bir gün Yemen gibi virdi Mısr vezāretle
Bir ednā bendesine kişver-i Īrān u Tūrān'ı
- 22 Degül deryāda keştī āsmānda mäh-ı nev olmuş
Cenāb-ı luṭfinuñ a'lā vü ednā kāse gerdānı
- 23 Düşerdi sāye-bān-ı āsmānuñ sāyesi 'arşa
Ger olsa pertev-endāz āfītāb-ı rey-i pinhānı
- 24 Fūrūğ-ı re'yi çarḥ-ı devletün hem mihri hem mähı
Kef-i cūdı cihān-ı himmetün hem baḥrı hem kānı
- 25 Dil-i pür feyzi kim deryā-yı himmetdür meyānında
O baḥrün pür-güher bir mevcīdür şemşīr-i bürrānı
- 26 O şemşīr-i mücevher ol kemerbend-i muraşsa'la
Pey-ā-pey mevcidür gāhī o baḥr itdikce tuğyānı
- 27 Süvār oldıkça taşvīrinde 'ācizdir muşavvirler
Ne deñlü diḳḳat eylerse eger Bihzād eger Mānī
- 28 'Aceb şun-ı Īlāhī bü'l-'aceb terkībidir zīrā
Muşavver şu'le dīdārı mücessem bād-ı yekrānı
- 29 Ne ra'nā raḥş olur el-ḥaḳḳ ol ejderhā-yı 'anḳā per
Ki eyler cilvede şermende ṭāvus-ı ḥırāmānı
- 30 Gören ol perçem-i müşgīn-ile reftārını añmaz
Temāşā-yı ḥırām-ı dilber kākül-i perīşānı

31 O yāl ü bāl o reftār ol hırām-ı nāzük ü dil-keş
O perçem ol cebīn ol gerden-i mevzūn u tūlānī

32 O cism-i kūh-ı peyker-ile o deñlü tīzrevdir kim
Geçer yel gibi bir āheste pertāb itse ‘ummānī

33 Güzār eylerdi ‘aksi düşmedin āyīne-i çarḥa
Burāk-āsā zemīnden ‘arşa dek ger itse cevlnī

34 Kulağın dik tutup pertāb idince fart-ı sür‘atden
Döner ol nāvek-i perrāna kim çift ola peykānī

35 Cihān-ārā şehenşāhā cihān dāver ḥudāvendā
Eyā şāyeste-i mülk-i Cem ü mühr-i Süleymānī

36 Sa‘ādetle sen ol Ḥāḳān-ı ‘ālī-şān-ı devrānsın
Ki var devrinde Ḥāḳānī’den a‘lā bir şenā-ḥānī

37 Ben ol vaşşāf-ı ‘ahdem kim gelince medḥ ü evşāfa
Benümle hem-zebān olmaz ne Firdevsī ne Ḥāḳānī

[24b]

38 Ne Vaşşāf‘em ne Firdevsī o mu‘ciz-güy-ı ma‘nāyem
Ki ta‘bīrümle şūret kesb ider aḥvāl-ı vicdānī

39 Ḥayālüm kār-bān-sālār-ı iḳlīm-i ma‘ānīdür
Dilüm gencīne-i pūr gevher-i esrār-ı rūḥānī

40 Temevvüc itmeyince ḳulzüm-i ṭab‘-ı dūr-efşānüm
Pūr olmaz rūzgāruñ gevher-i kāmīle-i dāmānī

- 41 Ne mümkün dürr-i nazmum gibi zî-kıymet güher bulmak
Kazanlar tîşe-i endîşesiyle kân-ı imkânı
- 42 Şanurlar kaatre-i hûn saçılur tîğ-ı zebānumdan
Sözüm oldıkça rengin fikirle yâkût-ı rümmāni
- 43 Benüm ol Haydar-ı kerrār-ı ma'nā ki hücumumdan
Dilrân-ı hayāle teng olur endîşe meydānı
- 44 Fazilet ma'rifetdür baña 'ilm endîşe-i ma'nā
Mübārek olsun eşrāf-ı zamāne 'ilm ü 'irfānı
- 45 Sözüm şahid yeter işbāt-ı isti'dād için baña
Ne lāzım dām-ı tezvîr eylemek tefsîr-i Qur'an'ı
- 46 Hüner luṭf-ı kelām-ı ḥaḳḳı bilmekdür maḥallinde
Ḥaḳîkatde budur ehl-i dilüñ mi'yār-ı iz'ānı
- 47 Bu feyz ehl-i dile dād-ı Hudā'dur cehd-ile olmaz
Yine bir ehl-i dil nazmından añlar añlayan anı
- 48 Muḥaşşal ādeme ma'nā gerekdür yohsa neylerler
Esîr-i kayd şüret bir alay bî-hüde hayvānı
- 49 Kemāl ehlinde lāf olmaz yeter lāf ettin ey Nef'î
Du'āya başla ki buldı kaşîde ḥadd ü pâyānı
- 50 Yüzüñ sür āsitān-ı bârgāh-ı 'arş-ı a'lāya
Elüñ kaldır du'āya iste Mevlā'dan bu iḥsānı

- 51 Ki tırduqça cihân ol saltanatda ber-ķarâr olsun
Ėayât-ı tâze bulsun sâyesinde ‘âlem-i fânî
- 52 Süleymân gibi çıkşun tahta her gün ‘adl ü dâd itsün
Pür olsun ‘arşa-i maḥşer gibi meydân-ı dîvânı
- 53 Fûrûğ-ı kevkeb-i ikbâl ü baḥtî eylesün her dem
Cihânı âfîtab-ı ‘âlem-ârâ gibi nûrânî

[24ah]

KAŞİDE-İ NEF‘Î ÇELEBİ

(Fâ ‘ilâtün / Fâ ‘ilâtün / Fâ ‘ilâtün / Fâ ‘ilün)

- 1 Şafder-i ma‘nâ dil-i sâhib-ķırânımdur benüm
Tîğı şemşîr-i cihângîr-i zebânımdur benüm
- 2 Sînesin çâk eyledüm çarḥuñ degüldür kehkeşân
Zahm-ı şemşîr-i zebân-ı kînsitânımdur benüm
- 3 Ėahramânım nîze vü şemşîre çekmem ihtiyâc
Ėâme-i cādû-zebân tîğ u sinânımdur benüm
- 4 Sâḥîr-i vahy-âzmâyem mu‘ciz-i dest-i kelîm
İstesem mevķûf-ı taḥrîk-i benânımdur benüm
- 5 Ėusrev-i gencîne-perdâzum dükenmez gevherüm
Vâridât-ı Ėayb-ı genc-i şâyĖânımdur benüm
- 6 Tâ ezelden feyz-i Ėaķ mevķûfdur endîşeme
Mülk-i ma‘nâ vakf-ı ṭab‘-ı ķâmranımdur benüm
- 7 Mülk-i Rûm’ı ol ķadar tıtdı sevâdı şî‘rimüñ

Feyzî'yem gūyā ben ol Hindūstān'ımdur benüm

[24bh]

8 Şimdi sırr-ı feyz-i Hallāk-ı Ma'ānī bendedür
Ser-te-ser 'ālem sevād-ı Işfahān'umdur benüm

9 Enverī-i rūzgārem nokta-ı pergār-ı ğayb
Kūy-ı hūrşīd-i zāmīr-i ğayb-dānumdur benüm

10 Lā-mekān seyr āfītābem hāke düşmez pertevüm
'Arş-ı istignā-yı himmet āsmānumdur benüm

11 Ben o hūrşīdem ki pinhānem derūn-ı zerrede
Hem cihān pūr-şu'le-i kevkeb-feşānumdur benüm

12 Bī-vücūdem ol kadar āyīne-i idrākte
Kim ğubār-ı dīl cihān-ı lā-mekānumdur benüm

13 Cevher-i ferdem heyūlā-yı taşavvurdan beri
Şeş cihāt-ı ma'rifet kevn ü mekānumdur benüm

14 Köhne üstād-ı mu'allim-hāne-i endīşeyem
Nāṭıka şākird-i ders-i imtiḥānumdur benüm

15 Ol nedīm-i bezle-gūyem bezm-i şāh-ı aşkda
Güft ü gū-yı cān u dīl sehv-i lisānımdur benüm

16 Āfītāb-ı şubḥ-ı ma'nā bezm-i endīşemde cām
Ba'de feyz-i lā-yezāl-i cāvidānumdur benüm

[25ah]

17 Nāz-perver 'āşıkam sermest olursam ğam degül
Ġamze-i hūn-rīz-i sākī pās-bānumdur benüm

18 Maḥrem-i esrār-ı ‘aşkam baña düşmez söylemek
Hañcer-i müjgân-ı cānān tercemānumdur benüm

19 Söylesem ol nükte-perdāz-ı ma‘ānī-perverüm
‘Aql-ı küll dīvāne-i ḥüsn-i beyānumdur benüm

20 Mest-i cām-ı ‘aşkam ilhām olmayınca söylemem
Gerçi kim fevvāre-i ma‘nā dehānumdur benüm

21 Şimdi ammā böyle deryālar gibi pür-cüş iden
İltifāt-ı pādişāh-ı nüktedānumdur benüm

22 Ol şehenşāh-ı cihān-perver ki lāyıkdur dise
Kıble-i şāhān-ı ‘ālem āsitānumdur benüm

23 Dād ger ḥākān-ı ‘ālī-rütbe ‘Oşmān Ḥān ki çarḥ
Yüz sürüp pāyinedür şāh-ı cihānumdur benüm

24 Böyle şāhenşāh-ı ādil gelmemişdür ‘āleme
Cümle tārīḥ-i selef ḥātır-nişānumdur benüm

25 Devr-i ‘adlinde mübāhāt eyleyüp dir rūzgār
Kim bu günler ‘ıyd u nevrüz-ı zamānumdur benüm

[25bh]

26 Benden a‘lā mı bilür ḳadrin felek yā rūzgār
Kim ḥayāl-i medḥi her dem yār-ı cānumdur benüm

27 Faḥr iderse ger zemīn-būs-ı cenābıyla felek
Ḥāk-i pāyı rūzgāra armağānumdur benüm

28 Kīmıya buldım sürünce ḥāk-i pāyine yüzüm

Genc-i devlet-i nakd-i vaqt-i rāygānumdur benüm

29 Olalı vaşşāf-ı dest-i zer-feşānı āfitāb

Cild-i dīvān-ı muḥayyel dāsītānumdur benüm

30 Feyz-i evşāfiyla ben gūyā cihān-ı ma'nāyem

Genc-i ṭab' u çeşme-i dil rāyegānumdur benüm

31 Meşreb-i pākīdür ol ser-çeşme-i āb-ı ḥayāt

Ki ḥayāl-i reşhası rūḥ-ı revānumdur benüm

32 Meclis-i iḳbāline geldüm güher-pāş olmağa

Cevherīyim bu ḡazel zīb-i dükānumdur benüm

33 'Āşıkam şūrīdelik ārām-ı cānumdur benüm

Ġamze-i dilber belā-yı nāgehānumdur benüm

34 Ġamzeden kim ḥavf ider tīḡi hevādār olmasa

Ġamze zīrā hemdem-i rāz-ı nihānumdur benüm

[26ah]

35 Ben girībān-çāk-ı mest-i cām-ı istignā-yı 'aşk

Fitne ḥidmetkār-ı dāmen der-miyānumdur benüm

36 Bülbül-i gülzār-ı 'aşkam sīne-i pür dāḡla

Nev-şükufte ḡonça-ı dil āşiyānumdur benüm

37 Ḥānümānsuz dilim girdāba düşmüş āteşüm

Ḥalka ḥalka ṭurra-i dilber duḡānumdur benüm

38 Āteş-i 'aşkam ki deryālar söyündürmez beni

Nokṭa-ı dāḡ-ı süveydā dūdmānımdur benüm

- 39 Nuṭka gelsem Nef'ī-i mu'ciz demim 'İsā gibi
Beyt-i ma'mūr-ı ma'ānī ḥānümānumdur benüm
- 40 Hem ḳaṣīde hem ğazel bir tāze vādīdür bu kim
İḥtirā'-ı ḥāme-i mu'ciz-beyānumdur benüm
- 41 Söz tamām oldı du'ā etsem nola şimden gerü
Ḳudsiyān müştāk-ı nazm-ı dil-sitānumdur benüm
- 42 Ḥaşr olunca tā ki şevḳ-engīz-i bezm-i ehl-i dil
Keyf-i şahbā-yı ḥayāl-i şādmānumdur benüm
- 43 Şād u kām olsun serīr-i salṭanatda rüz u şeb
Bu du'ā şām u seher vird-i zebānumdur benüm

[24b]

**ḲAŞİDE-İ NEF'İ BERĀY-I MERḤŪM SULTĀN 'OŞMĀN ḤĀN
RAḤMETULLĀHU 'ALEYH**

(Mefā 'ilün / Mefā 'ilün / Mefā 'ilün / Mefā 'ilün)

- 1 Te'ālallāh zihī ḳaşr-ı bülend eyvān-ı ḥalkārī
Yed-i beyzā-yı ḳudretdür meger kim dest-i mi'mārı
- 2 Nedür ol 'işret ābād-ı bülend ol ḳaşr-ı 'ālī kim
Felek bir çeng olurdu ḳaşrına ger olsa evtārı
- 3 Mu'allā beyt-i ma'mūr-ı felekden ferş-i eyvānı
Mücellā sīne-i āyīneden kâşī-i dīvārı
- 4 Sevād-ı şām-ı 'işret düde-i şem-i şebistānı
Beyāz-ı şubḥ-ı devlet perde-i dībā-yı zer-tārı

- 5 O deñlü táb-nāk itmiş o zerrīn-i şemse etrāfın
Görinmez sāyesinde āfitāb-ı şubhuñ āsārı
- 6 Degül mihr ü beyāz-ı şubḥ ufukda seyr içün sakfın
Felek baş kıldırınca ḥāke düşdi tāk u destārı
- 7 ‘Aceb mi ferşine āyīne-i ‘ālem-nümā dirsem
Nümāyān kıdsiyān-ı āsmānuñ naķş-ı esrārı
- 8 Ruḥāmında degül emvāc-ı gūn-ā-gūn u pey-der-pey
Görinür cā-be-cā bāğ-ı behiştüñ ‘aks-i enhārı
- 9 Şanurlar bir gül-i zerdūzdur bir naṭ‘-ı ḥārāda
Ruḥāmında görenler ‘aks-i ḥūrşīd-i pūr-envārı
- 10 Muḥīṭ-i feyz-i ma‘nādur meger ol ḥavż-ı şādırvān
Ki her bir lūlesinden çeşmesār-ı ḥıẓr olur cārı

[25a]

- 11 Olaydı ger bu revnāk bu şafā kışr-ı Züleyḥā’da
Dil ü cāndan olurdu seyr içün Yūsuf ḥarīdārı
- 12 Neşāṭ-engīz-i ğam-fersādur ol deñlü temāşası
Ki yād itmez gören ‘āşık ğam-ı cāngāh-ı dildārı
- 13 Felek üftāde-i kıdd-i bülend-i serv-i bustānı
Melek murğ-ı giriftār-ı gül-i ra‘nā-yı gülzārı
- 14 Ne bustān reşk-i feyz ābād-ı Firdevs-i ma‘ānī kim
Leb-i dilberden a‘lā mive-i şīrīn-i eşcārı

- 15 Nice açılmasun dil gül gibi bir böyle gülşende
Ki nevrüz-ı şabâdur hep nevây-ı bülbül-i zârı
- 16 Nedür ol ravza-i ‘anber sirişt-i dilkeş ü hurrem
Ki mest eyler dimâğ-ı rûzgârı bûy-ı ezhârı
- 17 Nesîmî gâret itmiş nûkhet-i gîsû-yı hûbânı
‘Aceb mi açsa her bir gonca bir dükkân-ı ‘atfârı
- 18 Şabâ dellâl-ı bendergâh-ı çîn olmuş mezâd eyler
Meyân-ı çarsû-yı gülşen içre müşk-i Tâtârı
- 19 Şemîm-i sünbül ü nesrînini yâd itse bir şâ‘ir
Buğûr-ı ‘anber ü kâfûr olur tûmâr-ı eş‘ârı
- 20 Ğubârı ol kadar hoş-bû ki aındırmaz dem-i şubha
‘Abîr-i ceyb-i gîsû-yı bütân-ı Çîn ü Ferhâr’ı
- 21 Fezâsı halvet-i dil gibi pür-envâr-ı rûhânî
Hevâsı ‘âlem-i cân gibi gerd-i tîreden ‘ârî
- 22 Degül deryâ şehâb-ı nev-bahâridur hevâsından
Ruṭûbet kesb idüp düşmüş zemîne âsmân-vârî
- 23 Hevâsı böyle cân-baḥş u hayât-efzâ gerek el-ḥaḳ
Ki tâ hurrem tuta dâ’im dil-i şâh-ı cihândârı
- 24 Ne şeh İskender-i devrân ki Eflâtûn eger görse
Olur biñ cânla meftûn-ı ḥüsn-i ḥulḳ-ı eṭvârı

- 25 Ne şeh şāhenşeh-i şāhib-ķırān-ı maşrık u mağrib
Ki tıtdı ‘ālemi gün gibi berķ-i tīg-ı hūnhārı
- 26 Yegāne şehsüvār-ı eblaķ-ı gerdūn ki hem-vāre
Olur ne semte gitse feth ü nuşret peyk-i reh-vārı
- 27 Cihān-bān-ı yegāne āfitāb-ı āsmān sāye
Hudāvend-i yegāne mesned-ārā-yı nīgū-kārı
- 28 Bisāt-ı heft iķlīmūñ çerāğ-ı ‘ālem-efrūzı
Serīr-i nūh-revāķuñ pādişāh-ı māh-ı dīdārı
- 29 Hıdīv-i nām-ver-i ārāyiş-i taht-ı Süleymānī
Cihāngīr-i mużaffer şaf-şikāf-ı rezm-i kerrārı
- 30 ‘Alī rezm ü Süleymān kevkebe Sultān ‘Oşmān kim
Revādur tāk-ı ‘arşa aşılursa tīg-ı hūnbārı
- 31 O sultān-ı sūhan-perver ki devr-i dil-sitānıdur
Metā‘-ı dāniş-i idrāk ü fehmūñ rüz-ı bāzārı
- 32 O şāhenşāh-ı mülk-ārā-yı bī-pervā-yı zālīm-küş
Ki yād olmaz zamānında sitem-kārı vü cabbārı
- 33 Degüldür kehkeşān cellād-ı ķahrı tīg-ı ‘adliyle
Çalup çāk eyledi fark-ı ser-i çarķ-ı sitemkārı
- 34 Şehāb-ı nev-bahār-ı feth ü nuşret tīg-ı sīr-ābı
Çerāğ-ı düdmān-ı dīn [ü] devlet-i baht-ı bīdārı

- 35 Dil-i ervāḥ-ı ẓudsī gibi şāf u pāk vicdānı
Nihād-ı ‘aql-ı kûl gibi dūrūst ü rāst mi‘yārı
- 36 Semend-i rāiz-i iclālünñ gerdün çerāgāhı
Kemend-i Rüstem-i iḳbālünñ ‘ālem giriftārı
- 37 Şabā ger bûy-ı ḥulḳı-ile ʔolsa rub‘ı - meskûnı
Felek fark eylemezdi Çîn ü Rûm u Hind ü Bulgār’ı

- 38 Esince bād-ı ẓahrı baḥr u berr yeksân olur zîrā
Urur birbirine emvāc-ı deryā gibi kühsārı

[25b]

- 39 Neşāt-ı ‘ahd-i ‘adliyle cihān ol denlû ḥurrem-dil
Ki teşḥîṣ eylemek güç birbirinden mest ü huşyārı
- 40 Ger olsa şāmil-i aḥvāl-ı murḡān-ı hevā ‘adlî
İderdi kebk-i ra‘nā çeşm-i şāhin üzre reftārı
- 41 Zamānında bulunmaz fitne pinhān olmağa bir yer
Meger ḥübān-ı fettānuñ şikenc-i zûlf-i ʔarrārı
- 42 Kerem-güster ḥudāvendā hûner-perver şehensāhā
Eyā pîrāye-i şun‘-ı kemāl-i ẓudret-i Bārî
- 43 Şalādur nûkte-sencān-ı zamāne hîç lâf itmeme
Ben öğrettim cihāna ʔarz-ı şûḥ u şî‘r-i hem-vārı
- 44 Nice yıl istese siḥr öğretür Hārût’a endişem
Açınca çārsû-yı fitnede dükkān-ı sehḥārı

- 45 Hired ‘allāme-i idrākimüñ bir köhne şākirdi
Felek şehnāme-i endīšemüñ bir cild-i zer-kārı
- 46 Sühan bir tūṭı-i mu‘ciz-beyāndur hāmem üstādı
Kalem bir kahramān-ı tīg-i zendür dil silahdārı
- 47 Cem-i endīšemüñ hurşid bir cām-ı zer-endüdü
‘Arūs-ı ṭab‘umuñ Nāhīd bir çengī-i perestārı
- 48 Żamīr-i pāküm ol levḥ-i celīdür ki kenārında
Sevād-ı her dü-‘ālem bir ḥafı naḳş-ı kalem-kārı
- 49 Dilüm kân-ı ma‘ārıfdür ḥayālüm baḥr-ı ma‘nādur
‘Aceb mi ḥaşre dek eylerse ger hāmem güher-bārı
- 50 O kānuñ her sözüñ bir kıṭ‘a elmās-ı cihānbānı
O baḥrūñ her ḳaşīdem bir dizi lü’lü-i şehvārı
- 51 Ḥayālümdür o deryā-yı ḥurūşān ki sebāk almış
Felek tedvīr-i girdābından anuñ ‘ilm-i edvārı
- 52 Şanur girdāb-ı pīç-ā-pīç-i deryā-yı ma‘ānīdür
Gören mir’āt-ı endīšemde ‘aks-i çarḥ-ı devvārı
- 53 Gülistān-ı cinān-ı ṭab‘ şafā-baḥş-ı laṭīfümdür
Ki zīb-i tırkeş-i müjgān-ı ḥūrīdür ḥas u ḥārı
- 54 Çeh-i Ken‘ān-ı şebistān devātumdur ki Yūsuf’dan
Alur kīn-i zenān-ı Mısr’ı seyr-i ḥüsn-i ebkārı

55 Kelīm-i Mısr hem kilik-i şekerhā-yı revānumdur
Ki cüllāb-ı ma‘ānīdür cihāna Nīl-i güftārı

56 Gelince sīneden kām-ı dehāna cān bulur ma‘nā
Dilūñ enfās-ı rūḥullāhdur gūyā ki efkārı

57 Du‘āya başla şimden-şoñra Nef‘ī ҡo bu da‘vāyı
Ki bu da‘vāya ḥaşmuñ daḥı vardur belki iķrārı

58 Tura tā kim bu ṭāķ-ı lāciverdī böyle pā-ber-cā
Ola tā ki cihān ma‘mūr u ‘adl şāh-ı mi‘mārı

59 Şafālar eyleye dā’im o ķaşr-ı ‘ālem-ārāda
Kederden pāk olsa dā’im dil-i āyīne-girdārı

KAŞİDE-İ NEF‘İ EFENDİ BERĀY-I SULTĀN MURĀD ḤĀN İBN AḤMED ḤĀN

(Müstef‘ilün / Müstef‘ilün / Müstef‘ilün / Müstef‘ilün)

1 Esdi nesīm-i nev-bahār açıldı güller şubḥ dem
Açsun bizim de göñlümüz sākī meded şun cām-ı Cem

2 İrdi yine ürd-i behişt oldu hevā anber-sirişt
‘Ālem behişt ender behişt her kūşe bir bāġ-ı İrem

3 Gül devri ‘ayş eyyāmıdur zevķ u şafā hengāmıdur
‘Āşıķlaruñ bayrāmıdur bu mevsim-i ferḥunde dem

4 Dönsün yine peymāneler olsun tehī ḥum-ḥāneler
Raķş eylesün mestāneler muṭribler itdikçe naġam

5 Bu demde kim şām u seher meyḥāne bāğa reşk ider
Mest olsa dilber sevse ger mā‘zurdur şeyḥu’l-ḥarem

6 Yā neylesün bī-çāreler ālüfteler āvāreler
Sāğar şuna mehpāreler nūş itmemek olur sitem

[26a]

7 Yār ola cām-ı Cem ola böyle dem-i ḥurrem ola
‘Ārif odur bu dem ola ‘ayş u ṭarabla muğtenem

8 Zevḳi o rind eyler tamām kim tuta mest ü şād-kām
Bir elde cām-ı lāle-fām bir elde zūlf-i ḥam-be-ḥam

9 Luṭf eyle sāḳī nāzı ḳo mey şun ki ḳalmaz böyle bu
Ṭolsun şurāḥī vü sebū boş ṭurmasun peymāne hem

10 Her nev-resīde şāḥ-ı gül aldı eline cām-ı mül
Luṭf et açıl sen daḥı gül ey serv-i ḳadd-i gonca-fem

11 Bu dürd ü bu şāfi dime dönsün piyāle ğam yeme
Ḳānūn-ı devr-i dā’ime uy sen de mey şun dem-be-dem

12 Meydür miḥekk-i ‘āşıkān āşüb-ı dil-ārām-ı cān
Sermāye-i pīr-i muğān pīrāye-i bezm-i şanem

13 Mey ‘āḳili irşād ider ‘āşıḳları dil-şād ider
Seyle virür berbād ider dillerde ḳomaz gerd-i ğam

14 Mey āteş-i seyyāledür mīnā ḳadeḥle lāledür
Yā gonçe-i pūr jāledür açmış nesīm-i şubḥ-dem

- 15 Sākī meded mey şun bize rıtl-ı pey-ā-pey şun bize
Cām-ı Cem u key şun bize gitsün göñüllerden elem
- 16 Biz ‘āşık-ı āzādeyüz ammā esīr-i bādeyüz
Ālūfteyüz dildādeyüz bizden dirīg etme kerem
- 17 Bir cām şun Allah içün bir kāse de ol māh içün
Tā medh-i şāhenşāh içün alam ele levh [u] kalem
- 18 Ol āfitāb-ı saltanat ol şehsüvār-ı memleket
Cem bezm ü Hātem-mekremet memdūh-ı eşnāf-ı ümem
- 19 Ablak-süvār-ı rūzgār āşüb-ı Rūm u Zengbār
Leşker-şikār-ı kāmkar Behrām-ı Āferīdūn ‘alem
- 20 Pīrāye-i mülk ü milel sermāye-i dīn ü düvel
K’olmuş naşibi tā ezel tāt-ı Ferīdūn taht-ı Cem
- 21 Hākān-ı ‘Oşmānī-neseb kim münderic zātunda hep
İslām-ı Fārūk-ı ‘Arab iqbāl-i Pervīz-i ‘Acem
- 22 Sultān Murād-ı kāmran-efsürde [vü] kişver-sitān
Hem pādīşeh hem Kahramān şāhib-kırān-ı Cem haşem
- 23 Şāhenşeh-i ferhunde-baht ārāyış-i dīhīm ü taht
Bahtı kavī iqbālī saht İskender-i Yūsuf şiyem
- 24 Şāh-ı cihān-ārā mıdur māh-ı zemīn-pīrā mıdur
Behrām-ı bī-pervā mıdur yā āfitāb-ı pūr-kerem

- 25 Şāhāne meşreb Cem gibi şāhib-ķırān Rüstem gibi
Hem ‘Īsā-yı Meryem gibi ehl-i dil ü ferhunde dem
- 26 Dünyā vü māfihā nedür cennet olursa yā nedür
Luţf eylemek zīrā nedür yanında bir naķd u selem
- 27 Cümle hünerden bā-naşīb sırr-ı ‘aceb şun‘-ı ğarīb
Meclisde şūh-ı dil-firīb cenk idecek şīr-i ecem
- 28 Gāhī ki ol şīr-i yele hışm-ile tīg alır ele
Olur cihān pūr-zelzele başdıkça meydāna ķadem
- 29 Ol dem ki ķaşd-ı cenk ider şahrāları gül renk ider
Dünyāyı hāşma teng ider olursa Sām u Güstehem
- 30 Ger sürse hāşma yektene bakmaz silāh u cevşene
Yer ķalmaz aşlā düşmene illā beyābān-ı ‘adem
- 31 Ey hüsrev-i ‘ālī-nijād vey dāver-i pāk-‘itīķād
Ey şāh-ı şāhib-‘adl ü dād ey pādişāh-ı muhterem
- 32 Sen bir şeh-i zīşānsun şāhenşeh-i devrānsun
Ya‘nī ki sen hāķānsun devründe ben Hāķānī’yem
- 33 Ben gerçi bir bī-hāşılam şākird-i ders-i müşkilem
Hem mekteb-i ehl-i dilem hāķ olmadın levh ü ķalem
- 34 Sözde nazīr olmaz baña ger olsa ‘ālem bir yaña
Pūr-ķumturāķ u hoş-edā ne Hāfız u ne Muhteşem

[26b]

35 Hākānī'yem ben Muhteşem yanumda serheng-i haşem
Hāfız olur leb-beste dem hāmem idince zīr ü bem

36 Nef'ī yeter da'vāyı ҡo dünyā ile ғavğāyı ҡo
Eflāke istignāyı ҡo hāke yüzüñ sür lā-cerem

37 Ҡaldur elüñ eyle du'ā buldı ҡaşıde intihā
Şimdi du'ā itmek saña hem müsteħabdur hem ehem

38 Nice ҡaşıde bir kitāb mecmū'a-i pür-intihāb
Her nüktesi faşlu'l-hiṭāb her beyti bir genc-i hikem

39 Tā kim cihān ma'mūr ola geh emn ü geh pür-şūr ola
İkbāl-ile mesrūr ola ol Hüsrev-i vālā himem

KAŞİDE-İ NEF'İ EFENDİ

(Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün)

1 Ğamzeñ ne dem ki tīg çeküp hūn-feşān olur
'Uşşāķ-ı dil-figāra ecel mihribān olur

2 Çeşmüñ o ҡahramān-ı ғāżab-nākdur senüñ
Kim hışımı zāil olsa dağı bī-emān olur

3 Kim gördi böyle hindū-yı mest-i kemīn-ğüşā
Kim bir ḥadengi āfet-i cān-ı cihān olur

4 Müjgānlaruñla seyr iden ol ebruvānı der
Birden bu denlü tīr nice der-kemān olur

5 Ğamzeñ su'āle başlasa 'uşşāķa her müjeñ

Gūyā lisān-ı hālle bir tercemān olur

6 Bu nāz u bu nigāh-ı tegāfūl ki sende var
Hızır olsa ‘āşıkūñ sebeb-i terk-i cān olur

7 Ğamzeñ görür ‘itābla öldürdügün bizi
Tırmaz kırışme dağı aña hem-zebān olur

8 Sen böyle nāz u şīve satınca gedālara
Narh-ı metā‘-ı derd ü belā rāygān olur

9 Yeksān ise yanūnda seven sevmeyen seni
Hūbāna bu mu‘āmeleden çok ziyān olur

10 Rāzı degülse ger buña nāmūs-ı dilberī
‘Uşşāka dirse böyle ihānet yamān olur

11 Her nā-maħalle ruħşat-ı nezzāre yā neden
Bir gün dimez misin ki maħalleñde kan olur

12 Dil bu hevā-ile kafeş-i teng-i sīnede
Mānend-i murğ-ı bāl-şikeste tapan olur

13 Kim gülşen-i ruħuñda virir nağmeye qarār
Tā ol zamān ki bāğ-ı cihān pür-ħazān olur

14 Fikr eyleyince dām-ı girih-gīr-i zūlfūñu
Bir hālet el virür ki kafeş gülsitān olur

15 Zūlfūñ mi yā gezende siyeh mār-ı ħam-be-ħam

Kim pās-bān-ı genc-i nihān-ı miyān olur

16 Yāhūd hümā şikār idici şāh-bāzdur
Dā'im hevā-yı şayd ile bī-āşiyān olur

17 Gāhī ki halka halka turur pīç ü tābla
Tuğrā-yı hük-m-i pādişeh-i hüsn ü ān olur

18 Gāhī ki deste deste yatur yırde gūyiyā
Cārūb-ı āsitān-ı memālik-sitān olur

19 Ol şafder-i yegāne ki tāb-ı mehābeti
Cevşen-güdāz-ı Tehmeten ü Kāhramān olur

20 Ol dāver-i zamāne ki āb-ı 'adāleti
Gül-bün-firāz-ı gülşen-i emn ü emān olur

21 Pāşā-yı bī-ķarīne-i 'ālem ki 'āleme
İhsānı bī-nihāyet ü bī-imtinān olur

22 Düstūr-ı kāmķār ki yek-rūze bahşışı
Daħl-i hezār-sāle-i deryā vü kān olur

[27a]

23 Maķşūd-ı kā'ināt u murād-ı cihāniyān
Kim āsitānı kıble-geh-i ins ü cān olur

24 Şem'-i cihān-serāy-ı vezāret ki şu'lesi
Meş'al-fürüz-ı encümen-i hüsrevān olur

- 25 Māh-ı felek serīr-i sa‘ādet ki pertevi
Nūr-ı çerāğ-ı baht-ı şeh-i ahterān olur
- 26 Re’y-i müniri ki felek-i fehmi ü dānişe
Bir mihr-i zerre-perver ‘arş-ı āsmān olur
- 27 Ger zerre deñlü nūri ziyā virse ‘āleme
Hürşid zerre gibi nazardan nihān olur
- 28 Bād-ı şabā ki būy-ı gül ü yāsemīn için
Cerrār-ı bī-nevā-yı reh-i būsṭān olur
- 29 Bir şemmesini bulsa eger būy-ı hulkınuñ
‘Atṭār-ı çārsū-yı zemīn ü zamān olur
- 30 ‘Adli ki bir diyār-ı pūr āşūba hükmi ide
Düzd ü harāmī bedrağa-ı kārban olur
- 31 Ger virse iktidārı za‘īfāna takvīyet
Peşşe harīf-i hamle-i pīl-i demān olur
- 32 Ger ‘ankebūta himmeti yār olsa perdesi
Keştī-i çāpūk-i felege bād-bān olur
- 33 Tab‘-ı hazāna olsa mürebbī mürüvveti
Revnağ-fürüz-ı reng-i gül ü ergüvān olur
- 34 Dīvāna çıkısa Āşaf-ı Cemşid kevkebe
Meydāna girse Rüstem-i şāhib-kırān olur

- 35 Tenhā çıkınca tîg̃le meydāna gün gibi
Hürşiddür ki cılve-gehi āsmān olur
- 36 Şemşiri gül gül itdügi dem hāki hūnla
Cemşiddür ki bezm-gehi gülsitān olur
- 37 Diller döyer mi görmege ceng içre nīzesin
Ol dem ki hūn düşmez ucından revān olur
- 38 Gūyā ki çeşm-i şāhid-i ra'nā-yı nuşrete
Müjgān-ı tīr ü ğamze-i nā-mihribān olur
- 39 Düşdikçe hāke gūy-sıfat kelle-i 'adū
Pāy-ı semendi tūt ki aña şavlecān olur
- 40 Ol āsmān-şitāb ki hengām-ı pūyede
Her na'lı bir hilāl-i kevākib-feşān olur
- 41 Çāpüklügi o mertebe kim zıll-ı rākibi
Yere düşünce aña mekān lā-mekān olur
- 42 Şaflar düzüp hücūm idecek hayl-i düşmene
Dehşetle āsmān u zemīn pūr-fiğān olur
- 43 Şarşılduğınca zelzele-i hamleden zemīn
Āşüb-ı rüste-hīz-i kıyāmet 'ayān olur
- 44 Gerd-i siyehde şu'le-i şemşir-i ābdār
Gūyā sehāb-ı tīrede berķ-i cihān olur

45 Oklar sihām-ı kavş-i kazādan nişān virür
Peykân-ı tîr ise ecel-i mihribân olur

46 Evc-i hevāda şît-ı çek-â-çāk-ı tîğdan
Āvāz-ı ra‘d-ı şā‘ikā reh güm-künân olur

47 Her hamlede hücum-ı dilîrân-ı nîze-dâr
Hayl-i ‘adûya ol kadar âfet-resân olur

48 Kim tenlerinde rāh-ı mesāmât ser-te-ser
Sūrāh-ı mār-mührerübā-yı sinân olur

49 Gāhî meyân-ı şafda тұrur kendi tîğ-veş
Gāhî meyân şikāf-ı şaf-ı düşmenân olur

50 Ol demde kim siyākat-ı ta‘dād-ı küştegān
Bîrûn-ı hayta-ı ser-i kilik-i beyân olur

[27b]

51 Ger ‘āşiyân-ı rûz-ı cezādan bir ehl-i şer
Seyr itse ol kıyāmeti kim ol zamân olur

52 Bîrûn ider dilinden o dem havf-i düzeḥi
Meydân-ı maḥşer aña riyāz-ı cinân olur

53 Ey Āşaf-ı zamāne ki her re‘y-i şāyibûñ
Rûkn-i esās-ı saltanat-ı cāvidân olur

54 Sensin o şaf-şiken ki yazılsa menākıbuñ
Her muḥtaşar rivāyeti bir dāstân olur

- 55 Tahrîr-i medh ü fikr-i nikât-ı sitâyişüñ
Nazm-ı umûr-ı dest-i dil-i şâ'irân olur
- 56 Ma'nâ ki silk-i gevher-i medhûñde yerleşür
Endîşe kim şenâñla raṭbü'l-lisân olur
- 57 Ol dürr-i gûş-vâre-i Nâhîd-i nâz ider
Bu tercemân-ı râz-ı dil-i kudsiyân olur
- 58 Kim vaşf iderse zât-ı şerîfüñ benüm gibi
Rûḥ-ı kelâmı ḳalîb-ı maẓmûna cân olur
- 59 Haḳḳ'a benüm o nâdire-perver ki her sözüñ
Bir tuḥfe gibi elden ele armağân olur
- 60 Ṭab'um ki bâd-ı ceẓbe-i medhûñle dem-be-dem
Bir baḥr-ı pür-ḥurûş-ı le'âlî-feşân olur
- 61 Her gevher-i nefîs ki andan zuhûr ider
Ârâyiş-i ḥazâ'in-i kevn ü mekân olur
- 62 Kim cem' iderse gevher-i maẓmûn-ı ḥâşşımı
Cem'iyyet-i cevâhir ile kâmrân olur
- 63 Ṭab'umla kimse baḥş idemez ḳahramân gibi
Endîşe 'âleminde cihân-pehlevân olur
- 64 Ṭutdı cihânı debdebe-i kûs-ı şöhretim
İşitmez anı gûşı ḥasûduñ girân olur

65 Hāsīd benümle da‘vā-yı nazm eylese nola
Zu‘mınca ħar süĥan-ver-i ‘İsā-beyān olur

66 Gör i‘tikād-ı fāsīdīn itmez bu fikri kim
Rūbāh nice muḳābil-i şīr-i jiyān olur

67 Bīr düzd-i nā-bekār-ı ma‘ānī-tırāş iken
Yārān sözüyle şā‘ir olup nūktedān olur

68 Ḥaşm ittihāz idinmek o terzīḳ-gūyı ben
Nāmūs-ı şā‘iriyyetime kesr-i şān olur

69 Anda liyāḳat olsa ki ben lāf urup disem
Gelsün benümle var-ise ger imtiḥān olur

70 Nef‘ī du‘āya başla ḳo da‘vāyı kim du‘ā
Nazm āḫirinde ‘ādet-i nazm-āverān olur

71 Tā kim fūrūḡ-ı cām-ı zer-endūd-ı āfitāb
Revnaḳ-fūrūz-ı bezmüñe ḫāverān olur

72 Dönsün felekde sāḡar-ı iḳbālī gün gibi
Tā aña dek ki āḫir-i bezm-i cihān olur

**ḲAŞİDE-İ TEMŪZİYYE-İ NEF‘İ EFENDİ DER-VAŞF-I MERḤŪM U
MAḒFŪR ŞADR-I A‘ZAM NAŞŪḤ PAŞA RAḤMETULLĀHU’L-
MELİKİ’L-MENNĀN**

(Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün)

1 Yine irişdi temūz oldı cihān pūr-tef ü tāb
Girdi bir ḫılḳate hep āteş ü bād-āb u tūrāb

- 2 İrdi bir ğāyete te'sīr-i hevā kim bir mūr
Bir dem-i germ ile eyler-idi deryāyı serāb
- 3 Hāk bir mertebe germ oldı ki devrān idemez
Nice tūfān-ile bir zerre ğubārın sīr-āb

[28a]

- 4 Dökilen hāke bu faşl içre degüldür bārān
Hūy-feşān olmadadur tāb-ı temūz-ile seḥāb
- 5 Böyle germāda ki deryāları huşk itdi hevā
Kūhdan zāhir ü cārī olanı şanmañuz āb
- 6 Tāb-ı mihr oldı güdāzende-i tīg-ı kūhsār
Cūy-veş aķmadadur her yaña pūlād-ı müzāb
- 7 Böyle ҡalursa güdāzendegī-i mihr eyler
Ma'den-i sīm olan yirleri baḥr-ı sīm-āb
- 8 Naẓm içün vaşfını bu faşl-ı cahīm-efrūzuñ
İtse bir şā'ir eger ṭab'ma tevcīh-i hıṭāb
- 9 Düşmedin dām-ı ḥayāle daḥı bir demde ider
Tāb-ı endīşesi murgān-ı ma'ānīyi kebāb
- 10 Işınurdı yirine ҡa'r-ı çeh-i düzaḥda
İtse Fir'avn'ı felek böyle hevāda ğark-āb
- 11 Döndi hākister-i pūr-aḥkere rīk-i 'ummān
Aḥkerī gevher ü tennūr-ı pūr-āteş girdāb

- 12 ‘Aks-i hāl-i ruḥ-ı ḥübāna döner āyīnede
Düşse deryāda eger mihre muḳābil dūr-i nāb
- 13 Oldı pūr-tāb o ḳadar şiddet-i germādan kim
Añdırur ḥālet-i ser-germī-i ‘uşşāḳı ḥabāb
- 14 İrdi ol dem ki sipend-i ser-āteş gibi hep
Şābitāt-ı felegi ide yirinden pertāb
- 15 Bir ola şābit ü seyyār u müneccimler ele
Ḥükm içün daḥı ne taḳvīm ala ne uşurlāb
- 16 Nem çekān oldı felek ḳubbe-i germābe gibi
Zann ider nāzil olan ḳatreyi kim görse şihāb
- 17 Ne tırur zerger-i dehr aña ta‘accüb iderin
Bu ḳadar olmuş-iken pūte-i gerdūn pūr-tāb
- 18 İridüp ḳurş-ı zer-i mihri de meh gibi niçün
İtmez ol rā’iz-i tünd-i eblaḳ-ı devrāna rikāb
- 19 Şehsüvār-ı şaf-ı meydān-ı sa‘ādet ki ider
Peyk-i çālāk-ı zafer pīş-i rikābında şitāb
- 20 Kāmkār-ı felek evreng-i ‘adālet ki olur
Devr-i mīm-i keremi cān u dile tavḳ-ı rikāb
- 21 Taḳviyet baḥş-ı zafer silsile-bend-i a‘dā
Himmet-āmūz-ı kerem ‘uḳde-güşā-yı aḥbāb

- 22 Müşterî kevkebe düstür-ı ‘uṭārid-menşūr
Āsmān pāye ḥudāvend-i ḥümāyūn elḳāb
- 23 Kible-gāh-ı ‘ulemā dād-penāh-ı fuḳarā
Pādişāh-ı vūzerā Āşaf-ı Cemşīd cenāb
- 24 O Naşūḥ ism ü ‘Alī kevkebe kim münseddür
Tevbe-i ḥaşmına dergāh-ı rızā-yı tevvāb
- 25 Ol ki şāhān-ı felek mertebe-i rūy-ı zemīn
‘Azm-ı şān u şükūhından ider şerm ü ḥicāb
- 26 Ol ki bir kūşesidür bārgēh-i rif‘atinūñ
Bu ne eyvān-ı mu‘allā-yı zer-endūde ḳıbāb
- 27 Ol ki tāk-ı ser-i iḳbāline ḳonsa yaraşur
Bu dirahşān-ı güher bī-bedel-i ‘ālem-tāb
- 28 Kevkeb-i sa‘d-i bülendi felek-i ḥaşmete māh
Meşreb-i pāk u laṭīfī çemen-i devlete āb
- 29 Gökde mihr aḥter-i baḥtından ider kesb-i şeref
Yirde deryā kef-i cūdından alur feyz-i nişāb
- 30 Harem-i devletine devr-i felek ḥalka-i der
Ka‘be-i ‘işmetine perr-i melek perde-i bāb
- 31 Fikri Cemşīd-i cihānbān-ı serīr-i tedbīr
Re‘yi ḥūrşīd-i celī şa‘şa‘a-i şubḥ-ı şavāb

[28b]

- 32 Uyusa fitnesi devrinde nola her mülküñ
İtmede çarh o kadar aña müheyyā esbāb
- 33 Ki olur mülk ola fitne-i āsāyiş içün
Perde-i çeşm-i bütān çār-şeb-i pister-i hāb
- 34 Görse ger bāriқа-i re'yini rüyāda olur
Şu'le-i şem'-i seher şehper-i şeb reng-i gurāb
- 35 'Adli ger şāmil-i aḥvāl-i tıyūr olsa daḥı
Heves-i şayd-ı kebüterle per açmazdı 'uqāb
- 36 Tāzelense yine gül gibi nola bāğ-ı cihān
Āb-ı 'adliyle döner şimdi bu köhne dolāb
- 37 İdeli ma'deletin muḥtesib-i kişver-i dīn
'Ālemi vehme düşürdi o kadar bīm-i 'itāb
- 38 Ki yirin ğamze-i dilber gibi her mest-i müdām
Eyledi dağdağa-i ḥavfla künc-i mihrāb
- 39 Meşreb-i dānişi ol mertebeden 'ālīdür
Ki felek ide aña sırr-ı kazāyı işrāb
- 40 Vaşf-ı şemşirini kim yazsa mürekkeb yirine
Dökülür kâğıda nevk-i kaleminden ḥün-āb
- 41 Vādī-i midḥat-ı ḥulķında ger itse tek u pū
Ġarқа-ı cebhe-i endīşe virür būy-ı gül-āb

- 42 Nehy bu mertebe rüsvālīga münkir olup
İtse ger şemse-i burka‘ figen-i çarha ‘itāb
- 43 Çāk idüp küşe-i destār-ı Mesīhā’yı o dem
Pāresin rūy-ı cihān-tābına eylerdi niķāb
- 44 Şadr-ı ‘ālī nazārā Āşaf-ı şāhib-hünerā
Ey şeref-bağş-ı serīr-i Cem ü tāt-ı Dārāb
- 45 İrdi bir rif‘ate erbāb-ı hüner devründe
Ki ider çarh-ı denī-perver-i dūn istiğrāb
- 46 Gitti ol dem ki felek ārzū-yı devletle
Eyleye yok yire erbāb-ı kemāli it‘ab
- 47 Āsmān-ı semt-i mūdārāya döşendi olalı
Āsitān-ı keremūñ ehl-i dil ü tab‘a me‘āb
- 48 Cümleden bencileyin şā‘ir-i nāzük-tab‘a
Bir dem olmazdı ki çarh itmeye biñ dürlü ‘azāb
- 49 Ĥamdülillāh eşer-i ‘atıfetüñle şimdi
Felege kevkeb-i iķbālüm ider nāz u ‘itāb
- 50 Yalnız kevkeb-i bahtumda degül luṭfuñ ile
İtdi tab‘umda vü nazmumda teraķķī icāb
- 51 Baḥr-ı tab‘um nem-i ebr-i keremūñle pür-dür
Silk-i nazmum güher-i medḥūñle zīnet-yāb

52 Eylesem nazm-ile da‘vā-yı kerāmet şimdi
İder ikrārla dünyā sözüme redd-i cevāb

53 Bu kerāmet baña besdür ki midād-ı hāmem
Dosta āb-ı hayāt ola ‘adūya zehr-āb

54 Lezzetinden kim okursa sülhan-ı şīrīnüm
Şerbet-i şehd-i muşaffā olur ağzında lu‘āb

55 Nazm-ı rengīnümü kim yazsa midād-ı siyehin
Gösterür ‘aks-i şafā-güsteri yākūt-ı müzāb

56 Lafz-ı rengīne de olmazsa muķārīn nazmum
Hüsni-i ta‘bīrüm ider yine cihāmı i‘cāb

57 Reng-i rū öyle midür şāhid-i maẓmūnumda
Ki ola çehre-nümā olmada muhtāc hīzāb

58 Söz degül āb-ı revāndur yazılan eş‘ārūm
Hār u hasdur anuñ üstinde hurūf u i‘rāb

59 Rakş ider nağme-i kânūn-ı belāğatla felek
Destine muṭrīb-ı endīšem alınca mızrāb

[29a]

60 Tab‘-ı fīkrümle şānem-hāne-i ma‘nā rūşen
Āb-ı nazmumla gülistān-ı taḥayyül şād-āb⁷¹

61 Benüm ol nādire ğavvāş ki olsa ne kadar

⁷¹ Bu beyit iki defa yazılmıştır ve yazılan ikinci beytin üzerinde “mükerrer” ibaresi yer almaktadır.

Baħr-ı endiſe ‘amīk u dürr-i ma‘nā kem-yāb

62 Taların ھا‘rına bir demde yine hem iderim
Sāhilin pür-dürr-i ſehdāne vü ſehvār u hoş-āb

63 Dürr-i meknūn ise de nazmuñ eger ey Nef‘ī
Düşürür yine kesāda anı ‘ayb-ı itnāb

64 Demidür kuvvet-i şıdķ-ile gümān-ı dilden
Eyleseñ tır-i felek-düz-ı du‘āyı pür-tāb

65 Nitekim tāb-ı cihān-süz-ı temüz-ile ola
‘Ālem-i āteş-gede vü āb ü hevā āteş-tāb

66 Rüz-ı nevrüz gibi hurrem ola her rüzı
Görmeye tāb-ı temüz-ı ğamı tār u zi-hisāb

KAŞİDE-İ NEF‘İ ÇELEBİ

(Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fe‘ülün)

1 Ol nükte ki endiſesi taħķīk-nümādur
Mażmūn-ı haţ-ı dilberi ferhunde-liķādur

2 Ya‘nī ki haķīkatde ruħ-ı pāk-i haţ-āver
Ehl-i nazara nüſha-i esrār-ı Hudā’dur

3 Bir dil ki bu mażmūn-ı hafiden ola ğāfıl
Dil midür o mecmū‘a-i taşvīr-i hevādur

4 Her ‘āşık olan ‘aşkı bu vādīye düşürmez
Bu meslek-i ‘aşķ-ı dil-i erbāb-ı hüdādur

- 5 Bu dil ehl-i haḳīḳat yolıdur ehl-i mecāzuñ
Vādīleri bu merḥaleden ḥayli cüdādur
- 6 Mümzī sūḥan-ı ehl-i maḥabbet budur ammā
Selb eylemezüz bu sözi de Ḥaḳḳ-ı edādur
- 7 Maḳşūd eger cevher-i ‘aşḳ ise mücerred
Yā fark-ı mecāzī vü ḥaḳīḳī ne revādur
- 8 Zühhāda vebāl ise eger ‘aşḳ-ı mecāzī
Rindāna medār-ı sebep-i naḳş-ı riyādur
- 9 Yetmez mi bu keyfiyyet-i maḥşūşa aña kim
Zevḳ-i ḡamı erbāb-ı dile rūḥ-fezādur
- 10 Söz baḥş-i ḥaḳīḳatde iken nev-hevesāne
Taḥḳīḳ-i mecāz itdigümüz gerḳi ḥaṭādur
- 11 Biz mest-i serāsīme-i cām-ı mey-i ‘aşḳuz
Mestüñ sözi ma‘zūr-ı kirām-ı ‘uḳalādur
- 12 Almışdur olan ‘aḳlımızı bir büt-i mehveş
Kim ‘aşḳı mey-i köhne gibi hūş-rübādur
- 13 Bir āfet-i pür-şīve ki her ḡamze-i şūḥı
Sermest iken āmīḥte-i şerm ü ḥayādur
- 14 Dil-beste esīrān-ı ḥam-ı zūlfine gerḳi
Ebrūlarınıñ çekdüḡi şemşīr-i cefādur

15 Kaçmaz biri ser virmeden ammā ki yolında
‘Uşşākı ‘aceb t̄a’ife-i bī-ser ü pādur

16 Gerçi ser-i kūyındaki āşüfteler ekşer
Dil-beste-i gīsū-yı girih-gīr-i dütādur

17 Dil bağlamazuz biz girih-i zülfine zīrā
Āzādelere kayd-ı ta‘alluk ne belādur

18 Ammā ki hayāl-i hattı gītmez gözümüzden
Gūyā ki ğubār-ı der-i şadrü’l-vüzerādur

19 Ol şadr-ı felek-pāye ki farṭ-ı ‘āzametden
Dergāhına şāhān-ı cihān nāşıye-sādur

[29b]

20 Ol Āşaf-ı şānī ki Süleymān gibi hükmi
Baştan başa dünyāya revān olsa revādur

21 Ol şaf-şiken-i şīr-i şalābet ki hücumı
Dehşet-fiken-i kalb-i dilīrān-ı veğādur

22 Hem-nām-ı şehenşāh-ı rūsül hażret-i pāşā
Kim hāk-i deri ma‘bed-i cāh-ı fużalādur

23 Düstūr-ı mükerrerem ki kemāl-ı kereminden
Endişesi taḥşīl-i du‘ā-yı fuḫarādur

24 Serdār-ı mu‘azzam ki sevād-ı haşeminden
Meydān-ı zemīn reşk-i şebistān-ı semādur

25 Fermān-dih-i ‘ālem ki zebān-ı kaleminden
Cārī olan aḥkāmı [hemen] ḥükm-i każādur

26 Dīvān-ı celālinde każā münşī-i aḥkām
Eyvān-ı şükūhında felek perde-serādur

27 Ḥāk-i ḥaremi menşe-i iḳbāl-i ekābir
Ceyb-i keremi kīse-i erbāb-ı recādur

28 İtse nola a‘lāya vü ednāya tekerrüm
Hem baḥr-ı keremdür kefi hem ebr-i ‘aṭādur

29 İḥsānı o ğayetde ki devrinde gedālar
Müstāgnī-i ‘ālem bir alay ehl-i ğınādur

30 Elṭāfi mühim-sāz-ı telāfī-i ḥasāret
‘Adli reviş-āmūz-ı mükāfāt-ı cezādur

31 Devlet ki zafer-yāver-i iḳlīm-sitāndur
Himmet ki cihān-perver-i gencīne-ġuşādur

32 ‘Ahdi çemen-i memlekete mevsim-i nevrüz
Re’yi felek-i saltānata şems-i duḥādur

33 Bir dā’iredür devlet aña kevkebi nokṭa
Bir āyīnedür ‘aḳl aña idrāki cilādur

34 Bād-ı çemen-i ḥulḳı ki bir şemmesi anuñ
Sermāye-i būy-ı dem-i müşġīn-i şabādur

- 35 Bir mülke güzār itse şanur halkı o mülküñ
Oldıkları yer memleket-i Çîn ü Hıfā'dur
- 36 Ey şafder-i Cem kevkebe kim cevher-i medhüñ
Pīrāye-i şemşīr-i zebān-ı şu'arādur
- 37 Ol cevher ile deşne-i sertīz-i zebānum
Bir tīg-i celī pertev-i hūrşīd-i ziyādur
- 38 Kim āyīne-i pūr-kedere māh-ı sipihre
Her lem'ası bir mışkala-ı jeng-zidādur
- 39 Taklīd ile olmaz bu kadar lezzet-i güftār
Bu lehçe-i pākīze baña dād-ı Hūdā'dur
- 40 Bir tāze revīşdür bu ki ta'bīr-i laṭīfī
Revnaķ-şiken-i hūsn-i beyān-ı kudemādur
- 41 Ol nādire-sencim ki nikāt-ı kelimātum
Hayret-dih-i endīşe-i 'aql-ı hukemādur
- 42 Pākīze kelāmum ki benüm baḥr-i ḥayālüm
Āvīze-i gūş-ı dil-i yārān-ı şafādur
- 43 Takdīr idemez kıymet-i 'ıkd-ı dürr-i nazmum
Endīşe ki simsār-ı kelām-ı fuşahādur
- 44 Meşşāta-i ṭab'umdan ider kesb-i tezeyyün
Ma'nā ki 'arūs-ı tutuķ-ārā-yı edādur

45 Tahkīk idemem nidüğini hāmemeñ el-ḥaḳ
Zīrā ki o bir sāḥir-i ‘icāz-nümādur

46 Geh ḳalb-i ṣaf-ı ma‘reke-i siḥre ‘alemdür
Geh dest-i Kelīmullāh-ı ma‘nāya ‘aṣādur

47 Bāl açsa ṣikār itmege ṣāhbāz-ı ḥayālüm
Şayd itdigi elbette yā ‘anḳā yā hümādur

[29bh]

tetimme

48 Yok münkir olur ṭab‘uma erbāb-ı süḥanda
Var ise bir iki müteṣā‘ir süfehādur

49 İnkāra kimüñ cür’eti var-ise disünler
Yārān-ı süḥan fehm ü süḥan-gūya ṣalādur

50 Yaklaşdı söz itmāma ḳo lāf itmegi Nef‘ī
Da‘vāya zaman ḳalmadı hengām-ı du‘ādur

51 ‘Aṣḳ ehline tā nüṣḥa-i ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı dilber
Mektüb-ı ḥuceste-raḳam-ı mihr ü vefādur

52 Gün başına bir müjde-i luṭf iriṣe Ḥaḳ’dan
Zātuñ o ḳadar devlete ḥaḳḳā ki sezādur

[30ah]

KAŞİDE-İ NEF‘İ DER-ḤAḲḲ-I MERḤŪM SULTĀN AḤMED ḤĀN

(Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün)

1 Her ne fitne kim zuḥūra ḥayyiz-i imkān bulur

Vech-i imkân-ı zuhûra ol haţ-ı fettân bulur

2 Haţ degül âyât-ı hûbîdür ki anuñla ruĥı
Zînet-i tahrîr-i saţr-ı Muşhaf-ı ‘Oşmân bulur

3 Yâ sevâd-ı nüşâ-i şun‘-ı İlâhî’dür ki dil
Dikĥat itse anda sırr-ı âyet-i Qur’ân bulur

4 Nola olmazsa gül-âba ihtiyâcı ol haţuñ
Her ser-i mûyında şâne bir dil-i giryân bulur

5 Şâne sūzân olmadan ĥorĥar tolaşmaz zülfine
Neylesün her bir ĥamında biñ dil-i sūzân bulur

6 Böyle şâhib-hüsn olan itmez şafâ âyînenen
‘Aksini gördükçe zîrâ kendüyi ĥayrân bulur

7 Kendüyi ĥayrân da bulmazsa eger âyîne
Ĥavf-i tîĥ-ı ĥamzesiyle ‘aksini lertzân bulur

8 Ĥamzesi bir mest-i ĥâb-âlûde-i pür-fitne kim
Düşde ger el şunsa tîĥa dâmeninde ĥan bulur

[30bh]

9 Düşde böyle ĥûn-feşân u kîne-cû zâhirde ĥod
Şunmadın el ĥabzaya şemşîrini ‘üryân bulur

10 Çeşm-i maзмûn-güyı kim gâhî dil-i ‘uşşâĥla

Güft ü gūy-ı nāz içün bir kūşe-i pinhān bulur

11 Ger nigāh-ı nükte-āmīzinde rind-i ‘aşk olan
Hem ‘itāb-ı renciş ü hem müjde-i ihsān bulur

12 Luṭfla geh bir güleryüz gösterir ki mürdeler
Nūş-dārū-yı şeker-ḥand-i lebinden cān bulur

13 Çeşmi ile geh bir nigāh eyler ki te‘şīrinde cān
Nīş-i zehr-ālūdı zaḥm-ı ḥançer ü peykān bulur

14 Gerçi kim her göz yumup açınca yüz bin ‘āşıkın
Kūşte-i şemşīr-i nāz u nāvek-i müjgān bulur

15 Yine her gün āsitānı keşret-i ‘uşşākla
Revnaḳ-ı dīvān-ı şāhenşāh-ı ins ü cān bulur

16 Şāh-ı vālā-rütbe Ḥān Aḥmed ki ḥāk-i pāyine
Ser-fürū itdikçe gerdūn irtifā‘-ı şān bulur

17 Baḥt-ı yāver pādişāh-ı āsmān mesned ki dīn
İstinād-ı devletiyle kuvvet-i erkān bulur

[31ah]

18 ‘Ālem-ārā şehriyār-ı dād-güster kim cihān
Devr-i ‘adlinde nizām-ı ‘ahd-i Nūşīrvān bulur

19 Dāver-i devrān ki Dārā gelse ger dergāhına
Ancak istiḥkāk-ı cāy-ı manşib-ı derbān bulur

20 Memleket meşşāta-i ‘adliyle zīnet-yāb olur
Saltanat-pīrāye-i ḥulkiyla ḥüsn ü ān bulur

21 Meşreb-i luṭfi riyāz-ı ‘ālemi sīr-āb ider
Kevkeb-i baḥtıyla çarḥ ārāyiş-i ‘unvān bulur

22 Düşse bir meclisde ger yād-ı şafā-yı meşrebi
Āteş-i mey feyz-i āb-ı çeşme-i ḥayvān bulur

23 Fā’iz olsa dehre ger bārān-ı ebr-i himmeti
Kaṭre isti’dād-ı kesb-i māye-i tūfān bulur

24 Şāmil olsa kuvvet-i bāzū-yı re’yi āleme
Zerre zūr-ı pençe-i ḥurşid-i nūr-efşān bulur

25 Virse ger ḥurşid-i isti’dādı ḥāke terbiyet
Ḥāk ḳadr-i gevher-i māhiyyet-i insān bulur

26 Ey şeh-i şāhib-hüner kim devletünde ehl-i dil
Dā’imā düşvār olan maḳşūdını āsān bulur

[31bh]

27 Ne vücūd-ı bī-naẓirūn gibi bir memdūḥ olur
Ne benüm gibi şenā-kāra felek aḳrān bulur

28 Ben o Hâkânî-i ‘ahdem kim benüm memdūhumuñ
Âsitân-rûb-ı sarâyı devlet-i hâkân bulur

29 Enverî-i rûzgârem kim şebistân-ı hayâl
Şem‘-i fikrümle ziyâ-yı neyyir-i rahşân bulur

30 Hüsrev-i devrân-ı nazmum kim berât-ı şâ‘iri
Nağş-ı elķābumla zîb ü zîver-i ‘unvân bulur

31 Rağş-ı çâpük-seyr-i endişem tutılmaz her kaçan
Vādî-i ma‘nâda cevân itmege meydân bulur

32 Beyt-i ma‘mûr-ı felek reşk itmede ebyâtuma
Seyr iden gerçi dilüm bir hâne-i vîrân bulur

33 Hâne-i vîrândur ammâ tîşe urdıkça hayâl
Her tehî küncinde bir gencîne-i virân bulur

34 Gâh olur nağķāb-ı çâpük dest-i fikri tab‘ımuñ
Genc-i pür-gevher ararken bir dükenmez kân bulur

35 Pây-mâl eyler yürür a‘dâ kelâm-ı pākūmi
Her sözüm ammâ yine ķadr-i dürr-i ğaltân bulur

[32ah]

36 Başlasam endişeye ervāh-ı ma‘nâ cem olur
Nuķa gelsem şüret-i deyr-i ma‘ânî cân bulur

37 Şāhid-i maẓmūnuma endīşe vārın beẓl ider
Naẓd-i şī'rümle sūḥan sermāye-i dükkān bulur

38 Söz dükendi başla ey Nef ī du'āya şıdķla
Çünkü 'ādetdür du'ā ol dem ki söz pāyān bulur

39 Tā ḥaṭṭ-ı nev-ḥız ile gülzār-ı ḥüsn-i dilberān
Revnaķ-ı faşl-ı bahār u ravẓa-i Rıdvān bulur

40 Gülşen-i iķbālī ser-sebz ola tā kim rūzgār
Gül gibi bāğ-ı cihānı ḥurrem ü ḥandān bulur

[30a]

KAŞİDE-İ NEF'İ BERĀY-I SULTĀN AḤMED ḤĀN

(*Mef'ūlū / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ūlün*)

- 1 Şanmañ ki felek devr ile şāmı seḥer eyler
Her vāķı'anuñ 'āķıbetinden ḥaber eyler
- 2 Bir düş gibidür ḥaķ bu ki ma'nāda bu 'ālem
Kim göz yumup açınca zamānı güzēer eyler
- 3 Bir yirde ki ārāma bu miķdār ola mūhlet
Erbābı nice kesb-i kemāl ü hūner eyler
- 4 Olmuş ṭotalum müddet-i ārāmı da mūmtedd
'Āķıl nice temyīz-i reh-i ḥayr u şer eyler
- 5 Teşḥīş-i reh-i ḥayr u şer olur mı o dilde
Kim leşker-i ğam birbirini bī-siper eyler

- 6 Bulmaz reh-i akkı meger ol kimse ki aña
Tevfîkini Hādî-i ezel rāh-ber eyler
- 7 Tevfîk refîk olmayıcak fâ'ide yokdur
Her kim burada 'aqla uyarsa zarar eyler
- 8 'Aqluñ h neri v di-i hikmetded r ancak
Ta k k-ile hikmet nice bir dilde yer eyler
- 9 Hikmet eger ol 'ilm ise a k m-ı felekden
End  e-i 'a l-ı be eri b - aber eyler
- 10 D  mez dil   tab' ehli bu end  eye z r 
Te v  -i dil   tab'ı bu da ı beter eyler
- 11 Zu'mınca olur her ki in   redd   kab li
Ha  s yleyeni  anma felekden  azer eyler
- 12 Rind n-ı Hud -perver-i ma'n  bu ma alde
Ne  ar a ne  avl-i h kem ya n zar eyler
- 13 Virmez feleg   devr-i  ep-end zına h kmi
 or hikmeti tesl m-i  az  v   ader eyler
- 14 Gerd n meger  s de mid r kendi kederden
Devr n a a da mihrini bir n  ter eyler
- 15 G n ba ına bir  il'at-i d b  vir r amm 
D m nını  l de-i   n-ı ci er eyler

16 Ol kimsedür āzāde elemden ki vücūdın
Gūy-ı ḥam-ı çevgān gibi bī-pā vü ser eyler

17 Yā ol kişi kim tīr-i ciger devr-i ḳazāya
Ḥaṣmāne çeküp tīg-i zebānın siper eyler

18 Yā ol kişi kim ḥıfz için aḳsām-ı belādan
Endīşe-i evṣāf-ı şeh-i dād-ger eyler

19 Ol şeh ki cihān mevsim-i ‘adlinde ṣafādan
Devrān-ı tarab-nāk-ı Cem’e ḥandeler eyler

20 Ol şeh ki gubār-ı süm-i yekrān-ı sipāhi
Deryā-yı muḥīt-i felegi pür-keder eyler

21 Ol şeh ki kefi himmeti hengām-ı keremde
Dünyāyı ḡanī kānı tehī baḥrı ber eyler

22 Ḥān Aḥmed-i ‘ādil ki ḳazā na‘l-i semendīn
Māh-ı ‘alem-i rü’yet-i fetḥ ü zafer eyler

23 Cemṣīd-i kerem pīşe ki seyrāna çıkınca
Ḥūrṣīd gibi ḥāk-i rehin ferṣ-i zer eyler

24 Ḥūrṣīd-i kevākib ḥaṣem-i rüy-ı zemīn kim
‘Askerle cihānı ḥaṣr-ender-ḥaṣr eyler

[30b]

25 Māh-ı felek-ārā-yı sa‘ādet ki zamāne
Eyyāmını ārāyış-i devr-i ḳamer eyler

- 26 Bir himmete kı̇adır ki nice taht-niřinũñ
Alur kũleh ü efserini der-be-der eyler
- 27 Bir kudrete mālİK ki nice bĩ-ser u pāyı
Bir demde murād itse şeh-i tāk-ver eyler
- 28 İkbālİne vā-beste felek tā o kıadar kim
Tedbĩri ile devrini zĩr ü zeber eyler
- 29 Bir mihr-i celĩ şa‘şa‘adur re‘yi ki dā‘im
Evc-i felek-i saltañatı mũstaķar eyler
- 30 řāmil yine hep dā‘ire-i ‘āleme nũrı
Ne mařrıķı ne mağribi var ne sefer eyler
- 31 Ger luťfi mũhim-sāz-ı bahār olsa dirañtuñ
Her řāhını bir řũh-ı muraşşa‘ kemer eyler
- 32 Ger tāb-ı temũz-ı ğāzabı itse sirāyet
Her ķatre-i bārānı hevā pũr-şerer eyler
- 33 Āb ũzre vezān olsa eger şarşar-ı hıfzı
Emvācını zencĩre-i naķř-ı ĥacer eyler
- 34 Māhiyyeti ger olsa cemādāta mũrebbĩ
Tařvĩr-i ĥacer kesb-i kemāl-i beşer eyler
- 35 ‘Adli ki mũsellemdũr aña ĥũsn-i tedārik
Gör ĥũkmini her merde nice ķār u ger eyler

- 36 Olsa meşelā rābıta-pervāz-ı mükāfāt
Pervāneye gülbergi telāfı-i per eyler
- 37 Ta‘bır idemem tıynet-i pākindeki lutfı
Gör hāşiyet-i feyzi ne miqdār eşer eyler
- 38 Gāhī ki hayāl-şiken-i tırra-i hulkı
Eşnā-yı tefekkürde dilümden güzër eyler
- 39 Endişem olur bûy-ı laţîfiyle mu‘aţtar
Andan kalemüm ‘ālemi pür-müşg-i ter eyler
- 40 Ey Hüsrev-i Cem-kevkebe-i memleket-ārā
Kim salţañatuñ ‘ālemi pür-zıb ü fer eyler
- 41 Evşāfuña had yok tıtalum sihr ile tab‘um
Biñ ma‘nāyı bir şekle koyup muhtaşar eyler
- 42 Kaşd itse huşuşā ki güher-senc-i hayālüm
Bir nüktesini şerh-i kitāb-ı Dürer eyler
- 43 Tab‘umdur o deryā-yı güher-pāş-ı ma‘ānı
Kim sâhilini ma‘den-i lü’lü-i ter eyler
- 44 Endişem o şüret-ger-i i‘cāz-nümādur
Kim cevher-i ferd üstine tarh-ı şuver eyler
- 45 Hāmemdür o ebr-i çemen-ārā-yı sühan kim
Her kaşresi bir gülşeni şād-āb u ter eyler

46 Rengīn ü lezīz oldu kelāmum o kadar kim
Kām u leb-i endīşemi gül-bā-şeker eyler

47 Ammā yine bir söz ne kadar nāzūk olursa
Daḥli aña erbāb-ı ḥased ol kadar eyler

48 Üstād olıcaḳ sözde ḥasetden kaçılır mı
Zīrā hüneri reşk ü ḥased mu‘teber eyler

49 Yetmez mi bu devlet baña kim reşk ide dā'im
Bir tā'ife kim da'vā-yı faẓl u hüner eyler

[31a]

50 Zu'mı o kadar her birinüñ sözde ki gūyā
Endīşesi taḡyīr-i ḳazā vü ḳader eyler

51 Ammā giriceḳ ma'reke-i ma'nāya evvel
Şemşīri ḳor endīşe-i zırh u siper eyler

52 Nuṭḳıyla Mesīḥā geçinür her biri ammā
Ḥaşıyyet-i şoḥbetleri insānı ḥar eyler

53 Ğavḡā-yı sūḥandur bu faẓīletde nemüz var
Faẓl ehli bizim başımız üstinde yer eyler

54 Söz ben didüğüm cevher-i 'ulvī ise anı
Devrān şadef-i sem'-i ḳabūle güher eyler

55 Söz midür o kim nüshasını nükte-şināsān
Ḥaşv-i şikem-i raḥne-i dīvār u der eyler

- 56 Hakkumda ne dirlerse o g ne s feh nu 
    -ı  ab 'atlerine kim nazar eyler
- 57 L   m gelicek ol m     'irlere  ab 'um
Her ma'rekede neyledi da ı neler eyler
- 58 Ol  afder-i d     -k  -i nazmum ki  u     
     -i zeb  numdan a ıbb        eyler
- 59 Olursa eger himmet-i      -   -i ' dil
     ki bu end   ede Nef'  zarar eyler
- 60 Z    ki dem-i k    -i end    sin ek   
   '-i kerem-i      -i B    heder eyler
- 61 Hem     ma zafer bulma      n med          
Tak    -i du' -y         r  -i       eyler
- 62 T  c lve-ge  ki r 'yetini      -i enc  m
Geh memleket-i          geh b      eyler

- 63 Man   r ide her yerde       r    -i ba    
T       -i seyy    felekde sefer eyler

      -  NEF'  DER-MED -  SULT    'O         

(F 'il    n / F 'il    n / F 'il    n / F 'il  n)

- 1       n ey r           -s    -        
'Ar   a            t  -          c     
- 2 P   -i elm      s   -i f    n  neyler ol

Çarha çekme bir dahı şemşîr-i vâlâ gevheri

3 Ser-fîrâz itdûñ livâü'l-Ĥamd-i dîn-i Aĥmed'i

Kâfire gösterdûñ el-ĥaĥ dest-bürd-i Ĥayder'i

4 Tîġüñe nola yemîn eylerse rûĥ-ı Murtaẓâ

Bir ġazâ itdûñ ki ĥoşnûd eyledûñ peygamberi

5 Eyledûñ bir ĥamlede berbâd mülk-i düşmeni

Gerd-i raĥşuñ gerçi kim sedd itdi râh-ı şarşarı

6 Mâh-ı nev şanma felekde göricek çevġānuñı

Ditredi Behrām elinden düşdi zerrîn ĥaņçeri

7 Ol ĥadar ĥan dökdi şemşîrûñ ki 'aĥs-ile anuñ

Kâse-i yâĥûta döndi kâse-i nîlûferi

8 Ėamze-i ĥûbān gibi cārî ucından yine ĥûn

Böyle ĥalursa eger yek-reng ider baĥr u beri

9 Belki ġarĥ-ı baĥr-ı ĥûn olurdı fûlk-i dil gibi

İtdigüñce tîġ-ı ĥûn-efşān-ile cevġān-geri

10 Şuĥĥa-i rāyāt-ı baĥtuñla rikābuñ olmasa

Keştî-i nûh-āsmānuñ bâdbān u lengeri

[31b]

11 Berĥ uran destüñde tîġ-ı pür-güher midür yaĥûd

Eyledi deryāya ġavṭa āfītāb-ı ĥāveri

- 12 Bir avuc gevher saçardı ‘āleme gūyā kefūñ
Şaldugınca düşmeñe gāhī muraşsa‘ şeşperi
- 13 Bir ‘aceb deryādur ordū-yı hümāyūnuñ senūñ
Kim habāb-ı ber-ķārar olmuş aña her çāderi
- 14 Mevc-i pey-der-peydür ol bahre sipāh-ı şaf-be-şaf
Bir neheng olsa nola her top-ı ejder peyki
- 15 Gün gibi tenhāda çıksañ tīg-ile meydāna sen
Kār u ger düşmez sipāh-ı düşmenūñ şūr u şeri
- 16 Şeb-çerāğ-ı dīn ü devletdür vücūduñ hıfz için
Kat kat olmuş ejdehādur heft çarḥ-ı çenberi
- 17 Karşu tırmaz saña şimdeñ-soñra bu iķbāl-ile
Düşmenūñ ger Kahramān olsa ser-ā-ser leşkeri
- 18 Böyle āğāz eylesün şimden-gerü elķābuña
Cāmi‘-i nüh-ķubbe-i kevnūñ ḥaṭīb-i minberi
- 19 Āfitāb-ı baḥr u ber şāhib-ķırān-ı şark u ğarb
Şehsüvār-ı nām-ver rāyet-güşā-yı şafderi
- 20 Āsmān-ı devletūñ hūrşīd-i ķudsī pertevi
Bezm-gāh-ı şevketūñ Cemşīd-i hūrşīd efseri
- 21 Nakd-ı vaķt-i salṭānat sermāye-i emn ü emān
Dest-gīr-i dīn ü devlet kām-baḥş-ı serveri

22 Şāh-ı vālā rütbe ‘Osmān Hān Ġāzī kim felek
Görmemişdür böyle bir şāhenşeh-i ceng-āveri

23 Şehsüvār-ı ‘ālem-ārā kim revādur olsa ger
Na‘l u mīh-ı rahşı çarhuñ āfitāb u aḥteri

24 Şafder-i kışver-güşā kim cenge çıkdıkca olur
Cebra’ıl *innā feteḥnā* ḥān-ı tīg u miğferi⁷²

25 Pādişāh-ı ‘ādil ü ālī neseb kim yaraşur
İtse ger serheng ü derbān Keyḡubād u Ḳayşer’i

26 Şehriyār-ı āsmān mesned ki olmuş tā ezel
Secde-gāh-ı tāk-dārān-ı cihān ḥāk-i deri

27 Şeh-nişīn-i nūh revāk-ı āsmāndur mesnedi
‘İyd-gāh-ı heft iklīm-i cihāndur kışveri

28 Mesned-i iclālinūñ rif‘at bir ednā pāyesi
Dergeh-i iḡbālinūñ devlet ḡadīmī çākeri

29 Her ne işlerse zamāne tābi‘-i endīşesi
Her ne emr eylerse devrān bende-i fermān-beri

30 Virse ṭab‘-ı āteşe ger berḡ-i tīgī terbiyet
Ma‘den-i elmās iderdi tūde-i ḥākisteri

31 ‘Adli ger ārāyiş-i bezm-i cihān itse olur

⁷² Fetih Suresi, 1. ayete telmih yapılmıştır.

Şem‘e şeh-perüñ-ile pervānenüñ bāl ü peri

32 Ol kadar āsūde ‘ālem sāye-i ‘adlinde kim
Hāb-gāh eyler ġazāle pehlū-yı şīr-i neri

33 İtse ger hāşīyyet-i hıfzı sirāyet ‘āleme
Tarh olurdı şafha-i āb üzre naqş-ı āzer’i

34 ‘Aksidür anuñ felekde hırmen-i encüm degül
Şaçdı dest-i luṭfı hāke ol kadar sīm ü zeri

35 Yazsa vaşf-ı nükheth-i hulkın virürdi ‘āleme
Gerd-i hāk-i pāy-ı hāme būy-ı müşk-i ezferi

36 Kadr-i hāk-i kūy-ı ahlākın bilürdi rūzgār
Birbirine eylese āġışte müşk [ü] ezferi

[32a]

37 Kām-kārā şaff-derā şāhib-kırān şāhenshā
Ey serīr-i ‘adl ü dāduñ dāver-i dīn-perveri

38 Sihr iderdüm medhūñe geldikçe ammā neyleyin
Eylemiş Hāk vaşfuñı kayd-ı taşavvurdan berī

39 ‘Aczūme bir hūccet alurdım eger ehl olsalar
Rūzgāruñ yāve-sencān-ı faẓīlet-güsteri

40 ‘Ācizüm hākķ üzre evsāfuñda ammā kim benüm
‘Ālem-i endīšemüñ ‘allāme-i dāniş-veri

- 41 Belki k  n  n-ı s  handa h  ll    ‘a  d-ı n  ktede
H  kmet-i fikr    hay  l  n feylesof-ı ekberi
- 42 Ha  b-ı h  l  md  r hu      l  f u da‘v   ber-  raf
Ger  i     ib-l  f olur erb  b-ı   ab‘u   ek  eri
- 43 Ben   g  nmem   adr  m erb  b-ı dil    d  ni   bil  r
‘  rif  m d    mez ba  na l  f u g  z  f-ı serseri
- 44 H  mem ol mu‘ciz-  r  z-ı   ad-hez  r  n p      r
Kim naz  r olmaz a  na ill   Kel  m’  n ejderi
- 45 H  rfid  r mecm  ‘a-i d  v  n-ı esr  r-ı Kem  l
Nok  tasıdur m  hre-i d    -ı der  n-ı Enver  
- 46   ab‘um ol b  t-h  ned  r kim    ret-i d  v  r  nu  
  a  a k  r eyler h  deng-i   amze-i n  z  k-teri
- 47 Nice    ret feyz-i enf  sumla c  n bulsa olur
Her biri   ehr-i dil  n bir ‘  lem-  r   dilberi
- 48 Her hay  l  m bir ‘ar  s-ı n  z-perverd  r ben  m
Kim bu ‘  lemde deg  l esb  b-ı z  b    z  veri
- 49 B  de-i idr  kim  n tev    d ser     -ı h  m  
S    i end    em  n ta      k d  rd-i s    ar  
- 50 H  mem  n r  h-ı s  l  k-ı fitne h    -ı s  yesi
  i‘rim  n h  abl-i met  n-i feyz t  r-ı mı  tar  

51 Kande ben kande yine ta‘rîf-i şâh-ı nüktedân
Neyleyin zabt idemem endîşe-i zûr-âveri

52 Feyz-i evşâfuñ gıdâ-yı rûhdur endîşeme
Dil helâk olur ger olursam o sevdâdan berî

53 Cevher-i iksîr-i medhûñ tarh idince reşkden
Eylerim her lahza endîşemle ceng-i zergerî

54 Korkarın hem âfitâb-ı kîmyâger tuymasun
Yoksa biñ şevk-ile olur ol dahı bir müşterî

55 Zerresin mihre gubârın rûzgâra kim virür
Cevherîyim ben cihâna virmem öyle gevheri

56 Böyle cevher var elimde neyleyin dünyâyı ben
Başına çalsun felek âyîne-i İskenderî

57 ‘Âlemi teshîr için hâtem ne lâzım tab‘uma
Ben Süleymân-ı zamânum neyleyim engüşteri

58 Her ne dirsem ism-i a‘zam gibi olur kârger
Ol kadar ta‘zîm-ile diñler sözüm ins ü perî

59 Başla şimden-soñra ey Nef‘î duâ-yı devlete
Bir du‘â it kim ola hüsn-i kabûlüñ mazharı

60 Eyleye tâ Husrev-i şâhib-kırân-ı şark u garb
Eşheb-i zer pâlehang-i şubh-ile cevân-geri

61 Haḳ ser-efrāz eylesün rāyāt-ı dīn ü devletin
Ḳande ‘azm eyleser olsun feth ü nuṣret rehberi

62 Eyledikçe ‘azm-i meydān-ı ğazā evvel ḳadem
Pāy-māl olsun yolında düşmen-i dīnūñ seri

[32ah]

**ḲAŞİDE-İ NEF‘İ ÇELEBİ BERĀY-I ĞĀZİ MERḤŪM MURĀD PAŞA
RAḤMETEN VĀSİ‘ATEN**

(Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün)

- 1 Ne mümkün eylemek Haḳḳ üzre şükr-i luṭf-ı Mevlā’yı
Ki destūr eyledi şāh-ı cihāna böyle pāşâyı
- 2 Ne pāşā Rüstem-i şāhib-ḳırān-ı ‘arşa-i ‘ālem
Ki ḍarbı teng ider a‘dāya bu meydān-ı pehnâyı

[32bh]

- 3 Ne pāşā ālem-ārā āfītāb-ı maṭla‘-i nuṣret
Ki bir şemşīr-ile başdan başa feth itdi dünyâyı
- 4 Cihān-sālār-ı ceng-āver cihāngīr-i zafer-yāver
Dilīr-i nām-ver şīr-i neyistān-ı şaf-ārâyı
- 5 Penāh-ı salṭanat ehl-i vilāyet ḥāris-i devlet
Medār-ı memleket mesned-fürüz-ı kār-fermāyī
- 6 Vezīr-i a‘zam u ekrem Murād-ı ‘ālem u ādem
Müşīr-i muḥterem revnaḳ-fezā-yı şadr-ı dānāyı

- 7 O serdār-ı zafer-kīş-i ‘adū-fersā ki lāyıkdur
Olursa hayme-gāhında felek bir çetr-i fersāyı
- 8 O şāhib şadr-ı himmet kim kemāl-i kahr u luṭfindan
Olur şermende rūḥ-ı Kahramān u Ḥātem-i Tāyī
- 9 Zihī düstūr-ı Āşaf-menkıbet pāşā-yı Ḥaydar-dil
Ki hem kânūn-ı dīvānı bilür hem resm-i heycāyı
- 10 Bahār-ı gülbün-efrāz-ı ‘adālet devr-i iclālī
Çerāğ-ı meclis-efrūz-ı sa‘ādet pertev-i re’yi
- 11 Çerāğ-ı re’yidür ol şem‘-i bezm-ārā-yı kudsī kim
Aña itmiş kader fānūs-ı mīnā çarḥ-ı vālāyı

[33ah]

- 12 Güneş pervānedür ol şem‘e pertāb itmege kendün
Tolanur şevk-ile tırmayup ol fānūs-ı mīnāyı
- 13 Felek müştāk-ı dīdārı zemīn memnūn-ı pā-būsı
Muḥaşşal baḥtı meftūn eylemiş a‘lā vü ednāyı
- 14 Yağar kahrı dil-i imsāke yer yer lāle-veş dāğı
İder gül gibi pür-zer luṭfı dāmān-ı temennāyı
- 15 ‘Alevlendi dilinde āteş-i mihr-i kefi desti
Pür oldı şāḥ-ı mercān-ile şanmañ ka‘r-ı deryāyı

16 Kusun űimden-gerü tigin niyāma Hüsrev-i hāver
Ki āb u tāb-ı űeműiri virür dehre tesellāyı

17 Gidermez haűre dek revī zemīnden dökdüğü kanı
Aña naűb itse çarh ebr-i bahārī gibi saķķāyı

18 Kaçar tırmaz öñünce hār u haű güyā ki űarűardur
űaf-ı a‘dāya sürdükçe semend-i bād-peymāyı

19 Te‘ālallāh ne çāpük raűű olur ol raűű-ı bī-hemtā
Ki berķ ü bād anuñla idemez sür‘atde da‘vāyı

20 İriűmez gerdine biñ serī‘ü’s-seyr-i endiűe
Meger tır-i nigāhından taķaddüm eyleye pāyı

[33bh]

21 űikest itmez habābın itse cevlan rū-yı deryāda
Tokuñsa berķ-i na‘li nerm iderken seng-i hārāyı

22 Dem-i cevlanda kim na‘li yer eyler cā-be-cā yerde
űaçar hāk üstine güyā űabā gül-berk-i hamrāyı

23 űanurlar eűheb-i rüz-ı hümāyün-fāl-i nuűretdür
Görenler gāhī üstinde çul-ı dībā-ı zībāyı

24 Dönerdi Edhem-i űām-ı mu‘allā ķadr-i mi‘rāca
Eger kim aña zīn-pūű itseler bir miskī kemhāyı

25 Vezîrâ şāhibâ şadrâ cihān-dāver ħudāvendā
Eyā şāyeste-i taĥt-ı Cem ü Evreng-i Dārā'yı

26 Sen ol Mehdî-i şāhib seyf-i devrānsın ki devründe
Mesîhâ gelse iĥyâ idemez āyîn-i aĥyâyı

27 Yaĥar bir berĥ-ı 'ālem-sūz-ı tîġüñ ser-be-ser anı
Mişāl-i ĥār u ĥaş tutsa 'adū ger rūy-ı ġabrâyı

28 Sikender def'-i Yecūc itmege sedd yapıdı ammā sen
Bozup bir nice seddi memleketden sürdüñ a'dāyı

29 Yapar bir laĥzada 'adlūñ ĥarāb olmuş nice mülki
Bozar bir ĥamlede tîġüñ düzülmüş nice alayı

[34ah]

30 Livāñı şem'e teşbîh eyleyenler bezm-i rezm içre
Şanurlar şu'ledür farkında ol nārencî vālâyı

31 'Aceb def' itdüñ el-Ĥaĥĥ āb-ı tîġ-ı tab'-dāruñla
Sevād-ı düşmen itmişken dimāġ-ı mülk-i sevdâyı

32 Kim oldu kûşe kûşe fitne devründe meger ĥübān
Külāhı kûşesinde göstere zülf-i semen-sāyı

33 Çıĥardüñ eşkıyâyı mülk-i Rūm'a virdüñ āsāyiş
Düşürdüñ kişver-i Īrān-zemîne şūr u ġavġâyı

34 O mülküñ şāhibinde havf-i tīgüñ kıldı āvāre
Gezer geh semt-i Hindī-gāh ser-ḥadd-i Buḥārā'yı

35 Tehī bir memleketdür kıl teveccüh anı teşhīre
Bulur ol kendü pinhān olmağa bir künc-i tenhāyı

36 Ğubār-ı pāy-ı 'askerle gözün kūr eyle a'dānuñ
Düşünde görsün a'yān-ı Şıfāhān nūr-ı zībāyı

37 Kırup al dādını Şiddīk u Fārūk'ıñ revāfızdan
'Alīlik it koma mülk-i 'Acem'de bir teberrāyı

38 Ne 'ālem mihrisün sen kim ḥilāf-ı gerdiş-i gerdün
Çekersün şarka mağribden çıkup tīg-ı mücellāyı

[34bh]

39 İrişmez himmet-i ṭab'-ı bülend-i medḥ-i vālāña
Ki güç memdūḥ idinmek böyle bir a'lādan a'lāyı

40 Huşūşā ol ḥadeng-endāz-ı fikrüm ben ki bu fennüñ
Daḥı bir pehlevānı çekmemişdür çekdüğüm yāyı

41 Hudāvendā ben ol üstād-ı maẓmūn-perver-i nazmum
Ki pest itdi kelāmum kıymet-i lūlū-yi lālāyı

42 Şikest itdüm kilidin darb-ı muşt-ı dest-i fikrümle
Bulup der-beste genc-i gevher-i maẓmūn-ı ma'nāyı

43 Añarlar sihr idenler sihr-i kilik ü mu‘ciz-i nazmum
‘Aşā-yı dest-i Mūsā’yı dem-i nuṭk-ı Mesīhā’yı

44 Ne kand-ı nazm-ı şīrīnüm gibi sükker olur hāşıl
Ne hāmēm gibi kimse gördi tūṭī-i şeker-hāyı

45 Virür ṭab‘-ı şafā-baḥşum keder āyīne-i āba
İder kilik-i dūr-efşānum ḥacīl ebr-i güher-zāyı

46 Felek ṭab‘um gibi gevher getirmez her zamān dehre
Nice yılda ider hāşıl felek bir dūr-i yektāyı

47 Görüp bu silk-i mürvārīd-i pūr-tābı ḥicābından
‘Acebdür ḥāke şalmazsa felek ‘ıḳd-ı Şüreyyā’yı

[35ah]

48 Bi-ḥamdillāh hūner ḳadrin bilür bir zāt-ı kāmilsün
Ne lāzım ben ögüp medḥ eylemek bu nazm-ı ḡarrāyı

49 Du‘āya başla şimden soñra ey Nef‘ī ḳo da‘vāyı
Cenāb-ı Ḥazret-i Ḥaḳ’dan recā it bu temennāyı

50 Ola zāt-ı şerīfī Ḥaḳ te‘ālā’nuñ penāhında
Musaḥḥar eyleye hem aña her pinhān u peydāyı

51 Ne yaña ‘azm iderse himmet-i merdān ola hem-reh
Öñünce feth ü iḳbāl-i zafer peyk-i sebük-pāyı

- 52 Murād-ı pādişāhī üzre a‘dādan alup kīni
Yine devletle teşrīf eyleye şadr-ı mu‘allāyı

[32b]

KAŞİDE-İ NEF‘İ DER-ḤAḲḲ-I SULTĀN AḤMED ḤĀN

(*Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün*)

- 1 Bārekallāh zihī ‘āṭıfet-i Rabbānī
Ki şeh-i ‘āleme olmuş ezeli erzānī
- 2 Nice şeh encümen-ārā-yı ḥarīm-i devlet
Nice şeh ḥāşıl-ı devr-i felek-i sultānī
- 3 Ma‘delet-pīşe Ḥudāvend-i serīr-i ḥaşmet
İftihār-ı kerem ü himmet ü ‘ālī-şanı
- 4 Merkez-i dā‘ire-i cāh u celāl u ‘azamet
Ḳuṭb-ı gerdün-ı cihān-bānī vü fermān-bānī
- 5 Ḥāris-i memleket-i dīn ü medār-ı İslām
Maḫhar-ı mekremet ü mevhibet-i sultānī
- 6 Sāye-i luṭf-ı Ḥudā ḥazret-i Sultān Aḥmed
Ki Ferīdün u Sikender olımaz derbānı
- 7 O Ḥudāvend-i ‘Ömer ‘adl ü ‘Alī-siret kim
Buldı zātıyla şeref silsile-i ‘Osmānī
- 8 O şehensāh-ı ḳazā re’y ü ḳader ḳudret kim
‘Ālemün ‘ıyd-ı mübārek demidür devrānı

- 9 Nola hükminden anuñ taşra bir iş olmasa hîç
Çarh bir nokta aña dā'iredür fermānı
- 10 Şükr-i pā-būsın edā itmez eger gösgötürü
Virse şükrāne zemīn hāşıl-ı baħr u kānı
- 11 Şāhid-i devletinüñ fehm ü hıred meftūnı
Şüret-i himmetinüñ luṭf u kerem ḥayrānı
- 12 Luṭfı bir mertebe kim çarhı ider ğarḳ-ı güher
Mevc-ḥız oldığı dem baħr-ı keḫ-i iḥsānı
- 13 Hışmı bir mertebe kim olsa ne dem germ 'itāb
Eridür şu gibi tāb-ı naẓarı sindānı
- 14 Vaşf-ı şemşirine ḥad yok tūtalım bir demde
Peyk-i endīşe ne Hind'i ḳoya ne Kirmān'ı
- 15 Nīzesidür o ḳalem cedvel-i taḳvīm-i naẓar
Ki 'adūnuñ aña sürḫ olmuş ucında ḳanı
- 16 Āferin şaşt-i hümāyūnına kim oḳlarınuñ
Mūmdan olsa yine taşsı deler peykānı
- 17 Sūzenin dikse nişān tīrine göklerde Mesīḥ
Oḳ atup gezdüği yerlerde ururdı anı
- 18 Āh-ı 'āşık der idim tīrine ger nāvek-i āh
Delse eflākı geḫüp kūngüre-i keyvānı

- 19 Hayradur niyyeti her demde ‘aceb mi olsa
Böyle bir cāmi‘-i hoş tarḥ u laṭīfe bānī
- 20 Hābbezā ma‘bed-i pūr feyz-i muḳaddes ki bulur
Anda bir secde kılan maḡfıret-i Raḥmānı
- 21 Bir binānuñ ki esāsı ire ḳa‘r-ı ḥāke
Saḳfi geḳse nola bu ṭāk-ı bülend eyvānı
- 22 Eyledi ḳadrini ol cāmi‘-i vālā berter
Ḥaşılı oldı du‘ā ḥırmıni at meydānı
- 23 Ğam degül toḡmasa ḥurşīd-i cihān-tāb-ı felek
Ṭutar anuñ yerini na‘l-i zer-i yekrānı
- 24 O sebük-seyr-i sebük-rev ki ḥāberdār olmaz
Eylese sīne-i mūr üzre eger cevłanı
- 25 Ğayret-i Edhem şeb pīş-rev-i Eşheb-i rüz
Āsmān seyr ü zemīn-gerd ü şeḫer-pīşānı

[33a]

- 26 Dem-i cevłanda ki pāyını ider gāhī ḥam
Güy-ı ḥurşīd-i cihān-tāba urur çevgānı
- 27 Berḳ-i ḥāṭif gibi bir demde iderdi anı ṭayy
Olsa ger ‘arşa-i pehnā-yı felek meydānı
- 28 Ḥusrevā pādişāhā mihr-i kevākīb sipehā
Ey medār-ı şeref-i kevkebe-i Ḥākānı

- 29 Sensin ol m - ada -ı lu f-ı  l h  ki felek
Her gice sensiz olan devrin a up pinh n 
- 30 Her se er   yle te'ess fle  eker kim ya asın
Bir olur   k-ı gir b n  ile d m n 
- 31  tdi 'adl  n o  adar r h-ı  al lı m nsedd
  t ra yol bulmaz vesvese-i  ey  n 
- 32 D  se   h-ı z  ana t rra-ı h b n yerid r
Eyledi fitneyi devr  nde felek zind n 
- 33 Ber -i t    n ten-i a'd da ider cev eni  b
D ner  stinde  ab ba ser-i b -s m n 
- 34 A sa i s nu n  t prak  avurur ba ına k n
G rse keff-i kerem  n lerze t tar 'umm n 
- 35 Med     n   yeti yok t yy-ı lis n ide meger
Dimege bi de birin n t  a-i ins n 
- 36 Derd mi b r  bu t kr b-ile t kr r ideyin
Y   if -  ne-i lu fu ndan ire derm n 
- 37 D ver  d d-ı felekden ki cef  itmek-  n
Bulur elbette bir ehl-i dile bin n d n ⁷³
- 38 Bir dilim etmegi bir ehl-i ma' rifde  omaz

⁷³ Bu beyit Metin Akku  tarafından hazırlanan *Nef'  Div n * adlı  alı mada bulunmamaktadır.

Gözedür zümre-i nādān-ile Hakk-ı nānı

39 Balsa erbāb-ı dili hāk-ile yeksān eyler

Göstere tā ki edānīde ‘ulüvv-i şānı

40 Alıvir dādımızı çarḥ-ı denī-perverden

Pāy-māl itdi katı ehl-i dil-i ‘irfānı

41 İltifāt it sūḥan erbābına kim anlardur

Medḥ-i şāhān-ı cihān-bāna viren ‘unvānı

42 Kim bilürdi şu‘arā olmasa ger sābıḳda

Dehre devletle gelüp yine giden şāhānı

43 Haşre dek āb-ı ḥayāt-ı sūḥan-ı bākīdür

Añdırup zinde kılan nām-ı Süleymān Hānı

44 Bir güherdür söz aña himmet-i şehdūr kıymet

Ne revā böyle metā‘üñ çekile hüsranı

45 Yazmış eltāf-ı shehensāhı mürebbī sūḥana

Şāh Üveys ile yazan menkıbet-ı Selmān’ı

46 Bā-ḥuşuş ola benüm gibi ma‘ānī-perver

Ki şikest itdi sözüm kadr-i dürr-i ḡaltānı

47 Şanurım kendümi bir ḥāce-i şāḥib cevher

Alduğımca elüme kilik-i güher-efşānı

48 Sözlerim oldı ḥased-kerde-i yarān-ı ‘Irāk

Belki reşk-i sühan-ı Muhteşem-i Kāşānī

49 İztırārī ider eş‘āruma şimdi taḥsīn
Söze geldikce qabūl eylemeyen Ḥassān’ı

50 Nice üstād-ı sühan-güstere oldım ġālib
Ki bulunmaz arasañ her birinüñ aqrānı

51 Kimisi qā’il olup Ḥaqq’a sözüm itdi qabūl
İtmeyen dahı koyup da‘vā-yı bī-burhānı

52 İşidüp şīt u şadā-yı sühanum oldı ḥamūş
Güşuna girmez iken debdebe-i Ḥākānī

[33b]

53 Ḥāşılı şimdi benüm nādire-senc-i ‘ālem
İder iqrār buña kāmīl olan izz‘ānı

54 Müdde‘ī münkir olursa çekerin irşāda
Ḥaqq-şinās ehl-i nazār añladuğum yārānı

55 Kōmaz eş‘ār-ı revān-baḥşuma inkārı yine
Ḥāsidüñ ağızına gelse ḥasedinden cānı

56 Söz tamām oldı du‘ā eyleyelüm ey Nef‘ī
Ḥaqq Te‘ālā vire maqşūd-ı şeh-i devrānı

57 Her seher tā ki çıkup perde-serāy-ı şebden
İde şāhenşeh-i zer tāt-ı felek dīvānı

58 Bula dīvān-ı hümāyūnı kemāl-i revnāk
Arta günden güne gitdikçe şükūh u şānı

59 Ola a‘dāsı zebūn baht-ı cihān-gīri kavī
Olmaya lāzıme-i devletinūñ noķşānı

60 ‘Ālemi her şeb ide şu‘le-i şem‘-i bahtı
Pertev-i meş‘ale-i rüz kadar nūrānı

**KAŞİDE-İ NEF‘İ EFENDİ DER-ĤAĤĤ-I MERĤŪM SULTĀN AĤMED
ĤĀN**

(Mef‘ūlü / Mefā‘īlü / Mefā‘īlü / Fe‘ūlün)

- 1 Ėam gitse ‘aceb mi yine ‘ıyd-ı ramazāndur
‘ıyd-ı ramazān revnāk-ı bāzār-ı cihāndur
- 2 Mestān-ı ĥarābāta şalādur ne tūrurlar
Zūhhāde tağallūb idecek dem bu zamāndur
- 3 Zīrā ne demekdür bu ki rindānla vā‘iz
Bir yirde tūrur cām-ı hilāle nigerāndur
- 4 Şimden-gerü yārān-ı sebük rūĥa düşer iş
Tertīb-i bisāṭ-ı tarab-ı rıṭl-ı girāndur
- 5 Şimden-gerü bī-çāre-i derd ü ġama çāre
Feyz-i eşer-i şoĥbet-i peymāne-keşāndur
- 6 Ol rind-i tehī deste ĥased kim bu zamānda
Ėam-ĥānesi ‘işret-gede-i sīm-berāndur

- 7 Bu demde nedür biñ yaşamağ ādeme dirsem
Bu nükteyi selb eylemek idrāke ziyāndur
- 8 Yā biñ yaşamaz mı o kişi kim aña hem-dem
Bir şīşe mey-i köhne vü bir tāze civāndur
- 9 Bir dem mey ü maḥbūb-ile cem‘ eylese kendin
Bir dil ki esīr-i ğam-ı cāngāh-ı bütāndur
- 10 Tā ḥaşre dek ol demde olan feyz-i şafānuñ
Endīşesi ol ḥasteye sermāye-i cāndur
- 11 Dilbersiz olan bezm-i meyüñ ‘āşık-ı zāra
Her sāğarı bir dīde-i ḥūn-ābe çekāndur
- 12 Ḥūn-ābe degül bādesi zehr-i ğam-ı hicrān
Her nağme-i çeng ü neyi feryād u fiğāndur
- 13 Yār olmayıcağ āb-ı ḥayāt olsa eger mey
Teh şīşesi miḥnet ciger ü kaçresi kındur
- 14 Taḥkīk-i şafā gerçi budur līk bu taḥkīk
Ber vefk-i hevā vü heves-i nev-hevesāndur
- 15 Gūş it nedür ol rind-i Mesīḥā dem-i ma‘nā
Kim reşḥa-i kilki sūḥana rūḥ-ı revāndur
- 16 Ben neyleyeyin dilberi kim ḥacle-i ṭab‘um
Ḥavrā-yı ma‘āniyle ṭarab-gāh-ı cināndur

17 Tenhā mey-i nāb olsa bu demler de baña kim
Mey hemdem-i dīrīne-i şūrīde dilāndur

[34a]

18 Bir böyle dem-i hurrem-i ferhunde huşuṣā
Kim mā-ḥaşal-ı müddet-i ‘ömr-i güzērāndur

19 Hem rûz-ı mübârek dem-i ‘ıyd-ı tarab-engîz
Hem devr-i cihân-dâver-i Cem şevket ü şāndur

20 Ol şāh-ı kevākib ḥaşem-i rûy-ı zemîn kim
Devrân-ı hümâyûnı şeref-baḥş-ı zamāndur

21 Ol şāh-ı cihāngîr ki aḥkām-ı kazāya
Tamgā-yı yed-i kudret-i fermānı nişāndur

22 Hân Aḥmed o Hākān-ı muẓaffer ki hücumı
İkbāl-i Sikender gibi iklīm-sitāndur

23 Şāhenşeh-i Cem kevkebe-i devr-i zamān kim
Derbān-ı der-i bārgehi kayşer ü hāndur

24 ‘Ahdinde zemîn mezra‘a-ı toḥm-ı ‘adālet
Devrinde felek dā’ire-i emn ü emāndur

25 Tāb-ı teb-i qahrıyla hevā şā‘ıka-engîz
Darb-ı ser-i tîğıyla kazā fitne nişāndur

26 Bir fitne bulunmaz arasañ memleketinde
Var-ise yine gamze-i fettān-ı bütāndur

- 27 Bir kişvere kim hıfzı nigh-bān olsa anda
Āhū-bere zencīr-keş-i şīr-i jiyāndur
- 28 ‘Ālem aña muhtāc u o müştāgnī-i ‘ālem
Bu mes’ele ma‘lūm-ı dil-i ‘ālemyāndur
- 29 Ol mihr-i cihān-perver-i evc-i ‘āzametdür
Mihrün kerem ü kevkebi hōd dehre ‘ayāndur
- 30 Bir āyīnedür māşitā-i re’yine hūrşīd
Kim aña nemed-pāre-i şubh āyīnedāndur
- 31 Ne kân ider ol itdügi itlāfı ne deryā
Gerçi ki kef-i destine deryā vü ne kândır
- 32 Vaşf-ı keff-i pür-cūdı ki tab’-ı şu‘arāya
Hem-vāre taleb-güster ü hem feyz-resāndur
- 33 Endişesi miftāh-ı der-i genc-i ma‘ānī
Nazmı sebeb-i şervet-i erbāb-ı beyāndur
- 34 Dil-teşne cihān meşreb-i pākindeki luţfa
Güyā çemen-i ‘āleme bir āb-ı revāndur
- 35 Şemşīri ki ebr-i çemen-ārā-yı zaferdür
Seng-i yede-i nuşret aña seng-i fesāndur
- 36 Raşşı ki tek ü pūda bulunmaz aña hemtā
Bir raşş-ı mübārek pey-i ferhunde ‘ināndur

37 Her ande ki ‘azm eylese ibāl ü sa‘adet
Pehlū-yı rikābında iki peyk-i devāndur

38 āpüklügi ol mertebe kim farṭ-ı şitābı
Ḥayret-dih-i endīše-i taḥkīk ü gümāndur

39 Zīrā ki kimi şā‘ia dir kimisi şarşar
Olmaz yine rāzı kimi dir ber-i cihāndur

40 Bir yirde direng itse şitāb üzre giderken
Nisbetle aña kūh-ı girān bād-ı vezāndur

41 Reftārını tünd itse yine opsa yirinden
Yanında o dem bād-ı vezān kūh-ı girāndur

42 Gördükce gubārın tek ü tāz ire şanurlar
Kim bād-ı cihān-gerd-ile pīide duḡāndur

[34b]

43 Per-tāb-ı bülend itdügi dem ejder-i perrān
Āheste ırām eylese ṭāvūs-ı cināndur

44 Endīše taḡayyül idemez sür‘at-i seyrin
Ta‘rīfe anı āre hemān ṭayy-ı lisāndur

45 Ey şāh-ı kerem pīše ki fikr-i nem-i luṭfuñ
Baḡr-ı sūḡana māye-i feyz-i cereyāndur

46 Ol feyzle bir baḡr-ı revāndur ki ḡayālüm
Emvācı güher yirine seyyāre-feşāndur

- 47 Seyyāre degül her biri bir cevher-i ‘ulvī
Kim aña bahā mā-ḥaşal-i kevn ü mekândur
- 48 Devrân ne bilir ḳadr-i dūr-i nazmumı zīrā
Ol devr ideli münkir-i erbāb-ı beyândur
- 49 Sen bilseñ olur kim dürr ü gevherle ḥazīneñ
Deryā-yı ma‘ānī gibi bī-ḥadd [ü] kerândur
- 50 Çok gerçi dilīr-āne süḥan-güster-i bī-bāk
Kim her biri zu‘mınca falān ibn-i filândur
- 51 Ammā yine ḥaşm-efken-i meydān-ı taḥayyül
Her ma‘reke de Nef‘ī-i şemşīr zebândur
- 52 Şimdi benüm ol şaf-der-i yektā ki hücumum
Berhem-zen-i ḥayl ü ḥaşem-i ḥaşm-ı cebândur
- 53 Yok ‘aczi yine ṭab‘ımuñ endīşeden aşı
Gerçi sitem-i çarḥ-ile bī-tāb u tūvândur
- 54 Şāhīn-i ḥayālümdür o şehbāz şikārı
Kim ‘avn-ı İlāhī aña bāl-i ṭayerândur
- 55 Ṭab‘um ḳafes-i dānişe bir tūṭī-i gūyā
Ḥāmem çemen-i ma‘nāya bir serv-i çemândur
- 56 Berḳ urduğı dem cevher-i endīşe ucından
Gūyā ki kef-i Rüstem-i ṭab‘umda sinândur

- 67 Lāfı kıyalum kâfiye teng oldu du‘āya
Şimden-gerü söz gevher olursa hezeyāndur

[35a]

- 68 Tā gāyet-i şeb fātīha-i vaqt-ı şeherdür
Tā evvel-i ‘ıyd āhır-i māh-ı ramazāndur

- 69 Hāq rûzuñu nevrûz u şebüñ qadr ide her sāl
Ol pāyede kim kıble-i iqbāl-i şehāndur

- 70 Göstermeye bir ferde dahı ‘ālemi sensiz
Zīrā ki vücūduñ sebep-i emn ü emāndur

KAŞİDE-İ NEF‘İ EFENDİ

(Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün)

- 1 Gırıh-i gonçe-i maşşūdumı çarh itmedi hall
Pençe-i mihr-i cihān-tābı meger oldu eşell
- 2 Esmedi bād-ı himem toğmadı hurşid-i kerem
Kaldı pejmürde vü efsürde gülistān-ı emel
- 3 Rūzgār itdi hebā berk-i hevā vü hevesi
Gülbün-i gülşen-i iqbāle dahı irmedin el
- 4 ‘Āleme cām-ı şafā şunduğı dem baña felek
Bir kadeh şunmadı kim virmeye biñ dürlü kesel
- 5 El şafā cāmını aldıķca ele reşk-ile ben
Hün-ı dil nüş iderim bāde-i gülgūna bedel

- 6 Dilde bünyād-ı serā-yı ğam u ğuşşa muḥkem
Kalmadı kāḥ-ı şafādan meger āşār-ı talel
- 7 Benüm ol zār-ı perākende dil ü ṭab‘ u dimāğ
Ki felek eyledi aḥvālümü bir bir muḥtel
- 8 Ḥāṭırum şāh-süvārān ğama cevlan-geh
Meşrebüm ṭurfa ğazālān-ı belāya münhel
- 9 Kaṭre-i eşküm-ile rūy-ı zemīn tāze vü ter
Dūde-i āhum-ile çeşm-i kevākib ekḥal
- 10 Görmesün diyü gözüm rūy-ı ‘arūs-ı baḥtı
Çeker āhum felege perde-i müşgīn-i ḥacel
- 11 İrmesün menzil-i maḫşūda diyü peyk-i heves
Ser-te-ser eşküm ider ‘arşa-i dünyāyı vaḥal
- 12 Kevkeb-i ṭālī‘imüñ yok baña ḥüsn-i nazarı
Ḥışm-ile şöyle baḫar kim ider izḥār-ı ḥavel
- 13 Ka‘r-ı tārīk çeh-i ğamda beni yā göremez
Dīde-i baḫt-ı siyeh-kāruma yā indi sebel
- 14 Bilemem ben de sitāremde nedür bu kevkeb
Reşk iderler aña te‘şīrde Mirrīḥ u Zuḥal
- 15 Nice yıl ‘aksine dönse yine çarḥ-ı gerdān
Olmaya rişte-i dilden girih-i ğam münḥall

- 16 Bu belā-yıla ki tākāt kōmamışdur dilde
Bu felāketle ki ‘ālemde benüm darb-ı meşel
- 17 Yine hātırdā tesellī bulınır baqdıkça
Görünür dilde bu ma‘nā-yı laṭīf ü mücmel
- 18 Nice bir kevkeb-i baht-ile bu baḥş ü gavḡā
Nice bir ṭālī‘-i bed ‘ahd-ile bī-hūde cedel
- 19 Dāğ-ı hırmān-ile sīnem pūr olursa yiridür
Tīg-ı bī-dād çeküp ḡam beni öldürse maḥal
- 20 Niçün ol fāzıl-ı devrāna varup ‘arz itmeme
K’ide biñ müşkilümi luṭuf-ile ol dem ḥall
- 21 Ol ki aḥkām-ı felekden ne olursa zāhir
Naḳşı mir’āt-ı zamīrinde görünür evvel

[35b]

- 22 Ol ki etvār-ı felekden ne görürse münker
Döndürür ‘aksine ol an kōmaz anı mühmel
- 23 Müftī-i maşrıḳ u maḡrib ki kavī olmadadır
İctihādiyle anuñ şer‘-i nebiyy-i Mürsel
- 24 Muḳtedā-yı ‘ulemā server-i ḥayl-i fuḍalā
Mültecā-yı vüzerā dāver-i dīn faḥr-i milel
- 25 Hākim-i maḥkeme-pīrā-yı şerī‘at ki bulur
Her dem emriyle meyān-ı ḥaḳ u bāṭıl fayşal

26 Nev-bahār-ı çemen-i bāğ-ı ‘adālet k’olamaz
Devr-i ‘adlinde güşāde gül-i bustān-ı h̄iyel

27 İ’tidāl istese ger ‘adli umūr-ı dehre
Viremez bād-ı h̄azān revnağ-ı gülzāra h̄alel

28 Serverā nām-verā fāzıl-ı ferhunde dilā
Ey h̄udāvend-i fuḥūl-i ‘ulemā-yı kümmel

29 Sensin ol fāzıl-i bī-miḡl [ü] mu‘ādil ki felek
Görmemişdür dahı devr ideli senden efḍal

30 Mantıkuñ yine beyān itmege kādirdür anı
Gitse maḥv olsa eger k̄ā‘ide-i naḥv ü ‘ilel

31 K̄adrüñ ol mertebe kim maş‘ad-ı i ‘lā-yı melek
Dāyir-i devletüñe mehbiṭ-i dūn u esfel

32 Luṭfuñ ol mertebe kim kār-geh-i ‘ālemde
K̄omadı ‘illet ü esbāba yiriyle medḡal

33 Yitürirdi yolını şubḡa çıkınca h̄ürşīd
Yakmasa bedreḡa-i re‘y-i münīrūñ meş‘al

34 Dūd-ı āh eyler idi āyīne-i çarḡı siyāh
Pertev-i ma‘deletūñ urmasa aña şayḡal

35 H̄aşre dek h̄āmemi medḡūñde iderdüm cārī

Sedd-i reh olmasa ger nükte-i *mā kall ü dell*⁷⁴

36 Benüm ol Nefî-i efkende ki şimdi itdüm
Hâk-i dergâhuña yüz sürmegi akşâ-yı emel

37 Nice takrîr ideyin hâlümü sulţanuma kim
Ėam-ı mâzîyi kıomaz dilde Ėam-ı müstaķbel

38 Çekmezin sâğar-ı bezm-i keremünden elümi
Bir ayak şuna meğer sâķî-i şahbâ-yı ecel

39 Kullaruñla oturup ĥidmetüñ itsek dirler
*Celesü ĥayr celîs ‘amilü ĥayre ‘amel*⁷⁵

40 Yazılan iĥlâş-ı sînede ‘ubüdiyyetdür
Dâğlar nokţaları şerĥalarumdur cedvel

41 Yaraşur sem‘-i şerîfûñde dürr-i Ėüftârum
Nitekim Ėüşe-i Ėüş-ı Ėüle dürdâne-i tall

42 Lafz-ı rengîn-i muşaffâ vü edâ-yı nermüm
Ėeydirür şâhid-i ma‘nâya libâs-ı muĥmel

43 Her ne Ėevher ki çıkarsam şadef-i dilden ider
Bikr-i fikr-i şu‘arâ Ėüy-ı Ėirîbân-ı ĥulel

⁷⁴ *Mā kall ü dell*: “Az sözle çok şey anlatmak” anlamında kullanılan vecize.

⁷⁵ *Celesü ĥayr celîs ‘amilü ĥayre ‘amel*: İyi bir şey için toplanıp Ėüzel bir karar verdiler.

44 Lîk hür-ı mühre kadar kıymetini bilmezler
Bir bölük bî-ıred ü mâşadağ-ı *belhüm edall*⁷⁶

45 Demidür şıdık u şafâ-yıla du‘â eyleyelüm
Tâ kabûl ide anı Hâzret-i Hâk ‘Azze ve cell

46 Nitekim her ser-i sâl irişe rûz-ı nevrûz
Cilve-gâhın ide hürşid-i felek burc-ı hamel

[36a]

47 Gice gündüz nitekim ola tedağülde müdâm
Eşheb-i rûzı ide edhem-i şâmı ercel

48 Râ’iz-i bahtuñ olup rahş-ı murâd üzre süvâr
Eşheb ü edhem-i rûz ü şeb ola aña kütel

49 Hayme-i kadrüñi gerdün gibi Hâk ide bülend
Ola zımnında hep encüm gibi erbâb-ı düvel

KAŞİDE-İ NEF‘İ

(*Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün*)

1 Hâbbezâ ‘ıyd-ı ferağ-bağş-ı hümâyûn mağdem
Ki dil-i ‘âlemi bir câmla kıldı hürrem

2 Nice ‘ıyd evvel-i cem‘iyyet-i şādī vü sürür
Nice ‘ıyd âhîr-i hengâme-i endûh u elem

3 Nice ‘ıyd âyîne-i rû-yı cihân-tâb-ı neşât

⁷⁶ Hatta daha sapıktırlar (El-arâf Suresi, 179. ayet).

Nice ‘ıyd āfet-i cān-gāh-ı dil tīre-i ğam

4 Mūjde-i yümn-i kudümüyle şafā pey-der-pey
Feyz-i teşrīf-i vişāliyle şafā dem-ber-dem

5 Eşer-i feyzi tarāvet-dih-i gülzār-ı cihān
Pertev-i luṭfı bisāt-efken-i bezm-i ‘ālem

6 Şanki bir dilber-i ferruḥ-ruḥ u meh-ṭal‘atdūr
Gicesi aña siyeh-kākül ü müşgīn-perçem

7 Ya şeh-i zer ‘ālem-i mülk-i tarabdur ki anuñ
Çetr-i atlas çeker üstine sipihr-i ‘azam

8 Ey hoş ol şeh-i mu‘azzamuña ola hem-vāre
Böyle bir ‘ıyd-ı hümāyūn-ile ḳadri ekrem

9 Ya‘ni şevvāl-i şafā-baḥş-ı cihān kim yaraşur
Aña ta‘zīm içün eylerse felek ḳaddini ḥam

10 O meh-i mu‘teber eyyām-ı mübārek dem kim
Reşk ider bir demine devr-i Mesīḥ-i Meryem

11 Ğurresi fātiḥa-i gerdiş-i cām-ı Cemşīd
Selḥi tāriḥ-i şikest-i ḥum-ı meyḥāne-i Cem

12 Mişl ü mānendi bulunmazdı o māhiyyet-ile
Olmasa buncılayın şeh-i laṭīfe tev‘em

13 Şehr-i hoş āb u hevā ya‘ni Sitanbul kim eger
Tarhını görse behiştı unudurdı Ādem

14 Ma‘den-i hüsñ ü bahā mesken-i erbāb-ı düvel
Kān-ı pür gevher ü gencīne-i dīnār u direm

15 Bulmuş anuñla zamān feyz-i şerefden behre
Eylemiş rüy-ı zemīni bu gülistān-ı İrem

16 Hāşılı ikisi de kıadr ü şerefle mümtāz
Farq eger var-ise Allāhu Te‘ālā a‘lem

17 Sebeb-i kıadri anuñ ‘ıyd-ı mübārek-fıtrat
Şeref-i bahtı bunuñ dāver-i ferhunde şiyem

18 Şem‘-i meh pertev-i bezm-i harem-i dīn ü dil
Māh-ı hūrşīd-i fūrūğ-ı felek cūd u himem

19 Kışver-i cāne cihān-dāver-i gerdūn mesned
Mülk-i lutfā şeh-i meh-çāker-i seyyāre-haşem

20 Hāmī-i şer‘-i beni huccet-i ehl-i sünnet
Kıble-i mülk ü milel Ka‘be-i erkān-ı ümem

21 Müftī-i devr-i zamān mā-haşal-i kevn ü mekān
Şüret-i cevher-i cān ma‘na-yı lafz-ı ‘ālem

[36b]

22 O şeh-i taht-geh-i memleket-i dāniş kim
Mülk-i ma‘nāda Süleymān’līg ider bī-hātem

- 23 Vādī-i fikri fütūhāt-ı kemāle meslek
Dergeh-i fażlı füyūzāt-ı ‘ulūma maksem
- 24 Gerd-i hāk-ı kādemi rūşenī-i çeşm-i emel
Feyz-i ihsān-ı kefi zindegī-i cām-ı kerem
- 25 Āşaf-ı ma‘deleti hāris-i mülk-i inşāf
Kahramān-ı ğāzabı şaf-şiken-i hayl-i sitem
- 26 Hıttā-ı fażlına iklīm-i ‘adālet mülhāk
Kişver-i himmetine mülk-i mürüvvet munzam
- 27 ‘Adli ger istese ıslāh-ı mażarrāt-ı cihān
Nūş-dārū-yı şifā-sāz ola nış-i erķam
- 28 Luţfi gösterse ger emvāce rüsūm-ı bezli
Keşret-i dürr ü güherden kem ola sāhil-i yemm
- 29 Dāverā nām-verā dād-penāha şadrā
Ey sūtūde halef-i şıdk-ı İmām-ı ‘Azam
- 30 Sensin ol kim dil-i dānāña olur bir demde
Nice biñ müşkil-i pür-nükte ma‘ānī mülhem
- 31 Olsa eflāke zamīrūñ göz ucıyla nāzır
Görinürdi dil-i ‘İsā’daki rāz-ı mübhem
- 32 Şem‘-i fānūs-ı habāb eylese hıfzuñ şereri
Bād-ı şarşarda güzār itse āña virmez elem

- 33 Olsa ger ʔab‘-ı nebātāta mürebbī ǵāzabuñ
Gürbe-i bīd ola bāzū-şiken-i şīr-i ecem
- 34 Derd-i hırmana ʔabīb olsa revādur ʔalemün
Hoḳḳa-i Çīni devāt aña mürekkeb merhem
- 35 Şāhid-i memlekete çeşm-i siyehdür o devāt
Nāvek-i ǵamze-i dil-düzıdur aña o ʔalem
- 36 Ne ʔalem bir büt-i ra‘nā ki hırāmān olsa
Zīr-i pāyında ʔılur zūlf-i siyāhın derhem
- 37 O sehī ʔāmet-i pūr-şīve ki reftār itmez
İtmeyince dürr-i ǵüftārı nişār-ı maḳdem
- 38 Ey ‘Ömer-‘adl ü ‘Alī-‘ilm ü Aristo-ḥıkmēt
V‘ey Hızır-dāniş ü Aḥmed-reviş [ü] ‘İsā-dem
- 39 Necm-i baḥt-ı felek-ārāña yemīn ü sevgend
Ḳuvvet-i tāli‘ ü iḳbālüne sevgend ü ʔasem
- 40 Ki bu ma‘nā idi ḥāṭırda medār-ı fıkrum
Eylemişdi bu medār üzre ʔarār endīšem
- 41 Yā virem medḥūñ-ile mülk-i vücūda revnaḳ
Yā ʔutam ǵayret-ile rāh-ı beyābān-ı ‘adem
- 42 Demidür eyler-isem da‘vā-yı işbāt-ı hüner
Şıdk-ı da‘vāma ider şimdi şehādet ‘ālem

43 Zerr-i nev-sikke kadar raġbeti var sözlerimüñ
Nām-ı pāküñ ideli nāşıye-i nazma raqam

44 Qapladı medhüñ-ile Rüm'ı sevād-ı nazmum
Hind'e 'azm itse nola reşk-ile yārān-ı 'Acem

45 Rütbe-i nazmumı inkār idemez kimse meger
Kendü miqdārını bilmez bir iki lā-yefhem

46 Qadrüm ammā ki bilüp münkir olan ehl-i ḥased
Her ne dirse qo desün çekmezin aqlā añā ğam

47 Tab'-ı keç-fikr-i ḥaşūd u süḥan-ı nāzük ü şüh
Dide-i pür-ḥavel ü ğamze-i pür-nāz ü sitem

48 Tıtalum olmuş anuñ daḥı edāsı rengin
Reng-i yāqūta berāber ola mı reng-i baqam⁷⁷

[36bh]

49 Quvvet-i tab'ide ger vār-ise teslīm idelüm
Ola mı Ḥaydar-ı Kerrār'a muqābil Rüstem

50 Benem ol şā'ir-i hoş-nükte ki her lafzumda
Nefy-i ğam müzmer ü işbāt-ı meserret müdgam

51 Nefeḥāt-ı süḥanum gülşen-i efkāra nesīm
Reşehāt-ı qalemüm bāğ-ı hayāle şebnem

52 İder ebkār-ı ma'āniyi perī-veş da'vet

⁷⁷ Kasidenin devamı 36bh numaralı varakta yazılıdır.

Başduğınca kalemüm dā'ire-i nazma kadem

53 İrdi söz ğāyete Nef'î nice bir lāf ü güzāf
Lāfi қо турma du'ā kıl ki odur şimdi ehemm

54 Nitekim 'ıyd irişüp ide cihānı teşrîf
Nitekim ola cihān 'ıyd-ile şād u hurrem

55 Bula zātıyla şeref mesned-i şadr-ı devlet
Neşve-i devlet-ile gönli feraḥ-nāk ola hem

56 Şāhid-i bahtına iḳbāl ü sa'ādet meftūn
Ḥarem-i devletine luṭf u mürüvvet maḥrem

[39a]

[BAŞLIKSIZ]⁷⁸

(Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün)

- 1 Tab'-ı Nef'î bülbül-i gūyādur ol gülşende kim
Gönçe-veş dem-bestedür anda dehān-ı şā'irān
- 2 Tāb-ı ğamdan şu'le-i sūzān olur ağızunda dil
Olmasam medḥüñle ger sūsen gibi raḥbū'l-lisān
- 3 Başladıḳca vaşfuña başlar hücūma vāridāt
Şöyle kim tākāt getürmez anı takrīre zebān
- 4 Yer bulunmaz gāh olur mihmān-serāy-ı sīnede
Ol kadar uğrar ma'ānī kişverinden kārban

⁷⁸ Mecmuanın 37a-37b-38a-38b numaralı varakları eksiktir. 39a'daki başlıksız 12 beyit ise Nef'i Efendi'nin Şeyhülislām Muhammed Efendi için yazdığı ve Metin Akkuş tarafından hazırlanan divan çalışmasındaki 52. kasidenin son 12 beytidir. Kasidenin önceki kısımları eksik olan varaklardadır.

- 5 İrişürdi gūşuma āvāz-ı taḥsīn-i melek
Medḥūne ger āsitānuḥda varup açsam dehān
- 6 ‘Arşa-i pehnā-yı ma‘nāyı kıllur pür-zelzele
Şehsüvār-ı ṭab‘um itse raḥş-ı fikri zīrān
- 7 Vādī-i medḥūnde cevlan itdügi-çün yaraşur
Atlas-ı çarḥ olsa ḥing-i ṭab‘uma bergüstüvān
- 8 ‘Arşa-i medḥ ü şenāñuñ ḥaddi yok pāyānı yok
Peyk-i endişe ‘aceb mi olsa bī-tāb ü tüvān
- 9 İdelüm şıdk u niyāz-ile du‘ā şimden-gerü
Tā ki maḳbūl oldıgında qalmaya reyb ü gümān
- 10 Nitekim ola esās-ı kaşr-ı gerdün pāyidār
Zīver-i eyvān ola aña nücūm u kehkeşān
- 11 Olsun erkānı müretteb ol sa‘ādet-ḥānenüñ
Qopmasun bir taşu ger qopsa yerinden ferḳadān
- 12 Devlet ü ‘ömr-ile berḥūrdār idüp ḥaḳ şāhibin
Ḥaşre dek ma‘mūr u ābādān ola ol ḥānedān

**KAŞİDE-İ NEF‘İ EFENDİ BERĀY-I MERḤŪM VE MAĞFŪR
ŞEYḤŪ’L-İSLĀM MŪFTİ’L-ENĀM ḤAZRET-İ MUḤAMMED
EFENDİ RAḤMETULLAḤU EL-MELİKŪ’L- ‘ĀLLĀM**

(Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün)

- 1 Bahār irdi yine bāga döşendi naṭ‘-ı jengārī
Yine sultān-ı gül itdi müşerref taḥt-ı gülzārı

- 2 Yine bād-ı şabā üftān u hīzān irdi gülzāra
Dem-i Īsā-veş ihyā eyledi ezhār u eşcārı
- 3 Leṭāfetden zemīn ferş-i münakkaş oldu ‘aksiyle
Muraşsa‘ sāyebān idince çarḥ ebr-i güher-bārı
- 4 İrişdi pertev-i feyz-i bahār āyīne-i çarḥa
‘Aceb mi şimdi olsa jeng-i ebr-i tīreden ‘ārī
- 5 Degüldür lāle yer yer zāhir oldu andan āteşler
Zamāne tutdı çarḥ-ı āfitāba tīg-i kūh-sārı
- 6 Dönüp girdāb-ı baḥr-ı ḥūna her gül lālezār içre
Tolaşdırmaḳda keştī-i qarār bülbul-i zārı
- 7 Nesīm ol deñlü nāzūk tarḥ ider āb üzre emvācı
Ki levḥ-i sīme üstād idemez öyle ḳalemkāri
- 8 Şanur tamgā-yı zerrīndür gören bir mā’ī ḥārāda
Miyān-ı āba düşmüş ‘aks-i ḥurşīd-i pūr-envārı
- 9 Yer itdi būy-ı gül şöyle dil-i pūr-ḥūn-ı bülbulde
Ki oldu cismi reşk-i nāfe-i āhū-yı Tātārī
- 10 Açıldıkça görünür mihr-i āli Ḥüsrev-i ‘aşkın
Berāt-ı şevḳ-i bülbuldür degüldür gonçe tūmārı
- 11 Çerāguñ ḥüsnini inkār idenler rūz-ı rūşende
Semenzār içre görsünler fūrūğ-ı şem‘-i gülñārı

12 Döner gül mîh-ı sîme cā-be-cā zerrîn sebz üzre
Döküldükçe gül-i zerd üstine bādāmuñ ezhārı

13 Konup çeng idecek bülbül nihāl-i gülbün-i sebzi
Gümüş telden dizer ebr-i bahārı aña evtārı

[39b]

14 Görüp dūd-ı derūnın halka halka bülbül-i zāruñ
Hevādan öğrenür murgān-ı gülşen ‘ilm-i edvārı

15 Degül şebnem zebān-ı süsen itdi āb-ile peydā
Şu deñlü kıldı vaşf-ı dāver-i pākīze-girdārı

16 Ser-efrāz-ı zamāne mesned-ārā-yı Hudāvendī
Hüner-mend-i yegāne çihre-pīrā-yı nikū-kārı

17 Sütüde kehf-i ümmet iftiḥār-ı şer‘-i Peyğamber
Güzīde faḥr-ı millet maḥz-ı luṭf-ı ḥazret-i Bārī

18 Ser-i erbāb-ı faẓl üstād-ı küll ‘allāme-i ‘ālem
Serīr-i ‘ilm ü ‘irfānuñ şehenşāh-ı cihān-dārı

19 Cenāb-ı müftī-i ‘ālem ki aḥkām-ı faẓīletde
Benān-ı fikri āsān ḥall ider her emr-i düşvārı

20 O dānā-yı bülend aḥter ki olmuş neyyir-i re’yi
Cihānda şem‘-i cem‘-ārā-yı bezm-i derk ü huşyārı

21 O çāpük rāyız-i raḥş-ı girān reftār-ı ḥikmet kim
Revādur olsa Eflāṭun önünce peyk-i rehvarı

- 22 Mühim-perdâz-ı kânûn-ı hüner idrâk-i çâlâkı
Müretteb-sâz-ı esbâb-ı kerem ıtab'-ı sebük-bârı
- 23 Zihî Dārâ-yı dârü'l-mülk-i hüsn-i hulk u sîret kim
Olur erbâb-ı dil bin cân-ile meftûn-ı eıvârı
- 24 Zihî cevher-şinâs-ı çârsû-yı nüktedânî kim
Bilür kırat-ile kadr-i dūr-i mazmûn-ı eş'ârı
- 25 Ger olsa ihtisâb-ı 'adlî mâni' seyr-i gülzâra
Şabâ zencîr-i emvâc-ile bend eylerdi enhârı
- 26 Eger sulţân-ı kahrı habse fermân itse hırşîdi
Zamâne aña zengî pâsbân eyler şeb-i târı
- 27 Eger şalsa sipihre mihr-i lutfi zerrece pertev
Kevâkıb haşre dek görmez sevâd-ı şebden âşârı
- 28 Nola olsa zamân-ı devletinde 'âlem âsûde
Bırakdı fitne-i zindân-ı hâba baht-ı bîdârı
- 29 İderdi nokta-i kilik-i celâl ü câhını merkez
Eğer devr itmege çarhuñ kifâyet itse pergârı
- 30 Nesîm-i nev-bahâr-ı lutfını yâd itse bir şâ'ir
Olur endîşesi sermâye-i dükkân-ı 'atârı
- 31 Felek-mesned hudâvendâ hidivâ dâverâ şadrâ
Eyâ erbâb-ı dîn ü devletüñ serdâr u sâlârı

32 Sen ol şāhib-serīr-i mülk-i himmetsin ki kırtarduñ
Keş-ā-keşden kemāl ehliyle çarḥ-ı dūn u ğaddārı

33 Añılmaz oldu nāmı devr-i ‘adlūñde sitemkāruñ
Meger yād ide ‘āşık ğamze-i merdüm-küş-i yārı

34 Sitemden ol kadar pāk itdi dehri āb-ı luṭfuñ kim
Cihānda ber-ṭarafdur şimdi resm-i merdüm-āzārı

35 Şanurlar gird-bād ḥāk-ı dergāh-ı celālūñdür
Fezā-yı lā-mekān içre görenler çarḥ-ı devvārı

36 ‘Aceb mi mübtelā-yı lerze-i mevc olsa endāmı
Giriftār-ı teb-i reşk itdi ṭab‘uñ baḥr-ı zehḥārı

37 Tutan muḥkem esās-ı mülki kil-k-i bī-ḳarāruñdur
Binā vīrān olur ger şābit olmayınca mismārı

38 Hüner gūyā deñizdür mālīki kil-k-i güher-pāşuñ
Kerem gūyā şadefdür ṭab‘-ı pākūñ dūr-i şehvārı

39 Dükendi reşḥa-i ḥāme dūkenmez kışşa-i medḥūñ
Meger göz merdümün idem mürekkeḳ yirine cārı

40 Yazam tā dilde bir nāzūk ğazel taḳrīb-i medḥūñle
Anuñla añlayam sīnemde bu cān-ı dil-efkārı

[40a]

ğazel-i ra‘nā

41 Şabā çevgān idince ṭurra-i pertāb-ı dildārı

Gelüp ‘āşıklarūñ bir yere top oldı dil-i zārı

42 Döküldi sineden peykān-ı yār u penbe-i dāğum
Dıraht-ı huşke döndüm hāke düşmüş bergle bārı

43 Geçer bir tiri biñ dilden bulaşmaz kana peykānı
Ne sihr eyler kemān-keşlikde gör ol çeşm-i hūnhārı

44 Anuñ cismi bunuñ kânı yañar bundan kıyās eyle
Nice beñzer esir-i düzağa hicrān giriftārı

45 Edāsı āb içinde yer yer āteş-pāre maẓmūnlar
‘Aceb mi itse Nef’i nazm-ile da‘vā-yı sehḥārı

46 Alur levḥ-i kaderden cezbe-i fikr-ile maẓmūnı
Ṭabī‘at zātuñı ta‘rife ḥaşr itdikçe güftārı

47 Çekerdüm gevher-i rāz-ı sipihri rişte-i nazma
Şebistān-ı şenāñuñ aña rağbet itse ebkārı

48 Bir ednā mevci eyler dāmen-i eflākı pür-gevher
Getürse cūşa bād-ı şevḳ-i vaşfuñ baḥr-i efkārı

49 Süḥan kālā-yı fāḥirdür ne bilsün her denī kadrin
Bu cinsüñ ḥāce-i ḥüsn-i kabülündür ḥarīdārı

50 Hüner güyā deger bir gevher-i pür-ḳadr ü kıymetdür
Zamān-ı devletündür bu metā‘üñ rüz-ı bāzārı

51 Nola şimden-gerü şıdḳ-ile āheng-i du‘ā kılsam

Du‘adur söz kararın bulsa āyīn-i şenā-kārı

52 Nitekim şāh-ı gül gülşende izhār eyleyüp şevket
Çeke sünbül öñünce tūğ ola sūsen silah-dārı

53 Bula bāğ-ı murāduñ gülbün-i iqbāl-ile revnağ
Ola cāh-ı sürūr u emn ü rāhat çār-dīvārı

[40ah]

**KAŞİDE-İ NEF‘İ EFENDİ BERĀY-I ŞADR-I A‘ZAM SERDĀR-I
EKREM HAZRET-İ HÜSREV PAŞA**

(*Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün*)

- 1 Hamdülillāh ki sa‘ādetle vezīr-i a‘zam
‘Āfiyet buldı yine oldı memālik hurrem
- 2 Şıhhati ‘āleme bir ‘ıyd-ı meserret oldı
Güldi açıldı cihān kalmadı bir sīnede gam
- 3 Atdı şevk-ile külāhın felege mihr-ile māh
Kudsiyān eyledi tesbīh sipās-ı munzamm
- 4 Bir şafā buldı bu müjdeyle cihān kim yaraşur
Dil-i erbāb-ı gam olursa tarab-hāne-i Cem
- 5 Dehre bir buncılayın müjde olur mu dahı
Nice hazz itmesün Allāh’ı severseñ ‘ālem
- 6 Buldı dīvān-ı hümāyūn yine tāze revnağ
Oldı erkān-ı sa‘ādet yine şād u hurrem

- 7 İtdi devlet yine evvelki maḳāmında ḳarār
Başdı çün devlet-ile şadr-ı mu‘allāya ḳadem

[40bh]

- 8 Uyudı fitne cihān oldı yine āsūde
Az ḳalmışdı ki baş ḳaldıra ye‘cūc-ı sitem
- 9 Ḥabbezā kevkebe-i ṭālī‘-i āl-i ‘Osmān
Dikdi devletleri tā küngüre-i ‘arşa ‘alem
- 10 Böyle düstūr-ı cihān-bāna kim oldı mālīk
Ki vezīr ola dilīr ola Felāṭūn ola hem
- 11 Ne Süleymān’a naşīb oldı ne İskender’e bu
Ki vezīri ola bir Āşaf-ı şāhib-ḥātem
- 12 O ḥudāvend-i hūner-perver-i ceng-āver kim
Münḥaşır devletine terbiyet-i tīg ü ḳalem
- 13 O yegāne sipeh-endāz-ı zafer-yāver kim
Cünd-i ervāḥ-ı melā’ikdür aña ḥayl u ḥaşem
- 14 Şafder-i ma‘reke-perdāz-ı Nerīmān-şavlet
Dāver-i memleket-ārā-yı pesendīde şiyem
- 15 Āsmān-ı ‘aẓamet ‘ālem-i cūd-ı himmet
Baḥr-ı emvāc-ı kerem ebr-i güher-pāş-ı himem
- 16 Kāmḳār-ı vūzerā ḳible-i cāh-ı fuẓalā
Dest-gīr-i fuḳarā dād-penāh-ı ‘ālem

[41ah]

- 17 Mehdî-i devr-i zamân Һazret-i Һüsrev Paşa
Ki ‘adâletde ‘adîl olmaz aña bir âdem
- 18 Kışver-ârâ-yı kerem-pîşe ki böyle paşa
Şadr-ı dîvâna şeref virmedi bundan aқdem
- 19 Şadr-ı a‘zam o güzîde Һalef-i âdem kim
Fâhr ider zât-ı şerîfiyle şanâdîd-i ümem
- 20 Gelmemişdür dağı dünyâya nazîri belki
Gelecek var-ise Allâhü Te‘âlâ ‘alem
- 21 Һaқ mübârek ide şâhenşeh-i devrâna hele
Böyle olsa olacak işte vezîr-i a‘zam
- 22 ‘Aklı kâmil dili pāk āyîne-i sînesi şâf
Hükmi cārî sözi söz ‘ahdi metîn ü muhkem
- 23 Sözleri münteҺab-ı nüşha-i esrâr-ı kazâ
Dili erbâb-ı serâ-perde-i gayba maҺrem
- 24 Feyz-i reşh-i kâlemi mâye-i iksîr-i murâd
Bezî-i dest-i keremi mâ-Һaşal-i ma‘den-i yemm
- 25 Reşk ider cāhına dîvâna çıkınca Āşâf
Baş eger tîğına meydāna girince Rüstem

[41bh]

- 26 Peyk-i iқbālî ile fetҺ ü zafer pey-der-pey

Nükhet-i hulkı ile bād-ı şabā dem-ber-dem

27 Kişver-i Çīne döner rūy-ı zemīn ser-tā-ser
Şāhid-i hulkı ne dem olsa perīşān perçem

28 Dergeh-i devleti kim ka‘be-i ehl-i dildür
Olsa lāyık per-i Cibrīl aña cārūb-ı harem

29 Hābdan göz açamaz fitne zamānında meger
Şarşar-ı kahrı ile şarşıla bu nüh-tārem

30 Havf-i tīg-ile diyār-ı ‘ademe cān atdı
Döymedi hamle-i pür şavletine şāh-ı ‘Acem

31 Şahne-i ma‘deleti fitne-i zencīre çeker
Hāl ü haṭ üzre degül silsile-i ham-der-ham

32 Kimse olmazdı zamānında müşevveş-aḥvāl
Zülf-i şimşādın eger itmese gāhī derhem

33 Olsa ger ḥāşiyet-i hıfzı cihāna sārī
Merdüm-i dīde-i ḥurşīd olur idi şebnem

34 Hükmi ger istese tağyīr-i mezāk-ı meşreb
Cām-ı Cemşīd gibi neş’e virür reşha-i semm

[42ah]

35 Şadr-ı Āşaf-menişā şafder-i şāhib-revişā
Ey hümā-sāye Hudāvend-i hümāyūn-maḥdem

36 Kāşırım her ne disem vaşf-ı cemîlüñde senüñ
Şā'irüm gerçi haķīkatde hoş-āmed bilmem

37 Ne kadar da'vi-i nazm eyler-isem zu'mımca
Olurun zātuñı ta'rīfe gelince mülzem

38 İ'tikādımca edā eyleyemem neyleyeyin
'Özr ü taķşırımı ma'zūr tut ey kân-ı kerem

39 Vaşf-ı zātuñ nice mümkün yine olmuş tütalum
Bir nefesde nice bin ma'nā-yı ğaybı mülhem

40 Hāşılı hayyiz-i imkānda degül evşāfuñ
Almasun yok yire bir şā'ir ele hīç kalem

41 Mümkün olaydı eger medhüñi haķķ üzre edā
Ben iderdim yine yā nātıķa-i endīşem

42 Keşf olur kūşe-i çeşmiyle bākınca ammā
Tab'uma levh-i ma'ānideki rāz-ı mübhem

43 Benüm ol şā'ir-i sihr-āver-i mu'ciz dem kim
Reşk ider sözlerüme nādire-sencān-ı hikem

[42bh]

44 Sühanum sihr-i mübîn ü kalemüm çüp-ı kelīm
Nefesüm mağz-ı dem-i nuţķ-ı Mesīh ü Meryem

45 Nūr-ı feyz āteş-i Mūsā gibi dilde rūşen
Sırr-ı Haķ cevher-i cān gibi sözümde müdgam

46 Dir gören reşha-i hāmem ne temāşādur bu
Çeşme-i āb-ı hayāt ola dehān-ı erķam

47 Şofi nefisini helāk eyleyemez tā o kadar
Zindedür āb-ı hayāt-ı sühanumla ‘ālem

48 Büte secde olalı görmedi bir kimse dahı
Bıkr-i fikrüm gibi bir şūh-ı dil-āşüb şanem

49 Söz tamām oldı ne lāzım bu güzāf ey Nef’ī
Sana şimden-gerü şıdķ-ile du‘ādur elzem

50 Tā ki aḥkām-ı ‘anāşırla vücūd-ı insān
Gāhi şıḥḥatde ola gāhi çeke renc ü elem

51 Dā’imā devlet ü ‘izzetle geçe evķātı
Ola şıḥḥatde selāmetde vücūdı her dem

52 Arz-ı Rüm’ı nice feth itdi ise devlet-ile
Eyleye memleket-i Rüm’a Ḥoraşān’ı da zamm

[40a]

**KAŞİDE-İ NEF’İ EFENDİ DER-ḤAḤḤ-İ A‘LEMİ’L-‘ULEMÄÜ’L-
KİRĀM ‘UMDEU’L-FUŻALĀ ŞEYḤÜ’L-İSLĀM MÜFTİ’L-ENĀM
MERḤŪM ES‘AD EFENDİ ‘ALEYHİ’R-RAḤMETİ**

(Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün)

1 Şükr kim bir bārgāh-ı luṭfa kıldım intisāb
Kim olur ḥāk-i derinden baḥt-ı devlet behre-yāb

2 Şükr kim bir dergeh-i iķbāle kıldım istinād

Kim olur himmet naşīb-i feyz-i cūdından nişāb

- 3 Bahtımı bir āsitāna pāsbān itdi felek
Kim şadā-yı kūs-ı devletle gözinden gitdi hāb
- 4 Ol cenāb-ı āsmān-rifʿat ki olsa yaraşur
Hār u hāşāk-i deri müjgān-ı çeşm-i āfitāb
- 5 Ol der-i çāker-nevāz [u] bende-perver kim ider
Halkasın bī-ihtiyār āvāreler tavk-ı riķāb
- 6 Āsmān-ı dīn [ü] devletdür o ‘ālī-āsītān
Maṭla‘-ı mihr-i cihān-tāb-ı sa‘ādetdür o bāb
- 7 Rāst gerdiş āsmān-ı sifle-haşm u ehl-i dost
‘Ālem-ārā āfitāb-ı cehlsüz u ‘ilm-i tāb
- 8 Ol sipihr-i ‘ilm ü fazla āfitāb olmuş aña
Pertev-i devlet-i münir dāver-i devlet-me’āb
- 9 Mehdī-i Īsā-nefes Nu‘mān-ı Hātem-mekrūmet
Hızr-ı Yūsuf-ṭal‘at Eflātūn-ı Īskender cenāb
- 10 Peyrev-i aşhāb-ı Peygamber imām-ı ehl-i dīn
Haydar-ı ‘Oşmān-şiyem Şiddīk-ı Fārūk-ihtisāb
- 11 Muḫzir-i şer‘-i Muḫammed mazhar-ı sırr-ı eḫad
Zāhir u bātında zāt-ı Aḫmed’e nā’ib menāb

[40b]

12 Necm-i baht-ı kâ'inât Es'ad Efendi kim ider
Sa'd-i ekber hâk-i pâyından sa'âdet iktisâb

13 Ol ki şem'-i rüşen-i pür-tâb-ı nûr-ı re'yidür
Hânümân-sûz-ı haţâ vü meclis-efrûz-ı şavâb

14 Ol ki âb-ı pāk-ı pür-emvâc-ı baħr-ı luţfidur
Çehre-şûy-ı şefkat ü keştî nigûnsâr-ı 'itâb

15 Devr-i luţfî gülsitân-ı 'âleme faşl-ı bahâr
'Ahd-i 'adlî rûzgâr-ı pîre eyyâm-ı şebâb

16 'Avn-ı inşâfıyla mülk-i ma'delet bî-ihtilâl
Şadme-i kahrıyla iklîm-i sitem pür-inkılâb

17 Edhem-i iclâline bir raht-ı sîmîn keh-keşân
Eşheb-i ikbâline bir na'l-i zerrîn âfîtab

18 Re'yi pîr-i zü-fünûn bahtı cüvân-ı pür-şükûh
Olsa eţvârı nola maqbûl-ı tab'-ı şeyh u şâb

19 Virse tab'-ı âteşe ger tâb-ı kahrı takvîyet
Ka'r-ı deryâda dil-i hârâdan eyler iltihâb

20 Ger mizâc-ı âba virse hıfz-ı 'adli terbiyet
Kûre-i âteş-fürûz olurdu biñ yıl bir habâb

21 Şöyledür te'sîr-i zühd ü tâ'atı 'âlemde kim
İtse bir bezm ehline himmet olur bî-irtiyâb

- 22 Sākīye tāk-ı inābet cām-ı ğam-fersā-yı mey
Muṭṭibe tevḥīd-i Bārī nağme-i çeng ü rebāb
- 23 Kām-kārā serverā şadrā mekārīm-perverā
Ey cihān-dāver felek yāver ḥıdīv-i kām-yāb
- 24 Sensin ol deryā-yı bī-pāyān-ı dāniş kim olur
Dürr-i luṭfuñ zīb-i gūş u gerdem-i ümmü'l-kitāb
- 25 Her ḥayālün şaykal-ı āyīne-i ḥüsn-i edā
Her kelāmuñ gevher-i gencīne-i faşlu'l-ḥıṭāb
- 26 Fitne bir kişverde devründe uzatmaz zulme el
Mülk-i ḥüsn içre meger kim ṭurra-i pür-pīç ü tāb
- 27 Ger irişse nükhet-i bād [u] bahār-ı işmetün
Düzaḥ-ı 'işyān olurdu reşk-i Firdevs-i şavāb
- 28 Ḥāksār-ı dergeh-i kadr-i bülendün āsmān
Şerm-sār-ı dest-i deryā feyz-i iḥsanuñ seḥāb
- 29 Dīv-i buḥlı ḥıṭṭa-ı cūduñda olmuş recm için
Keff-i destün āsmān u kilik-i zerrīnün şihāb
- 30 Bir şeb-i tārīkdür güyā sevād-ı kâ'ināt
Tāb-ı nūr-ı kevkeb-i iḳbāl-i baḥtuñ māh-tāb
- 31 Kişver-i cāh ü celālündür o mülk-i bī-kerān
Kim anı ṭayy itmege peyk-i kader idüp şitāb

- 32 İrmedin pāyānına pāyı kalur reftārdan
İtdi k̄at k̄at āb-ile peydā degüldür nüh-k̄ıbāb
- 33 Medhūne ma‘nen yine itmez kifāyet olsa ger
Nazmumuñ her sāde beyti bir kitāb-ı müsteṭāb
- 34 Feyz-i mihr-i iltifātuñdur ki itdi ṭab‘umı
Şāf u rengīn nūktelere ma‘den-i la‘l-i müzāb
- 35 İstedüm ol şevk-ile ğavvāş-ı baħr-i fikr olup
Zīver-i sem‘-i kabūl olmaġa lāyık dürr-i nāb
- 36 Silk-i nazma ol kadar çekdüm dür-i sīr-ābı kim
Tāb-ı endīşeyle itdüm baħr-ı ma‘nāyı serāb
- 37 Lafz-ı rüşen içre ma‘nā-yı laṭīfı gösterüp
Cām-ı billūr-ı şafā-baħşa kodum şāfı şarāb
- 38 Reng-i lafz u nūkhet-i ma‘nā-yı nazm-ı pāküme
Nola eylerse ḥased reng-i gül ü bûy-ı gülāb

[41a]

- 39 Bir gülistāndur kaşīdem kim şafā virmiş aña
Bu neşāṭ-engīz-i cān-perver ġazel mānend-i āb
- 40 Göz ucıyla ‘āşıkā geh luṭf ider ġāhī ‘itāb
Bir su‘āle yer kımaz ol ġamze-i ḥāzır-cevāb

ġazel-i bī-bedel

- 41 Çeşmi bezm-i fitne kırmuş ‘işve cām almış ele
Bāde-i nāz-ile itmiş ġamzesin mest ü ḥarāb

- 42 Lebleri üzre ğubār-ı haṭṭ-ı nev-ḥīzi degül
Nāfe-i āhū-yı çeşminden dökülmüş müşk-i nāb
- 43 Çeşm-i mesti tîğ çekmiş ğamzeden bir kahramān
Ebrū-yı müşkini bir şemşīrden ḥālī kırāb
- 44 Nice tutsun tīr-i yāre sīnesin Nef'ī nişān
Anı kōr mı bir karar üzre dil-i pūr ıztırāb
- 45 Ben o mīr-i meclis-i nazmum ki bezm-i ma'rifet
Sūz-ı şī'r ü reşḥa-i ḥāmeme buldı āb u tāb
- 46 Bir serāy-ı dil-ġüşādır her biri ebyātumuñ
Cilve-ger şahnında ebkār-ı ma'ānī bī-ḥicāb
- 47 Yaraşur dinse sevād-ı haṭṭda bīkr-i fikrūme
Pāk-dāmen şāhid-i meh-ṭal'at-ı müşġīn-nikāb
- 48 Ṭab'um ol baḥr-ı güher-pāş-ı süḥandur kim anuñ
Rīze seng-i sāhilinden ter düşer dürr-i ḥoş-āb
- 49 Bā-ḥuşuş itdüm 'arūs-ı medḥūñi tezyīn içün
Birbirinden gevher-i maẓmūn-ı ḥāşı intiḥāb
- 50 Ben öġünmem raḥş-ı ṭab'ı her kimüñ çālāk ise
İşte meydān-ı hüner olsun benümle hem rikāb

51 Vaktidür dest-i edeble bağbān-ı şıdk-ı pāk
Olsa gülçīn-i gülistān-ı du‘ā-yı müstecāb

52 Tā ola bu hayme-i pīrūze reng-i zer nigār
‘Arşa-i ‘ālemde ber-pā bī-sütūn u bī-ṭınāb

53 Çetr-i iḳbālūñ olup kevn ü mekāna sāyebān
Sāyesinde ḥalk ola āsūde tā rūz-ı ḥisāb

**KAŞİDE-İ NEF‘İ DER-MEDḤ-İ MERḤŪM ES‘AD EFENDİ
RAḤMETULLAḤİ ‘ALEYH**

(Fe‘ilātūn / Fe‘ilātūn / Fe‘ilātūn / Fe‘ilūn)

- 1 Ḥamdülillāh yine inşāfa gelüp çarḥ-ı ‘anīd
Eyledi baḥtım-ile ‘ahd-i vefāyı tecdīd
- 2 Ne ‘aceb döndi murād üzre yine olmuş-iken
Böyle bir devr-i muvāfiḳ felege emr-i ba‘īd
- 3 Ol ḳadar döndi murādumca ki her bir demde
İtdi şad sāle telāfī-i ḡam-ı ‘ahd-i medīd
- 4 Başladı hem yine bir devre ki itdikce ider
Eşeri ḳā‘ide-i ‘ahd-i vefāyı temhīd
- 5 Ḥabbezā devr-i dilārā-yı cihān-pīrā kim
Verdi eyyāma ser-ā-ser eşer-i revnaḳ-ı ‘ıyd
- 6 Buldı zīnet ruḥ-ı dilber gibi rūy-ı eyyām
Oldı rūşen dil-i ḥurşīd gibi çeşm-i ümmīd
- 7 Levḥaşallāh zihī cilve-i ḥüsn-i ṭālī‘

Bārekallāh zihī kevkebe-i baht-ı sa‘īd

8 Böyle bir mevsim-i ferhunde-eşer kim ‘ālem
Bulur endīşe-i feyziyle neşāt-ı cāvīd

9 Niçün ol feyz-i şafā-güsteri ehl-i dāniş
Eylemez tab‘ına sermāye-i maẓmūn-ı müfīd

10 Bir şafā buldı bu takrīb-ile tab‘um gūyā
Oldı bezm-i ẓarab-ı ma‘naya cām-ı Cemşīd

[41b]

11 Yine düşdi ser-i endīşeme sevdā-yı sūḥan
Yine ẓopdı dil ü cāndan söze bir şevk-i cedīd

12 Bī-tereddüd ẓaleb-i feyz içün oldum fi’l-ḥāl
Evliyā-yı sūḥana şıdḳ-ı irādetle mūrīd

13 ẖuvvet-i cāzibe-i şıdḳımı gör bir yerden
Oldı aşār-ı teveccühleri tab‘umda bedīd

14 Her ne müşkil işi düşdiyse reh-i ma‘nāda
Kıldı endīşemi tevḥīk-i İlāhī te’yīd

15 Eyledi şun‘-ı meded-kārī-i feyyāz-ı ezel
Ḥāmemi ẓufl-ı der-i genc-i ma‘ānīye kilīd

16 Ḥāşılı terbiyet-i feyz-ile oldı nazmum
Müsta‘idd-i şeref-i medḥ-i ḥudāvend-i ferīd

17 Bu Ḥanīfe şiyem ol şeyḥ-i efāzıl ki olur
Bu ‘Alī medrese-i ḥikmet ü faẓlında mu‘īd

- 18 Mürşid-i şavma‘a-i ḥalvetiyān-ı ma‘nā
Dāniş-āmūz-ı dil ‘aql-ı küll-i üstād-ı reşīd
- 19 Hākim-i maḥkeme-i şer‘-i şerīf-i nebevī
Maẓhar-ı sırr-ı kemāl-i kerem-i Rabb-i mecīd
- 20 Kişver-i ma‘delele dāver-i Mehdī sīret
‘Ālem-i cāha cihān-bān-ı Mesīḥā-tecrīd
- 21 Müftī-i devr-i zamān Es‘ad Efendi ki felek
İder imzāsını pīşānī-i mihre tesvīd
- 22 Mesned-ārā-yı faẓilet ki şunulmuş eline
Kilk-i fetvā-yı şerī‘at be-ṭarīki’t-te‘bīd
- 23 Nāfızü’l-ḥükm-i şerī‘at ki urur dest-i kazā
Şüret-i ḥüccet-i aḥkāmına mühr-i te’kīd
- 24 Nükte-perdāz-ı ma‘ānī ki beyān-ı kalemī
Ḥall ider müşkil-i rāz-ı felegi bī-ta‘kīd
- 25 Dil-i genc-i güher-i ma‘rifet-i Rabbānī
Sözi miftāḥ-ı der-i maḥzen-i sırr-ı tevḥīd
- 26 Nāmesi nüṣṣa-i mecmū‘a-i esrār-ı ezel
Ḥāmesi lü’le-i ser-çeşme-i feyz-i cāvīd
- 27 Görinür ḥāl-i siyeh gibi rūḥ-ı dilberde
Düşse ger āyīne-i re’yine ‘aks-i ḥurşīd
- 28 Atsa endīşesi ger çarḥa kemend-i re’yin
Gündüz olur gecede kāhkeşān gibi bedīd

- 29 Hükmi ger istese tebdil-i nihād-ı ezdād
‘Aks olur reng-i duhān-ı siyeh ü nūr-ı sefīd
- 30 ‘Adli ger nehy-i fesād itse ‘umūm üzre olur
Gerden-i fitnede zencir-i cezā hābl-i verīd
- 31 İtse hāşiyet-i temkīni sirāyet āba
Mevc olur reh-güz̄er-i şarşara bir sedd-i sedīd
- 32 Balsa ger hiddet-i ‘azminden eşer tab‘-ı hevā
Bād-ı perr-i megesi sedd idemez kūh-ı hādīd
- 33 Alsa ger sāye-i dest-i kereminden behre
Pençe-i mihr-i zer-efşāna döner dest-i ümīd
- 34 Olsa ger nāmiyede kuvvet-i kahr u gāzabı
Pāk iderdi dil-i pūlādı ser-i hañcer-i bīd
- 35 Dāniş-āmūz hidivā sühen-ārā şadrā
Ey hünermend-i yegāne hüner-endūz-ı vahīd
- 36 Benüm ol şā‘ir-i haq-gūy-ı cerī kim idemez
Tab‘uma nādire-sencān-ı müzevvir taqlīd
- 37 Benüm ol şaff-der-i endīşe ki ebnā-yı zamān
Fitneyi tīg-ı zebānumla iderler tehdīd

[42a]

- 38 Nāvek-endāz-ı hayālüm ki benüm havfumdan
İki tırkeş götürür gamze-i çeşm-i nāhīd
- 39 Hüsrev-i kişver-i nazmum ki debīrān-ı hayāl

İder elķābumı her elde bu gūne tesvīd

40 ‘Alem-efrūz-ı beyān Enverī-i devr-i zamān
Sūḥan-ārā-yı cihān muḥteri‘-i ıarız-ı cedīd

41 Ḥāmem ol ebr-i güher-pāş-ı sūḥandur kim ider
Şadef-i sāmi‘a-i ‘ālemi pūr-mürvārīd

42 Nazmum ol silk-i güherdür kim olur hem-vāre
Ḥalka taḥmīn-i bahāsı sebeb-i güft ü şinīd

43 ‘Uḳde-i reşk-i ḥased yok dil-i bī-bākümde
Olmasa nazm-ı selīsümde ‘aceb mi ta‘ḳīd

44 Söz tamām oldu ḳo lāf-ı sūḥanı ey Nef‘ī
Ġam-ı reşk-ile helāk oldu yeter ḥaşm-ı ‘anīd

45 El açup şıdk u niyāz-ile du‘āya demidür
Eyle der-yūze-i bāb-ı kerem-i Rabb-i Mecīd

46 Tā ki inşāfa gelüp gāhī sipihr-i ğaddār
İde ehl-i dil ü ṭab‘-ile vefāyı tecdīd

47 Şadr-ı fetvāda mü‘ebbed ola hem gitdikce
Devlet ü rif‘at ü iclālını Ḥaḳ ide mezīd

KAŞİDE-İ NEF‘İ EFENDİ DER-ḤAḲḲ-I MERḤŪM ‘AZİZ EFENDİ Nİ‘ME

(Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün)

1 Zihī serāy-ı felek āsitān-ı Sidre-sütün
Ki ıarḥ u naḳşını görse behişt olur meftün

- 2 Nedür o aşr-ı mu‘allā kenār-ı deryāda
Ki ‘aks-i ubbesi olmuş nazīre-i gerdün
- 3 Olurđı nüh-aba-ı āsmāna bir ser-pūş
Düşünce olmasa ger āb içinde ‘aksi nigün
- 4 Derün-ı ubbesi olmuş felek gibi rūşen
Sütün-ı şoffası add-i bütān gibi mevzün
- 5 Fūrūğ-ı şemse-i āı sipihre nūr-ı naşīr
Ğubār-ı dergehi urşīd ü māha kuhl-i ‘uyün
- 6 Bülend o mertebe kim saf-ı āsmānuñ olur
Esās-ı āına nisbet tefāvüti mādün
- 7 İderdi arc-ı esāsına şarf anı mi‘mār
Kifāyet eylese nad-ı azā’in-i ārün
- 8 ‘Aceb mi olmasa ‘ālemde mişl ü mānendi
aşīdede bir olur beyt-i nādirü’l-maẓmūn
- 9 O ar-ı vaz‘-ı ġarīb ol nuūş-ı rengārenk
O avz-ı pāk u laīf ol ruḡām-ı āyīne-ğün
- 10 arīm-i gülşeni dārü’l-arār iken cāna
omaz hevā-yı temāşası dilde şabr ü sūkūn
- 11 O deñlü urrem ü behcet-fezā ki bir dem eger
Aılsa feyz-i nesīm-ile bir dil-i maḡzūn
- 12 Olurđı ġone-i gül gibi tā kıyāmete dek
Ğuşāde-ehre vü andān-leb ü şüküfte-derün

13 Hevāsı nükhet-i cān gibi rūḥ-ile memzūc
Fezāsı ḥalvet-i dil gibi feyż-ile meşḥūn

14 Teferrūc itmege şaḥn-ı riyāżını Rıdvān
Geline olmasa ḥüsn-i rızā-ile me'zūn

15 Bahā-yı ruḥşat için kordı bāġbānında
Hezār özr ile miftāḥ-ı cenneti merhūn

16 Anuñla ruḥşat-ı seyr olmasa ḫalur nevmīd
Meger ki şacınuñ luṭfına ola maḫrūn⁷⁹

[42b]

17 O kāmķār-ı felek mesned-i firişte şiyem
Ki luṭf-ı ṭab'ına kerrūbiyān olur meftūn

18 O kim kitābe-i cild-i kitāb-ı dānişidūr
Ḥulāşa-i sūḫana Bū-'Alī vü Eflātūn

19 O kim muḫaddime-i ecr-i zūhd ü ṭā'atıdur
Netice-i vera'-ı İbn-i Edhem ü Zūnnūn

20 Penāh-ı şer'-i Peyġamber mürebbī-i ümmet
Maḫall-i 'āṭıfet ü luṭf-ı Ḥāl-ı bī-çūn

21 Girih-güşā-yı umūr-ı meşāliḥ-i cumhūr
Ḳılāde-bend-i riḳāb-ı şerī'at ü ḳānūn

22 'Azīz Efendi o şadr-ı yegāne-i 'ālem
Ki virmiş aña Ḥudā 'ilm ü fażl-ı rüz efzūn

⁷⁹ Bu beyit Metin Akkuş tarafından hazırlanan *Nef'î Dîvânı* adlı çalışmada bulunmamaktadır.

- 23 Hıdīv-i şadr-ı sa‘âdet ki fârṭ-ı rîf’atden
‘Ulüvv-i kıadrini fark eylemez felek gibi dūn
- 24 Sütüde rāst-rev-i rāh-ı dīn ki ḥavfinden
Aña muḥālefet itmez zamāne-i vārūn
- 25 Felek reh-i kıademinde bisāt-ı pāy-endāz
Zemīn yem-i kereminden cezīre-i meskūn
- 26 Şafā-yı şöḥbet-i ḥāşına kıudsiyān müştāk
Cemāl-i şāhid-i re’yine ‘aql-ı küll mecnūn
- 27 Sözinde nükte-i lafzı nevādir-i ma’nā
Dilinde genc-i ma‘ānī cevāhir-i maḥzūn
- 28 Zamān laṭife-i ḥulķıyla dem-be-dem ḥurrem
Cihān vazīfe-i cūdıyla ser-te-ser memnūn
- 29 Nesīm-i ḥulķı güzār eylese cihāna olur
Kesād-ı kıymet-i müşk-ile ḥalk-ı Çīn maḡbūn
- 30 Olurđı belki ḥarīdār-ı misk olanlar hep
Şemīmi cānib-i iklīm-i Rūm’a rāh-nümūn
- 31 Sirāyet eylese luṭfı ṭabī‘at-ı nāra
Virürđi ḥāşiyet-i sīr-i gülşeni kāmūn
- 32 Ger olsa kıuvvet-i bāzū-yı kıahrı şarşarda
İderđi kıulle-i kūhsārı muşt-ile hāmūn
- 33 Ger itse himmeti imdād-ı ‘ācizān-ı cihān
Ḥarīf-i dīv-i Süleymān olurđı mūr-ı zebūn

- 34 Hürûf-ı cāhını meşķ itse kil-k-i ķudret olur
Güsiste dā'ire-i āsmān numūne-i nūn
- 35 Süḥan-penāh-Ḥidīvā hūner-verā şadrā
Eyā mühendis-i müşkil-güşā-yı küll-i fūnūn
- 36 Ğaraż ḥulūşumı 'arż itmedür biraz da nola
İcāzetüñle olursam temeddühe me'zūn
- 37 Benüm o rind-i cihān kim yanumda yeksāndur
Nemed külāh-ı gedā-ile tāc-ı Āferīdūn
- 38 Tenezzül itmem edānīye cāh ü devlet için
İderse tīg-ı kazā-ile cebr eger gerdūn
- 39 Bu luṭf-ı ṭab'-ile sultānuma ķul olsam eger
Ḥudā bilür ki olur dem-i vücūhla memnūn
- 40 Ķul eylemez mi o luṭfuñ ya ehl-i dānişi kim
Düşürdi sevk-i İlāhī maḥalline maķrūn
- 41 Edāya çāre mi var şükrini ol iḥsānuñ
Olursa ṭab'um eger biñ kaşīdeye medyūn
- 42 Nice kaşīde ki her beyti bir kitāb-ı metīn⁸⁰
Nice kitāb ki her faşl u bābı şerḥ-i mütūn
- 43 Muḥaşşalı dūr-i nazmumla dāmen-i medḥūñ
Pür eylesem yine mümkün degül edā-yı dūyūn

⁸⁰ Bu beyitte kelimelerin yerleri vezne uygun şekilde düzenlendi.

44 Benüm bu devrde huşûşâ o cevherî-i sühan
Ki silk-i nazmuma dem-bestedür dürr-i meknûn

[43a]

45 Benüm o mânî-i endîşe kilik-i çâpük dest
Ki eyledükçe hayâl-i bedî' ü gün-â-gün

46 O deñlü tarh-ı garîb eylerün ki bir demde
Döner şanem-gede-i Çîn'e kârgâh-ı derün

47 Zamân düşer ki olur levh-i sâde-i tab'um
Nuķûş-ı sihr-ile reşk-i cihân-ı bûkalemün

48 Midâd-ı sürh u siyehle yazup hatt-ı şî'rüm
İdince hâmemi geh şu'le-pâş u geh şeb-gün

49 Gören şanur bu iki hâlet-ile noktaların
Şerâr-ı şem'-i sühan şebnem-i gül-i mazmûn

50 Ne'üzübillâh eger intikâm için itsem
'Adüya tîğ-ı zebânı niyâmdan bîrûn

51 Yine terahhüm idüp der-niyâm idince olur
Fezâ-yı ma'reke-cây-ı hayâl-i garğa-i hûn

52 Söz âhîr oldı ço lâfı bilürsin ey Nef'î
Tamâm olunca du'âdur kaşîdede kânûn

53 Nite ki ola bu kaşr-ı bülend u halkârî
Gezend-i zelzele-i fitneden emîn ü maşûn

54 Ola sa'âdet-ile ol maķâm-ı zîbâda

Dili güşāde şafāsı ziyāde ‘ömri füzün

KAŞİDE-İ NEF’İ EFENDİ BERĀY-I ĀĞA-YI DĀRÜ’S-SA‘ĀDE

(Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fe‘ülün)

- 1 El-minnetü li’l-lāh ki zamān ‘ahd-i keremdür
Ebnā-yı zamān muğtenem-i nāz u ni‘amdur
- 2 Def‘-i gama devrān-ı müsā‘id bu zamāndur
Āzādelere mevsim-i ferhunde bu demdür
- 3 Āğāz-ı dem-i şubh-ı cihān-tāb-ı şafādur
Encām-ı şeb-i tîre vü tārîk-i elemdür
- 4 Esbāb-ı şafā va‘de-i dîlber gibi vāfir
Ġam şabr-ı dîl-i ‘āşîk-ı şeydā gibi kemdür
- 5 ‘Ālem o kadar feyz-i neşât-ile leb-â-leb
Güyā ki felek cām-ı tarab-ḥāne-i Cem’dür
- 6 Yā devr-i felek sāki-i şahbā-yı tarabdur
‘Ālem aña bir meclis-i şad gūne ni‘amdur
- 7 Ol bülbül-i hoş zemzeme-i gülşen-i Rūme’m
Kim nağmelerüm şu‘be-i nevrüz-ı ‘Acem’dür
- 8 Destān-zen-i qudsî-nağamātum ki terānem
Āvîze-i gūş-ı gül-i büstān-ı İrem’dür
- 9 Nazm-āver-i mu‘ciz-kelimātum ki fesānem
Ārāyîş-i dîbāce-i dîvān-ı ḥikemdür
- 10 Endîşem edîb-i ḥikem-endüz-ı ezeldür

Nuṭkum sebak-āmūz-ı debistān-ı kıdemdūr

11 Hālā o sūḥan-senc-i ḥoş-āyende kelāmum
Kim var-ise mişlim daḥı güm-nām-ı ‘ademdūr

12 Çok mı bu kadar ḥüsn-i edā ṭab‘uma zīrā
Vaşşāf-ı ḥudāvend-i pesendīde şiyemdūr

13 Ol kıble-i iḳbāl-i ekābir ki cenābı
Miḥrāb-ı niyāz-ı dil-i eşrāf-ı ümemdūr

14 Ol bārgēh-ārā-yı serāy-ı ‘azamet kim
Cārüb-ı deri perr-i küleh-gūşe-i Cem’dür

[43b]

15 Ol mā-şadaḳ-ı ‘iffet-i aşḥāb-ı nebī kim
Şāhenşeh-i devrāne nigēh-bān-ı ḥaremdūr

16 Aḡa-yı mükerrem ki kef-i dest-i kerīmi
Ebr-i çemen-efrūz-ı gülīstān-ı keremdūr

17 Vālā-güher-i mekrümet-endīşe ki re’yi
Māh-ı ‘alem-efrāz-ı şebistān-ı himemdūr

18 Şāḥib-kerem-i memleket-ārā ki du‘āsı
Aşḥāb-ı dile cümleden evlā vü ehemdūr

19 Ol kāfile-sālār-ı kirām-ı hüner-endüz
Erbāb-ı dil [ü] dāniş aña ḥayl ü ḥaşemdūr

20 ‘Ālem ḥaşem-i devletine teng-fezādur
Gerdün sipeh-i şevketine gerd-i ḳademdūr

- 21 Luṭfıyla şerer ẓatre-i bārān-ı bahārı
Ḳahırıyla nem-i āb-ı Hızır reṣṣa-i semdür
- 22 Maḳbūl-i dil-i dāniş ecnās-ı ma‘ārif
Merdūd-ı kef-i himmeti dīnār u diremdür
- 23 Hük-m-i ẓalemi hüc-cet-i iḥsān-ı mu‘accel
Şer‘-i keremi nāsiḥ-i ẓānūn-ı selemdür
- 24 Devrinde kerem ‘āleme şāmil o ẓadar kim
Āvāz-ı der-i gūş-ı recā şavt-ı ni‘amdur
- 25 Fehm-i dil-i pūr-feyzi ki ẓuvvetde meşeldür
Feyz-i kef-i pūr-cūdı ki himmetde ‘alemdür
- 26 Taḥşīli anuñ mā-ḥaşal-i dāniş ü ‘irfān
İtlāfı bunuñ mā-melek-i ma‘den ü yemdür
- 27 Olsa nola tedbīrine vā-beste memālik
Endīşesi müstağnī-i şemşīr ü ẓalemdür
- 28 Yüz sürmededür dāmen-i iclāline dā’im
Hem-vāre anuñ-çün felegūñ ẓāmeti ḥamdur
- 29 Vaşf-ı güher-i zāt-ı ferişte-şıfātı kim
Her şā’ir-i ‘İsā-nefese mu‘ciz-i demdür
- 30 Taḥrīri kemāl-i hüner-i nuṭṭ u zebāndur
Taḥrīri medār-ı şeref-i kilik ü raḳamdur
- 31 Ey mesned-i ehl-i dil ü erbāb-ı düvel kim
Zātuñ şeref-i memleket-i Rūm u ‘Acem’dür

- 32 Ma'zûr ola medhûñde olan 'acz u kuşûrum
Tab'um nice demdür ki leked-ğorde-i ğamdur
- 33 Ta'bîr idemem çekdüğüm âlâmı felekden
Zîrâ ki anuñ zikri de bir gûne elemdür
- 34 Şükrüm bu ki şimden-gerü endîşe-i medhûñ
Cân u dile şad-sâle telâfî-i sitemdür
- 35 Bir şevk-ile düşdüm reh-i vâdî-i şenâña
Kim bu sözi lâf añlama vallâhi kâsemdür
- 36 Oldım o kadar teşne o vâdîde ki şimdi
Deryâ-yı ma'ânî baña bir kaatre-i nemdür
- 37 Hep feyz-i İlâhî meded eyler baña yoğsa
Ol olmasa sermâye-i fikrüm katı kemdür
- 38 Nef'î ko bu tahkîki tamâm oldu kaşîde
Şimden-gerü âğâz-ı du'â itmek ehemdür
- 39 Tâ gerdiş-i gerdün-ile ahvâl-i zamâne
Geh muntazam u gâh perîşân u dijemdür
- 40 Hâk muntazamü'l-hâl ide devletle vücûdın
Ol pâyede kim merci'-i eşrâf-ı ümemdür

[44a]

KAŞİDE-İ NEF'Î EFENDİ BERÂY-I MERHÛM MUHAMMED PAŞA

(Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün)

- 1 Müjde halk-ı 'âleme kim lutf-ı Rabbü'l-'âlemîn
Kâ'inâtı devlet-i sermedle kıldı kâm-bîn

- 2 Müjde hayl-i müsta‘iddân-ı perîşân hâle kim
Oldı nâdim ‘aksine devr itmeden çarh-ı berîn
- 3 Müjde erbâb-ı kemâl ü ehl-i mülk ü mâla kim
Yine ma‘mûr olmağa meyl eyledi dünyâ vü dîn
- 4 Ya‘ni şadr-ı a‘zamın serdâr idüp şâh-ı cihân
Eyledi aña Nizâmü’l-mülk-i ‘ahdî cā-nişîn
- 5 Nola bu şâbit o seyyâr olsa çarh-ı devletüñ
Kuṭbıdur bu mihridür ol şafder-i nuşret-ķarîn
- 6 Çıkdı teşhîr itmege gün gibi mülk-i şarkı ol
Bekledi bu mesnedi mânend-i şubḥ-ı râstîn
- 7 Şubḥ ammâ şubḥ-ı rûz-ı devlet-i ferḥunde-fâl
Kim çeker ḥurşîdi ḥaşm-ı devlete şemşîr-i kîn
- 8 Ḥabbezâ dîvân-ı ‘âlî kim anı teşrîf ide
Böyle düstûr-ı ahâlî-perver-i dâniş-güzîn
- 9 Ḥabbezâ erkân-ı devlet kim aña revnaķ vire
Böyle şadr-ı memleket-ârâ müşîr-i ḥurde-bîn
- 10 Zîb-i erkân zîver-i dîvân vezîr-i şeh-nişân
Şâhib-i luṭf-ı firāvân mâlik-i re’y-i rezîn
- 11 Kâmkâr-ı mülk ü millet iftiḥâr-ı saltanat
Ḥâris-i ķânûn-ı devlet nâşır-ı aḥķâm-ı dîn
- 12 Ḥazret-i Pâşâ-yı dîn-perver ki zât-ı kâmilî
Olmuş isti‘dâdle hem-nâm-ı Faḥrû’l-mürselîn

- 13 Māh-ı mülk-ārā-yı gerdūn-ı vezāret kim olur
Nūr-ı re'yinden nihān şem'-i revāḳ-ı çārümīn
- 14 Pertev-i ḥurşīd-i re'yi şem'-i eyvān-ı felek
Sāye-i çetr-i celāli ḥāl-i ruḥsār-ı zemīn
- 15 Rāyet-i iclāline mihr-i zafer māh-ı 'alem
Ḥātem-i iḳbāline resm-i kerem naḳş-ı nigīn
- 16 Meşrebinden bir rivāyet çeşme-i āb-ı ḥayāt
Meclisinden bir ḥikāyet ravza-i ḥuld-ı berīn
- 17 Maṭlau'l-envār-ı mihri sīne-i erbāb-ı dil
Maḥzenü'l-esrār-ı iḥlāş-ı ḳulüb-ı 'arīfīn
- 18 Luṭfını a'lā vü ednā gördüğün izhār ider
Āsmānda naḳd-ı encüm ḥākde genc-i defīn
- 19 Nola hem zer hem güher bezl itse desti 'āleme
Kīse-i deryā vü kāndur sâ'idinde āstīn⁸¹
- 20 Aḳsa āb-ı çeşme-i luṭfı ider şahrālaruñ
Ḥār-ı ḥuşkin gonçe ḥāşāk-i dūrüştin yāsemīn
- 21 Düşse tāb-ı şu'le-i ḳahrı ider deryālaruñ
Dürrin aḥker-pāre girdābın tenūr-ı āteşīn
- 22 Yazsa vaşf-ı nūkhet-i ḥulḳını bir şāḥib-sūḥan
Bezm-i nazma ḥāmesi olur buḥūr-ı 'anberīn

⁸¹ İkinci mısra da kelimelerin yeri değıştirilerek kalıba göre okundu.

23 Hükmi ger tebdîl-i meşreb istese ol dem ider
Şehd-i şîrîni şereng ü zehr-i telhî engübîn

24 Āşafâ deryâ-kefâ dîn-perverâ dāniş-verâ
Ey vezîr-i âsmân qadr-i şeh-i rûy-ı zemîn

25 Sensin ol kim eyledi şît u şadâ-yı himmetüñ
‘Âlemi pür-velvele tās-ı sipihri pür-ğanîn

26 Ger Süleymân’uñ sa‘âdetle sen olsañ Āşaf’ı
Bir dem ârām eylemezdi dîvde engüşterîn

[45b]

BAŞLIKSIZ⁸²

(*Mefâ ‘îlün / Mefâ ‘îlün / Mefâ ‘îlün / Mefâ ‘îlün*)

- 1 Benüm ol Husrev-i şāhib-kırān-ı mülk-i endîşe
Ki münşî-i kader yazmış berātumda bu menşûrî
- 2 Cihāngîr-i hayāl efser-rübâ-yı mülk-i İskender
Sipeh-sālār-ı ma‘nâ şaf şikāf-ı rezm-i Timûrî
- 3 Zebānum bir mücevher tîğ-ı bürrāndur ki hem-vāre
Hırâş eyler hayālî sînelerde zaḥm-ı nāsûrî
- 4 Qalem bir qahramān-ı saḥt-bāzūdur zamānumda
Ki te’yîd-i hayālümle olur endîşe maḥhûrî
- 5 Süḥan bir genc-i bî-pāyān-ı esrār-ı İlāhî’dür
Ki ṭab’-ı nüktedānumdur o gencüñ şimdi gencûrî

⁸² Mecmuanın 44b ve 45a numaralı varakları eksiktir. 45b varağının başında bulunan 14 beyit Metin Akkuş tarafından hazırlanan *Nef’î Dîvânı*’ndaki 34 numaralı kasidenin son 14 beytidir. Kasidenin önceki beyitleri ise eksik olan varaklardadır.

- 6 ‘Arūs-ı medhūñi tezyīn içün ol genc-i gevherden
Çıkardum silke dizdüm bir tabağ lülü-yi menşürü
- 7 Olurdı vādī-i eymen gülistān-ı Halīlullāh
‘Aevlendirse ger āh-ı derūnum āteş-i Tūrı
- 8 Ger olsa āb u tāb-ı feyz-i tab‘um tab‘-ı feyzīde
İderdi feyze müstağrak sevād-ı mülk-i Lāhor’ı
- 9 Nizāmī görse ger tarz-ı kaşīdem dahı añmazdı
Hadīs-i sergüzeşt-i Hüsrev ü Şīrīn ü Şābūr’ı
- 10 Okundukça bu şi‘ir-i dil pezīrüm bezm-i ‘ālemde
İder zinde revān-ı ‘Urfī-i merhūm u mağfūrı
- 11 Sühan hatm oldu ey Nef‘ī revādur pīr-i endīşe
Virürse ger du‘ā-yı devlet ü ‘ömrine destūrı
- 12 Nitekim ola sālīm bu hışār-ı şīşe dīvāruñ
Gezend-i mancınık-ı fitneden dervāze vü sūrı
- 13 Sa‘ādetle o ‘işret-gāh-ı hoş tarh-ı dil-ārāda
Şafālar kesb ide dā’im dil-i pūr-feyz-i mesrūrı
- 14 Ne kār-ı müşkili düşse umūr-ı dīn [ü] devletde
Düşse maqbūl-ı şāhenşāh-ı ‘ālem sa’y-ı meşkūrı

**KAŞİDE-İ MERHŪM ‘ALĪ EFENDİ DER-HAQQ-I MERHŪM
‘OŞMĀN PAŞA ‘ALEYHİ’R- RAHMET**

(Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün)

- 1 Ey Yemen mülketi yümn-i kademüñle eymen
Muntazam cevher-i tığüñla dūr-i baħr-i ‘Aden

- 2 Dest-i kudret şalıcağ feth u zafer şeh-bāzın
Tağılur her ne kadar vāfir ise zağ u zağan
- 3 Kağı şahrada kırarlarsa hıyam-ı kadrūñ
Zeyn olur nızelerūñden nitekim serv-i çemen
- 4 Rezm-gāhuñda şu deñlü dökile hūn-ı ‘adū
Lāle-zāra döne berriyyede her pīrāhen
- 5 Kul olup cānla bu maṭla‘ı-ı tezkīr eyler
Hüsni tedbīrūñi yād eyleyen erbāb-ı sūhan
- 6 Tığlar çıksa niyāmuñdan olup şu‘le-fiken
‘Ayn-ı a‘dā göre şeb-hānuñı günden rüşen
- 7 Dāverā dād-gerā dāver-şāhib-i nazarā
Dest-i kudret kılalı meh ü mehi pervīzin⁸³
- 8 Bulmadı zāt-ı şerīfūñ gibi bir gevher-i pak
Hāk-i pāyuñ gibi seyr itmedi bir misk-i Hutun
- 9 Sensin ol dāver-i şirāne ki rezmūñde bugün
Medhūñe zaḥmla her nīze vü tīr açdı dehen
- 10 Merdler serv gibi tursa öñüñde şaf şaf
Nice yüz tığ açılur anda mişal-i süsen

[46a]

- 11 Mīr-i mīrān-ı Yemen Hāzret-i ‘Osmān Paşa
K’andadur ‘ilm-i ‘Ömer hilm-i ‘Alī hulk-ı hasen

⁸³ Bu beyitte kafiyeden çıkılmıştır.

12 Süfre-i himmeti perverdeleri düşmen-keş
Bezm-i ihsân-ı ni‘am-ı hurdeleri merd-efgen

13 Nürdur kendüsi kulları yanar âteşdür
Olamaz aña tüfeng-ile muķābil düşmen

14 Tob-ı hısmından anuñ havf gerekdür zinhār
İstemez cenge ne barūt ne hod ateş-zen

15 Haşyet nîzüñle cümle kabā’îl-i tersân
Havf-ı tîrûñle ‘adûlar idemez mekr u fiten

16 Āb-ı tîguñ ki ola fermān-ı Hudā’dan cārī
Ne Muṭahhar ḳala pāk olmaduķ ey şeh ne Yemen

17 Çîn idüp ḳaşların āhū gibi ḳanlar yudalar
Haber-i maḳdemüñ alduķda dilîrān-ı Hutem

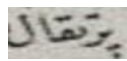
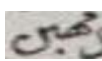
18 Ḳorḳum oldur ki ‘aḳîḳüñ ḳomaya rağbetini
Tîḡ-i hūn-rîzüñ-ile ‘ayn-ı ‘adūdan dökilen

19 Hurd idüp mağzını yelmāni ile her nîze
Serzenişler çeke her gülle mişāl-i haven

20 Gidere zulmet-i ‘iṣyānını ten hānesinüñ
Nāveküñ aça aça cism-i ‘adūya revzen

21 Raḡş-ı tîr üzre gören heybetüñi rûz-ı veḡā
Bulamaz hāne ‘adem mülki gibi bir me’men

22 İ’tikādum bu durur şavletüñi gūş idicek

 ide ol eṭrāfda terk-i

23 Cism-i bî-rûh durur mülk-i Yemen zatuñsuz
Ne şafâlar süre rûhına qarîn olsa beden

24 Unudıldı bulalı nām-ı şerîfün şöhet
Mîr-i mîran olan âşhab-ı sa‘âdet ezmen

25 Dilerüm hâkim-i Mısr eyleye Allâh seni
‘Ahd-i Yûsuf’ daki teşrîfi göre bu mesken

26 Bu sa‘âdet ki saña virdi Hudâ Sultânum
Nola ‘Âlî kuluñı luţfla eylersin şen

27 Hâk bilür lâf u güzâf eylemezin zerre kadar
Kendüme medh ü şenâñı bilürin farz u sünen

28 Her ne maşşûd idinürseñ ide Bârî yârî
Hâtıruñ hurrem ü handan ola gûyâ gülşen

29 İltifât-ı şeh-i devrân-ile mümtâz olasın
Vardıguñ gibi naşîb ola saña feth-i Yemen

KAŞİDE-İ MERHÛM ‘ÂLÎ EFENDİ

(Mefâ ‘îlün / Mefâ ‘îlün / Mefâ ‘îlün / Mefâ ‘îlün)

1 Bi-hamdillâh ki her let yirsin ey dil dâl-ı devletdür
Ġazānuñ zaḥmeti rahmet belâsı ‘ayn-ı ‘izzetdür

2 Şaḫın hîç yüz çevirme zaḥm-ı tîĝ u darb-ı hançerden
Muḥanneşlik yaman işdür oñulmaz bir cerâhatdur

3 Ḥamiyyetlü olan zâtun ḥimāyet eylemez bunda
Erenler ḥaḫkı-içün ğayret-i dîn özge ğayretdür

- 4 Ögünmek bilmezsin lâf urmazın vâllahi vâllahi
‘Azîminden dönenler er degül meydânda ‘avretdür
- 5 Ölenler vâsıl-ı Hakk öldürenler gâzi-i muṭlaḳ
Bu devlet ṭurfa devletdür bu ḫâlet özge ḫâletdür

[46b]

- 6 Kızıl yelkeñlü gâzilerle şahrâlar ṭonanduçca
Ġazâ meydânı gūyâ lâle-zâr-ı bâġ-ı cennetdür
- 7 Dilâverler ki her dem ḳan içerler kâse-i sırdan
Tüfenk ḳundaḳları meclislerinde nuḳl-ı râḫatdur
- 8 Üşerler cenge ṭoblar nâle-i zenbûrdur gūyâ
Şehâdet şehdi şâhum şol ḳadar lezzetlü ni‘metdür
- 9 Şavaş deryâsına ṭalmış zırh giymiş bahâdırlar
Ḳılıç balıḳlarıdur işleri ‘arz-ı şalâbetdür
- 10 Erenler himmetinde aña dir şükrüm ki her laḫza
Enîsim ḳoç yigitler hem-demüm ehl-i şecâ‘atdür
- 11 Nice yıldur ki tir-endâz-ı meydân-ı gâzâyem ben
Ṭurur yaluñ ḳılıç destümde şan şem‘-i hidâyetdür
- 12 Uyandırdum çerâġum ḫazret-i destûr-ı a‘zamdan
Ma‘ârif nûrına müstaġraḳ oldum nice müddetdür
- 13 Du‘â-yı devleti vâcibdür ol zât-ı kerîmüñ kim
İşi luṭf u kerem endîşesi cûd u şecâ‘atdür

- 14 ‘İmād-ı salṭanat dāmād-ı ṣāhenṣāh-ı ‘ālemdür
Vezīr-i muḥterem hem-nām-ı sultān-ı risāletdür
- 15 Dehānı bir ṣadefdür dürr-i ḥikmetle pür olmışdur
Kelāmı bir güherdür luṭf [u] cūdından ‘ibāretdür
- 16 Şu deñlü toğrusıdur pādiṣāh-ı mülket-i Rūm’uñ
Aña nisbet cemī‘-i istiḳāmet heb seḳāmetdür
- 17 Anuñ tedbīridür cārī olan her bir vilāyetde
Bunı idrāk iden eyler bu başka bir vilāyetdür
- 18 Eyā kān-ı kerem emrūñle geldüm ben bu ser-ḥadde
Du‘ā-yı devletüñ göñlümde her laḫza emānetdür
- 19 Meṣūbāt-ı ğazā ser-cümle sultānumdan olmuşdur
Kitābet itdügüm ben bunda emrūñden kināyetdür
- 20 Gehi tīgumla keskinlikler itdüm kār-zār içre
Gehi ḥidmetde kārüm ḥāme gibi istiḳāmetdür
- 21 Ferāmuş eyleme ‘Ālī ḫuluñ devletlü başuñ-çün
Ne var ednā-ise ammā sezāvār-ı ri‘āyetdür
- 22 Ḳanı nā-çār ḳaldum derdüme bir çāre eylerseñ
Mürüvvetdür fütüvvetdür ri‘āyetdür ‘ināyetdür
- 23 Meded dirlik diyü beñzüm şarardı ḥaste-ḥāl oldum
Ḳaṣīdem kağıdı beñzer ki za‘fumdān ‘alāmetdür
- 24 Der-i devletde maḥlūl eksük olmaz ḥāşılı şāhum
Murādum derdüme tīmāra ḳābil bir ze‘āmetdür

- 25 Yıkılmış gönlümü yab dirlik-ile anı ihyā kı
‘İmāret böyle ser-ḥadd yirde ḥaḳḳa kim kerāmetdür
- 26 Ne cüz‘idür ze‘āmet ḥāşıl olmak baña sulṭānum
Emīn-i deftere farḡa ki bir ednā işāretdür
- 27 Hudā ehl-i cihāduñ cehdi gibi ‘ömrüñ artursun
Ki zātuñ seyf-i Ḥaḳ’dur ḳat‘ı-ı ehl-i ḡelāletdür

[46bh]

KAŞİDE-İ MERḤŪM ‘ABDŪ’L-BĀḲĪ EFENDİ

(Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün)

- 1 Leb-i la‘lin ḥayāl it gūşe-i ‘uzletde pinhān ol
Dilā hem kân-ı gevher kı l özün hem gevhere kân ol
- 2 Ḳo emvāc-ı belā gelsün naşibin rüzgār alsun
Derünüñ derdini keşf itmesün deryā-yı ‘ummān ol
- 3 Düşer bir ‘uḳdeye gāhī küdüret kesb ider tāli‘
Gerekse mäh-ı tībān ol gerek mihr-i dıraḡşān ol
- 4 Eger taḡsıl-i derd itdünse düş kūy-ı ḥarābāta
Seni genc itdiler çünküm muḳīm-i künc-i vīrān ol
- 5 Toḳınsa tīr-i miḡnet ger mübāḡāt-ile gögsün ger
Şoyunduñ ‘arşa-ı rindāne girdün merd-i meydān ol
- 6 Zamāne eylemez ḡürmet amān virmez dem-i fursat
Gerek dervīş-i dil-rīş gerek şāh-ı cihān-bān ol
- 7 Yüzün ey gönçe-leb dürme bize cevır eyleyüp ṭurma
Açıl gül gibi ḡandān ol şālın serv-i ḡurāmān ol

- 8 Nola hürşîd-veş başuñ göge irdiyse hüsni içre
Ser-efrâz-ı cihân ol çâre-sâz-ı derd-mendân ol

[47ah]

- 9 Şeref virmez dür ü gevher kemâl olmaz zer ü zîver
Hüner kesb it hüner baħr-i fazîlet kân-ı ‘îrfân ol
- 10 Kâbâ-yı câh-ile âdem geçinsün her kara câhil
Güher göster güher meydân girsün tîğ-i ‘uryân ol
- 11 Yine rûz-ı vişâlinden dem urdı bād-ı şubh ey dil
Kul olduñ nice yıllardur bugün ‘ıyd oldu kurbân ol
- 12 Dilâ âhuñla yakduñ mülket-i Rûm’ı nedür derdüñ
Gedâ-yı kûy-ı yâr olmak dilerseñ Mısr’a sulţân ol
- 13 İrişdükçe seħergâha münâcât eyle Allâh’a
Du‘â-yı devlet-i şâha du‘â-gûy [u] şenâ-hân ol
- 14 Degülsin medħine kâdir ne deñlü tutsalar mâhir
Gerekse Rûm’da Bâķî ‘Acem mülkinde Selmân ol

[46b]

KAŞİDE-BEÇÇE-İ MERHÛM BÂĶİ EFENDİ

(Fâ ‘ilâtün / Fâ ‘ilâtün / Fâ ‘ilâtün / Fâ ‘ilün)

- 1 Cân virirdüm cevher-i cân istese cân eger
Bezî iderdüm yolına zî-kıymet olsa cân eger
- 2 ‘ıyd ü gül hem-şoħbet oldu cām-ı zer şundı hilâl
Göklere çıksa yiridür na‘re-i mestân eger

- 3 Aldanurdum gül-bün-i ‘ömrüñ yüze güldüğine
‘Ahdine tursa zamāne dönmese devrān eger
- 4 Hār u zār olmazdı bülbül hāre yār olmazdı gül
‘Aksine devr itmeyeydi günbed-i gerdān eger

[47a]

- 5 Ağlamazdum zaḥm-ı hārından bu fānī gülşenüñ
Bir güle baksa hele ol gonçe-i ḥandān eger
- 6 Cū‘ u zillet derdidür eṭfālî giryān eyleyen
Ağlamazdı tıfl-ı dil olsa elinde nān eger
- 7 Çarḥ kim bî-daḥl ola mevcūd olan nā-būd olur
Olsa mālūñ fi’l-meşel maḥşül-i baḥr u kân eger
- 8 Lā-cerem bir gün zemīn-i ḥuşk olur deryā-yı Nīl
Menba‘ından yağmasa bir nice dem bārān eger
- 9 Derd ü miḥnet çekme dergāhında ey Bākī yūri
‘Arza kıl bilmezse ḥālūñ ḥazret-i sultān eger
- 10 Feyz-i envār-ı kef-i zer-baḥşı besdür ‘āleme
Akamaz olsa menba‘ından rûz u şeb bārān eger
- 11 Kaşr-ı kadrūñ āsmān eyler olursa dest-gīr
Himmet-i vālā-yı şāhenşāh-ı ‘ālī-şān eger
- 12 Bir gedā mihmānıyuz lāyık görürse ḥukm anuñ
İşigūñde nāna muḥtāc olduḡın mihmān eger
- 13 Gelmeye bir daḥı dehre mişli biñ sa‘y itseler

Heft aħter nüh-felek yanınca çār-erkān eger

- 14 Nüh ‘ömrin virsün Allāh’um haṭādan şaķlasun
Yıķsa bünyād-ı sarāy-ı ‘ālemi tūfān eger

KAŞİDE-İ BAKİ EFENDİ BERĀY-I SULTĀN MEĞEMMED HĀN

(Mef’ūlü / Fā’ilātü / Mefā’ilü / Fā’ilün)

- 1 Hüsnuñ ziyāsı pertev-i nūr-ı kıdem gibi
Rüşen cemālūñ āyinesi şubh-dem gibi
- 2 ‘Ālem harīm-i hürmet-i kūyuñda muḥterem
Vaşluñ harām ‘āşıķa şayd-ı Harem gibi
- 3 Çeşmüm devāt-ı sürhe dönüp hūn-ı eşk-ile
Cismüm boyandı ķana ser-ā-pā ķalem gibi
- 4 Derdüm hisāba gelmedi kıldum muḥāsebe
Gözyaşı dāne dāne dökildi raķam gibi
- 5 Sen sağ ol ey vişāli ḥayāt-ı cihān olan
Ben bu firāķa döymeyem āḥir ölem gibi
- 6 Bakī ne ğam penāhuñ ola rūzgārda
Sultān Meḥemmed ol şeh-i şāḥib-kerem gibi
- 7 Meşhūr bezm-i devlet-i şāh-ı yegānede
Ṭab‘uñ şafā-yı meşreb-ile Cām-ı Cem gibi
- 8 Ol şeh-süvār-ı ‘arşa-ı iķbāl [ü] baḥt kim
Şāḥān-ı dehr atı öñünce ḥadem gibi
- 9 Kadr-i bülend ü cāh-ile mümtāz u ser-firāz

Hayl-i mülük-ı ‘âlem içinde ‘âlem gibi

10 Hâk’-dan niyâzum ol ki ‘adûyı zamānede
Râhat yirini bulmaya kûy-ı ‘adem gibi

11 Āsīb-i rûzgār-ı hazāndan emīn ola
Gülzār-ı ‘ömr ü devleti bâğ-ı İrem gibi

12 Pā-māl-i esb-i devleti küffār-ı hāksār
Hākān-ı Çīn muṭī‘-ola şāh-ı ‘Acem gibi

13 Kesr-i ‘adū vü feth-i memālik ‘ale’-d-devām
Gürz-i girānı kelle-i düşmende zām gibi

[47b]

**KAŞİDE-İ ‘ABDÜ’L-BĀKĪ EFENDİ BERĀY-I MERHŪM SULTĀN
MEHMMED HĀN**

(Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün)

- 1 Bi-ḥamdillāh refīk oldı yine tevḥīk-i Rabbānī
Muẓaffer kıldı sultān-ı cüvān-baḥt-ı cihān-bānı
- 2 Kudūm-ı şāh-ile ḥalkuñ bugün başına gün toğdı
Yine tāb-ı rikābından cihanı kıldı nūrānī
- 3 Eşi‘a bāl ü per oldı güneş zeyn itdi etrāfın
İrem ṭāvūsı gibi şubḥ-dem gösterdi cevḫānı
- 4 Yine ol sancağ-ı zerrīn-ser ü sīmīn-ḳabā kıldı
Livā-yı şubḥ-ı nūrānī gibi rüşen bu eyvānı
- 5 Cihān emn ü emān oldı yine şemşīr-i pülādın

Belā Ye'cūcine sedd eyledi İskender-i şānī⁸⁴

6 Yıkıldı hānmān-ı bahtı ber-bād oldu a'dānuñ
Revān oldu nesīm-i fetḥ-ile taht-ı Süleymānī

7 Bisāt-ı emni baş itdi basīt-i arza ikbālī
Ne deñlü kılsa ta'zīmi felek ol şāha erzānī

8 Dür ü gevher nişār itsün yolına ebr-i bārānī
Ser-ā-ser atlas u dībā döşensün mihr-i rahşānī

9 Güneşdür tal'atı gūyā cihāndan def' u ref' itdi
Zalām-ı zulm [u] 'udvānı dalāl-i küfr ü 'işyānı

10 Şeh-i kişver-sitān Sultān Meḥemmed Hān-ı Ġāzī kim
'Adūnuñ 'ırkını kaṭ' eyledi şemşīr-i bürrānı

11 Süleymān gibi ḥaşr oldu livāsı zıllına 'ālem
Ziyāde leşker-i mūr u melaḥdan ādem oğlanı⁸⁵

12 'Adūyı dil-figār itdi peleng-āsā şikār itdi
Muḥaşşal āşikār itdi neberd-i Şīr-i Merdānı

13 Didi Behrām-ı düşmen-kām gördi darb-ı şemşīrin
Koluña kuvvet ey rüz-ı veğānuñ merd-i meydānı

14 Şüreyyā şanmañ üstinde görince şīr-i gerdūnı
Atıldı āsmāne kūhsār-ı qahrı kaplanı

⁸⁴ Kehf Suresi, 18. ayete telmih yapılmıştır.

⁸⁵ Neml Suresi, 17. ayete telmih yapılmıştır.

- 15 Elinden şol kadar düşmen yimişdür bozdoğanı kim
Kızıl elmadan eyvā kobdı nā-geh işidüp anı
- 16 Çalındı kūs lar tabl u neķāra virdi āvāze
Dügün bayrām idi gūyā guzāta cenk meydānı
- 17 Kimi şemşir-bāz oldu kimi cān-bāz bu halkuñ
Temāşā eyleseñ ol günde görseñ hāl-i insānı
- 18 Ser-encām-ı ‘adū āhir ne hāle irişür dirken
Hezārān kelleler tūb itdi nā-geh çarhı çevgānı
- 19 Dilāverler oyunlar oynadı ol gün ki küffāre
Gören bāzīçe-i taķdīrūñ oldu deng ü hayrānı
- 20 Çıķup yelkenlüler Rūmī siperden bādbānlarla
Yine gösterdiler cūş u hurūş-ı baħr-i ‘ummānı
- 21 Neheng-āsā dilāverler ‘adūyı yutdılar gitdi
‘Aceb deryāyımış haķķā bu leşker-gāh-ı ‘Oşmānī
- 22 Ser-i bī-mağz-ı düşmenden fezāda kāseler tıldı
Sibā‘-ı kūh u deşte kıldılar tertīb-i mihmānī
- 23 Meger kim uğramış gerdūn öñünde seyl-i hūn içre
Şafaķ şandı şebān-geh halk dāmānındaki kanı
- 24 Dem-i a‘dā ile deşt-i cihānı lāle-zār itdi
Sipāh-ı berķ-reftār-ı Tatār’uñ tır-bārānı
- 25 Hudāvendā sen ol İskender-i pākīze-meşrebsin
Aķıtdı tab‘-ı pākūñ ayagına āb-ı hayvānı

26 Ne cünbiş kıldı kim āhir dil-i düşmende yir itdi
Meger gösterdi ol nīze hırām-ı kıdd-i hūbānı

27 Mişāl-i halka-ı zūlf-i girih-gırūn ham-ender-ham
Biri birine koydı tīg-i kahruñ kāfiristānı

[48a]

28 Licāmuñda sitām olmak yaraşur çarhuñ ecrāmı
Semendūñ sīne-bendinde gül-i zer mäh-ı tībānı

29 Bilürsin anı murğ-ı beyza-ı pūlād-ı nuşretdür
‘Aceb mi dāne düşerse elinde tīg-i bürrānı

30 Hemān āyīne-i sırr-ı Hudā’dur tab’-ı şāhāne
Müberrā gıll u gışdan kalbi şāf u sāde sultānī

31 Mücellā sīnesi āyīne-dār-ı şāhid-i gaybī
Muşaffā hātırı şüret-pezīr-i rāz-ı pinhānī

32 Hemān oldur murādum senden ey Keyhüsrev-i şānī
Ki gūş-ı hūşa mengüş eyle dürr-i pend-i pīrānı

33 Sikendersin karīnuñ feylesofān-ı cihān olsun
Hakīmān-ı zamāne hīçe saymaz şahş-ı nādānı

34 Niyāz it Hakk’a ey Bākī vücūdın hıfzı ide Bārī
Haṭālardan nigehdār ola ol dārā-yı devrānı

35 Hudāvendā Hudā ol zāt-ı pāke hırz-ı cān olsun
Du‘ā-yı müstecāb-ı tāt’ifān-ı ‘arş-ı Raḥmānī

36 Belā girdābına şalsun ‘adūñı nā-bedīd itsün

Fenā deryāsına ğark eyle Fir‘avun u Hāmānı

- 37 Hemīşe feth-i firūzı livāñā iltivā itsün
Kapuña iltica kılsun cihānuñ hān u hākānı

KAŞİDE-BEÇÇE-İ BÂKİ DER-HAKK-I SULTÂN MEHMMED HÂN

(Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün)

- 1 Cihān bāğına virdi revnağ-ı firdevs-i a‘lāyı
Temāşā eyle şun‘-ı Hāzret-i Bārī Te‘ālā’yı
- 2 Uyandur çeşm-i cānı hāb-ı rāhatdan seher-hīz ol
Çemen bülbülleriyle şubh-dem zıkr eyle Mevlā’yı
- 3 Cihāna zīb ü fer virdi yine meşşāta-ı kudret
‘Arūs-ı nev gibi ārāyiş itdi köhne dünyāyı
- 4 Zamāne hāl-i Hindū-yı benefşe-zīnetin görsün
Nişār itsün Sitānbül’a Semerkand ü Buḥārā’yı
- 5 İrişdi hākten būy-ı buḥūr-ı Meryem eflāke
Mu‘aṭṭar eyledi göklerde dāmān-ı Mesīhā’yı
- 6 Gülün pīrāhen-i Yūsuf gibi çāk oldı dāmānı
Nesīm-i perde-der kıldı meger mekr-i Zelīhā’yı
- 7 Ne mümkin dest-res dāmān-ı vaşl-ı yāre ey Bākī
Felek nā-mihribān düşmen kavī [vü] yār her-cāyī
- 8 Talup ğavvāş-ı dil kıldı derün-ı baḥr-i ḥayretde
Şanur arayı arayı bulam ol dürr-i yektāyı
- 9 Sözin lü’lü-yi lālādan zamāne tutdı zī-kıymet

Neden şah-ı cihān bī-kıymet eyler böyle lālāyı

10 Mehemmed Hān-ı Ġāzī āl-i Oṣmān'ıñ ser-efrāzı
Cihānuñ kār-sāzı ol sezā-yı kār-fermāyı

11 Ziyā-baḥş olsun āfāka cemāl-i 'ālem-efrūzı
Fūrūzān eyledükçe tal'at-ı nevrūz dünyāyı

KAŞİDE-BEÇÇE-İ BAKİ BERĀY-I SULṬĀN MURĀD HĀN

(Mefā 'ilün / Mefā 'ilün / Mefā 'ilün / Mefā 'ilün)

1 Bi-ḥamdillāh ki yāri kıldı ferr-i baḥt-ı sulṭānı
Müyesser eyledi Bār-ı Te'ālā fetḥ-i Şirvānı

2 İrişdi nev-be-nev nuşret o manşūr oldı her nevbet
Muẓaffer eyledi şah-ı cihānı faẓl-ı Rabbānı

[48b]

3 Şehenşāh-ı felek-mesned şeh ü şehzāde ced-ber-ced
Murād ibn Selīm ibn Süleymān Hān-ı 'Oṣmānı

4 Buyur kemter kuluñ şahum irişsün Çın ü Māçın'e
Açup iklim-i Türkistān'ı alsun taht-ı Hākānı

5 Tırāş itdi ser-i a'dāyı bir bir tığ-i bürrānı
Atañ fetḥ itdi kesri-i bilād-ı Berberistānı

6 Ġubār-ı na'l-i esbin dīde-i a'dāya kuḥl itdi
Ne Tebriz'in kodı ceddüñ ne Şirvān ü Şıfāhānı

7 Esās-ı mülki muḥkem kıl kıbāb-ı kadri müstaḥkem
Binā-yı baḥtuña lāzımdur alsunlar Ḥorāsān'ı

8 Du‘āsı Bākī-i üftādenüñ ol kim kıyām itsün
Felekler sakfı tırdıkça binā-yı ‘ömrüñ erkānı

9 Çerāğ-ı kevkeb-i bahtuñ güneşden tāb-nāk olsun
Felekden ser-firāz olsun binā-yı kadrüñ eyvānı

KAŞİDE-İ BAKİ BERAY-I MERHÛM SULTAN MURAD HAN

(Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün / Mefā ‘ilün)

1 Dökilmiş zülf-i müşg-āsā o kadd-i dil-sitān üzre
Döşenmiş sāye-i Tübā bihişt-i cāvidān üzre

2 Görüp bezm-i maḥabbetde vücūdum naḥl-i gül şandum
Ser-ā-pā tāze dāğumdan bu cism-i nā-tüvān üzre

3 Ḥamā’il gibi dā’im dāğ-ı derdüm ‘āşık-ı bī-dil
Kosun baş üstine dirse nola vallāhi cān üzre

4 Ten-i pāki ‘araḫ-rīz olmuş ol serv-i gül-endāmuñ
Dökilmiş kaṭre-i şebnem nihāl-i erguvān üzre

5 ‘İzār-ı nāzenīni pür-ğubār-ı müşg-i Çīn itmiş
Yüz urmuş ḥāk-pāy-ı ḥüsrev-i şāhib-kırān üzre

6 Cihān-ı ma‘delet kân-ı mürüvvet Ḥan Murād ol kim
Vücūdı sāye-i luṭf-ı İlāhī’dür cihān üzre

7 Bahār oldu yine yüzler süre geldi gül ü lāle
Ğubār-ı āsitān-ı kişver-i ḥüsrev-sitān üzre

8 Nişān-ı baht-ı devlet gevher-i kân-ı sa‘ādetdür
Ğubār-ı na‘l-i esbi tāc-ı fark-ı ferḫadān üzre

- 9 Memālik zıll-ı rifʿatde ḥalāyık ḥāb-ı rāḥatda
Cihān āsūde ‘adlinde zamān emn ü emān üzre
- 10 Dili dürr-i ma‘ārifden kefi bezl-i ‘avārifden
Dem-ā-dem eyler işbāt-ı fażilet baḥr u kān üzre
- 11 Zamāne āteş urdı ḥırmen-i a‘dā-yı bed-kīşe
Düşelden şu‘le-i şemşīri Azerbāycān üzre
- 12 Hirāsān oldı a‘yān-ı Ḥorāsān gözleri idi
Şabā gerd-i siyāhın sürmesiyle İşfahān üzre
- 13 Dilerse aqıdur āb-ı revānı ḥāk-i Tebrīz’e
Dilerse ḥāk-i Tebrīz’i döker āb-ı revān üzre
- 14 Ḥarīm-i gülsitān reşk-i Nigāristān-ı Çīn oldı
Zemīn naķşın gören tercīḥ ider şimdi zamān üzre
- 15 Gül ü gönçe yine Rūmī Hıṭā’yı resm idüp süsen
Ser-ā-pā çekdi ḥançer berg-i levḥ-i gülsitān üzre
- 16 Basīt-i ḥāke bir ġarrā bisāt-ı nev şalup āzer
Girihler bağladı bād-ı şabā āb-ı revān üzre
- 17 Muraşşa‘ sāyebānından dökildi ebr-i nīsānı
Dür [ü] yāķūt-ı rümmānī nihāl-i erguvān üzre
- 18 Göñül bağ-ı cihāndan ārzū-yı berg ‘ayş eyler
Felek maḥż-ı ḥayāt- bī-şebāta imtinān üzre

[49a]

- 19 Saña lāzım du‘ā-yı devletinden soñra ey Bāķī

Tevekküldür Hudāvend-i zemīn ü āsmān üzre

[48bh]

KAŞİDE-İ ÜMİDİ BERĀY-I MERHŪM SULTĀN SELĪM HĀN

(Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün)

- 1 Bir şehir kilik-i bedī‘in destine alup revān
Başladı tecdīd-i aḥkāma debīr-i āsmān
- 2 Levḥa-i māhuñ suṭurlābına mihr idüp nazar
Merkez-i çarḥ-ı felekden nice ḥükm idüp beyān
- 3 İrtifā‘ alup kamer ḥayṭ-ı şu‘ā’-ı şemsden
Didi kim gelmiş şeref burcına ḥurşīd-i cihān
- 4 Ya‘ni kılmış salṭanat taḥtına devletle cülūs
Bir şāh-ı şāhib-kırān bir ḥüsrev-i gītī-sitān
- 5 Nice yıllar gözedirken Ḥāce-i Hindū-yı çarḥ
Girdi bir dürr-i girān-māye eline rāygān
- 6 Müşterī-rāy u kamer-rüy u ‘uṭārid-menzilet
Āfitāb-ı salṭanat zıll-ı İlāh-ı Müste‘ān
- 7 Kahramān [u] kaḥṭarān-heybet şeh-i hūşeng-ceng
Pādişāh-ı Cem-ḥaşem ki Ḥüsrev-i şāhib-kırān
- 8 Vāriş-i mülk-i Süleymān Ḥüsrev-i rüy-ı zemīn
Dāver-i Dārā-yı şeh-i Sultān Selīm-i kāmran

[49ah]

- 9 Pāy-ı qadr [ü] rif‘ati māh-ı nev-ile hem-rikāb

Raḥş-ı ‘izz u ḥaşmeti ḥınk-ı felekle hem-‘inān

10 Açmaz ‘anḳālar hümā-yı himmetiyle bāl ü per
İdemez pervāz bāz [u] fikret-ile ḳudsiyān

11 Çarḥ bir ḳandīldür ṭāḳ-ı sipihr-i ḳadrine
Nūrdan anuñ fitilidür meh-i nev bī-gümān

12 Kūngür-i ḳaşr-ı refī‘in yapmağa mi‘mār-ı çarḥ
Destine aldı şu‘ā‘-ı şemsden zer rīsmān

13 Başına toprak koyup meydān-ı ‘adlinde şabā
Āteş-i ḳahrından ister ol şehūñ her-dem emān

14 Rāyet-i nuşret-şi‘ārı serv-i bāğ-ı salṭanat
Mehçe-i Manşūrı olmuş anda şekl-i āşiyān

15 Tīğ-i ḥūn-ālūdīdür bāğ-ı cihānda var-ise
Bād-ı nuşretle egilmiş bir nihāl-i erguvān

16 Meclisinde çekmege çarḥuñ kemān-ı saḥtını
Destine ḳullāb-ı zer almış hilāl-i āsmān

17 Kılmağ-çün raḥş-ı gerdūn-seyrine varın nişār
Hāle-i māh-ı felek dīnārın itdi der-miyān

[49bh]

18 Rif‘at-i ḳadr-i celāl ṭāḳına idüp nazar
Ḳaddin ol reşk-ile iki bükdi rāh-ı kehkeşān

19 Berg-i sūsenden şabā üstine ḥançer debredür
Medḥine ger gonçe-i gülzār açmazsa dehān

- 20 Şahn-ı gülzār-ı veġada ol ser-āmed tūġlar
Bād-ı nuşretle olur her biri bir serv-i ĉemān
- 21 Hüsrevā eyyām-ı ‘adlũnde cihānı hıfz içün
Göz kulaġ olmış nücūmiyle hilāl-i āsmān
- 22 Eyleyüp seyyāre-i iķbāl-i haşmuñdan rücū‘
Kevkeb-i baġt-ı hümāyunuñla itmiş iķtirān
- 23 Rüz-ı meyđān-ı neberdüñde o tır-i şaff-şiken
Āġāz açmışdur ‘adūnuñ kanuñ içmege revān
- 24 ‘Azm ü rezm itseñ peleng-i cāmelerle bebr-vār
Döymeye haşmuñ olursa fi’l-meşel şır-i jiyān
- 25 Āb-ı tıġ-ı hūn-feşānuñda ne ġikmetdür bu kim
Bir dem içinde ider şahn-ı cihān-ı gülsitān
- 26 Mehçe-i rāyāt-ı ġadrũñ bir güzel āyīnedür
Şüret-i fetġ ü zafer andan olur dāyim ‘ayān

[50ah]

- 27 Tārem-i gerdūn ġubār-ı fitneden idüp ġazer
Dāmen-i ĉarġ-ı hümāyunuñ da olmışdur nihān
- 28 Devr-i ‘adlũnde senũñ ey pādişah-ı dādġır
ġapuña zencır ile gelse nola Nüşirevān
- 29 Dest-i gevher-baġşuñ-ile şol ġadar ġaddũñ ‘atā
Ceybini la’l ü cevāhirle nola töldursa kān
- 30 Çok iş eylerdi cihāna şeb-rev-i Hindū-yı ĉarġ

Dīde-i ‘adlūñ eger gözetmeseydi pāsbān

31 Beyza’-i māhı alur ol dem kıanadı altına
Şukka-ı a‘lām-ı kıadrūñ açsa şehper nā-gehān

32 Tūğūñ altun başlu şırma saçlu bir maħbūbdur
Kim hırāmānı olur yanūñca her laħza revān

33 Bir mücevher kāsedür destūñde tāk-ı Keykıubād
Bir delū çāker kıulūñ yanūñda tīg-i Kıahramān

34 Būstān-ı medħūñe akıtmağā āb-ı zülāl
Hāme-i şı‘r-i zıyā-baħşum olupdur nāv-dān

35 Bir şıkāyet var tapuñā rūzgārımdan şehā
Olmışam bād-ı semūm-ı ğuşşadan bād-ı hāzān

[50bh]

36 Kim nāzar eylese rūy-ı zerdūme gıryān olur
Gerçi kim dırler feraħ virür kıulūbe za‘ferān

37 Āsitānuñ var-ıken eflāke baş egmez varup
Mānde-i dūnānı itmez kendūye bār-ı gırān

38 Ey Ümīdī vaķtıdür dılden du‘ā-yı devleti
Hāmeñ eyleser lisān-ı hālle ger tercemān

39 Hāme-i zerkārın alduķça ‘uķārid destine
Māh-ı nev çekdūkce levh-i ķāreme zerrīn nişān

40 Cān gibi hūkmūñ revān olup ser-ā-pā ‘āleme
Olasın her-dem serīr-i ma‘deletde kāmran

- 41 Dilerüm her-dem murāduñ luṭf [u] Ḥaḳ bağışlayup
Devletiyile süresin dünyāda ‘ömr-i cāvidān

[49a]

KAŞİDE-İ ÜMİDİ BERĀY-I MEḤEMMED ÇELEBİ

(Fe ‘ilātün / Fe ‘ilātün / Fe ‘ilātün / Fe ‘ilün)

- 1 Zeyn olup gevher-i jāleyle yine berg-i ḥazān
Şan kırān eyledi Pervīn-ile māh-ı tābān
- 2 Berg-i eşcār-ile şol deñlü leṭāfet virdi
Reh-güzār-ı çemen olsa yiridür kāhkeşān
- 3 Bağladı şāḥ-ı çemen ḳolına bir bāzū-bend
Eyledi bülbul-i gülzāra meger ‘ıḳd-ı lisān
- 4 Eyledi cünd-i şitā milket-i gülzāra hücūm
Görüp ol ḥāleti beñzinde gülün ḳalmadı ḳan
- 5 Revnaḳ-ı faşl-ı bahār eyledi gülzāra vedā‘
Jāleden nergis-i bāğ olsa ‘aceb mi giryān⁸⁶
- 6 Baturup çarḫını dolāb-ı bahāruñ gerdūn
Huşk-leb ḳaldı bugün sebze-i şahn-ı bustān
- 7 Seyl-i bārān-ı şitā gülşene aḳın şaldı
Virdi yağmāya çemen mülkini itdi tālān
- 8 Bād-ı taḥrīk-ile şāḥ-ı çemen-i gülzāra
Neyi var-ise nişār eyledi ḳaldı ‘üryān

⁸⁶ Bu beyit İbrahim Etem Buyruk tarafından hazırlanan *Ümîdî Ahmet Dîvânı* adlı çalışmada bulunmamaktadır.

- 9 D n ğın s  var-iken mezra a-  g l ende
 imdi bir  abbeye k dir deg l a l  m rg n
- 10 B d-   ub -ile t rup c mle k lur g lz ra
Her d ra t oldu g list nda bug n   r-  jiy n
- 11 Zer-ni  n ne  terin aldı ele fa   ad-   emen
  hid-  b  a meger   r z olupdur yerk n
- 12 T r-  b r n olıca  k avs-  felekden n z l
 alk   alk  tenine geydi zır h  b-  rev n
- 13 S sen  n  an erini k ld  ser- -p  altun
Zerger-  fa l-   az n a dı  emende d kk n
- 14 Aldurup c mleten  l t-  bah r n seyle
  ce  a   r-   emen itdi bug n  ayl  ziy n
- 15 M kiy n-  dehr olmasa yirid r ma r r
Ki nice t c-   ur s oldu  emende  alt n
- 16 Uyd   le di  it    nki bu de l  g resiz
 u koyar g l  n n oca ına   ir b r n
- 17 C -be-c  berg-   az n  emse-  zer-k r d r
 ekdi bir t  -  mu aff   emene  b-  rev n
- 18  ev den indi sem   itdi n c m-  e l k
Gird-b d-ile d kel ra   ider evr  -   az n
- 19 Berg-  e   r-   emen d  di bug n  ayl  za  f
C -be-c  oldu  ur   ten-  zerdinde  ay n

20 Reh-i gülzāra döşer berg-i hazāndan dībā
Tā müşerref kıla ol zübde-i a'yān-ı zamān

21 Hâce-i dehr Mehemmed Çelebi kim anuñ
Lāl olur fazl-ı bedī'in göricek ehl-i beyān

22 Halka-i dergehidür mäh-ı nev-i burc-ı 'atā
Āsitānidur anuñ evc-i sipihr-i ihsān

23 'Ālim-i 'ālem-i bālādur egerçi Bircīs
Olımaz evc-i fazīletde anuñla akrān

24 Gördiler sözlerinüñ her biri dürr-i meknün
Didiler tab'-ı güher-rīzine anuñ 'ummān

[49b]

25 Ele pergār-sıfať alsa 'aşā-yı āhen
Kılmaya dā'ire-i fazlını gerdün devrān

26 Şiddet-i bād-ı hazāndan ola ezhārı maşūn
'Āb-ı luťfin kıla ger şahı-ı çemende cereyān

27 Baħr-ı elťāf-ı güher-bārına had yok gördi
Ser-fürü eyledi ğavvāş-ı sipihr-i gerdān

28 Serverā zāt-ı şerīfün gibi bir gevher-i pāk
Daħı 'arz eylemedi 'āleme kān-ı imkān

29 Kerem ü luťfuñ-ile velvele şalduñ dehre
Tolıdur şīt u şadāñ-ile senüñ kevn ü mekān

30 Mihr-ile mäh iki keffe-i zer-kārīdür

Vezn için hāk-i rehūñ gökde kuruldı mīzān

- 31 Görmeye çarhı kıarasını sevād-ı leylūñ
‘Āleme pertev-i luṭfuñ ger ola nūr-efṣān
- 32 Hākde berg-i ḥazān şanma ruḥuñ reşkinden
Götürüp atdı yire kendüyi mihr-i raḥşān
- 33 Böyle her kıatresi olur mıdı dürr-i meknūn
Hāme-i ḥāmuñ eger olmasa ebr-i nīsān
- 34 Hāce-i bağ virüp bir nice bedre altun
Bāddan cevher-i hāk-i rehūñ aldı erzān
- 35 Dal olup şarşar-ı ālāmla şāḥ-ı kıaddüm
Teb-i miḥnetle ḥazān bergi gibi dil lerzān
- 36 Nāle vü āhumı taḥrīre ser-āğāz idicek
Hāme destümde olur ney gibi ol dem nālān
- 37 Egleyen va‘d-i kerīmüñdür anı fī’l-cümle
Yoḥsa eglenmeyüp eylerdi sefer sīnede cān
- 38 Demidür ka‘be-i maḳşūda irem kıapuñdan
Nice bir kıible-nümā gibi olam ser-gerdān
- 39 ‘Avn-i luṭfuñ bu Ümīdī’ye nola olsa zāhīr
Ki odur şi‘r-i füsūn-sāzla şimdi Selmān
- 40 Dest-gīr ol kıoma ayaḳda güzel başuñ-çün
Baḥt-ı bed eylesesün hākile anı yeksān

41 Döndüğince bu cihān bāğına dolāb-ı felek
Āb-ı bārān-ı seḥāb eyledüğince feyeżān

42 Tāze vü ḥurrem olup devḥa-i bāğ-ı ‘ömrüñ
Hoş geçe sāye-i servüñde senüñ ḥalk-ı cihān

KAŞİDE-İ MERḤŪM ÜMİDİ BERĀY-I MERḤŪM ḤĀCE-ZĀDE EFENDİ

(Fā ‘ilātün / Fā ‘ilātün / Fā ‘ilātün / Fā ‘ilün)

1 Mevc urup yatur çemen mānend-i baḥr-i bī-kerān
Pençe-i mercāna döndi şāḥsār-ı erğuvān

2 Nefḥ-i rūḥ itdi gelüp bāğa nesīm-i şubḥ-dem
Kālīb-ı fersüde-i gülzāra virdi tāze cān

3 Bād taḥrīk-ile her süsen zebānın depredüp
Zikr-i Ḥaḳ eyler lisān-ı ḥāl-ile açup dehān

4 Yazdı jengāriyla luṭf āyātını ğarrā çemen
Nergis-i gülzār yir yir ḥāl-ile itdi nişān

5 Gerçi qalmışdı müşevveş dün sevād-ı ḥākde
Şimdi mefhūm-ı çemen çıkdı beyāza bī-gümān

6 Ḥançer-i bürrānını şebnem şuwardı süsenüñ
Kılmağ-içün bülbül-i şūrīdenüñ qanın revān

[50a]

7 Ditriyüp üstine düşse nola ezhār-ı çemen
Bir içim şudur leṭāfetde bugün āb-ı revān

8 Ğonçe peykānını per-tāb itmege bülbüllere

Her nihāl-i gül nesīm-i şubhla oldı kemān

9 Sāyesinde ‘ayş u ‘işret kıılmağa ğılmān-ı bāğ
Her dıraht ezhār-ile kurdı muraşşa‘ sāyebān

10 Mevc urur deryā-yı ahdardur şanasın sebzezār
Beyza-i murg-ı çemen lü’lü şadef her āşiyān

11 Geldi bir dīnārla bāzār idüp Hindū-yı çarh
Aldı dürr-i jāle-i gülşende yine rāyegān

12 Nev-‘arūs-ı nergisün çeşmin mūkahhal kıılmağa
Ġonçe-i zanbağ tutar destinde sīmīn sürmedān

13 Düşdi rüy-ı hāke yir yir berg-i ezhār-ı dıraht
Şan kıyāmetdür dökildi yire necm-i āsmān⁸⁷

14 Ġonçe ceybinden nişār idüp nuķūd-ı jāleyi
Şāhid-i gül bāğda dīnārın itdi der-miyān

15 Kan tutup şāh-ı nihāl-i erguvānı bāğda
Geldi faşşād-ı bahār akıtdı birkaç kaatre kan

16 Kuş dilin söyler çemen şahnında etfāl-i tuyūr
Mantıku’t-tayr öğrenür gülşende murg-ı būstān

17 Yazmağa bu vaşf-ı rengini devāt-ı ğonçeden
Eyledi evrākını gülşende güller zer-feşān

18 Efđal-i devr-i zamān u eşref-i halk-ı cihān

⁸⁷ Tekvîr Suresi, 2. ayete telmih yapılmıştır.

Zübde-i erkân-ı ‘unşur hâşıl-ı kevn ü mekân

- 19 Hâce-zâde fâzıl-ı devrân huceste-rûy kim
Ağzın açsa lâl olur yanında her bir nüktedân
- 20 Tütiyâ-yı reh-güzârı nûr-ı çeşm-i âfitâb
Hâk-i pâyı zîver-i iklîl-i fark-ı ferkadân
- 21 Zannum oldur küngür-i hulûk-ı celâl-i kadrine
Kim yakîn olmaya her bir tâ’ir-i vehm ü gümân
- 22 Ya’ni deryâ-yı sehâ engüşti emvâc-ı ‘atâ
Dest-i gevher-bahşî olursa nola gevher-feşân
- 23 Hüsni-i luţufla nazâr kılmaza açılmaz kitâb
Ele almasa yazılmaz hâme-i müşğîn beyân
- 24 Serverâ ism-i şerîfûnle müşerref olmasa
Şâhid-i ma’nâ ola çeşm-i başîretde nihân
- 25 Barmağıyla hâme-i nâmuñ işâret eylese
Eyleyüp taḥkîk-i ma’nâ her elif ola zebân
- 26 Mîl-i hâmeyle midâduñdan senüñ dest-i kazâ
Çekdi çeşm-i şâhid-i ma’nâyâ kuḥl-ı Işfahân
- 27 Sâ’il-i bezm-i sehâñ olmağla pîr-i felek
Mîhr ü mehden destine girdi bir iki ḳurş-ı nân
- 28 Bezm-i ‘ayşuñda senüñ bir âsmânî süfredür
Kim anuñ sırma dikilmiş pîşgîri kehkeşân

- 29 Ger nem-i bārān-ı lūṭfuñla bula neşv ü nemā
Nev-bahāra irmeye tā ḥaşre dek faşl-ı ḥazān
- 30 Dā'im olmazdı efāzıldan kapuñda izdiḥām
Melce-i erbāb-ı ḥacāt olmasa ol āsitān
- 31 Ṭobṭolu būy-ı 'abīr-ile meşāmm-ı kâ'ināt
Ḥāk-pāyuñdan meger oldı şabā 'anber-feşān
- 32 Tīg-i nazmıyla ma'ānī mülkini fetḥ eyledüm
Ser-fürü itdi gelüp baña bugün gerden-keşān
- 33 Nāvek-i kilik-i bedī'üm destüme aldukça ben
Reşkden ḳaddin kemān itse nola ehl-i beyān
- 34 Tīr-i ḥāmeyle ma'ānī deştinüñ şayyādıyam
Ḳudretüm destindedür şimdi benüm her bir beyān

[50b]

- 35 Feyz-i lūṭfuñ kām-baḥş-iken bu cümle 'āleme
Nā-murād itme Ümīdī bendeñ olsun kāmṛān
- 36 Yıldızı düşkün ziyāde ṭālī'i idbārda
Gerd-i ḡam hergiz göz açdurmaz felek virmez emān
- 37 Āsitānuñ var-iken eflāke baş egmez varup
Minnet-i dūnānı itmez kendüye bār-ı girān
- 38 Cilveler ḳıldukça bād-ı şubḥla şāḥ-ı çemen
Zīnet oldukça şukūf-ile bu naḥl-i gülsitān
- 39 Ḥurrem ü ḥandān olup dā'im bahār-ı devletüñ

Reşkden olsun ‘adūnuñ çihresi berg-i hazān

**KAŞİDE-İ MERHŪM ÜMİDİ BERĀY-I MERHŪM KAĐI-ZĀDE
EFENDİ**

(Mef‘ūlū / Fā‘ilātū / Mefā‘ilū / Fā‘ilün)

- 1 Devr itdi çenber-i felegi mäh-ı nev tamām
Güyā tolandı halka-i bezm-i şafâyı cām
- 2 Çevgān-ı sīmīn urdı kamer toına hilāl
Bu ‘arşa-i felekde bugün tā ki ala kām
- 3 Evrāk-ı ‘ide halle med çekdi arada
Şimden gerü dürülse nola defter-i şıyām
- 4 Çizmekde nışf-ı dā’iresin gurre-i mehūñ
Üstād-ı rüzgār tamām itdi ihtimām
- 5 Atdı kenāra zevrak-ı mäh-ı nevi bu şeb
Beñzer temevvüc itdi bu deryā-yı nıl-fām
- 6 Yā şeb-külāhı gūşesidür oldu āşikār
Behrām-ı çarh eyleyicek nāzla kıyām
- 7 Aldı zamāne destine zer tāziyānesin
Urup ser-i semend-i sipihre gümüş licām
- 8 Yine şokındı farkına bir dāne hūb tel
Beñzer ki bāz-ı çarh şikār aldı vakt-i şām
- 9 Miftāh-ı zerrīn alup ele hāzin-i felek
Kudret hazīnesinden ider halkı iğtinām

- 10 Yarıldı saḡf-ı ḡubbe-i ḡarḡ-ı kühen bu ṣeb
Tābende oldu nūr-ı hüdā ḡalmadı ḡalām
- 11 Günden ṣarardı bām-ı sipihr üzre bir giyāh
Āb-ı seḡāb-ı feyze cihān teṣnedür tamām
- 12 Beñzer görindi ḡalḡa-i fitrākidür yine
Ṣayyād-ı ḡarḡ ṣayd-ṣikār itmede müdām
- 13 Yāḡud felekde zer kemerin bend ider hilāl
Yā ḡāce ḡidmetinde bula ḡadr ü iḡtirām
- 14 Ya‘nī ki Ḳāḡı-zāde Efendi cenābına
Olmaḡ diler hilāl-i felek kemterin ḡulām
- 15 Bāb-ı serāyı ḡalḡasıdur ḡenber-i felek
Ferṣ-i revāḡ-ı rif‘atine mihr ü meh ruḡām
- 16 Bālā-niṣṡın-i meclis-i aṣḡāb-ı zevḡ ü ṣevḡ
Mīr-i kelām-ı bezm-i süḡandan ḡuceste-nām
- 17 Naḡṣ-ı sevād-ı ḡaṡṡı durur nüṣḡa-i emel
Levh-i beyāż-ı ‘ārızıdur levḡa-i merām
- 18 Dürr-i ‘ulūma riṣṡe-i bārīk-i ‘uḡılla
Oldur viren kemāliyile ḡüsn-i intizām
- 19 Bezminde görse mīr-i ṣadr ṣüret-i celāl
Ḥayretten anda ḡalmaya ḡiḡ ḡudret-i kelām

[51a]

- 20 Māh-ı münīr ḡāleden iḡrāmını geyüp

Gösterdi tavf-ı Ka‘be-i kūyına sa‘y-ı tām

21 Halhāl-ı zerdür anuñ ayağında mäh-ı nev
Saķf-ı serāy-ı rif‘atine çarķ gök hamām

22 Şol kim harīm-i kūyına sa‘y eylemez anuñ
Nola olursa aña tavāf-ı Harem harām

23 Gelse yiridür eşigine cerre āsmān
Eyler hemīşe çünki gedāya kerem kirām

24 Cūy-ı seħāsı ile bulur teşneler saķā
Hūy-ı ‘atāsı-ile olur muğtenem enām

25 Yūsuf-mişāl kala mı hīç çāh-ı guşşada
Her kim ki luţfı riştesine kıldı i‘tişām

26 Nola murāduñ üstine seyr itse ħink-i çarķ
Şāhā şunuldı çünki yed-i ķadrüñe zimām

27 Bīdār olursa çeşm-i satāruñ ‘aceb midür
Çünkim virildi saña bugün ķadr ü ihtirām

28 Cām-ı cihān-nümā durur ol tab‘ u şāf u pāk
Bulur nuķuş cümle cihān anda irtisām

29 Gūş eylemezse kimse kelām-ı belīğini
Kilk-i bedī‘üñ urur anuñ cānına sihām

30 Ger reşha-i zülāl-i dehānuñdan irse feyż
Āb-ı hayāt yağdura tā haşre dek ğamām

- 31 Geldi cenāb-ı ‘izzet ü rif‘at-me’ābuña
Almak diler Ümīdī feleklerden intikām
- 32 ‘Ayn u ‘ināyetüñi mu‘īn ü zahīr kııl
Luṭf u kerem zamānı durur ḥāşıl-ı kelām
- 33 Bükdi belini bār-ı ğam-ı ta‘n-ı düşmenān
Ḳaddini anuñ eyledi cevri-i li’ām lām
- 34 Ey dil şikāyeti ḳo gel ihlāş-ı ḥāşla
Eyle du‘ā-yı devletine ihtimām-ı tām
- 35 Gūş-ı sürüş-ı çarḥa du‘ā gevherini aş
Ḳılsun feżā-yı Sidre’de biñ nāz-ile ḥırām
- 36 Alup eline ḥalka-i zerrīn-kemendini
Ḥink-i sipihr-i ser-keşi māh eyledükçe rām
- 37 Ḳadd-i ‘adūñı bār-ı melāl eylesün hilāl
Sen ol hemīşe ğün gibi rif‘atde müstedām

[51ah]

[BAŞLIKSIZ]⁸⁸

(*Mef‘ūlü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün*)

- 1 Demdür nesīm-i şubḥ-ı şafā-baḥş olup vezīd
Reşk-i gül-i behişt ola ğün-gonçe ümīd
- 2 Demdür çemen-sitān-ı maḥabbet güzellenüp
Gülzār-ı ehl-i dil bula pür-revnāk-ı cedīd

⁸⁸ 51ah numaralı varakta bulunan 7 beyitlik başlıksız gazel.

- 3 Demdür ki keşretde olup
Gİtdükçe zîb ü revnağ-ı gülzâr ola mezîd⁸⁹
- 4 Demdür ki bağ-ı nağl-ı rızâ-yı çemensitân
Etrâfa sâye-bağş ola çün sâiebân-ı bîd
- 5 Demdür ki cām-ı bade-i ‘anber-şemīm-i vaşl
Haţırdan itmeye ğam nā-bedîd
- 6 Demdür nikāb-ı çihre-i ümîd ref‘ olup
Ruhsāre-i emel ola pür-nûr u reşîd
- 7 Demdür terennümât gelüp ‘andelîb ü zâğ
Bezm-i çemende eyleye bir faşl-ı nā-şinîd

[51a]

KAŞİDE-İ VEYSİ EFENDİ BERĀY-I ‘ALĪ AĞA

(Fā ‘ilātün / Fā ‘ilātün / Fā ‘ilātün / Fā ‘ilün)

- 1 Müjde kim ser-çeşme-i devletden oldum behre-yāb
Müjde kim aldum nişāb-i kāmranîden nişāb
- 2 Müjde kim bir bezm-i devlet maḥremi oldum k’aña
Eşk-i düşmen bâde-i nāb u dil-i ḥāsîd kebāb
- 3 Kendümi maḥsûd-ı çeşm-i rûzgār itdüm yine
Eyledüm bir dergeh-i gerdün-medāra intisāb
- 4 Ol der-i devlet-penāha bendedür mîr u gedā
Ol der-i cennet mişālûñ çākerîdür şeyḥ ü şābb

⁸⁹ Bu beyitte vezin hataları mevcuttur.

- 5 Ol deruñ ferrāşidür şāh-ı muraşsa‘ tāt-ı şubh
Şa‘şa‘a cārubıdur ferrāşa-ı zer āfītāb
- 6 Būse cāy-ı ser-bülendān-ı sa‘ādetdür o der
Mültecā-yı ercümendān-ı faẓīletdür o bāb
- 7 Ol felek-sā āsitānuñ maṭla‘ü’l-envārıdur
Ṭal‘at-ı ‘ālem-firūz-ı dāver-i gerdün cenāb
- 8 Ol mu‘allā bārgāhuñ çeşme-i ihsānidur
Dest-i deryā feyz-i āgā-yı mürüvvet iktisāb
- 9 Fāris-i cevlān-geh-i devlet ‘Alī Ağa k’odur
Mīr-i aşabl-ı hümāyun-ı şeh-i ‘izzet-meāb

[51b]

- 10 Kāse-i meksūr-ı bezm-i miğfer-i fağfurdur
Na‘l-ı raḥş-ı dīv-i rezmi efser-i Efrāsiyāb
- 11 Rāyet-i iqbāline mihr-i felek ka’īm-makām
Tīg-i düşmen sūzına ḥukm-i kazā nāib münāb
- 12 Dest-i luṭfı bezmde şemşīr-i ḳahrı rezmde
‘Ālemi sīr-āb ider deryāları eyler serāb
- 13 Nār-i dil-sūz-ı ḥased ḥākister eylerdi anı
İtmese rūy-i celālī zühre-i bed-ḥāhi āb
- 14 Virmemişdür devlet-i dünyā ta‘azzum ṭab‘ına
Ḥār u ḥasden bī-kederdür ḳulzüm-i nā-ḳa‘r-yāb
- 15 Ḥalk ṭavḳ-ı ḥidmetüñ pīrāye-i gerden bilür

Mülk-i lutfı şimdi sensin hüsrev-i mālîk rikâb

16 Âh-ı bed-hâhuñ kıbâb-ı kaşruña virmez zarar
Bâddan nüh gûy-ı eflâke erişmez inkılab

17 Beççe-i murğân-ı bâmuñ hem-cenah-ı şâh-bâz
Âsitânuñ segleri hem-pençe-i şîrân-ı gâb

18 Sen o Cemşîd-ı serîr-i kâmrânîsin bugün
Câm-ı gam-fersây-ı bezmünde felek kemter habâb

19 Rağş-ı şarşar pûyeñe gerdûn mûnağkaş-şuğka bend
Kehkeşân sîmîn kılâde mâh-ı nev zerrîn rikâb

20 Zâl-i zer ‘anķâ-süvâr olmış kıyâs eyler gören
Sürdüğünce ablaķ-ı ejder dem-i şarşar şîtâb

21 Vaķt-i lutfuñda zamân-ı hışm u ķahruñda olur
Dest-i der-pâşuñdaki ol hâme-i hâzır cevâb

22 Dostân-ı nîk-hâķa tuķî-i helvâü’l-lisân
Düşmenân-ı bed-zebâna mâr-ı mesmûmü’l-lu‘âb

23 Gülşen-i iķbâle sensin ol gül-i bûlbûl-nevâz
Saña virmiş hırşîd çeşme-i devlet reng ü tâb

24 Gülsün ammâ maţla‘-ı ‘izz ü celâle mâhsın
Mehsün ammâ maşrıķ-ı iķbâl u câķa âfitâb

25 Hâk-rûb-ı sîm-i cârûb harîmüñdür güneş
Hâris-i zerrîn ķûb-ı bârgâhuñdur şihâb

- 26 Zerre-perver-âfîtaba mihr-i ‘âlî-kevkebâ
Ey hîdîv-i kâm-yâb u şaf-der-i devlet-i yâb
- 27 Gitdi mir’ât-ı cebînûmden sevâd-ı ihtiyâc
Hâzin-i gencîne-i luţfuñdan oldum behre-yâb
- 28 Devletüñde hâtem-i mînâ-nigîn alsam ele
Dîde-i a‘dâ-yı nâ-bînâ şanur yâķût-ı nâb
- 29 Künc-i kâşānemde ki âvâz-ı nâ-sâz-ı meges
Gûş-ı hussâde gelür âvâze-i târ-ı rebâb
- 30 Dîde-i hâsid ‘arûs-ı bahtuma îşār ider
Gâh lü’lü-yi hûş-âb u gâh yâķût-ı müzâb
- 31 Kanda varırsam çeker âh-ı şerer-bâr-ı ‘adû
Üstüme bir âsmânı hayme-i zerrîn tınâb
- 32 Baña degdi nevbet-i şemşîr-i nazm olsa nola
Her sözüm çarbü’l-meşel her nâdirem faşlü’l-ķiţâb
- 33 Hâce-i müşkil güşâ-yı tab‘uña ‘arz itmege
Eyledüm mecmû‘a-ı dilden bu nazmı intihâb
- 34 Bağda gülberg-i sır-âb u felekde âfîtab
Tâbiş-i rûy-ı ‘araķ-rîzûñden alup âb u tâb
- 35 Dürr-i dendānuñ leţâfet-baķş-ı la‘l-i âbdâr
Hokķa-ı la‘l-i lebûñ pîrāye-i dürr-i hoş-âb
- 36 Ruķlarıñdan ter düşer gülzârda gülberg-i ter
Leblerüñden bezm-i meyde reng alur cām-ı şarâb

37 Farḳ-ı devlet-mendüñe nūr idüp zerrīn-i tāk
Rūy-ı ‘ālem-sūzuña reng-i ḥayā gülgün niḳāb

[52a]

38 Ağladuḳça reşk-i ruḥsār-ı ‘araḳ-rīzūñle ben
Eşk-i mey-gūnum virür reng-i gül ü būy-ı gülāb

39 Ḥaṭṭ-ı müşgīn cemāl-i dil-peżīrūñ pertevi
Eyledi mecmū‘a-ı ṭab‘um muşavver bir kitab

40 Yandı dünyā āteş-i dil-sūz-ı ‘aşḳuñda senūñ
Ben nice ma‘mūr olam ma‘müre-i ‘ālem ḥarāb

41 Şāh-bāz-ı evc-i istiḡnā görür ‘ālem beni
Ben giriftār-ı ser-i çengāl-i dil-dūz-ı ‘uḳāb

42 İl şafālarda beni raḳḳāş-ı dest-efşān şanur
Ben esīr-i gerdiş-i girdāb-ı derd u ıztırāb

43 Başlasa Veysī du‘ā-yı devletūñ taḥrīrine
Reşḥa-ı aḳlām-ı iḳlīmi ider pūr-müşg-nāb

44 Ol du‘ā kim ‘an-şamīmi’l-ḳalb ola maḳbūl olur
Ol du‘ā kim cān u dildendür aña olmaz ḥicāb

45 Eyleyüp āyine-i pulād-ı gerdūndan güzār
Ḳābe ḳavseyne yeter tīr-i du‘ā-yı müstecāb⁹⁰

46 Eylesün Ḥaḳ iki ‘ālemde o şāḥib-devletūñ

⁹⁰ Necm Suresi, 9. ayete telmih yapılmıştır.

Hil'atin şavb-ı şevāb u meslegin şavb-ı şavāb

KAŞİDE-BEÇÇE-İ VEYSİ EFENDİ BERĀY-I KAPUDĀN PĀŞĀ

(Fā 'ilātün / Fā 'ilātün / Fā 'ilātün / Fā 'ilün)

- 1 Bād-ı luṭf-ile temevvüc itdi deryā-yı kader
Sāhil-i iḳbāle çıkdı bir dürr-i ḥurşid-fer
- 2 Müjde ey cevher-şinās-ı çārsū-yı ma'rifet
Çıkdı bir dürr ki bahāsıdur ḥarāc-ı baḥr u ber⁹¹
- 3 Şehr-i deryā-bārdur devlet-serā-yı şehriyār
Ḥaḳ budur a'lā olur andan çıkan lü'lü'-i ter
- 4 Bā-ḥuşūş ol dürr-i pāke terbiyet-baḥşā ola
Āfitāb-ı himmet-i şāhenşeh-i 'ālī-naẓar
- 5 Kendisi bir dürr-i pāk ammā zamīri baḥrdur
Zāhir olur her gün andan nice biñ dürr-i güher
- 6 Bü'l-'aceb deryādur anuñ ṭab'ı kim andan eger
Dürr ü gevher ki çıkar manẓūm bī-hemtā çıkar
- 7 Dürretü't-tāc-ı sa'ādet ḥazret-i pāşā k'olur
Ḥāk-pāy-ı cevher-i pīrāye-i tāc-ı zafer
- 8 Menḳabet-perdāz-ı şāhenşāh Keyḥüsrev-tebār
Maḥmidet-pīrā-yı Efrīdūn İskender-siyer
- 9 Tāb-ı tīḡi tīre diller ḳalbini pür-ḥūn ider
Tābiş-i ḥurşid ider seng-i siyāhi la'l-i ter

⁹¹ Bu beyit 52ah numaralı varakta “Çıkdı ol der kim odur pīrāye-i iklīl-i feth/Çıkdı ol der kīm odur ārāyiş-i tīḡ-i zafer” şeklinde düzenlenerek tekrar yazılmıştır.

10 Şanmañuz kavs-ı kuzah bāl-i bām-ı çarhdur
Oldı tāvūs-ı mülemma‘ bāl-i kadri cilve-ger

11 Devletüñde kande ikbāl eylesem olur baña
Hāk-i ‘anber āb-ı gevher taşları dürr ü güher

12 Baña hurşid-i cihān-ārā-yı ‘izzet Veysiyā
Şeb-çerāğ-ı nūr-pāş-ı devlet pāşā yeter

13 Devletüñde eksik olmasun başundan dā’imā
Dostānuñ tēc-ı devlet düşmenüñ tīg u teber

ÖZEL İSİMLER VE KAVRAMLAR LÜGATÇESİ

Lügatçe, 11a-52a varaklar arasında geçen özel isimler ve kavramlardan oluşturulmuştur. Ülke isimleri ve kasidelerde ismi geçen memduhlar lügatçe kısmında açıklanmamıştır. Özel isimler ve kavramlar alfabetik sıralamaya göre dizilmiştir.

Lügatçe oluşturulurken Dursun Ali Tökel'in *Divan Şiirinde Mitolojik ve Efsânevi Şahıslar* adlı doktora tezinden, Fatih Köse'nin, *Baytarnâmeler Bağlamında At, Atçılık, At Hastalıkları ve Tedavileri* adlı doktora tezinden; <https://islamansiklopedisi.org.tr> ve <https://www.zdergisi.istanbul/makale/nefinin-hayal-atlari-242> adlı genel ağ adreslerinden yararlanılmıştır.

Hazırlanan lügatçe şöyledir:

Alaca: Farklı bölgelerde kısım kısım bulunan birden fazla renkten meydana gelen atlara verilen isim.

Âyîne-i İskender: İskender'e ait olduğu rivayet edilen efsanevi ayna.

Bâri': Allah'ın isimlerinden biri.

Behrâm: Sâsâniyân sülalesinden, Yezdgird'in oğlu olan ve Behram-ı Gur ismiyle anılan pâdişah.

Behzâd: Divan şiirinde çizmiş olduğu resimlerdeki marifetiyle övülen bir ressam.

Berberistân: Günümüzde Kuzey Afrika olarak adlandırılan yerleşim yerine verilen isim.

Beytü'l-makdis: Müslümanların Kudüs'te bulunan ilk kiblesi, en kutsal sayılan üç mescidden biri, Mescid-i Aksâ.

Beytü'l-ahzân: Divan edebiyatında, Hz. Ya'küb'un oğlu Yûsuf'tan ayrı düştükten sonra hayatını ıstırap içinde geçirdiği ev.

Bircis: Jüpiter gezegenine verilen bir diğer isim.

Burak: Mi'rac gecesinde Hz. Peygamber'i taşıdığı rivayet edilen binek.

Cem: İran'ın mitolojik tarihinde Pişdâdiyan sülalesinden dördüncü padişahı, Tahmurs'un oğlu. Divan şiirinde pek çok farklı özelliğiyle karşımıza çıkmaktadır. Fakat en önemli hususu övgü sembolü ve şarabın mucidi olarak kabul edilmesidir.

Cibril: İlâhî emirleri meleklere ve peygamberlere ulaştıran vahiy meleği.

Dârâ: Şehname'nin ünlü kahramanlarından, Keyâniyan sülalesinin dokuzuncu ve son pâdişahı. Klasik şiirde genellikle ihtişam ve ululuk sembolü olarak geçer.

Ebu Hanife: Hanefî mezhebinin imamı.

Ebussuûd Efendi: 16. yüzyılda yaşamış Osmanlı Şeyhülislamı, hukukçu ve müfessiri.

Eflâtun: M.Ö. 430-348 yılları arasında yaşamış, Sokrat'ın öğrencisi, Aristo'nun hocası olan Yunanlı filozof. Edebiyatta akıl, hikmet ve görüşlerindeki incelik ve isabetle bilinir.

Efrâsiyâb: Efsanevî Turan hükümdarı. Kahramanlık, hükümdarlık ve saltanat sembolü şahsiyetlerden biridir.

Enverî: İran edebiyatının önemli kaside şairi.

Ferîdun: Pişdâdiyan sülalesinin altıncı hükümdarı, Dahhâk'ı mağlup ederek geçtiği İran tahtında 500 yıl hükümdarlık yapmıştır. Adalet, iyilik ve uzun ömürlülüğüyle anılır.

Ferverdin: Celâlî takvimine göre baharın ilk ayına verilen isim.

Feyzî: Ekber Şah döneminin önde gelen şair, âlim ve düşünür.

Firdevsî: İran'ın millî destanı Şâhnâme'nin müellifi.

Furkan: Hakla bâtılı ayırma, bu ayrılmayı sağlayan Allah'ın koyduğu ölçü, gönderdiği kitap; kurtuluş ve zafer gibi anlamlara gelen bir Kur'an terimi.

Hâdî: Allah'ın isimlerinden biri.

Hafız ve Muhteşem: İranlı meşhur şairler.

Hakîm-i Gaznevî: İranlı şair Senâî-yi Gaznevî'ye verilen lakap.

Hallâk: Allah'ın isimlerinden biri.

Hârût: Kur'an-ı Kerîm'de adları geçen ve insanlara sihir öğrettiklerine inanılan iki melekten biri.

Hassân b. Sâbit: Hz. Peygamber'in şairi olarak tanınan sâhabi.

Hâtem-i Tâî: Cömertliği ve yiğitliği ile nam salmış Arapların Tayy kabilesinden olan bir şahıs.

Haydar-ı Kerrar: Savaşlarda gösterdiği başarı ve cesareten dolayı Hz. Ali'ye verilen lakap.

Hazreti Baba Efendi: 16. Yüzyılda yaşamış Osmanlı âlimi, mutasavvıf, şair ve hattatı.

Horasan: İran'ın kuzeydoğusunda yer alan bir bölge.

Huten (Hıta): Çin'in kuzeyi ile Türkistan topraklarına verilen isim. Bu kelime daha çok ahu ve misk ile beraber anılır.

Hız. Ali: İlk Müslümanlardan, Hz. Muhammed'in damadı ve dördüncü halife.

Hız. Osman: İlk Müslümanlardan, üçüncü halife.

Hız. Ömer: İlk Müslümanlardan, ikinci halife.

İsfahan: İran’da bulunan bir şehir.

İyd-ı Nevruz: Bazı toplumlarda 21 Mart’ta kutlanan yılbaşı bayramı.

İrem Bağı: Rengarenk ağaçların bulunduğu, cennete benzetilmek amacıyla yaptırılan eşsiz bahçe. Divan şiirinde sevgilinin bulunduğu mekan olarak kullanılır.

İskender: İslâm tarihinde daha çok efsanevî şahsiyetiyle tanınan Makedonya kralı. Divan şiirinde bahsi geçen İskender, Makedonya kralı Büyük İskender ile Zülkarneyn karışımı bir şahsiyet.

Kahraman: Şehname’de geçen mitolojik bir şahsiyet. Divan şiirinde kahramanlık ve yiğitlik sembolü olarak anılır.

Kelîm: Allah’ın isimlerinden biri.

Kelîmullah: Allah’ın konuştuğu kişi anlamında Hz. Mûsâ için kullanılan tabir.

Keykubat: Şehname’de adı geçen hükümdarlardan biri. Divan şiirinde adaleti yönünden anılır.

Keyvan: Satürn gezegenine verilen bir diğer isim.

Mani: Divan şiirinde daha çok resim sanatındaki maharet ve şöhretiyle anılan ünlü bir din kurucusu ve ressam.

Mehdî: Dünyanın son zamanlarında ortaya çıkıp doğru inancı ve adaleti yeryüzüne hâkim kılacağına inanılan kurtarıcı.

Meryem: Hz. İsa’nın annesi. Divan şiirinde iffet ve itaat simgesi olarak gösterilir.

Mesih: Çeşitli inanışlara göre dünyanın sonuna doğru gelecek olan kurtarıcının ismi. Divan şiirinde Hz. İsa’nın lakabı olarak kullanılmıştır.

Mesnevi: Mevlânâ Celâleddin Rûmî tarafından yazılmış bir eser.

Mevlânâ: 13. yüzyılda yaşamış, Mevleviyye tarikatının kurucusu, mutasavvıf, âlim ve şair.

Mi’râc: Hz. Peygamber’in Mescid-i Harâm’dan Mescid-i Aksâ’ya, oradan da göğe yaptığı yolculuğu ifade eden terim.

Mirrüh (Merih): Mars gezegenine verilen bir diğer isim.

Muhteşem-i Kâşânî: 16. yüzyılda yaşamış İranlı bir şair.

Müşteri: Jüpiter gezegenine verilen bir diğer isim.

Nahid: Venüs gezegenine verilen bir diğer isim.

Nay-ı İsrâfil: Kıyamet kopmadan önce dört büyük melekten biri olan İsrâfil'in üfleyeceğine inanılan ney.

Nerîman: Şehname'de adı geçen ünlü kahramanlardan, Sam'ın babası ve Zal'ın dedesi. Divan şiirinde kahramanlık ve yiğitlik sembolü olarak geçer.

Nizâmî: Fars edebiyatında hamse türünün kurucusu sayılan şair.

Nizâmü'l-mülk: Büyük Selçuklu veziri, Ortaçağ İslâm dünyasının en başarılı devlet adamlarından biri.

Nûşirevân: M.S. 531 ile 579 yılları arasında hükümdarlık yapan, İran Sasani sülalesinden, adaletiyle ün salmış bir hükümdar. Divan şiirinde adaletiyle anılmıştır.

Pervin: Ülker takımyıldızına verilen bir diğer isim.

Refref: Mi'rac gecesinde Hz. Peygamber'i taşıdığı kabul edilen binek.

Rıdvan: Kur'an-ı Kerîm'de "rızâ" anlamında yer alan bir terim; cennetin muhafızı kabul edilen melek.

Rûhu'l-emîn: Kur'an'da Cebrail için kullanılan lakaplardan biri.

Rüstem: Sam'ın torunu, Zâl'ın oğlu, Sührab ve Feramurz'un babası. Rüstem, divan şiirinde kahramanlık sembolü olarak kullanılır.

Sam: Neriman'ın oğlu, Zâl'ın babası, Rüstem'in dedesi. Divan şiirinde kahramanlık sembolü olarak kullanılır.

Selmân: 16. yüzyılda yaşamış İranlı şair.

Sıddîk-i Atîk: İlk halife Ebû Bekir'e verilen lakaplardan biri.

Sidre: Hz. Peygamber'in Mi'rac Gecesi'nde çıktığı inanılan mekanın ismi.

Süreyyâ: Arap, Fars ve Türk edebiyatlarında daha çok mecaz ve teşbih unsuru olarak zikredilen parlak bir yıldız kümesinin ismi.

Şebdîz: Şehname kahramanlarından Hüsrev-i Perviz'in meşhur atının ismi.

Şirîn ü Şabur: Hüsrev ü Şirîn adlı mesnevinin kahramanlarının isimleri.

Toru: Vücudu kaplayan tüylerin al tonlarında, yelenin ve kuyruğun ise siyah olduğu atlara verilen isim.

Tûbâ: Cennetteki bir ağaçla ilişkilendirilen Kur'an terimi.

Urî: 16. yüzyılda yaşamış İranlı şair.

Utârid: Merkür gezegenine verilen bir diğer isim.

Ye'cuc: Nuh peygamberin evlatların Yâfes'in soyundan oldukları rivâyet edilen bir kabilenin ismi. Şiirde genellikle keder ve gam kavramlarını Ye'cûc'a benzetmişlerdir.

Zühal: Satürn gezegenine verilen bir diğer isim.

Zühre: Venüs gezegenine verilen bir diğer isim.

Züleyha: Yûsuf kıssasının kadın kahramanı.

MESTAP TABLOSU

Bu tabloya 11a-52a varaklar arasındaki şiirler alınmıştır. Şiirler varak numarasına göre sıralanmıştır.

Yer. No.: Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 3424 Numaradaki Mecmû'a-i Kasâ'id

Varak Numarası	Mahlas	Matla Beyti	Makta Beyti	Nazım Şekli Nazım Birimi	Vezin	Açıklamalar
11a	Nizâmî	Ne deñlü cevır iderseñ de dirim 'ömrüñ ziyâd olsun Tek şıhhatde tab'ıñ hurrem u qalbüñ de şâd olsun	Nizâmî gâmi degül şî're ne deñlü [...] bî-rağbet Gele bir vâkı kim bâzâr-ı [...] olsun	Gazel - 9	.--- / .--- / .--- / .---	
11b – 12b	Haylî	Vechi var teşne-i âb-ı keremüñ olsa cihân Ki yüzüñ şuyına hâlk oldı senüñ kevn ü mekân	Ola şol nesne ki 'âşilere yarın düşvâr Anı Hâyilî kuluña kıl keremüñden âsân	Kaside - 68	..-- / ..-- / ..-- / ..--	
11bh	Mantikî	İsterse söyünsün felegüñ meş'al-i mâhı Dünyâya yeter sinemizüñ şu'le-i âhı	-	Gazel - 3	--. / .--. / .--. / .--	Gazel Mantıkî divançesinde 7 beyittir ancak mecmuaya 1, 2, ve 6. beyitleri alınmıştır.
11bh	Bilinmiyor	Kemâle vâsıl olan mürşid irşâd olmak ister mi alan dervîş nâ-şâd olmak ister mi	-	Gazel – 4	.--- / .--- / .--- / .---	Okunamayan kelimelerin bulunduğu varaklar EK kısmında verilmiştir.
12ah	Sûzî	Yanılduñ ey dil-i gâmi-dîde âbâd olmağı kime Huşûşa ehl-i dilsin gâmdan âzâd olmağı kime	Şikâyet itme ey Sûzî yeter bu çarh-ı kec-revden Umürüñ ta'rîz ile nâ-şâd olmağı kime	Gazel – 5	.--- / .--- / .--- / .---	Okunamayan kelimelerin bulunduğu varaklar EK kısmında verilmiştir.

12ah	Nizâmî	Ne bildin zevk-i 'ışkî 'âşık-ı cānane oldun mı Ne añlarsın şarābın neş'esin mestāne oldun mı	Yem-i 'irfāna taldum diyü da'vā eyledük ammā Nizāmî gibi sen de nā'il oldun mı 	Gazel - 9	.--- / .--- / .--- / .---	Okunamayan kelimelerin bulunduğu varaklar EK kısmında verilmiştir.
12b – 13b	Ganizāde Nādirî	Ey şeh-i 'izzet-penāh-ı taht-gāh-ı mışr-ı dîn Hıdmetünde bir hāmām-nāme bir rūhü'l-emîn	Hil'at-ı hullet be-ber iklîl-i maḥbûbî be-ser Cāh-ı devletdür yesār u nāz ni'metdür yemîn	Kaside – 63	-.-- / -.-- / -.-- / -.--	
14a-15a	Nef'î	Bārekallāh zihî raḥş-ı hümāyûn sīmā Ki ḳomuş nāmını sultān-ı cihān bād-ı şabā	Rā'iz-i baḥtî ola raḥş-ı Murād üzre süvār Hıfz ide zāt-ı şerîfini ḥatādan Mevlā	Kaside – 82	..-- / ..-- / ..-- / ..--	
15b	Makālî	Viren kemāl-i şeref şîve-i Hudā-dāda 'Uṭārid-i felek-i cūd Tāc Beg-zāde	Cihānda devlet ü 'izzetle pāyidār olsun Ḳabûl ola bu du'āmız ḥuzûr-ı Mevlā'da	Kaside - 29	.--- / .--- / .--- / .---	
16a-16b	Bâkî	İtdi şehri şeref-i maḳdem-i Sultān-ı cihān Reşk-i bāğ-ı İrem ü ḡayret-i gülzār-ı cinān	Ḳılıcuñ üstün ola niteki tîğ-i ḥurşîd Sāye-i saltānatuñda ola āsûde cihān	Kaside - 40	..-- / ..-- / ..-- / ..--	
16b-17b	Bâkî	Hengām-ı şeb ki küngüre-i çarḥ-ı āsmān Zeyn olmuş-idi şu'lelenüp şem'-i aḥterān	Bezmünde baḥt sākî vü iḳbāl hem-nişîn Cām-ı sipihr sāğar-ı pülād-ı zer-nişān	Kaside – 40	-- / --. / --. / --.	
17b-18a	Bâkî	Ağardı berf-ile yir yir çemende cism-i nihāl Niteki penbe-i dāğ-ile sîne-i abdāl	Cihān musaḥḥar-ı fermān ola murādātuñ Müyesser eyleye dā'im müyessirü'l-āmāl	Kaside - 33	.--- / .--- / .--- / .---	
18ah-19bh	Nev'î-zāde Atâyî	Sepîde-dem ser-i kuh-sārda zalām-ı ḡulām Duḥāne döndi ki kıış başduğın ider i'lām	Hemîşe ḥalk-ı cihān ola zîr-i destünde Mişāl-i pençe-i ḥurşîd bezlûn ola müdām	Kaside - 34	.-.- / .--- / .-. / .-	
18a-18b	Bâkî	Bāğa reşk itse revā ravza-ı firdevs-i berîn Şol ḳadar zînet ü fer virdi meh-i Ferverdîn	'Andelîbān-ı gülîstān-ı ḥoş-elḥān-ı şenā İdeler medḥûn ile ḥoş nağamāt-ı rengîn	Kaside - 36	..-- / .--- / ..-- / ..-	
18b-19b	Bâkî	Gülşene altun varaklar zeyn idüp bād-ı ḥazān	Mesned-i rif'atde genc-efşān-ı iḥsān ol müdām	Kaside - 33	.-.- / .--- / .-. / .-	

		Güyyiā zer-kūblar dükkānı oldı gülistān	‘Ömr ü devlet pāydār iqbāl ü ‘izzet cāvidān			
19b	Şeyhülislām Yahyâ	Gül olmasun mı hürrem ü handān u şād-mān Meyl itdi gül tonanmasına şāh-ı kāmran	Gülzār-ı devletün ola şād-āb dā’imā Her dem bahār ola nitekim gülşen-i cihān	Kaside - 23	-- / -- / -- / --	
20a-20b	Mevcî	Dehinde olmasa miftāh-ı hāmd-ı hāl-ı yektā Açılmazdı dilā gencîne-i ne-küşüde-i ma’nā	Cenāb-ı Hāzret-i āmuz-gāra hāmd-ı bī-encām Dağı rūh-ı Resūlullāh’a teslimāt lā-yuhşā	Kaside - 30	--- / --- / --- / ---	
20b-21a	Nef’î	‘Ukde-i ser-rişte-i rāz-ı nihānīdur sözüml Silk-i tesbīh-i dürr-i seb’u’l-meşānīdur sözüml	Her dem endişemden olsun rūhına yüz bin selām ‘Arşa dek işāle peyk-i rāygānīdur sözüml	Kaside – 43	-- / -- / -- / --	
21a-21b	Nef’î	Merhabā ey hāzret-i şāhib-kırān-ı ma’nevī Nāzım-ı manzūme-i silk-i le’āl-i meşnevī	Her dem olsun rūh-ı pākīne du’ā-yı bī-hisāb Evliyādan tā ki hālī olmaya dünyā evi	Kaside - 18	-- / -- / -- / --	
21b-22b	Nef’î	Bahār irdi yine düşdi leṭāfet gülsitān üzre Yine oldı zemīnün luṭfī gālīb āsmān üzre	Bula zāt-ı şerīfünle serīr-i saltanat revnaḳ Ola devründe hāḳ āsūde dehr emn ü emān üzre	Kaside - 52	--- / --- / --- / ---	
22b-23b	Nef’î	Sūhan oldur ki bilā-vāsıta-i ṭab’-ı selīm Ola maḳbūl-ı dil-i nādire-sencān-ı fehīm	Midhat-ı zātını fīkr itmeyen ehl-i ṭab’uñ Ola endişesi nāhīd-i felek gibi ‘aḳīm	Kaside - 60	-- / --- / --- / --	
23b-24b	Nef’î	Ne şüret bağladı seyr eyle hüsni sun’-ı Yezdānı Ki ma’nāsını fīkr ittikçe alur ‘aḳl-ı insānı	Fürüg-ı kevkeb-i iqbāl ü baḥt eylesün her dem Cihānı āfitāb-ı ‘ālem-ārā gibi nūrānı	Kaside - 53	--- / --- / --- / ---	
24b-25b	Nef’î	Te’ālallāh zihī ḳaşr-ı bülend eyvān-ı halkārī Yed-i beyzā-yı ḳudretdür meger kim dest-i mi’mārı	Şafālar eyleye dā’im o ḳaşr-ı ‘ālem-ārāda Kederden pāk olsa dā’im dil-i āyīne-girdārı	Kaside - 59	--- / --- / --- / ---	
24ah-26ah	Nef’î	Şafder-i ma’nā dil-i sāhib-kırānımdur benüm Tıḡı şemşīr-i cihāngīr-i zebānumdur benüm	Şād u kām olsun serīr-i saltanatda rüz u şeb Bu du’ā şām u seher vird-i zebānumdur benüm	Kaside - 43	-- / -- / -- / --	

25b-26b	Nef'î	Esdi nesîm-i nev-bahâr açıldı güller şubh dem Açsun bizim de gönlümüz sâkî meded şun câm-ı Cem	Tâ kim cihân ma'mûr ola geh emn ü geh pür-şûr ola İkbâl-ile mesrûr ola ol Hüsrev-i vâlâ himem	Kaside - 39	--. / --. / --. / --.	
26b-27b	Nef'î	Ėamzeñ ne dem ki tîğ çeküp hûn-feşân olur 'Uşşâk-ı dil-figâra ecel mihribân olur	Dönsün felekde sâğar-ı iğbâli Ėün gibi Tâ aña dek ki âĖir-i bezm-i cihân olur	Kaside - 72	--. / --. / --. / --.	
27b-29a	Nef'î	Yine irişdi temûz oldu cihân pür-tef ü tâb Girdi bir ĖilĖate hep âteş ü bād-âb u türâb	Rûz-ı nevrûz gibi Ėurrem ola her rûzı Görmeye tâb-ı temûz-ı Ėamı târ u zi- Ėisâb	Kaside - 66	..-- / ..-- / ..-- / ..--	
29a-29bh	Nef'î	Ol nûkte ki endîşesi taĖĖîĖ-nümâdur Mażmûn-ı ĖaĖ-ı dilberi ferĖunde-liĖâdur	Ėün başına bir müjde-i lutf irişe ĖaĖ'dan Zâtuñ o Ėadar devlete ĖaĖĖâ ki sezâdur	Kaside - 52	--. / --. / --. / --.	
30ah-32ah	Nef'î	Her ne fitne kim zuhûra Ėayyiz-i imĖân bulur Vech-i imĖân-ı zuhûra ol ĖaĖ-ı fettân bulur	Gülşen-i iğbâli ser-sebz ola tâ kim rûzgâr Gül gibi bağ-ı cihânı Ėurrem ü Ėandân bulur	Kaside - 40	..-- / ..-- / ..-- / ..--	
30a-31a	Nef'î	Şanmañ ki felek devr ile şâmı seğer eyler Her vâğı'anuñ 'âğıbetinden Ėaber eyler	Manşûr ide her yerde Ėudâ râ'yet-i baĖtuñ Tâ Hüsrev-i seyyâre felekde sefer eyler	Kaside - 63	--. / --. / --. / --.	
31a-32a	Nef'î	Âferîn ey rûzgârûñ şeh-süvâr-ı safderi 'Arşa aş şimden-Ėerü tîğ-ı Şüreyyâ cevheri	EyledikĖe 'azm-i meydân-ı Ėazâ evvel Ėadem Pây-mâl olsun yolında düşmen-i dînüñ seri	Kaside - 62	..-- / ..-- / ..-- / ..--	
32ah-35ah	Nef'î	Ne mümkün eylemek ĖaĖĖ üzre şükr-i lutf- ı Mevlâ'yı Ki destûr eyledi şâğ-ı cihâna böyle pâşâyı	Murâd-ı pâdişâğ üzre a'dâdan alup kîni Yine devletle teşrîf eyleye şadr-ı mu'allâyı	Kaside - 52	..-- / ..-- / ..-- / ..--	
32b-33b	Nef'î	Bârekallâğ zihî 'âğıfet-i Rabbânî Ki şeh-i 'âleme olmuş ezeli erzânî	'Âlemi her şeb ide şu'le-i şem'-i bağtı Pertev-i meş'ale-i rûz Ėadar nûrânî	Kaside - 60	..-- / ..-- / ..-- / ..--	

33b-35a	Nef'î	Ėam gitse ‘aceb mi yine ‘ıyd-ı ramazāndur ‘ıyd-ı ramazān revnaķ-ı bāzār-ı cihāndur	Göstermeye bir ferde daķı ‘ālemi sensiz Zırā ki vücūduñ sebeb-i emn ü emāndur	Kaside - 70	-- / .-- / .-- / .--	
35a-36a	Nef'î	Girih-i gonçe-i maķşūdumı çarķ itmedi ĥall Pençe-i mihr-i cihān-tābı meger oldu eşell	Ėayme-i kadrüñi gerdün gibi Ėaķ ide bülend Ola zımnında hep encüm gibi erbāb- ı düvel	Kaside - 49	..-- / ..-- / ..-- / ..-	
36a-36bh	Nef'î	Ėabbezā ‘ıyd-ı feraķ-baķş-ı hümāyün maķdem Ki dil-i ‘ālemi bir cāmle kıldı ĥurrem	Şāhid-i baķtına iķbāl ü sa‘ādet meftün Ėarem-i devletine luţf u mürüvvet maķrem	Kaside - 56	..-- / ..-- / ..-- / ..-	
39a	Nef'î	-	Devlet ü ‘ömr-ile berķurdār idüp ĥaķ şāhibin Ėaşre dek ma‘mūr u ābādān ola ol ĥānedān	Kaside - 12	-.-- / -.-- / -.-- / -.--	Mecmuanın 37a-37b- 38a-38b numaralı varakları eksiktir. 39a’daki başlıksız 12 beyit ise Nef’i Efendi’nin Şeyhülislām Muhammed Efendi için yazdığı ve Metin Akkuş tarafından hazırlanan divan çalışmasındaki 52. kasidenin son 12 beytidir. Kasidenin önceki kısımları eksik olan varaklardadır.
39a-40a	Nef'î	Bahār irdi yine bāģa döşendi naţ‘-ı jengārī Yine sulţān-ı gül itdi müşerref taķt-ı gülzārı	Bula bāģ-ı murāduñ gülbün-i iķbāl- ile revnaķ Ola cāh-ı sürür u emn ü rāĥat çār- divārı	Kaside - 53	.--- / .--- / .--- / .---	
40ah-42bh	Nef'î	Ėamdülillāh ki sa‘ādetle vezır-i a‘zam ‘Ėfiyet buldı yine oldu memālik ĥurrem	Arz-ı Rüm’ı nice feth itdi ise devlet- ile Eyleye memleket-i Rüm’a Ėoraşān’ı da zamm	Kaside – 52	..-- / ..-- / ..-- / ..-	
40a-41b	Nef'î	Şükr kim bir bārgāh-ı luţfa kıldım intisāb	Çetr-i iķbālün olup kevn ü mekāna sāyebān	Kaside - 53	-.-- / -.-- / -.-- / -.--	

		Kim olur hāk-i derinden baht-ı devlet behre-yāb	Sāyesinde halk ola āsūde tā rūz-ı hısāb			
41a-42a	Nef'î	Ĥamdülillāh yine inşāfa gelüp çarḥ-ı 'anīd Eyledi bahtım-ile 'ahd-i vefāyā tecdīd	Şadr-ı fetvāda mü'ebbed ola hem gittikce Devlet ü rif'at ü iclālını Ḥaḡ ide mezīd	Kaside - 47	..-- / ..-- / ..-- / ..-	
42a-43a	Nef'î	Zihī serāy-ı felek āsitān-ı Sidre-sütūn Ki tarḥ u naḡşını görse behişt olur meftūn	Ola sa'ādet-ile ol maḡām-ı zībāda Dili güşāde şafāsı ziyāde 'ömri füzūn	Kaside - 54	.-.- / ..-- / .-.- / ..-	
43a-43b	Nef'î	El-minnetü li'l-lāh ki zamān 'ahd-i keremdür Ebnā-yı zamān muḡtenem-i nāz u ni'amdur	Ḥaḡ muntaẓamū'l-hāl ide devletle vücūdın Ol pāyede kim merci'-i eṣrāf-ı ümemdür	Kaside - 40	--. / .--. / .--. / .--	
44a	Nef'î	Müjde halk-ı 'āleme kim luṭf-ı Rabbū'l- 'ālemīn Kā'inātı devlet-i sermedle kıldı kām-bīn	Ger Süleymān'ı sa'ādetle sen olsañ Āşaf'ı Bir dem ārām eylemezdi dīvde engüşterīn	Kaside - 26	.-.- / .--. / .--. / .-	
45b	Nef'î	-	Ne kār-ı müşkili düşse umūr-ı dīn [ü] devletde Düşse maḡbūl-ı şāhenşāh-ı 'ālem sa'y-ı meşḡūrı	Kaside - 14	 / .--. / .--. / .--	Mecmuanın 44b ve 45a numaralı varakları eksiktir. 45b varaḡının başında bulunan 14 beyit Metin Akkuş tarafından hazırlanan Nef'î Dīvânı'ndaki 34 numaralı kasidenin son 14 beytidir. Kasidenin önceki beyitleri ise eksik olan varaklardadır.
45b-46a	Gelibolulu Âlî	Ey Yemen mülketi yümn-i ḡademūñle eymen Muntaẓam cevher-i tḡḡūñla dūr-i baḡr-ı 'Aden	İltifāt-ı şeh-i devrān-ile mümtāz olasın Varduḡuñ gibi naşīb ola saña fetḡ-i Yemen	Kaside - 29	..-- / ..-- / ..-- / ..-	
46a-46b	Gelibolulu Âlî	Bī-ḡamdillāh ki her let yirsın ey dil dāl-ı devletdür Ġazānuñ zaḡmeti raḡmet belāsı 'ayn-ı 'izzetdür	Ḥudā ehl-i cihāduñ cehdi gibi 'ömrüñ artursun Ki zātuñ seyf-i Ḥaḡ'dur ḡat'ı-ı ehl-i ḡelāletdür	Kaside - 27	 / .--. / .--. / .--	

46bh-47ah	Bâkî	Leb-i la‘lin hayâl it gûşe-i ‘uzletde pinhân ol Dilâ hem kân-ı gevher kıl özün hem gevhre kân ol	Degülsin medhine kâdir ne deñlü tutsalar mâhir Gerekse Rûm’da Bâkî ‘Acem mülkinde Selmân ol	Kaside - 14	.--- / .--- / .--- / .---	
46b-47a	Bâkî	Cân virirdüm cevher-i cân istese cân eger Bezl iderdüm yolına zî-kıymet olsa cân eger	Nûh ‘ömrin virsün Allâh’um haţâdan şaklasun Yıkşa bünyâd-ı sarây-ı ‘âlemi tûfân eger	Kaside - 14	-.-- / -.-- / -.-- / -.--	
47a	Bâkî	Hüsnuñ ziyâsı pertev-i nûr-ı kıdem gibi Rûşen cemâlün âyinesi şubh-dem gibi	Kesr-i ‘adû vü feth-i memâlik ‘ale’ d- devâm Gürz-i girânı kelle-i düşmende zâm gibi	Kaside - 13	--. / --. / --. / --.	
47b-48a	Bâkî	Bi-ḥamdillâh refîk oldı yine tevfiḳ-i Rabbânî Muzaffer kıldı sultân-ı cüvân-baht-ı cihân- bânı	Hemîşe feth-i firûzı livânâ iltivâ itsün Çapuña iltica kılsun cihânun ḥân u ḥâkânı	Kaside - 37	.--- / .--- / .--- / .---	
48a	Bâkî	Cihân bağına virdi revnaḳ-ı firdevs-i a‘lâyı Temâşâ eyle şun‘-ı Ḥazret-i Bârî Te‘âlâ’yı	Ziyâ-baḫş olsun âfâka cemâl-i ‘âlem-efrûzı Fürüzân eyledükçe tal‘at-ı nevrûz dünyâyı	Kaside - 11	.--- / .--- / .--- / .---	
48a-48b	Bâkî	Bi-ḥamdillâh ki yâri kıldı ferr-i baht-ı sultânı Müyesser eyledi Bâr-ı Te‘âlâ feth-i Şîrvânî	Çerâğ-ı kevkeb-i bahtun güneşden tâb-nâk olsun Felekden ser-firâz olsun binâ-yı kadruñ eyvânı	Kaside - 9	.--- / .--- / .--- / .---	
48b-49a	Bâkî	Dökilmiş zülf-i müşg-âsâ o ḳadd-i dil-sitân üzre Döşenmiş sāye-i Tûbâ bihişt-i câvidân üzre	Saḥa lâzım du‘â-yı devletinden şoñra ey Bâkî Tevekküldür Hudâvend-i zemîn ü âsmân üzre	Kaside - 19	.--- / .--- / .--- / .---	
48bh-50bh	Ümidî	Bir seḫer kilḳ-i bedî‘in destine alup revân Başladı tecdîd-i aḫkâma debîr-i âsmân	Dilerüm her-dem murâduñ luṭf [u] Ḥaḳ bağışlayup Devletiyle süresin dünyâda ‘ömr-i câvidân	Kaside - 41	-.-- / -.-- / -.-- / -.--	
49a-49b	Ümidî	Zeyn olup gevher-i jāleyle yine berg-i ḥazân Şan kırân eyledi Pervîn-ile mäh-ı tâbân	Tāze vü ḥurrem olup devḥa-i bâğ-ı ‘ömrün Ḥoş geçe sāye-i servünñde senün ḥaḳ-ı cihân	Kaside - 42	..-- / ..-- / ..-- / ..--	

49b-50b	Ümidî	Mevc urup yatur çemen mănend-i bahr-i bî-kerân Pençe-i mercāna döndi şāhsār-ı erguvân	Hürrem ü hândân olup dâ'im bahār-ı devletün Reşkden olsun 'adūnuñ çihresi berg-i hāzân	Kaside - 39	-.-- / -.-- / -.-- / -.--	
50b-51a	Ümidî	Devr itdi çenber-i felegi mäh-ı nev tamām Güyâ tolandı halka-i bezm-i şafâyı cām	Qadd-i 'adūnı bār-ı melāl eylesün hilāl Sen ol hemīşe gün gibi rif'atde müstedām	Kaside - 37	--. / -.--. / .--. / -.--	
51a-52a	Veysî	Müjde kim ser-çeşme-i devletden oldum behre-yāb Müjde kim aldum nişāb-i kāmranīden nişāb	Eylesün Hāk iki 'ālemde o şāhib-devletün Hil'atin şavb-ı şevāb u meslegin şavb-ı şavāb	Kaside - 46	-.-- / -.-- / -.-- / -.--	
51ah	Bilinmiyor	Demdür nesīm-i şubh-ı şafā-bahş olup vezīd Reşk-i gül-i behişt ola gün-gonçe ümīd	Demdür terennümāt gelüp 'andelīb ü zāg Bezm-i çemende eyleye bir faşl-ı nā-şinīd	Gazel - 7	--. / -.--. / .--. / -.--	51ah numaralı varakta bulunan 7 beyitlik başlıksız gazelde yer yer vezin hataları bulunmaktadır.
52a	Veysî	Bād-ı lutf-ile temevvüc itdi deryā-yı kader Sāhil-i iqbāle çıkdı bir dūr-i hūrīd fer	Devletünde eksik olmasun başundan dâ'imā Dostānuñ tāt-ı devlet düşmenün tīg u teber	Kaside - 13	-.-- / -.-- / -.-- / -.--	

SONUÇ

Klasik edebiyatımızın araştırılmasında, anlaşılmasında ve gün yüzüne çıkarılabilmesinde fayda sağlayan önemli kaynaklardan birisi mecmualardır. Mecmualar, derlendiği dönemin şiir zevki ve anlayışı hakkında araştırmacılara çok önemli ipuçları sunmaktadır. Ayrıca derleyicisinin de edebî zevk ve anlayışını yansıtması bu kaynakların bir başka önemli noktasıdır.

Mecmualar, elimizde mevcut olan bilgilere ve şiirlere eklemeler yapmamıza imkân verdiği gibi elde bulunmayan, daha önce herhangi bir kaynakta rastlamadığımız bilgi ve şiirlere de tesadüf etmemize olanak sağlamaktadır. Bilindik şairlerin divanlarında yer almayan şiirlerine ya da şiir parçalarına, şiirlerindeki kelime veya mısra farklılıklarına ulaşmamızda da mecmualar önemli birer kaynak hâlini almaktadır.

Mecmualar; edebiyat tarihimiz içerisinde çeşitli nedenlerden dolayı kalıcılık sağlayamamış, isimleri ve şiirleri unutulmuş, eserleri ele geçmemiş pek çok şair ve bu şairlerin şiirleri hakkında bilgi barındırabilmesi bakımından araştırmacıların sıklıkla başvurduğu kıymetli kaynaklar olarak kabul edilmişlerdir.

Üzerinde çalışma yaptığımız mecmua, Süleymaniye Kütüphanesi, Es'ad Efendi Bölümü, 3424 numarada kayıtlı, istinsah kaydına göre H 1039 / M 1629 tertip tarihli, mürettibi ve müstensihi Ni'metî mahlasını kullanan, Bursalı Seyyid Nakîb-zâde Ni'metullah olan *Mecmû 'a-i Kasâ'id* adlı eserin 11a-52a varakları arasındadır.

Mecmû 'a-i Kasâ'id de yer alan şairlerin büyük bir çoğunluğu 16. yüzyılda ve 17. yüzyılın ilk devresinde yaşamış şairlerdir. Bununla birlikte 15. yüzyılda yaşamış birkaç şair de mecmuada yer almaktadır. 338 varaktan meydana gelen mecmuada Ni'metî'nin kendisi de dahil olmak üzere 191 şair bulunurken eserdeki toplam şiir sayısı 2078'dir. İncelediğimiz eser her ne kadar kaside mecmuası olarak isimlendirilse de matla, kaside, gazel, rubai, tesdis, tahmis, tarih, kıt'a, müfred, terci-i bend, terki-i bend, muhammes, müseddes, müsemmen, muamma, bahr-i tavil ve mesnevi gibi nazım biçimleri de mecmua içerisinde karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca mecmuada en çok karşımıza çıkan nazım biçimi 839 adet ile gazeldir.

Mecmû 'a-i Kasâ'id'de 317 şiir ile en çok şiiri olan şair konumunda Azmî-zâde Hâleti bulunmaktadır. Cinânî, Hâşimî, Âlî Efendi, Ümîdî, Nef'î, 'Ulvî gibi isimlerin de şiir sayıları diğer şairlerden daha fazladır. Mecmuanın mürettibi Ni'metî'nin de mecmua içerisinde 73 şiiri bulunmaktadır.

Mecmû 'a-i Kasâ'id isimli şiir mecmuasının çalışmamızın kapsamı olan 11a-52a varakları arasında toplam 63 şiir bulunmaktadır. Bu varaklar arasında karşımıza en çok 55 adet ile kaside nazım biçimi çıkmaktadır. Gazel ve müfred de ilgili varaklar arasında karşımıza çıkan diğer nazım biçimlerindendir.

11a-52a varakları arasında toplam 14 şair bulunmaktadır. Bu isimler arasında en çok şiiri bulunan şair, 29 kaside ile Nef'î'dir. Bâkî ise 12 kaside ile en çok şiiri bulunan ikinci şair konumundadır. Ayrıca 2 gazel ve 1 müfredin de şairleri bilinmemektedir.

Çalışmamıza konu olan 11a-52a varakları arasında geçen 14 şairden Bâkî, Ganîzâde Nâdirî, Gelibolulu Âlî, Mantıkî, Nef'î, Nev'âzâde Atâyî, Şeyhülislâm Yahyâ, Ümîdî ve Veysî gibi şairlerin divanlarını inceleyerek; Haylî'nin ve Makalî'nin ise hakkında yapılmış bilimsel çalışmaları ele alarak mecmuadaki şiirlerle karşılaştırıp mevcut olan kelime, mısra ya da beyit farklarını ortaya koymaya çalıştık.

Mevcî, Nizâmî ve Sûzî isimli şairlerin ise haklarında yapılmış inceleme çalışmaları bulunmadığından dolayı bu isimlerin çalışmamızdaki şiirleri herhangi bir karşılaştırmaya tabi tutulamamıştır. Ayrıca şairi bilinmeyen şiirlere çalışmalarda ve tezkirelerde de tesadüf edilmemiştir.

Yaptığımız karşılaştırmalardan sonra tespitlerimiz ve değerlendirmelerimiz şöyledir:

11a'da bulunan gazelde 9 beyit bulunmaktadır. 9. beyitte şairin mahlası olan Nizâmî ismi geçmektedir. Bu şiire herhangi bir çalışmada tesadüf edilmemiştir. Okunamayan kelimeler mevcuttur ve bu kelimeler "[...]" şeklinde gösterilmiştir.

11b'de bulunan *Kaşîde-i Güzide Der-Hakk-ı Faḥr-i 'Âlem Şallahü 'Aleyhi ve Sellem* başlıklı kaside mecmuada 68 beyitken Ramazan Ekinci tarafından hazırlanan *Bursalı Haylî Ahmed Çelebi ve Şiirleri* başlıklı çalışmada 69 beyit olarak verilmiştir. Çalışmadaki 6. beyit mecmuada bulunmamaktadır.

11bh’de bulunan başlıksız şiirde Mantıkî’ye ait gazelin 3 beyti bulunmaktadır. Bu gazel divanda 7 beyittir. Ancak mecmuada yalnızca 1, 2 ve 6. beyitleri ele alınmıştır. Ayrıca aynı varakta bulunan bir müfredin ikinci mısrasında kelime farkı mevcuttur. Mecmuada bulunan “Aşk ateşinin” ibaresi Bilge Kaya tarafından hazırlanan divan çalışmasında “Şevk gurrişinün” olarak yazılmıştır.

11bh’de şairi bilinmeyen ve herhangi bir çalışmada rastlamadığımız başlıksız 4 beyitlik bir gazel vardır. Bu gazelde okunamayan kelimeler orijinal metindeki biçimleriyle şiirdeki kendi yerlerine yerleştirilmiştir.

12a numaralı varağın başında sahibi belli olmayan bir müfred bulunmaktadır.

12ah’de Nizâmî’ye ait 9 beyitlik, başlıksız; Sûzî’ye ait 5 beyitlik, başlıksız birer gazel bulunmaktadır. Bu şiirlere tezkirelerde veya çalışmalarda rastlanmamıştır. İlgili şiirlerde okunamayan kelimeler orijinal metindeki biçimleriyle şiir içerisine yerleştirilmiştir. Ayrıca çalışmamızın sonunda EK dosyası olarak 12ah numaralı varak konulmuştur.

12b’de bulunan *Kaşîde-i Güzide-i Ğani-zâde Nâdirî Efendi Der-Medh-i Seyyid-i Kâinât ü Mefhar-ı Mevcudât Şallahu Te’âlâ ‘Aleyhi ve Sellem* başlıklı kaside mecmuada 63 beyitken Numan Külekçi tarafından hazırlanan *Gani-zâde Nâdirî (Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Dîvânı ve Şeh-nâmesi’nin Tenkidli Metni)* adlı doktora tezinde 64 beyittir. Divandaki 17. beyit mecmuada yoktur.

14a’da bulunan Nef’î’ye ait *Kaşîde-i Güzide-i Nef’î Efendi Berây-ı Şehsüvâr-ı Zamân Şāhibkırān-ı Cihān Güzide-i Āl-i ‘Osmān Sulţān Murād Hān İbnü’s-Sultān Ahmed Hān Bā-Fermān- ‘Ālî-Şān* başlıklı kaside mecmuada 82 beyitken Metin Akkuş tarafından hazırlanan *Nef’î Dîvânı* adlı çalışmada bu kaside 84 beyit olarak karşımıza çıkmaktadır. Divandaki sıralamasına göre 50. ve 75. beyitler mecmuada bulunmamaktadır. Bunun dışında birkaç beyitte de kelime farklılığı olduğu göze çarpmaktadır.

15b’de yer alan Makâlî’ye ait, *Kaşîde-i Makâlî Der-Hakk-ı Tâc-zâde Efendi* başlıklı kaside mecmuada 29 beyittir. Ancak aynı kaside Fatih Koyuncu tarafından hazırlanan *Alaşehirli Makâlî Mustafa Bey ve Mecmualardaki Bazı Şiirleri* isimli çalışmada 23 beyittir. Mecmuadaki 5, 6, 10, 16, 21 ve 23. beyitler çalışmada yer almamaktadır.

16a'da bulunan Bâkî'ye ait, *Kaşîde-i Bâkî Efendi* başlıklı kaside, mecmuada 40 beyitken Sabahattin Küçük tarafından hazırlan *Bâkî Dîvânı* adlı çalışmada 60 beyittir. Divandaki sıralamaya göre 39-58 sıralamasında bulunan 20 beyit mecmuada bulunmamaktadır.

16b'de yer alan yine Bâkî'ye ait, *Kaşîde-i Bâkî Efendi Berây-ı Sulţân Süleymân Hân* başlıklı bir başka kaside ise mecmuada 40 beyit olarak görülürken divanda 42 beyittir. İlgili divan çalışmasındaki 14. ve 32. beyitler mecmuada mevcut değildir. Ayrıca iki kaside karşılaştırıldığında kelime farklılıklarının bulunduğu dikkat çekmektedir.

17b'de karşımıza çıkan ve Bâkî'ye ait olan *Kaşîde-i Bâkî Efendi Berây-ı Merhûm Ebû's-su'ûd Efendi 'Aleyhi'r-Rahme* başlıklı kaside mecmuada 33 beyitken bahsi geçen divanda 34 beyittir. Bu farklılığın sebebi divan çalışmasındaki sıralamasına göre 10. ve 11. sırada bulunan beyitlerin birleştirilerek mecmuada tek bir beyit hâline getirilmesidir.

18ah'de bulunan Nev'î-zâde Atâyî'ye ait, *Kaşîde-i Nev'î-zâde* başlıklı kaside mecmuada ve divan çalışmasında 34 beyit olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak mecmuadaki 11. beyit Saadet Karaköse tarafından hazırlanan *Nev'î-zâde Atâyî Dîvânı* adlı çalışmada bulunmazken ilgili divan çalışmasındaki 5. beyit de mecmuada yer almamaktadır.

18a'da yer alan Bâkî'ye ait, *Kaşîde-i Bâkî Efendi* başlıklı kaside mecmuada 36; ilgili divanda 37 beyit olarak karşımıza çıkmaktadır. Divandaki 19. beyit mecmuada mevcut değildir.

18b'de yer alan *Kaşîde-i Merhûm Bâkî Efendi* başlıklı kaside mecmuada 33 beyitken divan çalışmasında 35 beyittir. Divandaki 13. ve 22. beyitler mecmuada bulunmamaktadır. Ayrıca bazı beyitlerin sıralamalarında farklılıklar vardır.

19b'de bulunan Şeyhülislâm Yahyâ'ya ait, *Kaşîde-i Şeyhü'l-islâm Müfti'l-Enâm Hazret-i Yahyâ Efendi Selleme* başlıklı kaside, mecmuada ve Hasan Kavrak tarafından hazırlanan *Şeyhülislâm Yahyâ Dîvânı* adlı çalışmada 23 beyittir. Ancak 19. ve 20. beyitler sıralamaları yer değiştirmiştir.

20b’de yer alan, Nef’î’ye ait, *Ḳaṣīde-i Nef’î Efendi Der-Medḥ-i Ḥazret-i Fahr-i ‘Âlem Şallahu ‘Aleyhi ve Sellem* başlıklı kaside mecmuada 43; söz konusu divan çalışmasında 45 beyittir. Divandaki sıralamaya göre 8. ve 9. beyitlerden birer mısra alınarak mecmuada tek beyit olarak düzenlenmiştir. Ayrıca yine divandaki sıralamaya göre 10. beyit mecmuada bulunmamaktadır.

21b’de bulunan *Ḳaṣīde-i Nef’î Efendi Berāy-ı Merḥûm Sulṭân Ahmed Ḥân Raḥmeten Vasia* başlıklı kaside, mecmuada 52 beyittir. Aynı kaside divanda 53 beyit olarak görülmektedir. Divandaki dizilişe göre 14. sırada bulunan beyit mecmuada bulunmamaktadır. Ayrıca bazı kelime tercihlerinde ve aynı kelimelerin sıralanışında ayrılıklar olduğu dikkat çekmektedir.

22b’de bulunan *Ḳaṣīde-i Nef’î Efendi* başlıklı kaside mecmuada 60 beyitken divanda 61 beyittir. İlgili divan çalışmasındaki 36. beyit mecmuada yoktur.

24b’de bulunan Nef’î’ye ait, *Ḳaṣīde-i Nef’î Berāy-ı Merḥûm Sulṭân Oṣmân Ḥân Raḥmetullāhi ‘Aleyhi* başlıklı kaside mecmuada 59 beyitken ilgili divanda 61 beyittir. Divan çalışmasındaki dizilişe göre 23. ve 50. sırada bulunan beyitler mecmuada yoktur.

24ah’de bulunan *Ḳaṣīde-i Nef’î Çelebi* başlıklı 43 beyitlik kaside, divanda da 43 beyit olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak mecmuadaki 24. beyit divan çalışmasında 25. sırada yer alırken 25. beyit 24. sırada yer almaktadır. Bu iki beytin yerleri değişmiştir. Ayrıca birkaç beyitte de kelime farklılıklarının bulunduğu göze çarpmaktadır.

26b’de yer alan *Ḳaṣīde-i Nef’î Efendi* başlıklı kaside, mecmuada 72 beyit olarak karşımıza çıkarken aynı kaside divan çalışmasında 73 beyittir. Divandaki dizilişine göre 41. sırada bulunan beyit mecmuada yoktur. Ayrıca iki kaside karşılaştırıldığında kelime ve mısra farklılıkları dikkat çekmektedir.

27b’de bulunan Nef’î’ye ait, *Ḳaṣīde-i Temūziyye-i Nef’î Efendi Der-Vaṣf-ı Merḥûm u Mağfûr Şadr-ı A’zam Naṣûḥ Pāṣā Raḥmetullāhu’l-Melikü’l-Mennân* başlıklı kaside mecmuada 66 beyittir. Aynı kaside divan çalışmasında 67 beyit olarak görülmektedir. Divan çalışmasındaki 60. beyit mecmuada bulunmamaktadır.

29a'da yer alan *Ḳaṣīde-i Nef'ī Ḥelebi* başlıklı kaside mecmuada 52 beyitken divan çalışmasında 53 beyittir. Divan çalışmasındaki 32. beyit mecmuada mevcut değildir. Ayrıca birkaç beyitte kelime farklılıkları görülmektedir.

30ah numaralı varakta karşımıza çıkan *Ḳaṣīde-i Nef'ī Der-Haḳḳ-ı Merḥūm Sulṭān Aḥmed Ḥān* başlıklı kaside mecmuada 40 beyittir. Aynı kaside divan çalışmasında 44 beyit olarak karşımıza çıkmaktadır. Divandaki 23, 24, 25 ve 26. beyitler mecmuada yer almamaktadır. Ayrıca birkaç beyitte kelime farklılıkları mevcuttur.

30a'da bulunan *Ḳaṣīde-i Nef'ī Berāy-ı Sulṭān Aḥmed Ḥān* başlıklı kaside, mecmuada ve ilgili divan çalışmasında 63 beyittir. Ancak 26. ve 27. beyitlerin ikinci mısraları birbirlerinin yerlerinde kullanılmıştır.

31a'da yer alan *Ḳaṣīde-i Nef'ī Der-Medḥ-i Sulṭān 'Osmān Ḥān* başlıklı kaside, mecmuada 62 beyit olarak karşımıza çıkarken aynı kaside divan çalışmasında 64 beyittir. Divandaki sıralamasına göre 15. ve 50. sıralamada bulunan beyitler mecmuada yer almamaktadır. Ayrıca birkaç beyitte kelime farklılıkları göze çarpmaktadır.

32ah'de bulunan *Ḳaṣīde-i Nef'ī Ḥelebi Berāy-ı Ġāzī Merḥūm Murād Pāṣā Raḥmeten Vāsī'aten* başlıklı kaside mecmuada 52 beyitken divan çalışmasında 55 beyittir. Divandaki 20, 22 ve 32. beyitler mecmuada yer almamaktadır. Ayrıca pek çok beyitte kelime farklarının olduğu dikkat çekmektedir.

32b numaralı varakta karşımıza çıkan Nef'î'ye ait, *Ḳaṣīde-i Nef'ī Der-Haḳḳ-ı Sulṭān Aḥmed Ḥān* başlıklı kaside, mecmuada ve divanda 60 beyittir. Ancak mecmuadaki 37. beyit divanda bulunmazken divandaki 10. beyit de mecmuada yer almamaktadır. Bununla birlikte birkaç beyitte kelime farklılıkları olduğu görülmektedir.

33b'de yer alan *Ḳaṣīde-i Nef'ī Efendi Der-Haḳḳ-ı Merḥūm Sulṭān Aḥmed Ḥān* başlıklı kaside, mecmuada 70 beyittir. Aynı kaside divan çalışmasında 72 beyit olarak karşımıza çıkmaktadır. Divandaki dizilişe göre 20. ve 31. sırada bulunan beyitler mecmuada yer almamaktadır. Ayrıca bazı beyitlerde kelime farkı olduğu da dikkat çekmektedir.

35a'da yer alan Nef'î'ye ait, *Ḳaṣīde-i Nef'î Efendi* başlıklı kaside mecmuada 49 beyittir. Ancak aynı kasidenin divanda 51 beyit olduğu görülmektedir. Divandaki 28. ve 29. beyitler mecmuada mevcut değildir.

36a'da bulunan *Ḳaṣīde-i Nef'î* başlıklı kaside mecmuada 56 beyitken yukarıda ismi zikredilen divan çalışmasında 57 beyittir. Divan çalışmasındaki 27. beyit mecmuada yoktur. Ayrıca birkaç beyitte kelime farklılığı mevcuttur.

39a'da bulunan başlıksız 12 beyit Nef'î'ye aittir. Nef'î'nin Şeyhülislâm Muhammed Efendi için yazdığı ve Metin Akkuş tarafından hazırlanan divan çalışmasındaki 52 numaralı kasidenin son 12 beytidir. Kasidenin önceki beyitleri ise eksik olan varaklarda bulunmaktadır. İlgili 12 beyit ise divandakiyle aynıdır herhangi bir farklılık yoktur.

39a numaralı varakta karşımıza çıkan *Ḳaṣīde-i Nef'î Efendi Berāy-ı Merhūm ve Mağfūr Şeyhü'l-İslām Müfti'l-Enām Hazreti Muḥammed Efendi Raḥmetullahu El-Melikü'l-ʿĀllām* başlıklı kaside, mecmuada 53; divanda 55 beyittir. Divandaki dizilişine göre 15. ve 27. sırada bulunan beyitler mecmuada yer almamaktadır. Bununla birlikte birkaç beyitte kelime farklarının da olduğu dikkat çekmektedir.

40ah'de bulunan *Ḳaṣīde-i Nef'î Efendi Berāy-ı Şadr-ı A'zam Serdār-ı Ekrem Hazret-i Hüsrev Pāṣā* başlıklı kaside mecmuada ve divanda 52 beyittir. Ancak 18. ve 19. beyitler birbirlerinin yerine yazılmıştır. Bunun yanında birkaç beyitte de kelime farkları mevcuttur.

42a'da yer alan Nef'î'ye ait, *Ḳaṣīde-i Nef'î Efendi Der-Haḳḳ-ı Merhūm 'Azīz Efendi Ni'me* başlıklı kaside, mecmuada 54 beyitken divan çalışmasında 53 beyittir. Mecmuada bulunun 16. beyit divan çalışmasında yoktur. Ayrıca birkaç beyitte kelime farklılığı vardır.

43a'da bulunan *Ḳaṣīde-i Nef'î Efendi Berāy-ı Ağa-yı Dārü's-Sa'ade* başlıklı kaside, mecmuada 40 beyittir. Ancak aynı kaside divanda 41 beyit olarak karşımıza çıkmaktadır. Divandaki 7. beyit mecmuada yer almazken birkaç beyitte de kelime farklılıklarının olduğu göze çarpmaktadır.

44a numaralı varakta yer alan Nef'î'ye ait, *Ḳaṣīde-i Nef'î Efendi Berāy-ı Merhūm Muḥammed Pāṣā* başlıklı kaside mecmuada 26 beyit olarak yer almaktadır.

Kasidenin devamı varak eksikliğinden dolayı elimizde mevcut değildir. İlk 26 beyit divandakiyle aynıdır, herhangi bir farklılık söz konusu değildir.

45b’de yer alan yine Nef’î’ye ait 14 beyitlik başlıksız şiir, divan çalışmasındaki 34 numaralı, *Der Medh-i Kasr-ı Vezîr-i A’zam Muhammed Paşa* başlıklı kasidenin son 14 beytidir. Mecmuadaki eksik varaklardan dolayı şiirin ilk kısımları elimizde yoktur. Son 14 beyit ise divandakiyle aynıdır, herhangi bir farklılık söz konusu değildir.

45b’de bulunan Gelibolulu Âlî’ye ait, *Kaşîde-i Merhûm ‘Âlî Efendi Der-Hak-ı Merhûm ‘Osman Pâşâ ‘Aleyhi’r-Rahmet* başlıklı kaside, mecmuada ve İ. Hakkı Aksoyak tarafından hazırlanan divan çalışmasında 29 beyittir. Ancak mecmuada 15. beyit divan çalışmasında bulunmazken divan çalışmasında 11. beyit de mecmuada yer almamaktadır. Ayrıca birtakım beyit, mısra, kelime ve sıralama farklılıklarının olduğu da dikkat çekmektedir.

46bh numaralı varakta yer alan Bâkî’ye ait, *Kaşîde-i Merhûm ‘Abdü’l-bâkî Efendi* başlıklı kaside, divanda ve mecmuada 14 beyittir. Ancak ilk 5 beytin sıralaması mecmua ve divan çalışmasında aynı değildir. Ayrıca birkaç kelimedede farklılıklar mevcuttur.

46b’de bulunan *Kaşîde-Beççe-i Merhûm Bâkî Efendi* başlıklı kaside, mecmuada 14 beyitken divan çalışmasında 15 beyit olarak görülmektedir. Divan çalışmasındaki 10. beyit mecmuada yer almamaktadır. Ayrıca birkaç beyitte kelime farklılıkları mevcuttur.

16. yüzyılın önemli şairlerinden Bâkî’ye ait; 47b’de yer alan *Kaşîde-i ‘Abdü’l-Bâkî Efendi Berây-ı Merhûm Sulţân Mehemmed Hân* başlıklı, 48a’da yer alan *Kaşîde-Beççe-i Bâkî Der-Hak-ı Sulţân Mehemmed Hân* başlıklı ve yine 48a’da yer alan *Kaşîde-Beççe-i Bâkî Berây-ı Sulţân Murâd Hân* başlıklı kasidelerin beyit sayıları divan çalışmasındaki kasidelerin beyit sayılarıyla aynıdır. Yalnızca bazı beyitlerde tercih edilen kelimeler yönünden farklılıklar olduğu dikkat çekmektedir.

48b’de yer alan *Kaşîde-i Bâkî Berây-ı Merhûm Sulţân Murâd Hân* başlıklı kaside mecmuada 19 beyitken divan çalışmasında 15 beyittir. Mecmuadaki 14, 15, 16 ve 17. beyitler Bâkî’nin başka bir gazeline aittir. Sabahattin Küçük tarafından hazırlanan divan çalışmasındaki 419 numarada bulunan “üzre” redifli gazelin 2, 3, 4 ve 5. beyitleridir.

Ümîdî'ye ait 49a'da bulunan *Kaşîde-i Ümîdî Berây-ı Mehemmed Çelebi* başlıklı kaside, mecmuada 42 beyit olarak karşımıza çıkarken İbrahim Etem Buyruk tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanan *Ümîdî Ahmet Dîvânı* adlı çalışmada aynı kasidenin 41 beyit olduğu görülmektedir. Mecmuadaki 5. beyit divan çalışmasında bulunmamaktadır. Ayrıca mecmuada Ümîdî'ye ait 3 kaside daha bulunmaktadır. Bu 3 kasidenin beyit sayıları divandaki kasidelerin beyit sayılarıyla aynıdır. Ancak birkaç beyitte kelime farklılıkları mevcuttur.

Mecmua içerisinde Veysî'ye ait 2 adet kaside bulunmaktadır. 51a'da bulunan *Kaşîde-i Veysî Efendi Berây-ı 'Âlî Ağa* başlıklı kaside 46; 52a'da bulunan *Kaşîde-Beççe-i Veysî Efendi Berây-ı Kapudan Pâşâ* başlıklı kaside ise 13 beyittir. Bu 2 kasidenin beyit sayıları Zehra Toska tarafından hazırlanan divan çalışmasındaki kasidelerin beyit sayıları ile aynıdır. Ancak iki çalışmadaki şiirler karşılaştırıldığında kelime, mısra ve diziliş farklılıkları bulunduğu göze çarpmaktadır.

51ah'de başlıksız, sahibi belli olmayan 7 beyitlik bir gazel bulunmaktadır. Bu gazel , mecmuanın 11a-52a varakları arasında ismi geçen, divanlarını inceleme fırsatı bulduğumuz 9 şairin şiirleri arasında yer almamaktadır.

Mecmû'a-i Kasâ'id'in 11a-52a varakları arasını kapsayan çalışmamızın sonuçları yukarıdaki gibidir. Belirttiğimiz varaklar arasında yer alan şiirler, bilimsel çalışmalarla karşılaştırılmış ve yukarıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Mecmuanın 11a-52a varakları arasında Nef'î, Bâkî ve Şeyhülislâm Yahyâ gibi tanınmış şairlerin şiirleriyle birlikte Mantıkî, Mevcî ve Sûzî gibi daha az tanınan şairlerin şiirleri de yer almaktadır. Daha az tanınan şairlerin şiirlerini de barındırıyor olması mecmuaların klasik edebiyatımız açısından önemli kaynaklar olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur. Daha önce herhangi bir kaynakta yer almamış şiirleri gün yüzüne çıkarmasının yanında şairlerin divanlarında yer almayan beyitleri, mısraları ve farklı kullanılmış kelimeleri de içermesi klasik edebiyatımızın zenginleşmesine ve gelişmesine mecmuaların sunduğu değerli katkılardandır.

Mecmualar, gerek içerisinde keşfedilmeyi bekleyen şairleri ve şiirleri muhafaza etmesi bakımından gerek klasik edebiyatımızdaki eksik kalan parçaların tamamlanması bakımından oldukça önemli kaynak niteliğindeki eserlerdir. Mecmualar konusunda yapılacak olan tüm çalışmalar, edebiyat tarihimizin

şekillenmesine ve anlaşılmasına hizmet edeceğinden hayli faydalıdır. Biz de bu konuda yapılan çalışmalara küçük de olsa bir katkı sağlamanın mutluluğunu taşımaktayız.

KAYNAKÇA

- AĞARI Şerife, “Tasavvufî Metinleri İhtiva Eden Bir Mecmûa Üzerine”, *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*, Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan Özel Sayısı (2018), s. 596.
- AKKUŞ Metin, “*Nef’î Dîvânı*”, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2018.
- AKSOYAK İsmail Hakkı ve İSEN Mustafa, “Âlî, Çeşmî, Gelibolulu Mustafa”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ali-cesmi-gelibolulu-mustafa>, (et. 25.02.2022).
- AKSOYAK İsmail Hakkı, “Nâdirî, Abdülganî-zâde Mehmed Nâdir Efendi”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nadiri-abdulganizade-mehmed-nadir>, (et. 24.02.2022).
- AKSOYAK İsmail Hakkı, “NİZÂMÎ, Müneccel, Mincel Ahmed Nizâmî Efendi”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nizami-muneccel-mincel-ahmed-nizami>, (et. 31.05.2022).
- AKSOYAK İsmail Hakkı, “SÛZÎ, Ahî-zâde Mahmud Sûzî Efendi”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/suzi-ahizade-mahmud-suzi-efendi>, (et. 01.06.2022).
- AKSOYAK İsmail Hakkı, “SÛZÎ, Seyyid Ahmed Sûzî Efendi”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/suzi-seyyid-ahmed-suzi-efendi>, (et. 02.06.2022).
- AKSOYAK İsmail Hakkı, *Gelibolulu Mustafa Âlî ve Dîvânlarının Tenkitli Metni*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 1999.
- ALPTEKİN SARIOĞLU Leyla, “Nef’î’nin Hayal Atları”, <https://www.zdergisi.istanbul/makale/nefinin-hayal-atlari-242>, (et. 24.11.2022).
- AYDEMİR Yaşar, “Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”, *Turkish Studies*, Volume 2/3 (2007), s. 35.

AYDEMİR Yaşar, “Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”, *Turkish Studies*, Volume 2/3 (2007), s. 122-137.

BUYRUK İbrahim Etem, *Ümîdî Ahmet Dîvânı (İnceleme-Metin-Özel Adlar Dizini)*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2009.

ÇALDAK Süleyman, “VEYSÎ, Üveys Çelebi, Üveys b. Mehmed”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/veysi-uveys-celebi-uveys-mehmed>, (et. 02.06.2022).

DEVELLİOĞLU Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabe Yay., Ankara 2006.

DİKİLİTAŞ Harun, *Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 3424 Numaralı Mecmû'a-ı Kasâ'id (126b-165a Varak Transkripsiyonlu Metin - İnceleme)*, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2019.

EKİNCİ Ramazan, “Bursalı Haylî Ahmed Çelebi ve Şiirleri”, *Journal of Turkish Language and Literature*, Volume 6 (2020), s. 356-390.

ERDOĞAN Mehtap, “Divan Edebiyatında Noktasız Harflerle Metin Oluşturma Geleneği ve Ni'metî'nin Noktasız Harflerle Yazdığı Mensur İki Mektubu”, *Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu* (Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu Anısına 10-12 Mayıs), 2012, Ordu Üniversitesi Yay., Ordu 2012, s. 552-566.

EREN Hulusi, “SÛZÎ”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/suzi-mdiki>, (et. 02.06.2022).

ERSÖZ Gülden Esra, *Ni'metî Dîvânı*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana 2007.

GÖREN Neslihan, *Bursalı Nâkibzâde Ni'metî'nin “Tuhfe-i Ni'metî” Adlı Farsça-Türkçe Manzum Sözlüğü (Metin İnceleme)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2016.

GÜLEN Ahmet, *Seyyid Nâkib-zâde Ni‘metî Hayatı Edebî Şahsiyeti Eserleri ve Dîvânı*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon 2007.

GÜRBÜZ Mehmet, “Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi”, (haz. Hatice Aynur vd.), *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yay., İstanbul 2012, s. 108-112.

GÜRBÜZ Mehmet, “Şiir Mecmualarının Kaynakları Üzerine”, *Turkish Studies*, Volume 8/1 (2013), s. 315-323.

GÜRBÜZ Mehmet, Sultan-ı Hubana Münasib Eş‘ar, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2018, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/58582,sultan-i-hubana--munasib-esarpdf.pdf?0>, (et. 12.06.2021).

İPEKTEN Haluk, “ATÂYÎ, Nev‘î-zâde”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/atai-nevizade>, (et. 28.05.2022).

İPEKTEN Haluk, “*Karamanlı Nizâmî Dîvânı*”, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2020.

İSEN Mustafa, “SÛZÎ”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/suzi-mdbir>, (et. 02.06.2022).

KAPLAN Hasan ve MACÎT Muhsin, “Bâkî”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/baki>, (et. 24.05.2022).

KAPLAN Yunus, “HAYLÎ, Ahmed Çelebi”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hayli-ahmed-celebi-mdbir>, (et. 25.05.2022).

KAPLAN Yunus, “Mevcî, Defterdar Mehmed Paşa”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/mevci-defterdar-mehmed-pasa>, (et. 27.02.2022).

KAPLAN Yunus, “SÛZÎ”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/madde-suzi>, (et. 02.06.2022).

KAPLAN Yunus, “ÜMÎDÎ, Ahmed”,

- <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/umidi-ahmet>, (et. 02.06.2022).
- KARAKÖSE Saadet, “*Nev‘î-zâde Atâyî Dîvânî*”, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2017.
- KAVRUK Hasan, “*Şeyhülislam Yahyâ Dîvânî*”, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara ts.
- KAVRUK Hasan, “ŞEHÜLİSLÂM YAHYÂ”,
<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/seyhulislam-yahya>, (et. 02.06.2022).
- KAYA Bilge, *XVII. Yüzyıl Divan Şairi Mantıkî Ahmet Efendi ve Divançesi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1991.
- KESİK Beyhan, “Bazı Şiir Mecmualarından Hareketle Basılı Divanlarda Bulunmayan Bâkî Mahlaslı Şiirler-II”, *Turkish Studies*, Volume 8/13 (2013), s. 337-350.
- KILIÇ Atabey, “Mecmua Tasnifine Dâir”, (haz. Hatice Aynur vd.), *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yay., İstanbul 2012, s. 75-96.
- KOLUNSAĞ İbrahim, “Mecmuanın Gölgesinde Divan Okumak Mecmua-i Burhân”, *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırma Dergisi*, S. 1 (2021), s. 184-221.
- KOYUNCU Fatih, “Alaşehirli Makâlî Mustafa Bey ve Mecmualardaki Bazı Şiirleri”, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 2 (2011), s. 303-324.
- KOYUNCU Fatih, “Makâlî, Mehmed Çelebi”,
<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/makali-mustafa-bey>, (et. 25.05.2022).
- KÖKSAL M. Fatih, “Şiir Mecmualarının Önemi ve ‘Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi’ MESTAP”, (haz. Haticenur Aydın vd.), *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yay., İstanbul 2012, s. 411.
- KÖSE Fatih, *Baytarnâmeler Bağlamında At, Atçılık, At Hastalıkları ve Tedavileri*, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Sivas 2022.
- KÖSE Rukiye, *Süleymaniye Kütüphanesi Es‘ad Efendi Bölümü 3424 Numaralı Mecmû‘a-i Kasâ‘id (165b-222a Varak) (Transkripsiyonlu Metin - İnceleme)*,

- Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2017.
- KURNAZ Cemal ve AYDEMİR Yaşar, “Mecmualara Sorulması Gereken Sorular”, *Turkish Studies*, C.8/1 (2013), s. 61.
- KURNAZ Cemal ve ÇELTİK Halil, “Şairlerin Gözüyle Mecmua”, *Turkish Studies*, Volume 8/1 (2013), s. 21-49.
- KUT Günay, “Mecmua”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* (Devirler, İsimler, Eserler, Terimler), C:6, Dergâh Yay., İstanbul 1986, s. 170.
- KÜÇÜK Sabahattin, “*Bâkî Dîvânı*”, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2017.
- KÜLEKÇİ Numan, *Gani-zâde Nâdirî (Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserler, Dîvânı ve Şehnâmesi’nin Tenkidli Metni)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum 1985.
- LEVENT Agâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, TTK Yay., Ankara 1998.
- PALA İskender, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul 2004.
- MUTLU Serpil, *Milli Kütüphane 06 HK 578, 06 HK 951 Numaralarında Kayıtlı Mecmuaların Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi’ne (MESTAP) Göre Tasnifi*, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir 2014.
- SAVRAN Ömer, “KARAMANLI NİZÂMÎ, Nizâmî-i Karamanî”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/karamanli-nizmi-nizamii-karamani>, (et. 30.05.2022).
- SELÇUK Bahir, “NEF’Î, Ömer Efendi”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nefi-omer-efendi>, (et. 28.02.2022).
- TANYILDIZ Ahmet, “Şiir Mecmualarının Neşri Hakkında”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S.21 (2012), s. 224-239.
- TARLAN Ali Nihad, “Eski Mecmûalar Arasında”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, s. 123.

- TOP Yılmaz, “Bursalı şâir Nâkib-zâde Ni‘metî (öl. 1060?) Efendi ve Onun Süleymaniye Kütüphanesi Es‘ad Efendi Koleksiyonu 3424 Numarada Kayıtlı Mecmû‘a-i Kasâ‘id Adlı Şiir Mecmuasının Muhtevası”, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S.31 (2014), s. 267.
- TOSKA Zehra, *Veysî Dîvânı (Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1985.
- TÖKEL Dursun Ali, *Divan Şiirinde Mitolojik ve Efsânevî Şahıslar*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Samsun 1998.
- TUĞLUK İbrahim Halil, “Sûzî, Derviş Osman”,
<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/suzi-dervis-osman>, (et. 01.06.2022).
- UZUN Mustafa, “Mecmua”, *İslam Ansiklopedisi*, C:28, TDV Yay., Ankara 2003, s. 265.
- UZUN Mustafa İsmet, “Rızâî Mahmud Baba Efendi”,
<https://islamansiklopedisi.org.tr/rizai-mahmud-baba-efendi>, (et. 23.11.2022).
- ÖNGÖREN Reşat, “Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî”,
<https://islamansiklopedisi.org.tr/mevlana-celaleddin-i-rumi>, (et. 23.11.2022).

EKLER

11a Numaralı Varak

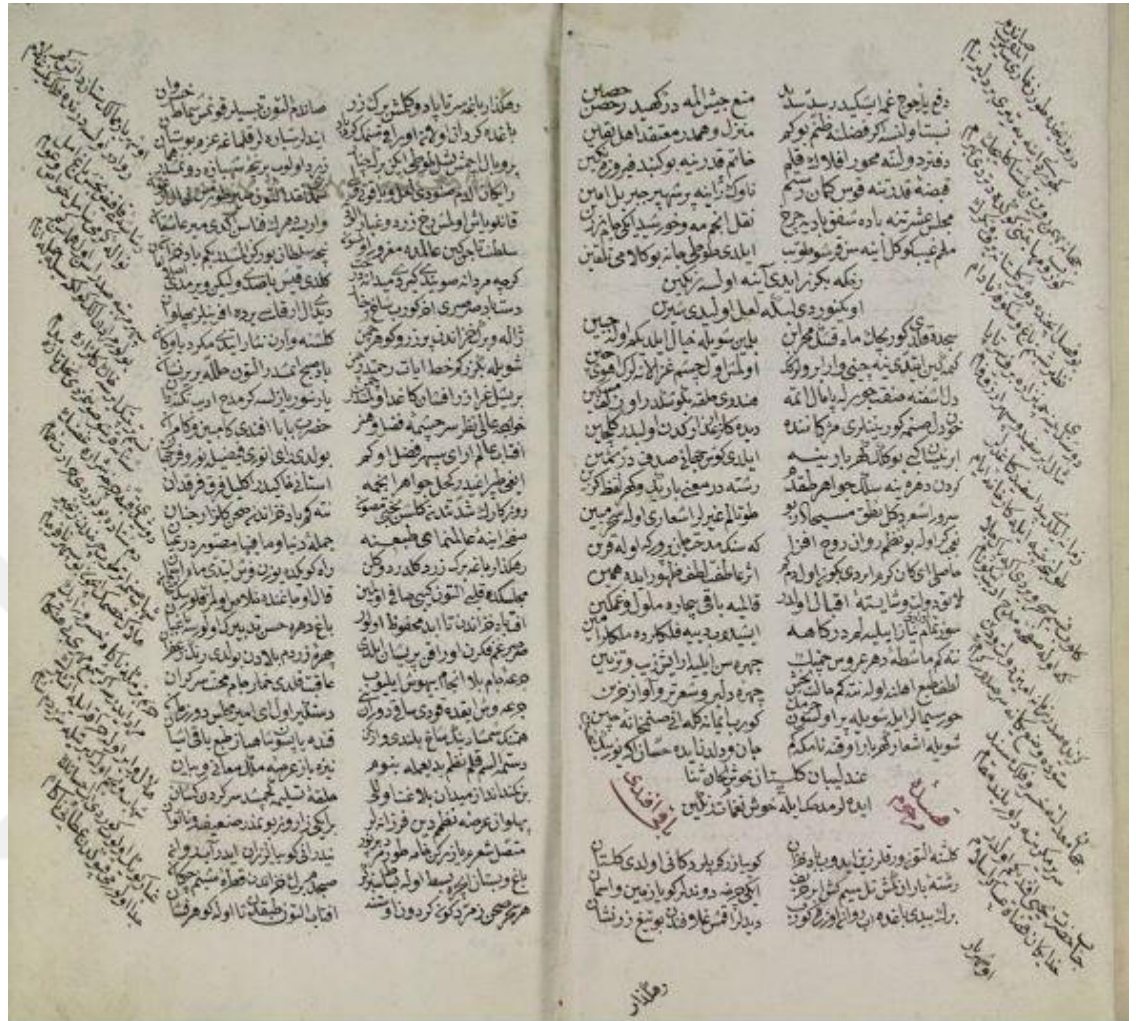

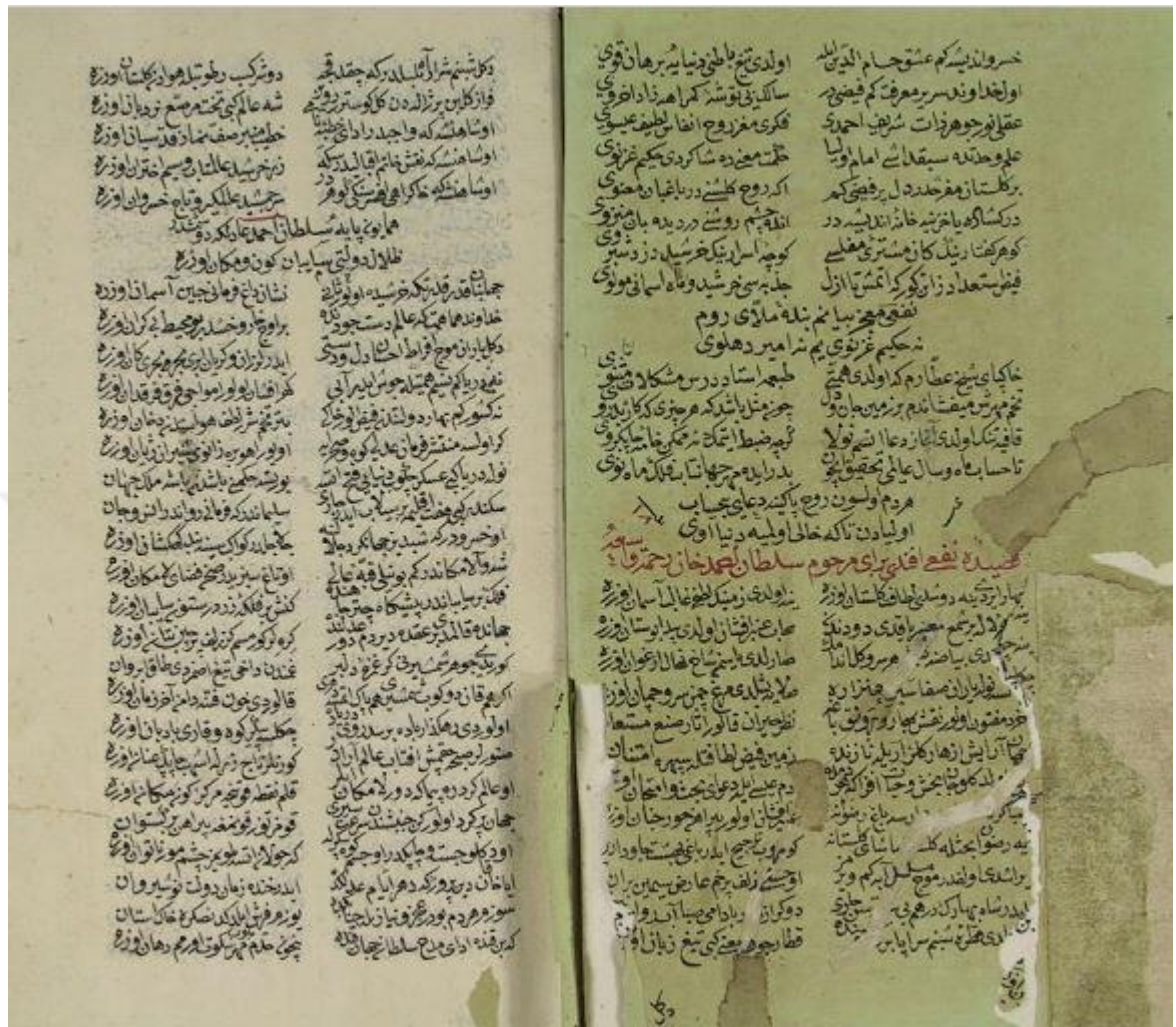
عدل و داد و صدق صفای صدیق علم و عرفان علی علم و حیای عثمان
 سکا کسرا فی عدا الله معاد الله قسم و سنده اولاد و دوز و وایمان
 رومنه علم و ترازو سر معیت اولاد مظهر لطیف ایله ملک روم اباد
 منزل زند و جمع الحاد اولاد صبر و حزم ایله خط ایران ویران
 محو اولویدر سر سمع بر جهان کبریا لوم علله اولاد نقش نثار لطیفان
 خلق را خنده سما کبریا مکه فیضند بلی و بخور طبعه موای باران
 بارک الله زحمی بادشاه عادل کیم سرقدن غریبه و کیم یولده انوار
 لوحش نهد زحمی سلطنت قاهر و کیم قافله قاصحان جمله مطیع فرمان
 عرصه مدح و شاکل یولیز پایان بکانه دیشه اگر یکا و لور سیه یول
 اولدی مدح سخن آرا کله شعر راقی رفته و پایدیه هم سایه نظم سل
 ابردی سلطانه سوزی شعر کمال یولک الحلقه قالدی ایا خسر و صاحب
 بحر نظر ایا کیم دکر قایم ایا کیم خاندن و قالدی یولده کیم کوه رکا
 هر چه تا که بخور ایزد یام سبدن چو تیغ حیا کیم فی مهر رخشان
 قلمک اوستون اولد نیت کیم تیغ نیت ساینه سلطنت کله اولد اسوده جهان

قصیده بآفتدی برای سلطان سلیمان خان
 منکام شبکه کنکره چرخ آسمان زین ویشک شعله لب شمع لغزان
 خیل کوکبا بچرخ یاقوت شعله قرصی سواره روشن ایدی راه کھشان
 دستاور مشدی کلان شهابه در چرخ عطرانوی حکم خداوندان و جان
 زیم فکله اور مشد زهر ساز چیلنا عشر و صفاده عزم و خندان شادمان
 بوجی چرخ بریده طوبی دوراصولنه دفاعیه فاشدی چرخون خان
 برتغ زبانشانه کبر مشدی عرصه شمشیر باز معرکه حین اسباب
 تدبیر معظمان مور جهان ایا چون یاقشدی شمع فکره چرخ نکتان دان
 بالای چرخ هفت کویان خنده سال او نو ویشدی تنک هندوی پریان
 ایا بوز و زینت عالم ندر و یو عرب کوز یله ناخا ایا کیم هر ناکهان
 اطراف صالک شمشیرین و شکوشت هر اولدی خاضه مهربان کیم عیان

قلدی یولک دینه عبرت مشاهد طوبی نوسری غایت ایا کیم کوش جان
 کیم یونظامی ویرمدی بیا لور سیه ایا کیم یون دولت شاه جهانستان
 بالانشین مسند شاهان ایا کیم سلطان شرق و غرب و شهنشاه بحر و بر
 دارای دهر شاه سلیمان کاهران اولد سوار ملک عدل و داد کیم
 سرکشک ایدی افریده بکر بلبل کیم سرکشک ایدی افریده بکر بلبل کیم
 صاحب وجود ملک لطیفه کیم مستاق یوی غلظه عطار نویدار
 دور کله سیه جوی تملک ایدم عدل کله قنده حور و سیم دار کیم
 لر زنده کور سیه حور کیم لر زنده کور سیه حور کیم لر زنده کور سیه حور کیم
 تیغ عدم دیار نه روشن طایفه در ایشال عسکر کله ایا کیم
 متقارنه دلرسه لور چرخ وار مقارنه دلرسه لور چرخ وار
 چوکان اوردیر که ازل دستک باغ شاو کلشن مدح و مرغ ول
 مان ویشدی اول دهر ای سیم و دلستان نجوی اولور دی جان کیم یادیده دن تپان
 لغای خیا حقه غاصوده وارا کیم یاقوت نایه اولمش ایدی کان
 رخسار لیا و زمره لور اولش کیم کویا جازه بغلدر شایان میا
 کورسون خال سر و صنوبر خوی اریق چند بسلطان باغبان
 قلدی یچود فکدر و سول و سیم استی شام قاسم سیه سر و سیم
 مسکن سیه محنت کله کاه دل منزلت ایل اعلکله خلوت کرای جان
 طوبی کیم یچر نو حسن ایت کیم طوبی کیم یچر نو حسن ایت کیم
 افا لاله چندی ولوله عرصه اندی زمینه غلغله اسمانیا
 باقی صفت نه بلبل زنگین ادا کله نه اوله طلعتن تبه فرخنده کلستان
 مثل کلله باغ جهان کلشن ایدم مره و زبلبل صد کونه داستان

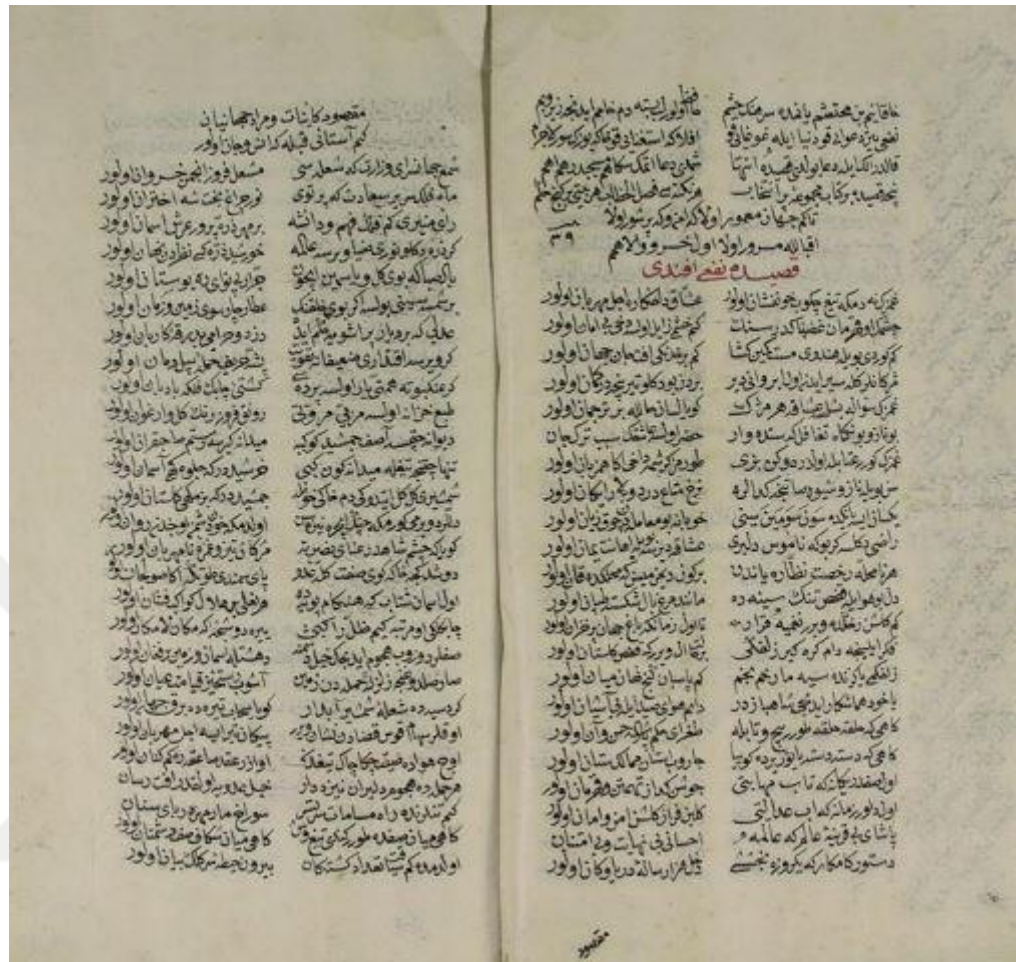

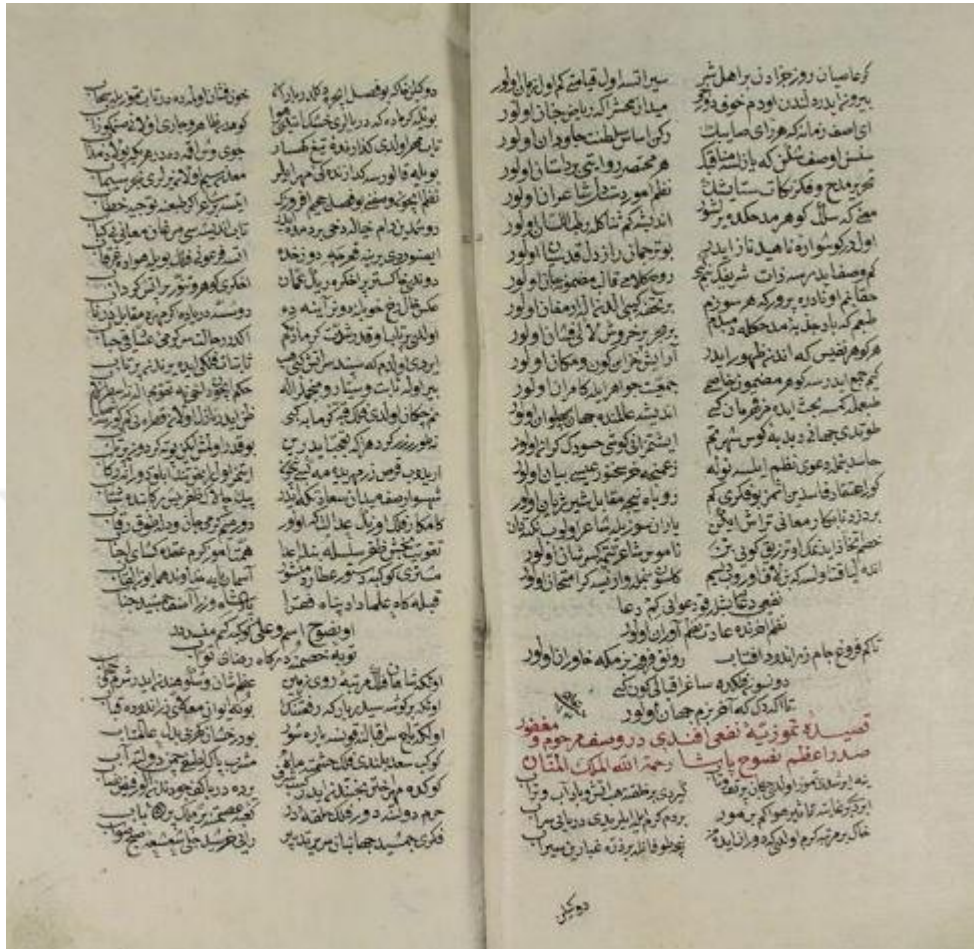

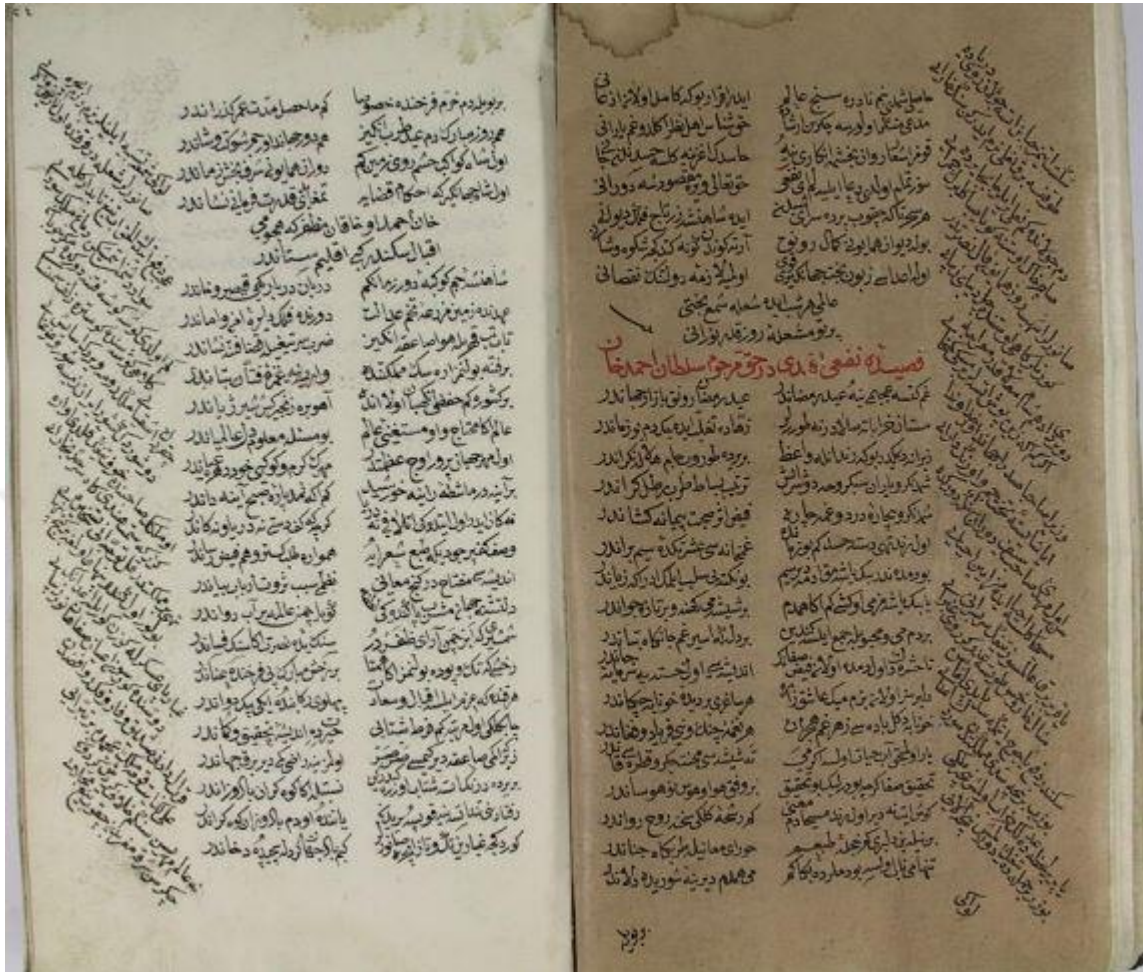

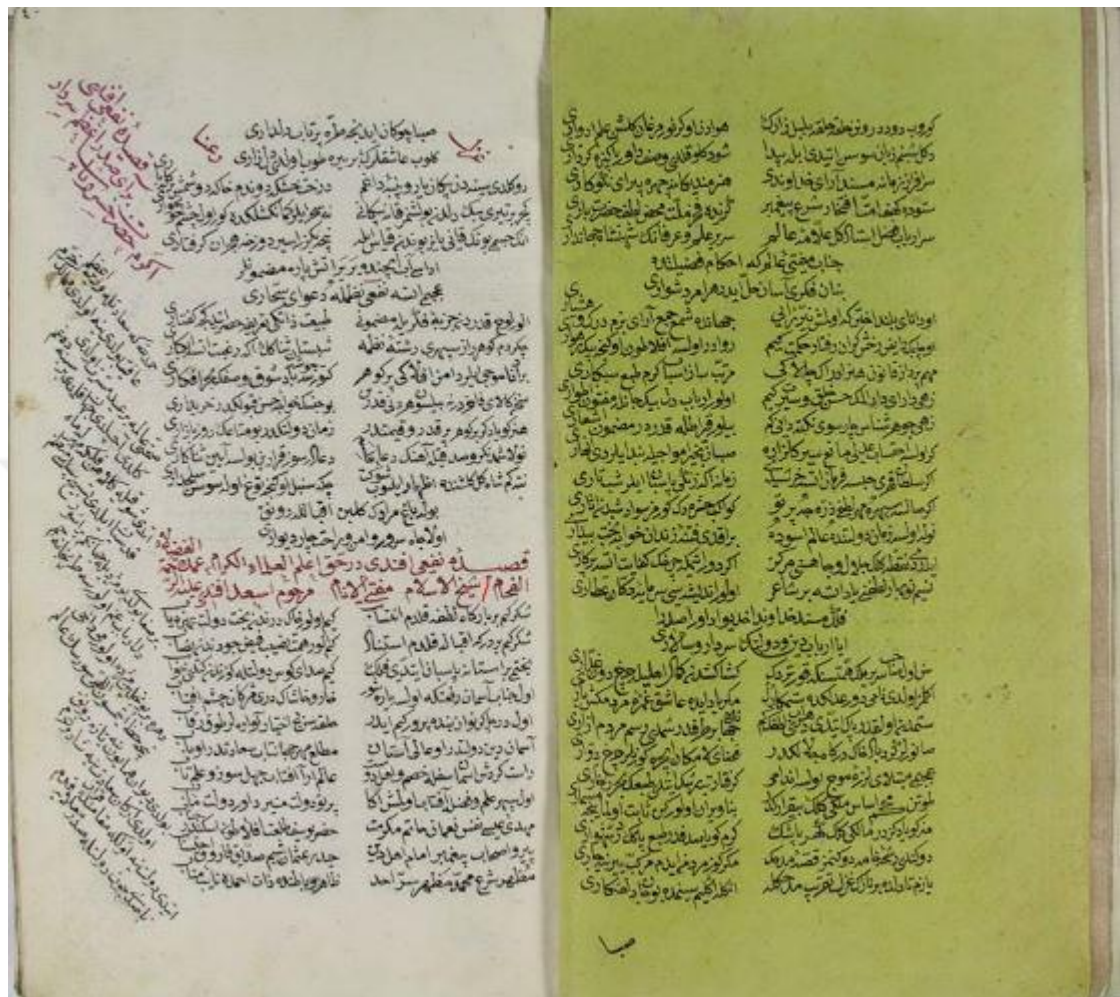

५७६

